

MEB'İN YENİ
100'Ü

ÖZETİN
ÖZETİ

ETKİNLİKLER

8. SINIF

SÜREÇ
ODAKLI

YAZILI
SENARYOLARI

AKILLI
TAHTA

Karekod Çözümlü
Türkçe
Defterim

Çözümler için
karekodu okutunuz.

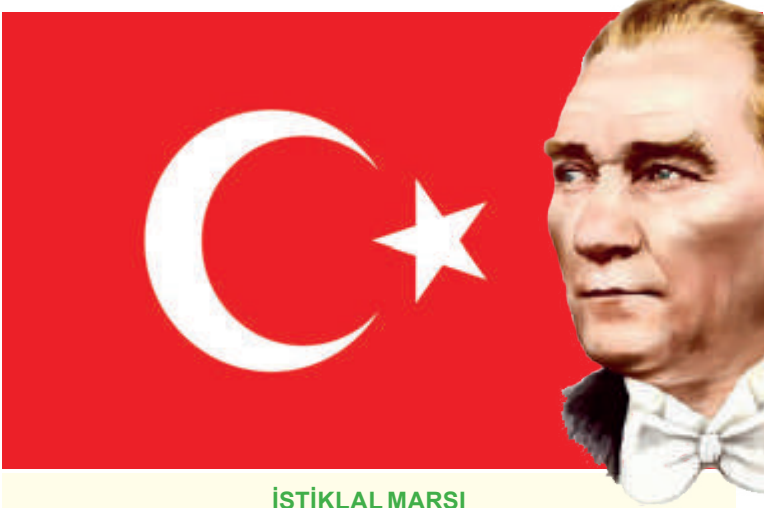
Ekstra Ücretsiz
Dijital Platform

3000

Çözümlü Soru
ve Sınırsız

Deneme
Sınavları

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazife atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakruzaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

8. SINIF TÜRKÇE

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Editör Yayınevine aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan; kitabın tümünden veya bölümlerinden, yönerge-lerinden, ölçme araçlarından, etkinliklerinden ve kitaptaki modellemelerden esinlenmek, bunları taklit etmek veya benzerini yapmak suçtur. Aynı zamanda elektronik yollarla, fotokopi yoluyla, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz veya dağıtılamaz.

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

Sertifika No

40447

Baskı ve Cilt

Data Dijital Matbaacılık

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: SÖZCÜKTE ANLAM	6
2. BÖLÜM: SÖZ GRUPLARINDA ANLAM	24
3. BÖLÜM: FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)	30
4. BÖLÜM: CÜMLEDE ANLAM	48
5. BÖLÜM: CÜMLENİN ÖGELERİ	64
6. BÖLÜM: YAZIM KURALLARI	72
7. BÖLÜM: NOKTALAMA İŞARETLERİ	94
8. BÖLÜM: METİN TÜRLERİ	110
9. BÖLÜM: FİİLDE ÇATI	118
10. BÖLÜM: CÜMLE TÜRLERİ (CÜMLE ÇEŞİTLERİ)	128
11. BÖLÜM: PARÇADA ANLAM - 1	148
12. BÖLÜM: PARÇADA ANLAM - 2	162
13. BÖLÜM: YAPIYA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI	170
14. BÖLÜM: GÖRSEL OKUMA	184
15. BÖLÜM: SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME	192

ÇÖZÜMLER	203
----------------	-----

BÖLÜM

SÖZCÜKTE ANLAM

ÇOK ANLAMLILIK

- Gerçek Anlam
- Mecaz Anlam
- Terim Anlam

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

- Eş Anıamlı (Anlamdaş) Sözcükler
- Zıt (Karşıt) Anıamlı Sözcükler
- Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
- Yakın Anıamlı Sözcükler
- Genel Anıamlı Sözcükler
- Özel Anıamlı Sözcükler

SÖZ SANATLARI

- Benzetme (Teşbih)
- Kişileştirme (Teşhis)
- Konuştırma (İntak)
- Karşıtlık (Tezat)
- Abartma (Mübalağa)

ÇOK ANLAMLILIK

➤ Dilimizin anlamlı veya görevli en küçük parçasına sözcük (kelime) denir. Sözcüklerin kullandıkları cümlelere göre farklı anlamları ifade etmelerine de çok anlamlılık denir.

“Bas” Sözcüğü

Cümleye Kattığı Anlam

- » Ömer Seyfettin’in “Başını Vermeyen Şehit” hikâyesini okudunuz mu?
- » Bir devlette çift başlılık olmaz.
- » Önümüzdeki yılbaşında görüşebilecek miyiz?
- » Havuz başında mangal partisi yaptık.
- » Dağ başını duman almış, yürüyelim arkadaşlar
- » Sağlık her şeyin başıdır.

- Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm
- Bir topluluğu yöneten kimse
- Başlangıç
- Bir şeyin yakını veya çevresi
- Arazide en yüksek nokta
- Temel, esas

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi “baş” sözcüğü cümlelerde farklı anlamlar kazanmıştır. Sözcüğün cümle içerisinde farklı anlamlarda kullanılması, çok anlamlı olduğunu göstermektedir.

NOT

➤ Sözcüklerin gerçek (temel), mecaz ve terim anlamlı kullanımları çok anlamlılık olarak ifade edilir.

Gerçek (Temel) Anlam

- Bir sözcüğün herkesçe bilinen, en yaygın kullanılan ve söylendiğinde akla gelen ilk anlamına **gerçek (temel)** anlam denir.
- Sözcüğün sözlük anlamı olarak da nitelendirilebilir.
- » Hatice Hanım evin perdelerini terziye diktiriyordu. (Pencereye çekilen örtü)
- » Kömürhan Köprüsü Harput’a bakar. (İki yakayı birbirine bağlayan yapı)
- » Ağacın köküne su ulaşmıyordu. (Toprak altında kalan kısım)
- » Sabahdan akşama kadar yürümüş, ayakları su toplamıştı. (Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.)
- » Çocuğun ağzında yaralar çıkmıştı. (Besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.)

Mecaz Anlam

- Bir sözcüğün ilgi veya benzetme sonucu, gerçek anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara **mecaz anlam** denir.
- Bu anlamın en çok kullanıldığı anlatım alanı, deyimler ve atasözleridir.
- » Bu sözü duyunca gözlerimdeki perde kalkıverdi (Doğruyu görmeye engel olan şey)
- » Azerbaycan Türk dünyasıyla aramızda köprü vazifesi görmektedir. (Bağ. ilişki)
- » Yahya Kemal “Ben kökü mazide olan atiyim.” demiş. (Kaynak, köken)
- » Bütün çabalarımın rağmen gitmek istemiyor, ayak sürüyordu. (Gönderilen yere gitmemek için oyalanmak.)
- » Gazete haberi resmi ağızlardan yalanlandı. (Makam)

Terim Anlam

- Bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili sözcüğün özel ve belirli bir kavramı karşılmasına **terim anlam** denir.
- Terim anlamlı kelimelerin çoğu, aynı zamanda gerçek anlamlıdır.
- » “Köy Öğretmeni” adlı tiyatro tek perdelik bir oyundu. (Bölüm)
- » Doktor dişlerime köprü yapılması gerektiğini söyledi. (Diş protezi)
- » Türkçe kelimelerin köklerini belirterek inceleyiniz. (Sözcüğün anlamlı en küçük birimi)
- » Mânicilerin kafa yormadan buldukları ayaklar Cenapî şaşkınlığa sürükler. (Kafiye)
- » Türkiye’de bugün yazı dili olarak İstanbul ağzı kullanılmaktadır. (Yerleşim bölgelerine özgü olan konuşma dili)

“Göz” Sözcüğü

Cümleye Kattığı Anlam

» Sarı saçlım, mavi <u>gözlüm</u> neredesin?	(Görme organı (Gerçek))
» Yaşlı adamla hanımı tek <u>göz</u> evde yaşıyordu.	(Oda (Gerçek))
» Benden habersiz masanın <u>gözlerini</u> kurcalamıştı.	(Çekmece (Gerçek))
» Sizin yaptığınız bu pınarın <u>gözlerine</u> taş tıkamaktır.	(Suyun topraktan kaynakıldığı yer (Gerçek))
» Öğretmenin <u>gözüne</u> girecek ne yaptınız?	(Sevgi, ilgi (Mecaz))
» Satranç tahtasında altmış dört <u>göz</u> vardır.	(Bölüm, hane (Gerçek))

Sözcüğün Cümledeki Kullanımı	Anlam Özelliği	Açıklama
» Kadının elindeki bidonun <u>ağır</u> olduğu her halinden belliydi.	Gerçek Anlam	Bu cümlede “ağır” sözcüğü, söylendiğinde akla gelen ilk anlamı olan “tartıda ağır çeken” anlamıyla kullanıldığı için gerçek anlamlı bir kelimedir.
» Genç adam üç çocuğun sorumluluğunu alarak <u>ağır</u> bir yükün altına girmişti.	Mecaz Anlam	Bu cümlede “ağır” sözcüğü, gerçek anlamı olan “tartıda ağır çeken” anlamından uzaklaşarak farklı bir anlamda kullanıldığı için mecaz anlamlı bir kelimedir.
» Bartın’dan Sinop <u>burnuna</u> kadar uzanan bir hat çekti.	Terim Anlam	Yandaki cümlede “burun” kelimesi, denize doğru girintisi olan kısım anlamında coğrafi terim olarak kullanılmıştır.
» Elinde <u>boş</u> bir çanta ve cüzdanla çıkageldi.	Gerçek Anlam	Bu cümlede “boş” sözcüğü, ilk anlamı olan “içinde bir şey bulunmayan” anlamıyla kullanıldığı için gerçek anlamlı bir kelimedir.
» Onu <u>boş</u> sözlerle avutmanın bir manası da yoktu.	Mecaz Anlam	Bu cümlede ise “boş” sözcüğü, ilk anlamı olan “içinde bir şey bulunmayan” anlamından uzaklaşarak farklı bir anlamda kullanıldığı için mecaz anlamlı bir kelimedir.
» Üçgenin iç <u>açıları</u> yüz seksen derecedir.	Terim Anlam	Bu cümlede “açı” iki yarım doğrunun oluşturduğu geometrik biçim anlamında matematik terimi olarak kullanılmıştır.
» Yazarın yeni çıkan oyununu sahneleme <u>açı-sından</u> değerlendirir misin?	Mecaz Anlam	Bu cümlede ise “açı” bakım, yön, anlayış biçimi anlamlarıyla gerçek anlamından uzaklaştığı için mecaz anlamlı bir kelimedir.

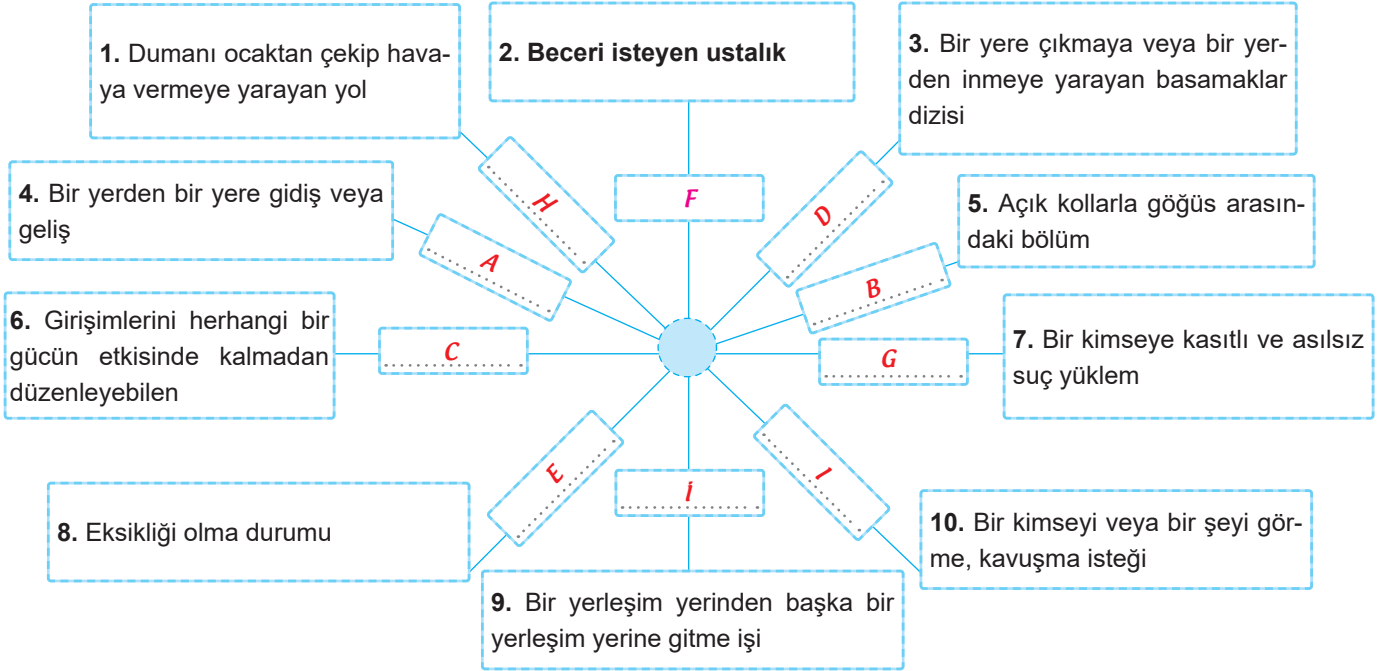
1.

Etkinlik

Gerçek Anlam

Aşağıda yapılandırılmış griddeki kutucuklarda sözcükler, yapılandırılmış gridin altındaki kavram haritasında da bu sözcüklerin anlamları verilmiştir. Kutucuklardaki harfleri örnekteki gibi ilgili anlamla eşleştirerek yazınız.

Yolculuk	A	Kucak	B	Bağımsız	C	Meriven	D	Kusur	E
Hüner	F	İftira	G	Baca	H	Özlem	I	Göç	İ

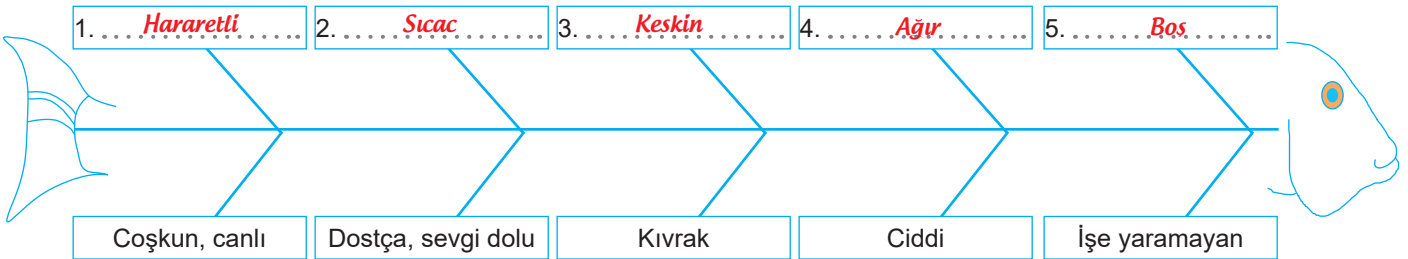
2.

Etkinlik

Mecaz Anlam

Aşağıdaki balık kılıçığında anlamları verilmiş olan kelimeleri metinden bularak karşısındaki boşluğa yazınız.

Kapıdaki yaşlı adam bizi sıcak bir karşılamayla içeriye aldı. Keskin bir zekâya sahip olan bu yaşlı adamın her zamanki ağır duruşu da üzerindeydi. Boş sözleri hiç sevmezdi. Ancak ilgi alanına giren konularda hararetle tartışmalara da girmekten çekinmezdi.

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0 - 1 doğru: ★ 2 veya 3 doğru: ★★ 4 veya 5 doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

3.

Etkinlik

Gerçek-Mecaz-Terim Anlamlı Kelimeler

Aşağıdaki cümlelerde “almak” sözcüğünün cümleye kattığı anlamları örnekteki gibi karşısındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	“Almak” Sözcüğünün Anlamı
1	Üsküdar’a gider iken aldı da bir yağmur.	<i>Bastamak</i>
2	Peynirin tuzu çok ise içine biraz pirinç koy çünkü pirinç tuzunu alır.	<i>Gidermek, yok etmek</i>
3	Çocuk, boyunun yetişemeyeceğini anlayınca elimdeki sandalyeyi çekip aldı.	<i>Bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak</i>
4	Elindeki kova beş litre su alır.	<i>İçine sığmak</i>
5	Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.	<i>Kazanmak, elde etmek</i>
6	Uygunsuz davranışları nedeniyle disiplin cezası aldı.	<i>Zararlı, tehlikeli bir şeye uğramak</i>
7	Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan, gözletme yolları gel diye yazmış.	<i>Kendine ulaştırılmak</i>
8	Önce bahçedeki ayırık otları almalısın.	<i>Yolmak, koparmak</i>
9	Marketten iki kilo peynir üç litre süt aldım.	<i>Satın almak</i>
10	Dağ başını duman almış, yürüyelim arkadaşlar.	<i>Bürümek, sarmak</i>
11	Kirlettiğiniz yerleri önce süpürgeyle alın sonra bir bezle güzelce silin.	<i>Temizlemek</i>

4.

Etkinlik

Terim Anlamlı Kelimeler

Aşağıda terim anlamla ilgili verilmiş olan kavramları kavram haritasındaki ilgili boşluklara yazınız.

TERİM ANLAMLA İLGİLİ KAVRAMLAR

Penaltı	Nota	Alüvyon	Süvari
Beste	Aut	Dekor	
Derebeyi	Kadraj	Açı	Kafiye
Üçgen	Şiir	Ova	

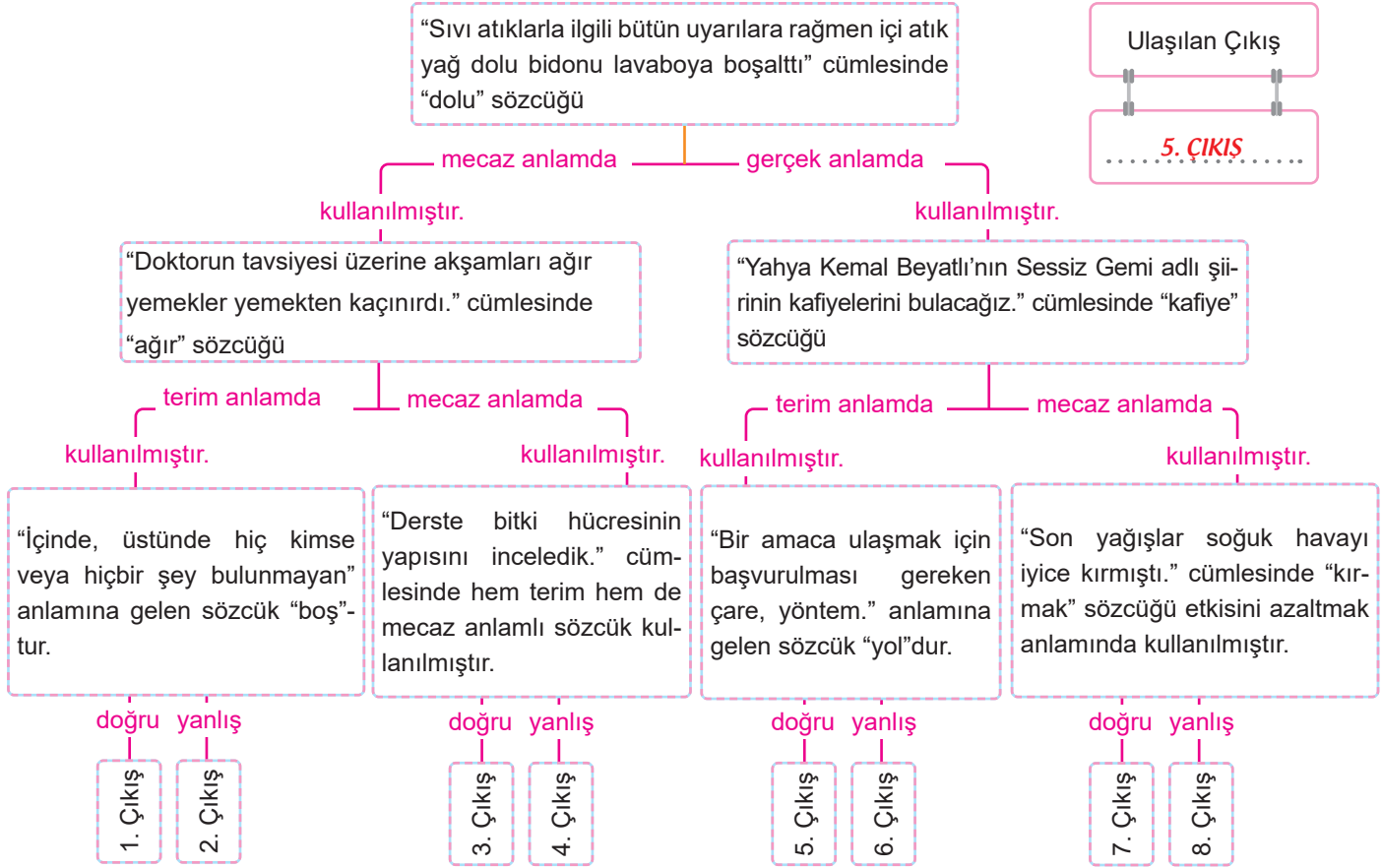

5.

Etkinlik

Gerçek-Mecaz-Terim Anlamlı Kelimeler

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki tanımlar doğru bir şekilde değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak “Ulaşılan Çıkış” bölümünün altındaki boşluğa yazınız.

6.

Etkinlik

Gerçek-Mecaz-Terim Anlamlı Kelimeler

Aşağıda gerçek ve mecaz anlamlarıyla cümlede kullanılan sözcüklerin anlamlarını tespit ederek örnekteki gibi karşılıklarına yazınız.

1	Keskin	Eline keskin bir cam parçasını alarak kedinin ayağına dolanan ipi kopardı. Düşmanlarına karşı bile keskin bir dil kullanmamıştır.	<i>Çok kesici, iyi kesen</i> <i>İncitici</i>
2	Ateş	Kontrolsüz yakılan ateş bütün bir ormanı küle döndürmüştü. Yıllar geçtikçe içimin ateşi daha da alevleniyor.	<i>Yanıcı cisimlerin tutuşması</i> <i>Büyük üzüntü</i>
3	Acı	Baharatın her türlüşünü seven Urfalılar, yemeklerinde bol acı kullanırlar. Trenin sesi uzaktan acı acı çalmaya başladı.	<i>Tatlı karşısı</i> <i>Dokunaklı</i>
4	Toprak	Bölgenin toprak yapısı iyi incelenmeden tarım yapılmamalıdır. Atalarımız bu topraklarda büyük bir medeniyet kurmuştu.	<i>Yer kabuğunun yüzey bölümü</i> <i>Ülke</i>
5	Tuzak	Mecnun, avcının tuzağına düşmüş olan ceylanı kurtarır. Sonunda Leyla, Mecnun’u tuzağına düşürmeyi başarmıştı.	<i>Avlanmak için kurulan düzenek</i> <i>Kurulan düzen, komplo</i>
6	Kalp	Çarpıntı şikâyetiyle hastaneye giden adam, acilen kalp ameliyatına alındı. Yıllar geçse de üstünden bu kalp seni unutmuyor mu?	<i>Organ, yürek</i> <i>Sevgi, gönül</i>
7	Yara	Kurtların saldırısına uğrayan atın vücudunda derin yaralar oluşmuştu. İçin için ağlıyordu; neden ağladığını soranlara da yaramı deşmeyin, diyordu.	<i>Vücutta oluşan derin kesik</i> <i>Dert, üzüntü</i>

7.

Etkinlik

Gerçek-Mecaz-Terim Anlamlı Kelimeler

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangi anlam özellikleriyle (Gerçek-Mecaz-Terim) kullanıldığını örnek-
teki gibi yanlarındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Kelimenin Anlam Özelliği
1	Her yer ıslak toprağın <u>sıcak</u> kokusuyla uyanıyor.	<i>Mecaz Anlam</i>
2	<u>Baharın</u> geldiği, ağaçların açtığı binbir renkteki çiçeklerden belliydi.	 <i>Gerçek Anlam</i>
3	En çok sevilen edebiyat türünün kimisine göre <u>masal</u> kimisine göre ise hikâye oldu- ğu hararetle savunuluyor.	 <i>Terim Anlam</i>
4	Elektrikler <u>kesilince</u> herkeste acayip bir şarj telaşı yaşandı.	 <i>Gerçek Anlam</i>
5	İkinci ezanının ardından akşama doğru ortalığa bir sessizlik <u>çöktü</u> .	 <i>Mecaz Anlam</i>
6	Uzaktan bir pamuk gibi patlayan <u>bulutlar</u> köye doğru geliyordu.	 <i>Gerçek Anlam</i>
7	Bir kartal yuvasını andıran köy, Toros Dağları'nın eteklerine sırtını vermiş; dünyaya <u>kafa</u> tutuyor gibiydi.	 <i>Mecaz Anlam</i>
8	Kadının elleri uzun süre tarlada çalışmaktan, ineklere bakmaktan <u>çatlamıştı</u> .	 <i>Gerçek Anlam</i>
9	Küçük <u>yaşlardan</u> beri hiç durmadan çalışmak, bu köyün kadınları için doğal bir du- rumdu.	 <i>Gerçek Anlam</i>
10	Birden çok yüklemli cümlelerde <u>öznenin</u> bütün yüklemlerle uyumlu olması gerekir.	 <i>Terim Anlam</i>
11	Karikatürde <u>yanarak</u> eriyen bir muma benzetilen kişi öğretmendir.	 <i>Gerçek Anlam</i>
12	Bir öğretmen; öğrencilerden <u>deneme</u> , şiir ya da hikâye türlerinden birini seçerek yazı yazmalarını istemiştir.	 <i>Terim Anlam</i>
13	Yola çıkmadan önce gezi planını tekrar <u>gözden</u> geçirmelisin.	 <i>Mecaz Anlam</i>
14	İnsanoğlunun yeryüzüne <u>ayak</u> bastığı günden bugüne, kitapların muhafaza edildiği birçok mekân harap edilmiştir.	 <i>Mecaz Anlam</i>
15	İntibah romanının en önemli <u>karakteri</u> Ali Bey'dir.	 <i>Terim Anlam</i>

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

Kendi cümlelerinizi cevaplarınıza göre değerlendirerek uygun sembolü yerleştiriniz.

Metinde gerçek ve mecaz anlamı sözcükleri ayırt edebiliyorum.		
Metinde terim anlamı sözcükleri bulabiliyorum.		

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

- ⇒ Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere **eş anlamlı sözcükler** denir.
- ⇒ Eş anlamlı sözcükler, cümle içerisinde birbirlerinin yerine kullanılabilir.

» doğa - tabiat	» sözcük - kelime	» öğrenci - talebe	» özen - itina	» görev - vazife
» misafir - konuk	» cümle - tümce	» kaygı - endişe	» giysi - kıyafet	» yüzyıl - asır

» <u>Vakit</u> kaybetmeden eşyalarımızı topladık.
<u>Zaman</u> kaybetmeden eşyalarımızı topladık. | » Biraz ağır bir <u>dil</u> kullanılmıştı kitapta.
Biraz ağır bir <u>lisan</u> kullanılmıştı kitapta. |
|--|--|

NOT

- ⇒ Sözcüklerin eş anlamlı karşılıkları cümle içindeki anlamlarına göre belirlenmelidir.
- » "Toplantıda hiç yarar sağlamadı." cümlesinde "yarar" sözcüğünün eş anlamlısı "fayda" sözcüğüken "Sanat insanı ıslah etmeye yarar." cümlesinde "yarar" sözcüğünün eş anlamlısı "fayda" sözcüğü değildir.
- ⇒ Dilimizdeki her sözcüğün eş anlamlısı bulunmak zorunda değildir.

Zıt (Karşıt) Anlamlı Sözcükler

- ⇒ Aralarında anlamca karşıtlık bulunan sözcüklere **zıt anlamlı sözcükler** denir.

» savaş - barış	» ödül - ceza	» sabah - akşam	» kuru - yaş	» güzel - çirkin
» gelir - gider	» alçak - yüksek	» zengin - fakir	» sert - yumuşak	» aşağı - yukarı

» <u>Gündüz</u> kadar <u>gece</u> de önemlidir bu dünyada.	» <u>Doğru</u> <u>yanlış</u> taklit etseydi, hasret kalırdık dürüstlüğü.
» Bu yüze <u>ağlamak</u> mı yoksa <u>gülmek</u> mi yakışır?	» <u>Kuru</u> kıyafetleri topla, <u>ıslak</u> olanları as!

NOT

- ⇒ Bir sözcüğün olumsuz, o sözcüğün zıt anlamlısı değildir.
- » acı ⇒ tatlı (zıddı) ⇒ acı değil (olumsuzu) » gitmek ⇒ gelmek (zıddı) ⇒ gitmemek (olumsuzu)
- ⇒ Sözcüklerin anlamını belirleyen asıl unsur kullanıldığı cümledir. Dolayısıyla bir kelimenin asıl anlamı cümle içinde açığa çıkar. Sözcüklerin zıt anlamı bulunurken cümle içindeki anlamına dikkat edilmelidir.

Es Sesli (Sestes) Sözcükler

⇒ Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere **eş sesli sözcükler** denir.

» **El:** Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan bölümü
El: Yakınların dışında kalan kimse, yabancı

» **Atlet:** Kolsuz, askılı fanila
Atlet: Atletizmle uğraşan kimse

» Köyde en güzel mevsim yazdır. (**Mevsim**)
Annesine mektup yazdı. (**Yazmak eylemi**)

» Köyün saz kaplı karanlığına seslendik. (**Sarı renkli kamış**)
Saz Âşık Veysel'in can dostudur. (**Bağlama**)

NOT

⇒ Düzeltme işareti kullanılan (^) kelimeler arasında sesteşlik olmaz.

» hala - hâlâ » kar - kâr » alem - âlem » âşık - âşık » ama - âmâ

⇒ Sözcüklerin gerçek ve mecaz anlamları arasında sesteşlik ilişkisi kurulmaz.

Yakın Anlamlı Sözcükler

⇒ Eş anlamlı gibi görünüp aralarında küçük de olsa anlam farklılığı bulunan sözcüklere **yakın anlamlı sözcükler** denir.

» bezmek → bıkmak → usanmak

» çekinmek → utanmak → sıkılmak

NOT

⇒ Yakın anlamlı kelimeler aynı cümlede birbirlerinin yerine kullanıldıklarında, cümlenin anlamında değişiklik olurken eş anlamlı sözcükler birbirlerinin yerine kullanıldıklarında cümlenin anlamında herhangi bir anlam değişikliği olmaz.

» Dostuna gücenmişti. (**Gücenmek: Kırılmak**)
Tavırlarından dolayı bana küstüğünü anlamıştım. (**Hoşa gitmeyen bir söz veya davranış yüzünden görüşmez olmak**)

Genel Anlamlı Sözcükler

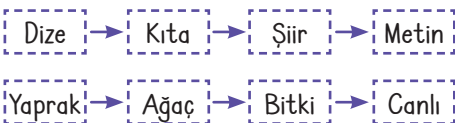
⇒ Bazı sözcükler kavram ya da nesneleri topluca belirtir. Böyle sözcüklere **genel anlamlı sözcükler** denir.

» Hatalar da insanı olgunlaştırır. (**Genel**)

Genelden Özele

Özelden Genele

Özel Anlamlı Sözcükler

⇒ Kimi sözcükler de tek bir varlığı dile getirir. Bunlara da **özel anlamlı sözcükler** denir.

» O insanı görmek istemiyorum. (**Özel**)

8.

Etkinlik

Eş Anımlı (Anlamdaş) Sözcükler

Aşağıdaki tabloda verilen kelimelerin eş anlamlılarını örnekteki gibi yazınız.

	Kelimeler	Eş Anımlıları		Kelimeler	Eş Anımlıları		Kelimeler	Eş Anımlıları
1	Kara	<i>Siyah</i>	17	Büyük	<i>İri</i>	33	Özgür	<i>Serbest</i>
2	Küçük	<i>Ufak</i>	18	Millet	<i>Ulus</i>	34	Çekingen	<i>Ürkek</i>
3	Ak	<i>Beyaz</i>	19	Vatan	<i>Yurt</i>	35	Öykü	<i>Hikâye</i>
4	Hüküm	<i>Yargı</i>	20	Yaşlı	<i>İhtiyar</i>	36	Sözcük	<i>Kelime</i>
5	Aş	<i>Yemek</i>	21	Yaşam	<i>Hayat</i>	37	Yanıt	<i>Cevap</i>
6	Islak	<i>Yas</i>	22	Kaygı	<i>Tasa</i>	38	Perhiz	<i>Diyet</i>
7	Esir	<i>Tutsak</i>	23	Baş	<i>Kafa</i>	39	Yargıç	<i>Hâkim</i>
8	Misafir	<i>Konuk</i>	24	Görev	<i>Vazife</i>	40	Tercüme	<i>Çeviri</i>
9	Şekil	<i>Biçim</i>	25	Rüzgâr	<i>Yel</i>	41	Yıl	<i>Sene</i>
10	Samimi	<i>İçten</i>	26	Geçmiş	<i>Mazi</i>	42	Gurur	<i>Kibir</i>
11	Değer	<i>Kıymet</i>	27	Açıklama	<i>İzah</i>	43	Düzye	<i>Seviye</i>
12	Yetenek	<i>Kabiliyet</i>	28	Hakimiyet	<i>Egemenlik</i>	44	Gelecek	<i>İstikbal</i>
13	Bellek	<i>Hafıza</i>	29	Bağımsızlık	<i>İstiklal</i>	45	Gücenmek	<i>Kırılmak</i>
14	Gezgin	<i>Seyyah</i>	30	Ozan	<i>Sair</i>	46	Rehber	<i>Kılavuz</i>
15	Kaybetmek	<i>Yitirmek</i>	31	Temiz	<i>Pak</i>	47	Yüzyıl	<i>Asır</i>
16	Al	<i>Kırmızı</i>	32	Lisan	<i>Dil</i>	48	Çeşit	<i>Tür</i>

9.

Etkinlik

Eş Anımlı (Anlamdaş) Sözcükler

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerin eş anlamlılarını bularak örnekteki gibi cümleyi yeniden yazınız.

	Kelimeler	Eş Anımlıları
1	Anılar <u>bugün</u> yine gözümde canlandı.	<i>Hatıralar bugün yine gözümde canlandı.</i>
2	Kahraman <u>ırkıma</u> bir gül; ne bu şiddet, bu celal?	<i>Kahraman milletime bir gül; ne bu şiddet, bu celal?</i>
3	Yılların <u>özlemini</u> gideriyorum.	<i>Yılların hasretini gideriyorum.</i>
4	Herkes kendi <u>hayallerinin</u> peşinden gitmesini bilmelidir.	<i>Herkes kendi hülyalarının peşinden gitmesini bilmelidir.</i>
5	Halka <u>önderlik</u> edenlere büyük sorumluluk düşmektedir.	<i>Halka öndertlik edenlere büyük sorumluluk düşmektedir.</i>
6	Bizlere yol gösteren çocuğun <u>peşinden</u> yürüyorduk.	<i>Bizlere yol gösteren çocuğun ardından yürüyorduk.</i>
7	Vapur Kasımpaşa'dan Fener'e doğru <u>ağır ağır</u> yol aldı.	<i>Vapur Kasımpasa'dan Fener'e doğru yavaş yavaş yol aldı.</i>

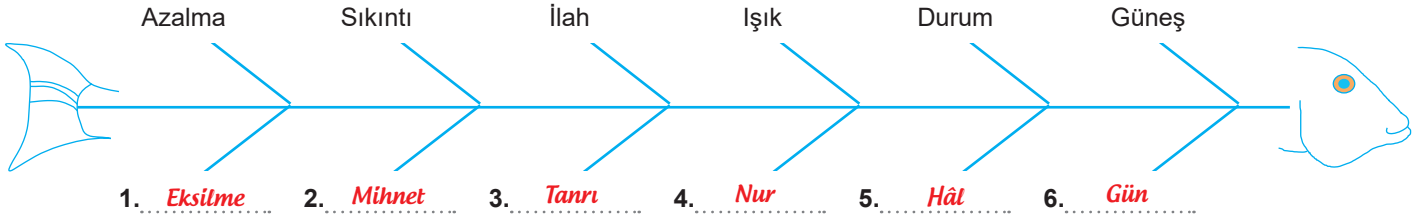
10.
Etkinlik

Eş Anımlı [Anlamdaş] Sözcükler

Aşağıdaki balık kılıcığında eş anlamlıları verilmiş olan sözcükleri dörtlüklerden bularak karşısındaki boşluklara yazınız.

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne hâlden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

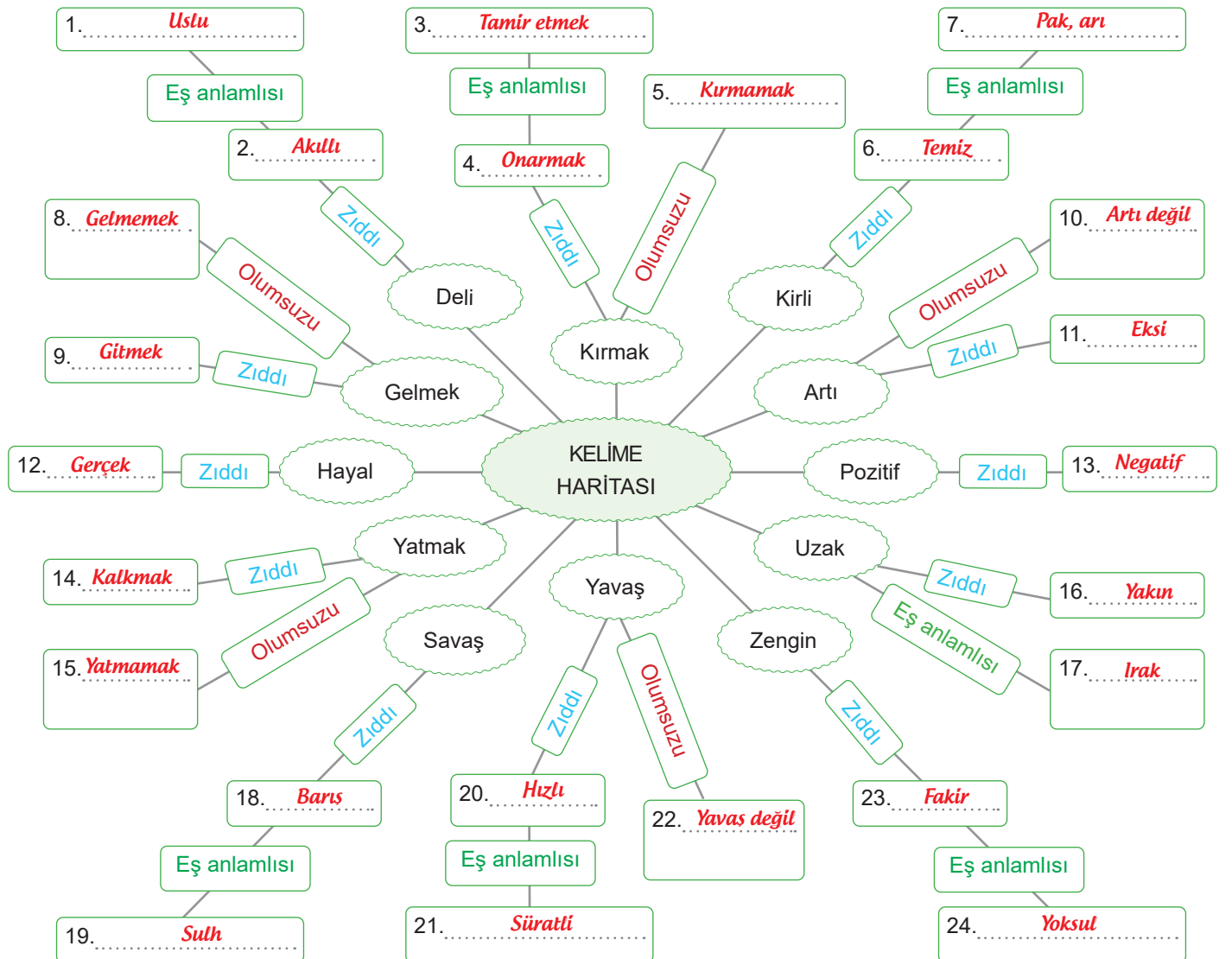
Ve gönül Tanrısına der ki:
- Pervam yok verdiğin elemenden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin pencereyden

11.
Etkinlik

Karşıt [Zıt] Anımlı ve Eş Anımlı [Anlamdaş] Sözcükler

Aşağıdaki Kavram haritasını istenenlere göre doldurunuz.

12.
Etkinlik

Karşıt [Zıt] Anlamlı Sözcükler

Aşağıdaki dizelerde altı çizili sözcükler arasındaki anlam ilişkisinin benzerini aşağıdaki cümlelerden bularak yanındaki boşluğa yazınız.

“Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?”

1. İn cin uykuda; yalnız iki yoldaş uyanık

Uyku - Uyanık

2. Uzun ince bir yoldayım, gidiyorum gündüz gece

Gündüz - Gece

3. Büyük bir cesaretle gideriz korkakların üzerine

Cesaret - Korkaklık

4. Yüksekinde büyük namlı karın var, alçağında mor sümbüllü bağın var.

Yüksek - Alçak

5. Çukurova bayramlığın giyerken, çıplaklığın üzerinden soyarken

Giymek - Soymak

13.
Etkinlik

Yakın Anlamlı Sözcükler

Çarklardaki yakın anlamlı kelimeleri bularak örnekteki gibi boşluklara yazınız.

A

Yakın Anlamlı Kelime Çarkı

Özgür, Basmak, Yanlış, Serbest, Çiğnemek, Durmak, Beklemek, Yalan

1. Özgür
Serbest

2. Basmak
Çiğnemek

3. Yalan
Yanlış

4. Beklemek
Durmak

B

Yakın Anlamlı Kelime Çarkı

Arkadaş, Hısim, Darılmak, Dost, Pratik, Akıba, İşlevsel, Kırılmak

1. Arkadaş
Dost

2. Kırılmak
Darılmak

3. Pratik
İşlevsel

4. Hısim
Akraba

C

Yakın Anlamlı Kelime Çarkı

Yatmak, Seyretmek, Gerginlik, Kaçmak, Bakmak, Uyumak, Sivismak, Stres

1. Yatmak
Uyumak

2. Seyretmek
Bakmak

3. Gerginlik
Stres

4. Kaçmak
Sivismak

D

Yakın Anlamlı Kelime Çarkı

Huzur, Doğru, Karar, Donmak, Üşümek, Rahat, Sonuç, Dürüst

1. Doğru
Dürüst

2. Rahat
Huzur

3. Karar
Sonuç

4. Üşümek
Donmak

14.
Etkinlik

Eş Sesli [Sesteş] Sözcükler

Aşağıda anlamları ve örnek kullanımları verilmiş eş sesli kelimeleri bularak örnekteki gibi ortadaki boşluğa yazınız.

1	Kokulu bir çiçek türü.	Gül	Sesli biçimde duygusunu açığa vurmak.
	Ak elleri deste deste güllüdür.		İnsana huzur veren bir gülüşü vardı.
2	Bitkileri toprağa bağlayan bölüm.	Kök	Kaynak köken.
	Ağaçların kökü suyu iyi çekmiyordu.		Şair, ben kökü mazide olan atiyim, diyor.
3	Sima, çehre.	Yüz	Yorgan ve yastığa geçirilen kılıf.
	Beni görünce yüzünde bir tebessüm belirdi.		Bu yastığın yüzü kirlenmiş, temizleyiniz.
4	Kapalı bir şeyi açık duruma getirmek.	Aç	Tok olmayan.
	Öğretmen kapısı açık sınıfta ders işliyordu.		"Tok açın halinden ne anlar?" der, atalarımız.
5	Beyazla az miktarda siyah karışımından oluşan renk.	Kır	Dağ, bayır.
	Kır atın yanında kalan ya huyundan ya suyundan		Yürüdüğümüz yollarda ara sıra kır kokuları geliyordu.
6	Herhangi bir şeyin niceliğini sormak.	Kaç	Yok olmak.
	Bu eserin kaç dile çevrildiğini sen biliyor musun?		Hepimizin neşesi kaçtı.
7	Çay ve kahvenin yapıldığı yer.	Ocak	Yılın birinci ayı.
	Sabahları çay ocağının önünde koyu bir sohbet dalarlar.		Ocak veya en geç şubat ayında yanınızda olurum.
8	İlkbahar ile sonbahar arasındaki sıcak mevsim.	Yaz	Yazıya dökmek.
	Bu yaz bizim diyarlar çok bereketli olacak, di-yordu.		Yaz tahtaya, al haftaya diyerek benimle alay ediyordu.
9	Kızıl, kırmızı.	Al	İçeri sızmak, içine çekmek.
	Al rengini şehitlerimizin kanından alan bayra-ğım!		Kaptan, gemimizin su almaya başladığını duyur-runca hepimiz paniklelemeye başladık.
10	Birinci tekil kişi zamiri.	Ben	Tende bulunan koyu renkli leke.
	Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.		Yarin yüzündeki ben, ben olaydım.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Kazanımlarım	Çok iyi (3)	İyi (2)	Az (1)	Öğrenemedim (0)
Farklı anlamlar ifade eden sözcükleri ayırt edebiliyorum.				
Sözcükler arasındaki anlam ilişkisini kavradım.				

SÖZ SANATLARI

Benzetme (Teşbih)

⇒ Anlatımı kuvvetlendirmek için aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesine **benzetme (teşbih)** denir.

» Can kafeste durmaz uçar.
Dünya bir han, konan göçer.
Ay dolanır, yıllar geçer.
Dostlar beni hatırlasın.
Dünya, hana benzetilmiştir.

» Bursa'nın Karacabey ilçesinde yer alan Longoz Ormanı yeşil bir cenneti andırıyor. Bu güzel yerde piknik yapabilir, denize girebilir veya kuş gözlemciliği yapabilirsiniz.
Orman alanı, cennete benzetilmiştir.

NOT

⇒ Tam bir benzetmede benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme edatı ve benzetme yönü adı verilen dört öge bulunur. Benzetme yapılırken bazen bu dört ögenin hepsi kullanılmayabilir.

⇒ **Benzeyen:** Benzetmede zayıf olanıdır.

⇒ **Benzetme yönü:** Benzetilende bulunan özellik, nitelik.

⇒ **Kendisine benzetilen:** Benzetmede güçlü olanıdır.

⇒ **Benzetme edatı:** Genellikle "gibi" edatı kullanılır.

» Berkay keçi gibi inatçıdır.
Berkay inatçı olması yönüyle keçiye benzetilmiştir.

Berkay

keçi

gibi

inatçıdır

benzeyen

kendisine benzetilen

benzetme edatı

benzetme yönü

Kişileştirme (Teshis)

⇒ İnsana ait özelliklerin insan dışındaki varlıklara verilmesiyle gerçekleştirilen sanata **kişileştirme (teşhis)** denir.

» O çay ağır akar, yorgun mu bilmem,
Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem.

(Çaya insana ait özellikler verilerek çay kişileştirilmiştir.)

» Aynalar bakmayın yüzüme dik dik,
İşte yakalandık, kelepçelendik

(Aynalara, insana özgü olan "dik dik bakma" özelliği verilerek kişileştirme yapılmıştır.)

» Bir bulut gezer yayla yayla Anadolu'yu
Bir baştan bir başa selâm götürür.

(Bulut kişileştirilmiştir.)

» Dinmiş denizlerin şarkısı, rüzgâr uyumakta
Körfez düşünür, Kanlıca mahzundur uzakta.

(Rüzgâr, körfez ve Kanlıca kişileştirilmiştir.)

» Ağaç, çok sevdi çocuğu,
Öperdi altın saçlarından
Dudakları olaydı!

(İnsana ait olan sevme ve öpme özellikleri ağaca verilerek, ağaç kişileştirilmiştir.)

Konuşturma (İntak)

➔ İnsan dışındaki varlıklara insana ait olan konuşma özelliğinin verilmesiyle yapılan sanata **konuşturma (intak)** denir.

- » Adam elini uzattı, tam onu koparacağı sırada menekşe "Bana dokunma!" diye bağırdı.
- » Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna "İçimde kanayan yara gibisin."
- » Küçük bir çeşmeyim yurdumun,
Unutulmuş bir dağında,
Hiç kesilmeyecek suyum,
Yıldızların aydınlığında.

- » Benim adım dertli dolap,
Suyum akar yalap yalap.
- » Bir dala konmuştu karga cenapları.
Ağzında bir parça peynir vardı.
Sayın tilki kokuyu almış olmalı,
Ona nağme yapmaya başladı:
"-Ooo! Karga cenapları, merhaba!
Ne kadar güzelsiniz, ne kadar şirinsiniz!"

NOT

Konuşturma sanatının olduğu her yerde, mutlaka kişileştirme sanatı da vardır.

Karşıtlık (Tezat)

➔ Birbirine karşıt olan durum, kavram ve fikirlerin bir arada kullanılmasına **karşıtlık (tezat)** denir. Tezatla amaç, anlamca çelişki yaratacak sözleri bir arada kullanmaktır.

- » Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü.
(“Beyaz” ve “karanlık” ifadeleri **tezat sanatını** oluşturur.)
- » Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.
(“Ağlamak” ve “gülmek” **karşıt durumlarıdır**.)
- » Yüksekinde büyük namlı karın var,
Alçağında mor sümbüllü bağın var.
(“Yüksek” ve “alçak” kavramları arasında **karşıtlık vardır**.)

- » Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin.
(“Çirkin” ve “güzel” **karşıt kavramlardır**.)
- » Güneş her akşam batıp her gün doğuyorsa
Çiçekler solup solup tekrar açıyorsa
En derin yaralar kapanıyorsa
En büyük acılar unutuluyorsa
Neden korkular hayatta söyleyin bana.
(Güneşin doğması ve batması, “gün” ve “akşam” ifadeleri **karşıt durumlarıdır**.)

Abartma (Mübalağa)

➔ Bir şeyin özelliklerini, bir olayı veya bir durumu olduğundan daha büyük veya daha küçük göstermektir. Buna **abartma (mübalağa)** denir.

- » Deniz mürekkep olsa
Yazılmaz benim derdim
(Şair dertlerinin çokluğunu **abartılı bir şekilde** anlatmıştır.)

- » Zalım yarın elinden
Gözyaşım sele döndü.
(Şair akıttığı gözyaşının sele döndüğünü belirtmek için **abartma sanatını** kullanmıştır.)

- » Bir ah çeksem dağı taşı eritir.
Gözüm yaşı değirmi yürütür.
(Şair durumunu anlatmak için **abartılı ifadeler** kullanmıştır.)

- » Bir gün doludizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat Arş'a kanatlandık o hızla
(Ordunun hızı, yedi kat Arş'a kanatlanmak şeklinde **abartılı bir ifadeyle** anlatılmıştır.)

15.
Etkinlik

Teşbih (Benzetme)

Aşağıdaki dize veya cümlelerde yapılan benzetmeleri bularak örnekteki gibi cümlelerin yanındaki boşluğa yazınız.

	Kelimeler	Yapılan Benzetme (Teşbih) Sanatı
1	Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik.	<i>Çocuklar gibi sen olmak.</i>
2	Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.	<i>Dev gibi bir ordu</i>
3	Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?	<i>Cennet vatan</i>
4	Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan.	<i>Şimşek gibi atılmak</i>
5	Bir namazlık saltanatın olacak, taht misali o musalla taşında.	<i>Taht misali musalla taşı</i>
6	Bu vatan, toprağın kara bağrında; sıra dağlar gibi duranlarındır.	<i>Sıra dağlar gibi durmak</i>
7	Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.	<i>Kükremiş sel gibi olmak</i>
8	Soğukta elma yanakları hemen göze batıyordu.	<i>Elma yanaklar</i>
9	Sevgim bir yavru ceylandır, çeker gider dostu doğru.	<i>Sevginin bir yavru ceylan olması</i>

16.
Etkinlik

Teşhis (Kişileştirme)

Aşağıdaki dizelerde kişileştirilmiş olan varlık ya da kavramları dizelerin yanlarındaki boşluğa yazınız.

1	Derinden derine ırmaklar ağlar, Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,	<i>İrmak - Çoban çeşmesi</i>
2	Bütün kusurumu toprak gizliyor. Merhem çalıp yaralarım düzlüyor.	<i>Toprak</i>
3	Ateşten kızaran bir gül arar da Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi,	<i>Çoban çeşmesi</i>
4	Beni beklemeyin, o bir hevesti; Gelemem, aynalar yolumu kesti	<i>Aynalar</i>
5	Bir yağmur başlar ya inceden ince Bak o zaman topraktaki sevince.	<i>Toprak</i>

15 ve 16. etkinliklerde kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0 - 5 arası doğru: ★ 6 - 10 arası doğru: ★★ 11 - 14 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız → 3 yıldız →

17.

Etkinlik

İntak (Konuşurma)

Aşağıdaki dizelerde konuşurulan varlığı yandaki boşluğa yazınız.

1	Ey benim sarı tamburam, sen niçin inilersin İçim oyuk, derdim büyük; ben onun için inilerim.	Tambura
2	Benim iki yüzüm var, dedi hava. Hem suya kardeşim hem ateşe.	Hava
3	Sordum sarı çiçeğe: Sizde ölüm var mıdır? Çiçek eydür: Derviş Baba! Ölümsüz yer var mıdır?	Çiçek
4	Ben bir ayırık otuyum, ne buğday amcam, ne piring dayım.	Ayrık otu
5	Ben yaramaz küçük kalem Hem tükenir, hem yazarım.	Kalem
6	Pir eşek dedi ki: Ey bela başına tutsak olmuş eşek, bu işin aslını astarını dinle.	Esek
7	Akıl ersin, ermesin sevdama, Senden yanayım, dedi yeşeren dal senden yana.	Dal

18.

Etkinlik

Tezat (Karşıtlık)

Aşağıdaki dizelerde yer alan karşıt varlıkları yandaki boşluğa yazınız.

1	Ey hürriyetin güzel yüzü, sen ne büyüdü imişsin! Gerçi esaretten kurtulduk ama bu kez de senin aşkının esiri olduk.	Hürriyet - Esaret
2	Aydınlığa koştum karanlık çıktı Her sevgi, her vefa bir anlık çıktı	Aydınlık - Karanlık
3	Gülen çehremi görüp / Sanmayın beni bahtiyârdır. Her kahkahanın içinde / Bir damla gözyaşı vardır.	Kahkaha - Gözyaşı
4	Rüzgâr eser dallarımız atışır, Yas ile sevincim yıkışır dağlar.	Yas - Sevinç
5	Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim; Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!	Gündüz - Karanlık
6	Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya; Alsa buz gibi taşlar alnımdan bu ateşi.	Buz - Ateş
7	Nedir benim bu çilem, Hesap bilmem, / Muhasebe memuruyum.	Hesap bilmemek - Muhasebe memuru olmak
8	İçimde kar donar, buzlar tutuşur, Yağan ateş midir, kar mıdır bilmem.	Ateş - Kar

19.

Etkinlik

Mübalağa (Abartma)

Aşağıdaki dizelerde yer alan abartmaları bularak kutucuklara yazınız.

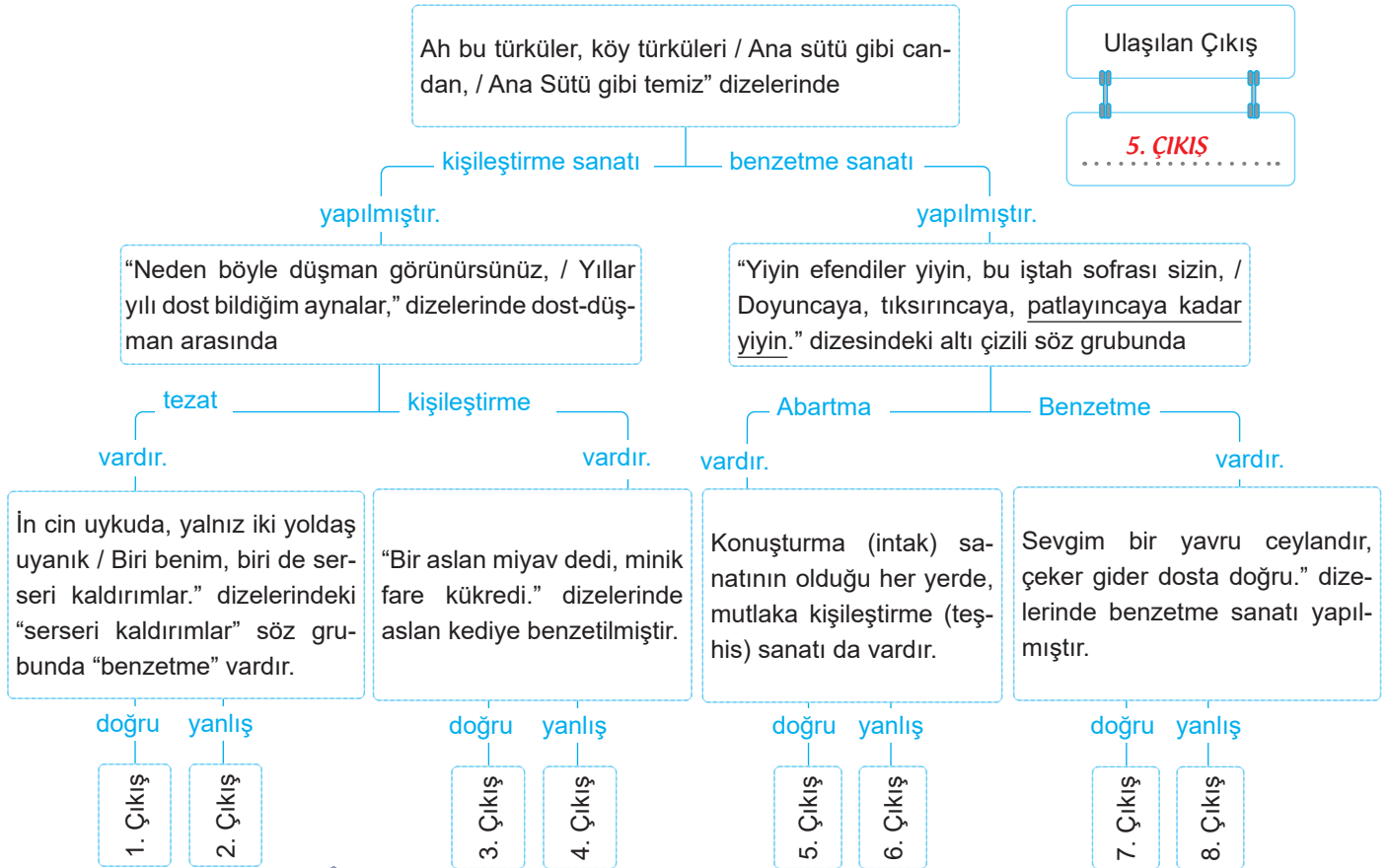
1	Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin; İki yanımdan aksın, bir sel gibi fenerler.	Fenerlerin sel gibi akması
2	Dur yolcu, bilmeden gelip bastığın, Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.	Bir devrin batması
3	Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.	Şühedanın fışkırması
4	Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer.	Göklerin ölü indirmesi Yerin ölü püskürmesi
5	Gökte yanan güneşi; koparıp tan yerinden Elimizde meşale gibi taşımaktayız."	Günesin elde meşale gibi taşınması

20.

Etkinlik

Söz Sanatları (Benzetme, Kişileştirme, Konuşturma, Karşıtlık, Abartma)

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki tanımlar doğru bir şekilde değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılacağını bularak "Ulaşılan Çıkış" bölümünün altındaki boşluğa yazınız.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Metinlerdeki söz sanatlarını bulup açıklayabiliyorum.

BÖLÜM

SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

KALIPLAŞMIŞ SÖZ GRUPLARI

- Deyimler
- Atasözleri
- Özdeyişler
- İkilemeler

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI

KALIPLAŞMIŞ SÖZ GRUPLARI

Deyimler

- Gerçek anlamından ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz gruplarına **deyim** denir.
- » Etekleri tutuşmak, kulak misafiri olmak, eli ayağı buz kesilmek, gökte ararken yerde bulmak, elini çabuk tutmak, elden ayaktan düşmek...

Genel Özellikleri

- En az iki sözcükten oluşur.
- » Göz atmak
- » Yüz göz olmak
- » Uzun lafın kısıası
- Çoğu mecaz anlamlıdır.
- » Gözden düşmek
- » İpe un sermek
- » Kulağı kesik
- Gerçek anlamlı olanları da vardır.
- » Adını koymak
- » Yaza çıkmak
- » Yüzünü güldürmek
- Genellikle mastar ekiyle (-mek) biter.
- » Kemer sıkmak
- » Maval okumak
- » Ocağına düşmek
- Cümle hâlinde olanları da vardır.
- » Armut piş ağızıma düş!
- » Ayıkla pirincin taşını!

Atasözleri

- Toplumun kültürel mirasını yansıtan, geçmişten günümüze kadar süregelen, atalarımızın tecrübelerini yansıtan özlü sözlerle **atasözü** denir.
- » Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- » Güneş girmeyen eve doktor girer.
- » Duvarı nem, insanı gam yıkar.
- » Ne ekersen onu biçersin.
- » Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.
- Atasözleri genellikle mecaz anlamlıdır ancak gerçek anlamda ya da hem gerçek hem de mecaz anlamlı olanları da vardır.

Gerçek Anlamlı

- » Hayır dile komşuna, hayır gele başına.
- » Zorla güzellik olmaz.
- » Allah bilir ama kul da sezer.

Mecaz Anlamlı

- » Rüzgâr eken fırtına biçer.
- » Altın eşik gümüş eşiğe muhtaç olur.
- » Öfke baldan tatlıdır.

Hem Gerçek Hem Mecaz

- » Akıntıya karşı kürek çekilmez.
- » Ateş düştüğü yeri yakar.
- » Çivi çıkar ama yeri kalır.

- Atasözleri, söyleyeni belli olmayan kalıplaşmış sözlerdir. Sözcüklerinin yeri değiştirilemez, bir sözcüğün yerine eş ya da yakın anlamlısı getirilemez.
- » Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar. (Doğru)
- » Ağustosta başı kaynayanın zemheride tenceresi kaynar. (Yanlış)

Özdeyişler (Vecizeler)

- Bir düşüncüyü kısa ve özlü bir şekilde anlatan, bir veya birkaç cümleden oluşan; atasözleri gibi yaşanan olaylardan, gözlemlerden ders çıkarmaya dayanan ve söyleyeni belli olan sözlerle **özdeyiş (vecize)** denir.

- » Cahil insanın yanında kitap gibi sessiz ol. (Mevlana Celaleddin-i Rumi)
- » Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. (Mustafa Kemal Atatürk)
- » Yapabileceğini düşünen yapabilir, yapamayacağını düşünen yapamaz. Bu değişmez kuraldır. (Pablo Picasso)

İkilemeler

- Anlamı pekiştirmek, güzelleştirmek, çeşitli anlam ilgileri kurmak için oluşturulmuş söz gruplarına **ikileme** denir.
- » Usul usul, şırıl şırıl, çalı çırpı, yalan yanlış, eski püskü, ıvr zıvr, küt küt, yırtık pırtık, büyük küçük...

Aynı Sözcüklerin Tekrarıyla Oluşanlar

- » güzel güzel, yavaş yavaş, uzun uzun, küçük küçük, sıra sıra...

Biri Anlamlı, Diğeri Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar

- » çoluk çocuk, yırtık pırtık, yarım yamalak, defter mefter...

Her İki de Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar

- » abur cubur, ıvr zıvr, mırın kırın, ecis bücüş...

Oluşum Şekillerine Göre İkilemeler

Zıt Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar

- » Alt üst, irili ufaklı, aşağı yukarı, ileri geri, er geç, gece gündüz...

Eş Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar

- » Sağlık sıhhat, şan şöret, mutlu mesut, güçlü kuvvetli...

Yansıma Sözcüklerle Oluşanlar

- » fışır fışır, şırıl şırıl, patır patır, zırl zırl, tıkr tıkr...

- İkilemeleri oluşturan sözcükler her zaman ayrı yazılır ve sözcüklerin arasına da herhangi bir noktalama işareti getirilemez.

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI

- Kalıplaşmış söz gruplarının (atasözleri, deyimler, ikilemeler) dışında kalan, çeşitli ekler veya bağlaçlarla bağlanan, az sözle çok şey anlatan söz gruplarına **kalıplaşmamış söz grupları** denir.

Kalıplaşmamış Söz Grubunun Kullanıldığı Metinler

- » Yaşamımızdaki her bir sıkıntı ve acı, geleceğimiz için bir sıçrama tahtası olacaktır.
- » Onunla ilk konuştuğumuzda kendisine “Eserlerinizi oluştururken özellikle üzerinde durduğunuz bir durum var mı?” diye sordum. Kendisi de bana “Kesinlikle şunu söyleyebilirim ki benim için zamanın ötesinde eser bırakmak çok önemli. Bu durum sürekli aklımın bir köşesinde.” dedi.
- » Olayları ele alırken hakikatlerin ışığından yararlanırım. Yani öyle Kaf Dağı falan yoktur benim lügatımda. Kahramanlarımı Ağrı Dağı’nda gezdiririm, Van Gölü’nde yüzdürürüm.
- » Oğuz Atay’ın, Yusuf Atılgan’ın ve Ömer Seyfettin’in farkını ortaya koyan şey, zamanın geçerlilik sınavına karşı oldukları yerdir. Onlar öyle bir yerde konumlanmışlardır ki bu yerler görmezden gelinince edebiyat tarihi eksik kalır.

Söz Grubunun Kullanıldığı Anlam

- sıçrama tahtası** ➡ Daha iyi bir duruma gelmek için bizi geliştirecek olan durum
- zamanın ötesinde eser bırakmak** ➡ Yaşadığı zamana bağlı kalmayıp gelecek zamanlarda da etkisini gösteren eserler yazmak
- hakikatlerin ışığından yararlanmak** ➡ Eserlerini yazarken gerçek hayatta var olan varlıklara ve olaylara yer vermek
- zamanın geçerlilik sınavı** ➡ Akıp giden zamana karşı kalıcı olmak

NOT

- Kalıplaşmamış söz grupları, sorularda genellikle altı çizili ifadeler olarak belirtilir ve cümleye / metne kattıkları anlamlar sorulur. Bu soru kalıplarında söz grubunun olduğu cümle veya metin anlaşılır bir şekilde okunmalı ve anlatılan konu iyice kavranmalıdır. Daha sonra da söz grubunun anlama olan katkısı tespit edilmelidir.

Atasözleri

1.

Etkinlik

“Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Atasözlerini oluşturan sözcüklerin yerine, eş anlamı veya yakın anlamı getirilemez; yerleri değiştirilemez.” kuralına uymadığı için yanlış olan atasözünün doğrusunu örnekteki gibi yanındaki boşluğa yazınız.

	Atasözünün Yanlış Kullanımı	Atasözünün Doğru Kullanımı
1	Keskin limon küpüne zarar.	<i>Keskin <u>sirke</u> küpüne zarar verir.</i>
2	Arkadaş ile ye, iç; alışveriş etme.	<i>Dost <u>ile ye, iç; alışveriş etme.</u></i>
3	Akılsız dost, akıllı düşmandan hayırlıdır.	<i>Akıllı <u>düşman</u>, akılsız <u>dosttan</u> hayırlıdır.</i>
4	Sütten ağzı yanan yemeği üfleyerek yer.	<i>Sütten ağzı yanan <u>yoğurdu</u> üfleyerek yer.</i>
5	Açın karnı doyar midesi doymaz.	<i>Açın karnı doyar, <u>gözü</u> doymaz.</i>
6	Arpa samanıyla, kömür ateşiyle.	<i>Arpa samanıyla, kömür <u>dumanıyla.</u></i>
7	Beyaz akçe kara gün içindir.	<i>Ak <u>akçe</u> kara gün içindir.</i>
8	Çok veren maldan, az veren candan.	<i>Az <u>veren candan</u>, çok <u>veren maldan.</u></i>
9	Ana gibi yâr İstanbul gibi diyar olmaz.	<i>Ana gibi yâr <u>olmaz</u>, Bağdat gibi diyar <u>olmaz.</u></i>
10	Bal olan yerde böcek de olur.	<i>Bal olan yerde <u>sinek</u> de olur.</i>

Deyimler ve Atasözleri

2.

Etkinlik

“Atasözleri belli tecrübelere dayanarak ders verir, kısacası öğreticidir. Deyimlerin ise ders verme özelliği yoktur. Deyimler bir kavramı özel şekilde ifade eder veya etkili bir anlatımla ortaya koyar. Yani deyimler genel kural niteliği taşımazlar. Buna göre aşağıda yer alan kelime grupları veya cümlelerden atasözü veya deyim olanları bularak ilgili kutucuklara yazınız.

Atı alan Üsküdar'ı geçti.
Aba altından sopa göstermek.
Ne ekersen onu biçersin.
Ağzını bıçak açmamak
Korkunun ecele faydası yoktur.
Dibi görünmeyen sudan geçme.

Üzümünü ye, bağını sorma.
Çürük tahta çivi tutmaz.
Fol yok, yumurta yok.
Sel gider, kum kalır.
Kulağına küpe olsun.
Ağızda sakız gibi çiğnemek.

	Deyimler
1	<i>Atı alan Üsküdar'ı geçti.</i>
2	<i>Kulağına küpe olsun.</i>
3	<i>Ağzını bıçak açmamak</i>
4	<i>Fol yok, yumurta yok.</i>
5	<i>Aba altından sopa göstermek.</i>
6	<i>Ağızda sakız gibi çiğnemek.</i>

	Atasözleri
1	<i>Ne ekersen onu biçersin.</i>
2	<i>Korkunun ecele faydası yoktur.</i>
3	<i>Dibi görünmeyen sudan geçme.</i>
4	<i>Üzümünü ye, bağını sorma.</i>
5	<i>Çürük tahta çivi tutmaz.</i>
6	<i>Sel gider, kum kalır.</i>

3.

Etkinlik

Özdeyişler (Vecizeler)

Aşağıdaki balık kılıçığında yer alan özdeyişlerin (vecizelerin) hangi konularla ilişkilendirilebileceğini üstteki tablodan bularak karşılarındaki boşluklara yazınız.

ÖZDEYİŞLERLE İLGİLİ KAVRAMLAR

İleri görüşlülük	Fikir üretmek	Bağımsızlık	İlmin yol göstericiliği
İlmin önemi	Millet sevgisi	Eğitimin önemi	

1. Millet hiçbir zaman hür olmadan yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır.

3. Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi şarttır.

5. Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.

7. İlimle geçen bir gece, ibadetle geçen bin geceden hayırlıdır.

2. Düşünmediğim zaman, yaşamadığım zamandır.

4. Eğitimidir ki bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk hâlinde yaşatır ya da esaret ve sefalet terk eder.

6. Ben icap ettiğim zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.

ÖZDEYİŞLER

Bağımsızlık

İleri görüşlülük

İlmin yol göstericiliği

İlmin önemi

Fikir üretmek

Eğitimin önemi

Millet sevgisi

4.

Etkinlik

İkilemeler

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan ikilemelerin hangi yolla (Aynı sözcüklerin tekrarı, bir anlamlı bir anlamsız sözcük, her ikisi de anlamsız sözcük, zıt anlamlı sözcük, eş anlamlı sözcük, yakın anlamlı sözcük, yansıma sözcük) oluştuğunu örnekteki gibi yanlarındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	İkilemelerin Oluşumu
1	Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden	Aynı sözcüklerin tekrarı
2	Hakkımızda ileri geri konuştuğunu duydum.	Zıt anlamlı sözcük
3	Bu puslu havada ortalıkta yalan yanlış sözler dolaşıyordu.	Yakın anlamlı sözcük
4	Hayal meyal şeylerden ilk aşkımızın hatırası bile yabancı gelir.	Bir anlamlı bir anlamsız sözcük
5	Yola çıkmadan önce evde ne kadar abur cubur varsa toplayıp çantasına koydu.	Her ikisi de anlamsız sözcük
6	Çölün ortasında böyle bir çeşmenin şarıl şarıl akıyor olması, hepimizi hayretler içerisinde bıraktı.	Yansıma sözcük
7	Hayata beraber başladığımız dostlarla da yollar ayrıldı bir bir.	Aynı sözcüklerin tekrarı
8	Karşısına tam dişine göre güçlü kuvvetli bir rakip çıkmıştı.	Eş anlamlı sözcük

5.

Etkinlik

İkilemeler

Aşağıdaki cümlelerde yer alan ikilemelerin cümleye kattığı anlamı karşılarına yazınız.

1	Sınavlar yaklaşmıştı, gece gündüz demeden çalışıyordu.	Sürekli
2	Yağmur yağmış, her taraf çamur deryasına dönmüştü. Çamurlara bata çıka yürüyorduk.	Zorlukla
3	Bu hızla gidersek aşağı yukarı sekizde Ankara'da oluruz.	Yaklaşık
4	O da bu gerçeği eninde sonunda kabullenmek zorunda kalacaktır.	Kesintik
5	Bu evin kirası aylık olsa olsa bin lira eder.	En fazla
6	Bundan üç yıl önce Doğu Anadolu'yu karış karış gezdim.	Her yer

6.

Etkinlik

Kalıplaşmamış Söz Grupları

Aşağıda yapılandırılmış griddaki kutucuklarda altı çizili kelime gruplarının cümleye kattığı anlamlar verilmiştir. Bu anlamların altı çizili kelime gruplarından hangileriyle ilgili olduklarını bularak kutucuklardaki harfleri ilgili cümlelerin karşısındaki boşluğa örnekteki gibi yazınız. (Bir cümle birden fazla anlamla ilişkilendirilebilir.)

Günümüzü yakalayamamak A	Hislerini işlememek B	Sıradan C	Eksiksiz D
Gerekli birikime sahip olmadan E	Duygularını eserlerine yansıtmamak F	Özgün bir tarz oluşturan G	Kusursuz H
Güncel olanı takip edememek I	Birbirine karışmak J	Bizi geliştirecek olan durum K	Özgün olmayan L

1	Eserlerine <u>kendi mührünü vurabilen</u> kişiler, zamanın yıpratıcılığından etkilenmez.	 G
2	İyi bir yazar olmak, iyi bir okuyucu olmaktan geçer. Bu yetkinliğe sahip olmayanların durumu <u>emeklemeden koşmaya</u> benzer.	 E
3	Eserlerine <u>yüreğini koymayan</u> bir sanatçı ne kadar uğraşırsa uğraşsın, sesini kimseye duyuramayacaktır.	 B-F
4	Şair toplumun sesi olmalıdır. Dolayısıyla <u>hayatın gerisine düşmemelidir</u> .	 A-I
5	Yaşanacak her bir tecrübe, geleceğimizde <u>sıçrama tahtası</u> olacaktır.	 J
6	Son eserinde hiçbir yeniliği yakalayamamış, <u>basmakalıp ifadelerle</u> kendini tekrar etmiştir.	 C-K
7	Yazar bu toplumla ne denli <u>iç içe olduğunu</u> yazdığı eserlerle ortaya koymuştur.	 i
8	Yazmak bir eğitim işidir. Bu eğitimlerden geçmeden <u>dört başı mamur</u> bir eser ortaya konamaz.	 D-H

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Beceriler	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirmeli
Kalıplaşmış söz gruplarını metin içinde bulabilme				
Deyim ve atasözlerini ayırt edebilme				
Kalıplaşmamış söz gruplarının metne kattığı anlamı açıklama				
Geliştirilmesi gereken beceriler için şunları yapmayı planlıyorum:				

BÖLÜM FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

İSİM-FİİL

ZARF-FİİL

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

SIFAT-FİİL

FİİLİMSİ (EYLEMSİ)

- ⇒ Fiillere getirilen birtakım eklerle oluşturulan ve cümlede isim, sıfat, zarf görevinde kullanılan sözcüklere **fiilimsi** denir.
- » Bir çocuk okula giderken yolun kenarındaki bir duvardan sarkmış bir gül görür.
 isim fiilimsi isim fiilimsi çekimli fiil

Fiilimsilerin Özellikleri

- ⇒ Tüm fiilimsilerin kök veya gövdesi bir fiildir.
- ⇒ Fiilimsiler, bir fiil gibi kip ve şahıs ekleriyle çekimlenemez.
- ⇒ Fiilimsi kesinlikle fiil değildir; fiilden türetilmiş bir isim, sıfat ya da zarftır.
- ⇒ Fiilimsiler isim çekim eklerini alabilir ancak kip ve kişi eklerini alamaz.
- ⇒ Birleşik cümlelerde yan cümlecikler fiilimsilerle kurulur.
- ⇒ İçinde fiilimsi bulunan cümleler, genellikle birden fazla yargı içerir.

İsim-Fiil

- ⇒ Fiillere “-ma, -ış, -mak” eklerinin getirilmesiyle oluşturulan sözcüklere **isim-fiil** denir.
- » Dışarıda seninle görüşmek isteyen biri var. » Uçağın kalkmasına az kaldı.
- » Ebru’nun kitap okuyuşuna hayranım. » Yol yürümekle, borç ödemekle biter.
- ⇒ İsim-fiiller; isimler gibi iyelik eklerini, hâl eklerini ve çoğul ekini alabilir.
- » Atın yularını çözmeye başladı. » Bu gülüşler çok anlamsız.
 fiilimsi hâl eki fiilimsi çokluk eki

Ekleri

-ma
-ış
-mak

NOT

- ⇒ İsim-fiil eki olan “-ma/-me” ile olumsuzluk eki olan “-ma/-me” karıştırılmamalıdır.

NOT

- ⇒ İsim-fiil ekleriyle türeyen bazı sözcükler zamanla kalıplaşarak kalıcı isim hâline gelir. Bu şekilde oluşan sözcükler fiilimsi olma özelliğini yitirir. Fiilimsiyle bir nesne veya kavram adı olan bir kelimeyi ayırmanın yolu, o sözcüğü olumsuz hâle getirmektir. Sözcüğün olumsuz “-ma/-me” ekiyle yapılıyorsa bu sözcük fiilimsi, yapılamıyorsa kalıcı isimdir.

Kalıcı İsim

- » Yanına kazma ve kürek alarak yola koyuldu.
 (kazmama ⇒ anlamsız)
- » Deneme sınavının sonucu iyi geldi.
 (denememe ⇒ anlamsız)

İsim-Fiil

- » Okuma ve okuduğunu anlama çok önemlidir.
 (okumama, anlamama ⇒ anlamlı)
- » Yeni yerler görme, farklı kültürler tanıma isteği içinde.
 (görmeme, tanımama ⇒ anlamlı)

Sıfat-Fiil

- ➔ Fiillere belirli eklerin (-an, -ası, -maz, -ar, -dik, -acak, -mış) getirilmesiyle oluşturulan ve cümlede sıfat ya da adlaştırmış sıfat olarak görev yapan sözcüklere **sıfat-fiil** denir.
- » Ağacın dalına **konan** kuşu görüyor musun? » İtfaiyeciler, **bildik** bir yöntemle sorunu çözdü.
- » Kadıncağz "Kör **olası** zalim felek!" diyordu. » **Kırılacak** eşyaları kutuya koydu.
- » Adamın **tükenmez** enerjisi vardı. » **Pişmiş** aşı su katılmaz.
- » Çocuk annesine **yalvarır** gözlerle baktı. » **Satılacak** üzümeleri kasalara yerleştirdi.

Ekleri

- an
- ası
- maz
- ar
- dik
- ecek
- miş

NOT

- ➔ "-acak, -mış, -dik, -ar" ekleri, zaman ekleri olarak da kullanıldığından bu ekler sıfat-fiil ekleriyle karıştırılmamalıdır.
- ➔ Sıfat-fiil ekini alan bazı sözcükler, fiilimsi özelliğini kaybederek bir nesne veya kavram adı olabilir.
- » Bu **dolmuş**, Cerrahpaşa'dan geçer mi? » Piknik için **yiyecek** ve **içecek** aldık.

- ➔ Sıfat-fiiller kendilerinden sonra gelen isimleri niteler. Bazı durumlarda ise bu isimler düşer ve fiilimsi adlaştırmış **sıfat-fiil** denir. Sıfat-fiiller, bir ismi nitelemediğinde veya isim çekim eki aldıklarında adlaştırmış sıfat-fiil olur.

- » Öğretmen derste **konuşanları** uyardı. (**konuşan çocukları** / **konuşan öğrencileri**)
 adlaştırmış sıfat-fiil sıfat-fiil isim sıfat-fiil isim
- » **Bakan** yemez, **kapan** yer. (**bakan kişi** / **kapan kişi**)
 adlaştırmış adlaştırmış sıfat-fiil isim sıfat-fiil isim
 sıfat-fiil sıfat-fiil

Zarf-Fiil

- ➔ Fiil kök ve gövdelerinden "-madan, -arak, -ken, -meksizin, -ınca, -ıp, -cesine, -dikçe, -esiye, -a ...-a, -r ...-maz, -alı" ekleriyle türeyen ve cümlede zarf olan sözcüklere **zarf-fiil** denir.
- » Kış **gelince** kayak sezonu başladı. » Genç, **güle oynaya** evine gidiyordu.
- » **Görmeyeli** bayağı büyümüş. » Yazılıdan aldığı notu **duyunca** yüzü güldü.
- » Hiç **düşünmeden** soruları cevapladı. » Van'a **varır varmaz** onları aradık.
- ➔ Zarf-fiiller cümleye durum ve zaman anlamı katabilir.
- » Yağmur **durmaksızın** yağıyordu. (**Durum**) » Akşam **olunca** okumaya başladık. (**Zaman**)
- » Seninle **gelince** görüşürüz. (**Zaman**)
- » Bize doğru **koşarak** geliyordu. (**Durum**)

Ekleri

- madan
- arak
- ken
- meksizin
- ınca
- ıp
- cesine
- dikçe
- esiye
- a ...-a
- r ...maz
- alı

1.

Etkinlik

İsim-Fiil (Mastar)

İsim-Filler; fiil kök veya gövdelerine “-ma, -ış, -mak” eklerinin getirilmesiyle oluşan ve cümlede iş-hareket, oluş ve durum fiillerinin adı olarak kullanılan sözcüklerdir. Buna göre aşağıdaki cümlelerde geçen isim-fiilleri örnek-teki gibi bularak yanlarındaki boşluğa yazınız, isim-fiil eklerini gösteriniz.

	Cümleler	Kullanılan İsim Fiiller
1	Sonbaharın gelmesiyle kuşlar sıcak memleketlere göç etmeye başladı.	gel-me, et-me
2	Yılbaşı gecesi kar yağmaya başlamıştı.	yağ-ma
3	Karın yağdığını gören Ahmet, hemen dışarı çıkmak istemedi.	çık-mak
4	Babasının büyük emeklerle yaptığı uçurtmayı sonunda uçurmayı başardılar.	uçur-ma
5	Öğretmenin sınıfa girişiyle ders başlamış oldu.	gir-ış
6	Neşeli ilkbahar güneşinin ağaçlara can verdiğini hissetmek zor olmuyor.	hisset-mek
7	Yolcu edenler, senin dönüşünü de burada bekleyeceğiz, dediler.	dön - üs
8	Buğday, yetişme döneminde bol su isteyen bir üründür.	yetiş-me
9	Fındık aynı zamanda yurt dışına satışı yapılan bir üründür.	sat - ı
10	Bir öğretmen, öğrencilerine metin türlerinden birini seçerek yazı yazmalarını istemiştir.	yaz-ma
11	Demokrasilerde herkes düşüncesini serbestçe söyleme özgürlüğüne sahiptir.	söyle-me
12	Öğrencilerin haftanın bir günü ilgilendikleri spor turnuvasına katılmaları gerekiyor.	katıl-ma
13	Muhakeme “akıl yürütme” anlamında kullanılmıştır.	yürüt-me
14	İstiklal Marşını coşkuyla okuyuşu hepimizi duygulandırdı.	oku-y-ış
15	Onun gidişiyle birlikte hepimiz rahat bir nefes almıştık.	git - ış
16	Güzel görmek için güzel düşünmek gerekir.	gör-mek, düşün-mek
17	Ders çalışmamak için binbir bahane uyduruyordu.	çalışma-mak
18	Yarın size gelmemi siz mi istemiştiniz?	gel-me
19	Koronaya yakalanmamak için temizlik, maske ve mesafeye dikkat etmek gerekiyor.	yakalanma-mak, et-mek
20	Bu ani ayrılışınız hepimizi derinden sarstı.	ayrıl-ış

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-7 arası doğru: ★ 8- 14 arası doğru: ★★ 15-20 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 doğru →

3 yıldız →

2.

Etkinlik

İsim-Fiil (Mastar)

İsim-fiil ekleriyle türetilen bazı sözcükler zamanla kalıplaşarak bir nesne veya kavrama ad olurlar. Böyle durumlarda fiilimsi özellikleri kaybolur ve kalıcı ad olurlar. Buna göre aşağıdaki cümlelerde kullanılan sözcüklerden hangisinin isim-fiil hangisinin ise kalıcı isim olduğunu bularak ilgili kutucuklara yazınız.

- Bu gidişler bir yere kadar normal karşılanacaktır.
- Şirin aşkına vur belindeki kazmayı Ferhat!
- Bir elinde dondurma, bir elinde çantayla ilerliyordu.
- Bana düşünme fırsatı bile vermedi.
- Faturayı yatırmak için danışmadan sıra numarası aldı.

- Annem market alışverişine gitti.
- Kahramanlık, yıldızlar gibi parlayıp sönmemektir.
- Ebru sanatı kendine has uygulama özelliğine sahiptir.
- Kral, kızını zaman zaman görmeye gidiyormuş.
- Çocuk, komşuya ödünç ekmek istemeye gitmişti.
- Okul giriş çıkış saatleri değişmişti.

İsim - Fiil

Gidişler
Düşünme
Yatırmak
Parlayıp
Sönmemek
Uygulama
Görme
İsteme

Kalıcı İsim

Kazma
Dondurma
Danışma
Alışveriş
Ekmek
Giriş çıkış

3.

Etkinlik

İsim-Fiil (Mastar)

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan “-ma, -me” eklerinin görevlerini örnekteki gibi uygun bölüme yazınız.

	Cümleler	Olumsuzluk Eki	İsim-Fiil Eki
1	Onunla her sabah karşılaşmamak için yolunu değiştiriyordu.	karşılās - ma - mak	karşılās - ma - mak
2	Sabah erken kalkıp yürümeyi alışkanlık haline getirmişti.		yürü - me
3	Düşünme, bu fırsat bir daha eline zor geçer.	düşün - me	
4	Düşünme, insanlara verilmiş en büyük hazinedir.		düşün - me
5	Çocuğun düştüğünü gören annesi “sana koşma dedim.” diyerek azarladı.	kos - ma	
6	Bu sabahki görüşmeniz nasıl geçti?		görü s - me
7	Gemiyle yapılan yolculuğu hiçbir şeyle değişmem.	değiş - me	
8	Çocuk sanki konuşmamaya yemin etmişti.	konus - ma - ma	konus - ma - ma

4.

Etkinlik

Sıfat-Fiil [Ortaç]

Aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfat-fiilleri ve çekimli fiilleri uygun kutucuklara yazınız.

- ⇒ Yaban ellerde tanıdık kimseye rastlayamadık
- ⇒ Sana gelecek yılla ilgili planlarımı anlatacaktım.
- ⇒ Elindeki yazar kasayı yere düşürdü.
- ⇒ Geçmiş yıllarımı kim geri getirebilir.
- ⇒ Paha biçilmez bir şaheser karşımızda duruyor.
- ⇒ Sabahları erken kalkar, sahilden karşı kıyıya bakardı.

- ⇒ Zamanı geçmiş ilaçları kullanmamalıyız.
- ⇒ Kuş uçmaz, kervan geçmez bir diyara yolculuk başladı.
- ⇒ Gelecek nesillere iyi bir miras bırakmıştı.
- ⇒ Çıkmadık candan umut kesilmez.
- ⇒ Yetmişli yılları görmüş biri olarak konuşacağım.
- ⇒ Çocuğun tükenmez bir enerjisi vardı.

Sıfat - Fiil

tanıdık	uçmaz
gelecek	geçmez
yazar	gelecek (nesiller)
geçmiş	çıkmadık
biçilmez	görmüş
(zamanı) geçmiş	tükenmez

Çekimli Fiil

rastlayamadık	bakardı
anlatacaktım	kullanmamalıyız
düşürdü	başladı
getirebilir	bırakmıştı
duruyor	kesilmez
kalkar	konusacağım

5.

Etkinlik

Zarf-Fiil [Bağ-Fiil / Ulaç]

Aşağıdaki cümlelerde geçen Zarf-fiilleri ekleriyle birlikte gösteriniz, bu zarf-fiillerden hangisinin durum, hangisinin ise zaman anlamı bildirdiğini de örnekteki gibi karşılarındaki boşluğa yazınız.

1	Bu çöl sıcaklarında suyu görünce içmek olmazdı.	gör-ünce	Zaman anlamı
2	Her zaman yanında taşıyarak ona değer verdiğini gösteriyordu.	taşı - y - arak	Durum anlamı
3	Kayısı deyip geçmeyin, şifa kaynağı bir meyvedir.	de - y - ip	Durum anlamı
4	Kaçan birini kovalarken yollara dikkat etmelisiniz.	kovalar - ken	Zaman anlamı
5	Bu can bu kafeste durdukça sana kimse dokunamayacak.	dur - dukça	Zaman anlamı
6	Ben sana bilir bilmez konuşma demedim mi?	bil - ir bil - mez	Durum anlamı
7	Çocuk annesinin kıyafetinden tutup yırtarcasına çekti.	tut - up / yırtar - casına	Durum anlamı
8	Ağlaya sızlaya her dediğini yaptıran bir çocuktü.	Ağla - y - a sızla - y - a	Durum anlamı
9	Birbirilerine ölesiye bağlı olan iki arkadaşı hastalık ayırdı.	Öt - esiye	Durum anlamı

6.

Etkinlik

İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf Fiil

Aşağıda yapılandırılmış griddde yer alan cümlelerdeki fiilimsileri (İsim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) bularak türüne göre alttaki ilgili kutucuğa yazınız.

Her doğan günün bir dert olduğunu insan bu yaşa gelince anlarmış	1	Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut, saçın çözüp benim için yaşın yaşın ağlar mısın?	2
Yalvarmak yakarmak nafile bugün, gözünün yaşına bakmadan gider.	3	Yolumun karanlığa saplanan noktasında sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.	4
Bu vatan, bir gül bahçesine girercesine şu kara toprağa girenlerindir.	5	Yürüyorum, önümü görmeden bir meçhule.	6
Ne dönüp duruyor havada kuşlar.	7	Markete yiyecek içecek bölümünden giriş yapılacaktır.	8

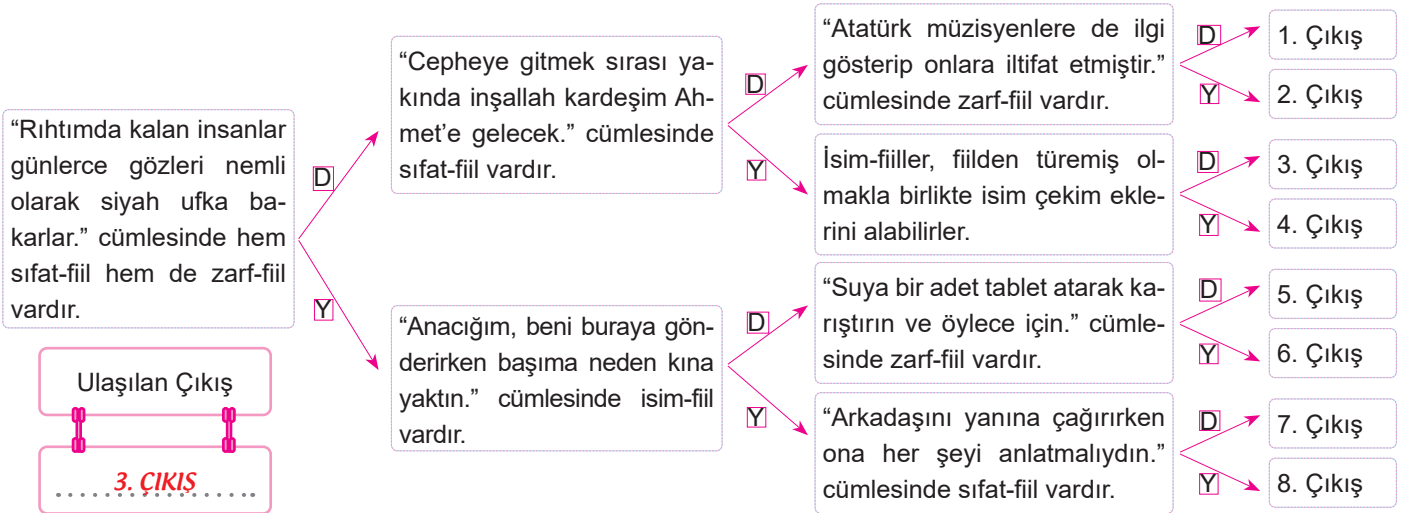

7.

Etkinlik

İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf Fiil

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabilceğini bu-
lurak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün altına yazınız.

6 ve 7. etkinliklerde kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0 veya 2 doğru: ★ 3 veya 4 doğru: ★★ 5 veya 6 doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

8.

Etkinlik

İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf Fiil

Aşağıdaki metinden isim-fiilleri, sıfat-fiilleri ve zarf-fiilleri bularak ekleriyle birlikte ilgili kutucuğa yazınız.

Yaşlı adam, kulübesinin önünde torunuyla oturmuştu. Beraber, az ötede birbiriyle boğuşup duran iki köpeği izliyorlardı. Köpeklerden biri beyaz, biri siyahtı. On iki yaşındaki çocuk kendini bildi bileli, o köpekler dedesinin kulübesi önünde boğuşup duruyorlardı. Dedesinin sürekli göz önünde tutarak, yanından ayırmadığı iki iri köpekti bunlar. Çocuk, kulübeyi korumak için biri yeterli görünürken niye ötekinin de olduğunu ve niye renklerinin illa da siyah ve beyaz olduğunu anlamak istiyordu artık. O merakla dedesini görünce sordu.

İsim - Fiil

koru - mak
anla - mak

Sıfat - Fiil

dur - an
ayırma - dık - ı
ol - duk - u

Zarf - Fiil

boğuş - up
bildi bil - eli
tut - arak
görünür - ken
gör - ünçe

9.

Etkinlik

İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf Fiil

Aşağıdaki cümlelerde yer alan fiilimsilerin altını çizerek türlerini ve aldığı fiilimsi eklerini örnekteki gibi yanlarına yazınız.

1	Gül, bülbülü <u>sevmeyi</u> hiçbir zaman bırakmadı.	İsim-fiil	-me
2	Köy halkının en büyük zevki onun hikâyelerini dinlemektir.	İsim-fiil	-mek
3	Su içerken karnına ağrılar giriyordu.	zarf-fiil	-ken
4	Kardeşimi görmeyeli yıllar olmuştu.	zarf-fiil	-eli
5	Birçok kullanıcının yakalandığı bir e-hastalıktır elektronik uykusuzluk.	sıfat-fiil	-dık
6	Başını sokacak sıcak bir yuva ve güvenli bir liman arıyordu.	sıfat-fiil	-acak
7	Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.	sıfat-fiil	-en

10.

Etkinlik

İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf Fiil

“-ken, -me, -dıkça, -arak, -ası, -mak, -eli, -ış, -meden, -ar, -dik, -ınca, -ıp” eklerinin hangi fiilimsi ekleri olduklarını tespit ederek ilgili kutucuklara yazınız.

İsim - Fiil Ekleri

-me
-mak
-ış

Sıfat - Fiil Ekleri

-ası
-ar
-dik

Zarf - Fiil Ekleri

-ken
-dıkça
-arak
-eli
-meden
-ınca
-ıp

ÖZ DEĞERLENDİRME

Fiilimsilerin anlam özelliklerini öğrenebildim mi?

Mükemmel

İyi

Orta

Geliştirmeliyim

1. Aşağıda a, b ve c ile belirtilen soruları metne göre cevaplayınız.

İnsanımız müzeye, tiyatroya gitmiyor diye yakınır dururuz. Oysa bunlar ülkemizde yaygınlaştırılrsa böyle bir yakınma kendiliğinden ortadan kalkacak. İnsan, çevresinde görmediği yere nasıl gitsin? Klasik müzik için de aynı durum geçerli değil mi? İnsanımızın klasik müziği sevmeyişi, cahilliğinden mi? Hayır. Okulunda yok, radyosunda yok, televizyonunda yok. Olsa bile onun dinleyemeyeceği saatlerde ve anlamsız.

a)	Sanata İlgisi	Emek	Yokluk	Sevgisizlik
----	---------------	------	--------	-------------

Bu metne konabilecek en uygun başlık yukarıda verilenlerden hangisi olabilir? (3 puan)

“Sanata ilgi” olur.

- b) Metnin konusu nedir? (3 puan)

Halkın sanata ilgi göstermemesinin ve sanat dallarına iştirak edememesinin nedenlerinin neler olduğudur.

- c) Metnin ana fikrini yazınız? (4 puan)

İnsanın bir şeyi sevebilmesi için onu tanıması ve bilmesi gereklidir.

2. Aşağıda anlamları verilen deyim ve atasözlerini tablodaki uygun yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

- Yetersiz araçlarla, sürekli ve sabırlı bir biçimde çalışıp çok güç olan veya çok ağır yürüyen bir işi başarmaya çalışmak.
- Bugün yapılması gereken bir işin ertesi güne bırakılması iyi değildir.
- Çok yorulmak, güçsüz, dermansız kalmak.
- Sürekli olarak iş değiştiren bir kimse başarı kazanamaz.
- Sır saklamamak.

Deyimler	Atasözleri
<i>I. İğne ile kuyu kazmak.</i> <i>III. Ayaklarına kara sular inmek.</i> <i>V. Ağzında bakla ıstınmamak.</i>	<i>II. Bugünün işini yarına bırakma.</i> <i>IV. Yuvarlanan taş yosun tutmaz.</i>

3. Aşağıda verilen cümlelerin anlam özelliklerini (neden–sonuç, amaç–sonuç, koşul, karşılaştırma, abartma, örneklendirme, benzetme) bularak karşısındaki boşluğa yazınız. (6x1=6 puan)

- Amaç-sonuç* → Yazın tatil yapmak için bütün kış çalıştı.
- Neden-sonuç* → İş çok diye akşamları da çalışıyor.
- Koşul* → Birini sevindirmek istediğinde ona gülümse.
- Karşılaştırma* → Elmadansa armut bana daha lezzetli geliyor.
- Örneklendirme* → Yürümek, sağlıklı beslenmek, yeterli uyku dinç kalmanın yollarındandır.
- Abartma* → Bir anda dünya, başıma yıkıldı.

4. Aşağıdaki metinde geçen fiilimsileri bularak uygun başlıkların altına yazınız. (7x2=14 puan)

İkinci bir dil bilmenin ne kadar önemli olduğu aslında eskiden beri bilinir ama özellikle gittikçe küçülen dünyamızda, teknolojinin de sunduğu imkânlarla doğru orantılı olarak dilin ve kullanımının artması “bir lisan, bir insan” sözünü tam anlamıyla doğrular hâle geldi.		
İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
<i>bilmenin</i>	<i>olduğu</i>	<i>gittikçe</i>
<i>artması</i>	<i>küçülen</i>	<i>olarak</i>
	<i>sunduğu</i>	

5. (I) Savaştan sonra bir umutsuzluk dönemi yaşanmaktaydı. (II) İnsan düşüncesi anlayamadığı güçler karşısında felce uğramıştı. (III) Milyonlarca insanın ölmesi, kitle kıyımları, atomun parçalanması, kentlerin yakılıp yıkılması dehşet uyandırmaktaydı. (IV) Daha iyi bir dünya ülküsünün yerini onarılmaz bir parçalanmışlık almıştı. (V) Absürt tiyatro yazarları da II. Dünya Savaşı'nı yaşamış olanların ruhsal durumunu özveriyle dile getirdiler.

Bu metindeki numaralandırılmış cümleleri öznel anlatım hâline getiren ifadeleri yazınız. (10 puan)

- I. *bir umutsuzluk dönemi* IV. *onarılmaz bir parçalanmışlık*
 II. *felce uğramıştı* V. *özveriyle*
 III. *dehşet uyandırmaktaydı*

6. Aşağıdaki cümlelerde geçen geçiş ve bağlantı ifadelerini bularak cümlelerin yanlarına yazınız. (5x2=10 puan)

- I. Futbol oynamayı çok seviyorum ama koşmakta biraz zorlanıyorum. (*ama*)
 II. Erken gelmesine rağmen hâlen odasından çıkmadı. (*rağmen*)
 III. Sınıf arkadaşlarımdan özellikle Kenan'ı çok severim. (*özellikle*)
 IV. Bu konuda son olarak söyleyeceklerim bu kadar. (*son olarak*)
 V. Bu işin, böyle sonuçlanacağını açıkçası tahmin etmemiştim. (*açıkçası*)

7.

- I. Sevgiden, hoşgörüden, birliktelikten güzeli var mı?
 II. Stres, stres, stres! Hayatım hep kaygıyla geçiyor.
 III. Akşam eve gider gitmez seni arayacağım, dedi.
 IV. Hayır, artık haber vermeden bir yere gitmek yok!
 V. Yaşam gayemiz, çocuklarımız, bize güzel bir sürpriz hazırlamışlardı.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerde kullanılan virgüllerin işlevlerini yazınız. (5x2=10 puan)

- I numaralı cümlede “Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelimelerin arasına konur.” kuralından,
 II numaralı cümlede “Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimelerin arasına konur.” kuralından,
 III numaralı cümlede “Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.” kuralından,
 IV numaralı cümlede “Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve tesvik bildiren kelimelerden sonra konur.” kuralından,
 V numaralı cümlede “Cümle içinde ara sözleri ayırmak için ara sözlerin başına ve sonuna konur.” kuralından hareketle kullanılmıştır.

8. Masal geleneğinin, söylencelerin büyük ölçüde kaynağı olan Doğu ülkeleri ve Anadolu toprakları; Hititlere, Truva efsanesine ev sahipliği yapmıştır. Noel Baba'nın da Keloğlan'ın da yaşadığı topraklar buralardır. Alacahöyük'ün Hattuşaş'ı "Yüzüklerin Efendisi" gibi filmlere konu olacak zenginliklerle doludur. Böylesine zengin Antik çağ söylencelerini ve mitolojilerini barındıran Anadolu, kendi mitoloji ve söylencelerini gün yüzüne çıkarmalı ve dünyaya ciltlerce yapıt hediye etmelidir.

Bu parçadaki yazım yanlışını bularak gerekçesiyle birlikte doğrusunu aşağıya yazınız. (10 puan)

"Antik Çağ" ifadesinde geçen "çağ" kelimesi; tarihi olay, çağ ve dönem adı olduğundan büyük harfle başlar.

9. Kızıltoprak'taki eski evdeyim. Haziranın son günü. Babaannem yanımda. Çocuğum ben, çocuk... Ne kadar çok seviyorum bu eski tahta köşkü. Bahçe kocaman. Dut ağacı, tavuklar, horozlar var. Havuzda balıklar yüzüyor. Sağ yanda Hacı Arif Bey'in köşkü var. Hacı Arif Bey bahçeye çok meraklı. Namaz seccadesi kestane ağacının gövdesine asılı. Onların arka bahçesindeki ufak kulübede sağır, dilsiz bir kadın oturuyor. Arka bahçeye gidip tele dayanıyorum; sağır, dilsiz kadın kulübeden çıkıp yanıma geliyor. Bana bir şeyler işaret ediyor.

Yukarıdaki metnin hikâye unsurlarını bularak ilgili alanlara yazınız. (5x2=10 puan)

Olay	→	<i>Anlatıcının eski tahta köşte yasadığı ve tanık olduğu olaylar</i>	(2 puan)
Yer (Mekân)	→	<i>Kızıltoprak'taki eski ev</i>	(2 puan)
Zaman	→	<i>Haziranın son günü</i>	(2 puan)
Kişiler	→	<i>Babaanne, Hacı Arif Bey, dilsiz kadın ve anlatıcı</i>	(2 puan)
Anlatıcı	→	<i>1. tekil kişi</i>	(2 puan)

10.

Kişi doğru yoldan eğri giderse,
İyiliğe karşı kemlik ederse,
Kendini beğenip benlik güderse;
Yükü saman; suya çok etsin, dedi

Bu dördünlüğün birinci dizesinde ağır basan söz sanatını nedeniyle birlikte açıklayınız. (10 puan)

Dördünlüğün birinci dizesinde yer alan "Kişi doğru yoldan eğri giderse" ifadesinde "doğru" ve "eğri" sözcükleri arasında anlam bakımından karşıtlık olduğundan bu dizede ağır basan söz sanatı tezat (zıtlık) sanatıdır.

1. Aşağıda a, b ve c ile belirtilen soruları şiire göre cevaplayınız.

Allah'ım, ne güzel şey bu dost yüzü!
 İnsanın kalbine dolan bu bakış!
 Ey çorak ruhlara veren bu süsü,
 Ey gönül, sana alkış, alkış, alkış!

Gel dostum, yanıma otur, dizime
 Koy sıcak başını. Konuşmayalım,
 Bakışalım yalnız. Ama sen yine
 Cevap ver: Sevdin mi beni bakalım?

- a) Arkadaş Dost Aile Saygı

Bu şiire getirilebilecek en uygun başlık yukarıda verilenlerden hangisi olabilir? (3 puan)

Sürde dost sevgisinden bahsedildiğinden bu şiire getirilebilecek en uygun başlık "Dost" olur.

- b) Şiirin ana duygusu nedir? (4 puan)

"İnsanın kalbine dolan bu bakış" ve "sevdin mi beni bakalım" gibi ifadelerden yola çıkarak sürde ana duygunun "dost sevgisi" olduğu söylenebilir.

- c) Metne göre şairi sevmesi beklenen kimdir? (3 puan)

Sair, şiirin son dizesinde kendisini sevip sevmeydiğini dostu sorduğundan burada sairi sevmesi beklenen de dosttur.

2. "Eskidiği için montunu giymeyip üşüdüğünden abanın kıymetini karda anladı." cümlesindeki atasözünün doğru kullanımını ve anlamını aşağıdaki boşluklara yazınız. (10 puan)

Atasözü: *Atasözleri kalıplaşmış söz öbekleridir. Bu nedenle atasözlerini oluşturan sözcükler değiştirilemez, sözcüklerin es ya da yakın anlamlıları kullanılamaz.*

Anlamı: *Buna göre, verilen cümlede bu kurala uyulmayarak yanlış kullanılmıştır. Bu atasözünün doğru kullanımı "Abanın kadri yağmurda bilinir." şeklinde olmalıdır. Bu atasözü: "Bir şeyin gerçek değeri, ancak ona çok ihtiyaç duyulduğu zaman iyi anlaşılr." anlamına gelmektedir.*

3. Aşağıdaki parçada yay ayraç içinde verilen yerlere uygun noktalama işaretlerini koyunuz ve alttaki boşluğa da yapılan yazım yanlışlarının doğrusunu nedeniyle birlikte yazınız. (12 puan)

(“)Gittikçe artıyor yalnızlığımız.(“) demişti şair(·) Bende çok yakındım şiirlerim de yalnızlığımdan(·) Neydi hayal kırıklıklarımız(?) Niye yalnızlıktan kaçıyoruz sanki(?) Yalnızlığın insanı geliştiren hoş yanlarında olduğunu neden anlamak istemiyoruz(·) anlamaya çalışmıyoruz(?)

Parçadaki "bende" ve "hoş yanlarında" sözcüklerindeki "de" bağlaç olarak kullanıldığından "ben de" ve "hoş yanlarının da" şeklinde ayrı, "şiirlerim de" sözcüğündeki "-de" ek olarak kullanıldığından "şiirlerimde" şeklinde bitişik yazılmalıdır.

4. Aşağıdaki metinlerin türlerini ilgili boşluklara yazınız. (4x2=8 puan)

Bizim bildiğimiz roman Avrupa'da pek çok makbuldür. O derece ilgi çekici olmuştur ki bugün roman yazmak sayesinde birinci derecede zengin denilecek bir hâlde yazar ve yandaşları vardır..

1963'te ABD, radyo iletişimi için Dünya yörüngesine milyonlarca minik bakır iğne gönderdi. İleride iğnelerin çoğu yörüngeden çıkıp atmosfere düşse de "uzayın kirlendiği" kaygısı nedeniyle proje sonlandırıldı.

a) Deneme (2 p)

b) Destan (2 p)

c) Köşe yazısı (fıkra) (2 p)

d) Makale (2 p)

Oğuz ormanda ava çıktığı günlerden birinde göl ortasında bir ağaç gördü. Ağacın kovuğunda gözü gökten daha gök, saç ırmak gibi dalgalı, inci gibi dişli bir kız oturuyordu. Yeryüzü halkı bu kızın güzelliğini görse dayanamaz ölürüz derlerdi.

Kitap fuarı, güzel sonuçlar verdi ve binlerce kitap satıldı. Yalnız, konuk yazarların imzaladıkları kitaplar her gün bini buluyor. Bu da "Kitap; az satılıyor, az okunuyor." diye yakınılmasının yanlışlığını gösteriyor.

5. Geçiş ve bağlantı ifadelerinden "ama, böylece, örneğin, yalnız, buna rağmen, kısacası, hatta, oysaki, üstelik, sonunda" sözcüklerini aşağıdaki kısımlardan uygun olan yerlere yazınız. (10x1=10 puan)

I. Düşüncenin Yönünü Değiştiren İfadeler: ama, yalnız, buna rağmen, oysaki

II. Açıklayıcı ve Destekleyici İfadeler: örneğin, hatta, üstelik

III. Özetleyen ve Sonuç Bildiren İfadeler: böylece, kısacası, sonunda

6. Aşağıdaki metnin yapı unsurlarını altında verilen ilgili yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

Bir cumartesi sabahı kahvaltı yaparken babamın bana "Ufuk bugün sana bir sürprizim var." demesiyle içim kıpır kıpır oldu. Beni hayvanat bahçesine götürceğini duyunca sevinçten havalara uçtum. Bir an önce gitmek istiyordum. Öğleden sonra hayvanat bahçesine gittik. Elindeki bambularla gelen hayvan bakıcısı pandaları beslemeye gelmişti. Beni görünce "Sen de benimle birlikte bu şirin hayvanları beslemeye ne dersin?" deyince çok mutlu olmuştum ve hemen yardıma koyuldum.

Olay: Hayvanat bahçesindeki hayvanların bakımına yardım etme (2 p)

Yer: Hayvanat bahçesi (2 p)

Zaman: Cumartesi günü öğleden sonra (2 p)

Kişiler: Ufuk ve babası, hayvan bakıcısı (2 p)

Anlatıcı: 1. kişi ağzından anlatım (2 p)

7. Aşağıdaki cümlelerin karşısına “örneklendirme, karşılaştırma, benzetme, tanımlama, neden–sonuç, amaç–sonuç, koşul–sonuç” özelliklerinden uygun olanları yazınız. (10 puan)

(I) İtfaiye on dakika daha gelmeseydi bütün bina kül olabilirdi. (II) Rüzgârın tesiriyle gittikçe hırçınlaşan alevleri bir türlü durduramıyorduk. (III) Tablolarım yanıyordu, sanki senfonik bir konser gibi, renkli renkli olmak için yanıyordu. (IV) Yanan sadece onlar değildi; hayallerim, umutlarım, günlerim, yıllarım...	I. Koşul-sonuç II. Neden-sonuç III. Benzetme, amaç-sonuç IV. Örneklendirme
(a) Türkçe, Türk milletinin dilidir. (b) Türk dili dünyada en zengin dillerden biridir. (c). Türk milleti; geçirdiği sayısız felaketlerde ahlakının, geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının kısaca bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dilinden dolayı korunduğunu görüyor.	a. Tanımlama b. Karşılaştırma, örneklendirme c. Neden-sonuç, örneklendirme

8.

Sen bir şarkıyı yorumlarken
Ayaklarım yerden kesilir benim
Yedi kat göklerde dolaşırken
Başım bir yıldızla çarpar
Akkor kesilir bedenim

Bu dörtlükte yer alan söz sanatlarını gerekçeleriyle birlikte yazınız. (10 puan)

“Şarkı söylenirken ayakların yerden kesilmesi, yedi kat göklerde dolaşılması, başın yıldızlara değmesi, bedenın akkor kesilmesi” gerçekte yaşanması imkânsız durumlar olduğundan abartma (mübalâğa), “yer” ve “gök” sözcükleri birbirine zıt anlama sahip olduğundan tezat (zıtlık) sanatı vardır.

9.

Kübizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Kübizmde nesneler parçalanıp ayrıştırılır ve tekrar düzenlenir. Sanatçı, objeyi resmederken tek noktadan bakarak resmetmek yerine, pek çok noktadan gözlemleyerek daha geniş bir bağlamda gözler önüne serer. Genelde yüzeyler, anlamlandırılabilir bir kaos hissi ile rastgele köşelerde birleştirilir. Arka fon ve figür, kübizmin karakteristik özelliklerinden olan belirsiz, sığ alanı yaratılabilmek için birbirinin içine işlemiş bir hâl olarak yer alır.

Bu metindeki altı çizili fiilimsileri türleriyle ilgili aşağıda verilen yerlere yazınız. (10x1=10 puan)

İsim–fiil → resmetmek, yaratılabilmek
Sıfat–fiil → çıkan, olan, işlemiş
Zarf–fiil → parçalanıp, resmederken, bakarak, gözlemleyerek, olarak

10. “Kedigillerin en büyüklerinden biri olan puma, Kuzey ve Güney Amerika’da yaşayan yırtıcı bir hayvan türüdür.” cümlesini öğelerine ayırınız. (10 puan)

Özne: Kedigillerin en büyüklerinden biri olan puma / Yüklem: Kuzey ve Güney Amerika’da yaşayan yırtıcı bir hayvan türüdür.

1. Edebiyat ve hayat... Üzerlerinde çokça tartışılan, birbirlerini taklit edip etmedikleri sorgulanan, biri diğeriyle kıyaslanan iki kavram oldu hep. Bence edebiyat, hayatın ta kendisi. Ondandır, onun dışında veya ondan farklı bir şey değil. Yaşayan, yaşamış ve yaşayacak herkes bir roman kahramanıdır aslında. Yaşanan, yaşanmış ve yaşanacak her şey de bir romanın, bir öykünün, bir şiirin konusu, esin kaynağı olma yolundadır.

Bu metin ile ilgili aşağıda istenen bilgileri yazınız. (4x2=8 puan)

Başlık	Ana Fikir	Konu	Türü
<i>Edebiyat ve Hayat</i>	<i>Edebiyat ile yaşam, ayrılmaz bir bütündür.</i>	<i>Edebiyat ve yaşamın kıyaslanması</i>	<i>Deneme</i>

2.

Merhaba kargacık demiş
Kurnazca sokulan tilkicik
Sesin ne hoştur da
Öt de duysun seni ağaççık
Der demez tilkicik
Ağzını açan kargacık
Olan yemeğinden de
Oluvermiş o dakkacık

Bu dizelerdeki söz sanatlarını nedenleriyle birlikte yazınız. (10 puan)

Şiirde, tilki konuşturularak "konuşturma (intak)" ve dolayısıyla insan dışındaki varlık kişileştirilerek konuşturulduğundan "kişileştirme (teşhis)" sanatları yapılmıştır.

3. Hayaller kurup kırlarda koşmak, gökyüzüne gülümseyen bir bakış fırlatmak, çiçeklerin gülümseyişini hissetmek istediğini avazı çıktığı kadar haykırmak geliyor yorulmuş insanın içinden.

Bu metindeki altı çizili fiilimsileri türleriyle ilgili aşağıda verilen yerlere yazınız. (11x1=11 puan)

İsim-fiil: *koşmak, bakış, fırlatmak, gülümseyişini, hissetmek, haykırmak*

Sıfat-fiil: *gülümseyen, istediğini, çıktığı, yorulmuş*

Zarf-fiil: *kurup*

4. Aşağıdaki cümleleri “ağız kalabalığına getirmek, açık kapı bırakmak, acısını çıkarmak, ağırdan almak, ağzını aramak” deyimlerinden uygun olanlarıyla tamamlayınız. (5x2=10 puan)

Bunca gecikmişliğe rağmen o günlerin *acısını çıkarmayı* biliyordu.
 İş teklifini tamamen reddetmemiş yine de bir *açık kapı bırakmıştı.*
 Daha zaman çok olduğundan işi *ağırdan aldığı* belli oluyordu.
 Tüm bu konuşmalarından *ağzını aramak* istediği belli oluyordu.
 Konunuyu değiştirmek amacıyla *ağız kalabalığına getirmek* istediği belli oluyordu.

5. Bizim zamanımızda şiir(,) hayatımızın içinde yeralan ve ruhumuzu ince söyleyişleriyle besleyen bir türdü. Şiirin etkisi, onbeş yirmi sene öncesine göre çok çok azaldı. İnternet üzerinden dolaşıma girmesine rağmen şiirin etkisi azalmaya devam etmektedir.(.) Bunun temel sebebi(,) hayatın bugün kü koşullarının heyecan, zevk, merak unsurlarını anlık duygular hâline getirmesidir. Ne yazıkki şairin ilham aldığı bir melek yok artık(!) Onları hayatımızdan çekilmeye zorladık. Artık ilhamı(,) içi boş şeylerden alıyoruz.

Bu denemede yay ayraç içinde verilen yerlere uygun noktalama işaretlerini koyunuz ve alttaki boşluğa da yazımı yanlış olan sözcüklerin doğrusunu yazınız. (12 puan)

yer alan, on bes, üzerinden de, bugünkü, yazık ki

6. Aşağıdaki cümlelerin öznelerini altlarına yazınız. (3x3=9 puan)

a. Suyun donarak kristal hâle gelmesiyle oluşan kar, dünya üzerindeki en ilginç doğa olaylarından biridir.

Suyun donarak kristal hâle gelmesiyle oluşan kar

b. Kasırga en tehlikeli ve yıkıcı tropik fırtınalardan biridir.

Kasırga

c. Kuşlar dünyasının en uzun süreli aç kalabilme rekoru imparator penguenlere aittir.

Kuşlar dünyasının en uzun süreli aç kalabilme rekoru

7.

Her yaz, akşamları oturup çay içtikleri balkonda bugün misafirler vardı. Misafirlerin köşede toplandıklarını gördü. Aralarında yer açtılar. Babası onu kollarından tuttu, balkon demirinin olduğu köşeye çıkardı; demirin üstüne oturttu. Elleriyle de sıkı sıkı tutunmasını söyleyip kendisi de yanında durdu. Tam karşıda, o tanımadığı adamlardan biri vardı. Elinde oyuncak gibi bir şey tutuyordu. “Hazır!” dedi adam. “Çekiyorum!”

Bu metnin yapı unsurlarını aşağıda verilen ilgili yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

Olay: Cocuğun babasıyla birlikte fotoğraf çektirmesi

Yer (Mekân): Balkon

Zaman: Bugün

Kişiler: Cocuk, babası, misafirler, fotoğrafçı

Anlatıcı: III. kişili anlatım

8. Aşağıdaki cümlelerin anlam özelliklerini “karşılaştırma, örneklendirme, benzetme, amaç-sonuç, abartma, neden-sonuç, koşul-sonuç” şeklinde karşılıklarına yazınız. (7x2=14 puan)

- a. İsteddiğimiz değişimi gerçekleştirmeyince ilerleme sağlayamadık. (Neden-sonuç)
- b. Artık dargınlıklar bitsin diye Aydın’dan özür diledim. (Amaç-sonuç)
- c. İyi bir insan olduğunuzda etrafınızdakilerin de iyi olduğunu göreceksiniz. (Koşul-sonuç)
- d. Efe, Ela, Ece’yi sınıfın başarılı öğrencileri arasında sayabilirim. (Örneklendirme)
- e. Sağlığım geçen yıla göre biraz daha iyi durumda. (Karşılaştırma)
- f. Çimen lekesi yerini kar gibi bir beyazlığa bırakmış. (Benzetme)
- g. Sanki milyonlarca insan bu odada toplanmış konuşuyordu. (Abartma)

9. Aşağıdaki metinlerin “roman, makale, deneme, destan” türlerinin hangilerinden alındığını bularak karşlarına yazınız. (4x2=8 puan)

a	Onca sorunun, çevre kirliliğinin, savaşların, çıkarıcılığın, cahilliğin yer aldığı dünyamızda sevgi, iyimserlik ve neşeye her zamankinden daha çok ihtiyacımız var. Bu nedenle hayatınızı daha güzel yaşamak istiyorsanız önce içindeki güzellikleri geliştirin, ortaya çıkarın. Sevinin, düşünün, iyimser olun ve doyasıya yaşayın.	<i>Deneme</i>
b	Pek çok hastalığın tedavisinde antibiyotikler kullanılıyor. Ancak aşırı kullanım zararlı da olabiliyor. Çünkü antibiyotikler sadece hastalık yapan bakterilere değil yararlı bakterilere de zarar verebiliyor. Daha da önemlisi hastalık yapıcı bakteriler zamanla antibiyotiklere karşı direnç geliştiriyor ve daha tehlikeli hâle geliyorlar.	<i>Makale</i>
c	Alp Er Tunga aslan yeleli, selvi boylu idi. Saldırırken timsah kadar cesur, av avlarken erkek aslan gibi çevik, vuruşmada savaş fili kadar kuvvetliydi. Yürüdüğü zaman yeri sarıyor, art arda attığı oklar vınlayarak göğü inletiyordu. O hiddetlenip savaşa girecek olsa ayak basıp toz kaldırdığı yerde ova, kandan bir ırmağa dönerdi.	<i>Destan</i>
d	Bir sabah evimizin balkonuna bir güvercin kondu. Tüyleri yağmurdan ıslanmış, pençeleri çamurlu bir hâldeydi. Balkonun penceresini açtım ve onu kaçırmamak için yavaş yavaş yaklaştım. Birden beni fark etti ama uçmadı. Onu ellerimin arasına aldığımda tir tir titriyordu. Hemen içeri aldım ve odadaki boş kafese koydum.	<i>Roman</i>

10. Aşağıdaki cümlelerin nesnel veya öznel ifade olma durumlarını karşlarına yazınız. (4x2=8)

- I. Lavanta tarlasında yaptığımız gezinti ruhuma ve bedenime çok iyi geldi. *Öznel*
- II. Önümüzdeki sezon maçlar yeni statta yapılacak. *Nesnel*
- III. Kanlı Ay tutulması Türkiye’den de izlenebilecek. *Nesnel*
- IV. Yazdıkları ile sanat dünyasının gözdesi oldu. *Öznel*

BÖLÜM CÜMLEDE ANLAM

CÜMLEYİ KARŞILAYAN KAVRAMLAR

- Karşılaştırma
- Örneklendirme
- Benzetme
- Abartma

CÜMLE OLUŞTURMA

DUYGU BELİRTEN CÜMLELER

- Küçümseme Bildiren Cümleler
- Şaşırtma Bildiren Cümleler
- Ön Yargı Bildiren Cümleler
- Beğeni Bildiren Cümleler
- Sevinç Bildiren Cümleler
- Öneri Bildiren Cümleler
- Usanma Bildiren Cümleler
- Telaş (Endişe) Bildiren Cümleler
- Özlem Bildiren Cümleler
- Pişmanlık Bildiren Cümleler
- Yakınma Bildiren Cümleler

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

- Neden-Sonuç Cümleleri
- Amaç-Sonuç Cümleleri
- Koşul (Şart) Cümleleri

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

- Nesnel Anlatımlı Cümleler
- Öznel Anlatımlı Cümleler
- Doğrudan Anlatımlı Cümleler
- Dolaylı Anlatımlı Cümleler

CÜMLE TAMAMLAMA

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

Neden-Sonuç Cümleleri

- ➔ Yargının herhangi bir sebebe bağlı olarak gerçekleştiği cümlelerdir. Bu tür cümleler gerekçeleri belli olan cümlelerdir.
- » Tehlikeyi fark edince hemen saklandı.
sebebe sonuç
- » Terlikleri olmadığı için kumsala inemedi.
sebebe sonuç
- ➔ Yargının sebebi, yükleme "Neden?" veya "Niçin?" soruları sorularak bulunur.
- » Köpekler havladığı için kuşlar uçtu.
(Kuşlar niçin uçtu? ➔ Köpekler havladığı için)
- ➔ Sebebe ve sonuç ifadeleri yer değiştirebilir. Yani önce sonuç daha sonra da sebebe verilebilir.
- » Kazada burnu dahi kanamadı kemerini taktığından.
sonuç sebebe

Amaç-Sonuç Cümleleri

- ➔ Bir yargının hangi amaçla yapıldığının belirtildiği cümlelerdir. Yargının varılmaya çalışıldığı bir amaç söz konusudur.
- » Bu kitabı almak için harçlıklarını biriktirdi.
amaç sonuç
- » Onunla sık sık konuşurdu, üzülmesin diye.
sonuç amaç
- ➔ Yargıya sorulan "Amaç neymiş?" sorusu ile yargının amacı bulunur.
- » O güzel haberi vermek için burada.
(Amaç neymiş? ➔ O güzel haberi vermek)
- ➔ Amacın gerçekleşip gerçekleşmediği bilinmez.
- » Yarışmaya katılmak için yurt dışına çıktı.
(Yarışmaya katılıp katılmadığı bilinmiyor.)

NOT

- ➔ Amaç-sonuç ve sebebe-sonuç cümleleri karıştırılmamalıdır.
- ➔ Amaç-sonuç cümleleri "Amaç neymiş?" sorusuna cevap verirken sebebe-sonuç cümleleri "Amaç neymiş?" sorusuna cevap vermez.
- ➔ Ayrıca amaç-sonuç cümlelerinde amacın gerçekleşip gerçekleşmediği belli değildir.
- » Kafesi kırıldığından yeni kafes aldı. (Sebebe-sonuç)
- » Yeni kafes almak için kuşçuya gitti. (Amaç-sonuç)

Kosul (Şart) Cümleleri

- ➔ Yargının gerçekleşmesinin başka bir durumun yerine gelmesine bağlı olduğu cümlelerdir. Bu tür cümlelerde koşul, yerine getirilirse sonuca ulaşılabilir.
- » Bize gelersen Karabaşı görebilirsin.
koşul sonuç
- » Arkadaşlarını yüceltirsen sen de yücelirsin.
koşul sonuç
- ➔ Yargının şartı, yükleme sorulan "Şartı ne?" veya "Hangi şartla?" sorularıyla bulunur.
- » İlaçlarını iç ki çabuk iyileşebilesin. (Çabuk iyileşebilmesinin şartı ne? ➔ İlaçlarını içmesi)
- » Evin hepsini boyarsan parayı alabilirsin. (Hangi şartla parasını alabilir? ➔ Evin hepsini boyaması)
- ➔ Bir koşul belirtildiği için şart eki olan "-se/-sa" eki yaygın olarak kullanılır. Ancak bu ek kullanılmadan da koşul anlamı verilebilir.
- » Düzenli çalışırsan sınavı kazanabilirsin.
- » Ödevlerini bitirmedikçe hiçbir yere gidemezsin.
- » Yemeğini yedin mi dedenlere gidebilirsin.
- » Evlere güneş girdikçe evlerden hastalık çıkar.

CÜMLEYİ KARŞILAYAN KAVRAMLAR

Karşılaştırma

- Birden fazla varlık, durum, kavram ya da olayın benzer veya karşıt yönleriyle karşılaştırıldığı cümlelerdir.
- » Bu biblo diğer eşyalara **göre** daha pahalıydı. (Biblo pahalı olma yönünden diğer eşyalarla karşılaştırılmış.)
- Karşılaştırma ilgisi "kadar, göre, gibi, en, daha, çok, fazla" gibi ifadelerle kurulur.
- » Abim de ablam **kadar** eğlenceli bir insandır.
- Karşılaştırılan Unsurlar:** Abi ve abla, eğlenceli olma yönünden karşılaştırılmış.
- » Kars, Mardin'e **göre** daha soğuk bir ildir.
- Karşılaştırılan Unsurlar:** Kars ve Mardin, soğuk olmaları yönünden karşılaştırılmış.
- » Okul da park alanları **gibi** sıcak bir ortamdır.
- Karşılaştırılan Unsurlar:** Okul ve park, ortamlarına göre karşılaştırılmış.
- » Zürafa, zebradan **daha** uzun boylu bir hayvandır.
- Karşılaştırılan Unsurlar:** Zürafa ve zebra boyları yönünden karşılaştırılmış.

Örneklendirme

- Bir cümle veya metinde dile getirilen konu hakkında bilgi verildikten sonra o konuyla ilgili örneklerin verildiği cümlelerdir. Örneklendirme anlatılan konunun daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- » Günümüzde evde yapılabilen bazı işler unutulmak üzere: kanaviçe, örgü örmek, yazma işlemek...
örneklendirme yapılan bölüm
- » Dünya tarihinde her zaman bir yerlerde yasaklanan kitaplar oldu: 1925 - 1926 yılları arasında yazılan Kavgam, 100 Temel Eser içinde yer alan Şeker Portakalı, Kafka'nın ölümsüz eseri Dönüşüm bunlar arasında en dikkat çekici olanlardır. (İki noktadan sonraki kısım **örneklendirme yapılan bölümdür.**)
- Örneklendirme cümlelerinde genellikle "mesela, örneğin" gibi ifadeler kullanılır.
- » Kapalı havalar insanların psikolojisini etkiler **örneğin** bulutlu günlerde insanlar çok durgun olurlar.
- » Ülkemizde birçok ürün yetişir; **mesela** elma, incir, fındık, üzüm, kestane bunlardan sadece birkaçıdır.
- » Kültür bizi birçok bakımdan etkiler; giyim kuşamımıza, konuşma biçimimize, yaşam tarzımıza yansır.

Benzetme

- Bir kavramın, varlığın ya da durumun özelliklerinin başka kavram, varlık ya da duruma benzetilmesiyle oluşturulan cümlelerdir. Amaç, anlatımı güçlendirmektir.
- » Ucu kırık olan kalemin, sendeleyeyen insanlara benziyor. (Ucu kırık kalem sendeleyeyen insanlara benzetilmiş.)
- » Bu abajurun gölgesi geceleri devasa bir canavarı andırıyor. (AbaJurun gölgesi devasa bir canavara benzetilmiş.)
- Genellikle "gibi" ifadesi kullanılsa da bu ifadenin kullanılmadığı benzetme cümleleri de vardır.
- » Güneşin parlak ışıkları **gibi** parlıyor saçının her bir teli. (Saçın telleri güneşin parlak ışıklarına benzetilmiş.)
- » Zonguldak'ın eşsiz madenlerinden olan kömür **misali** gözlerin, insanı kendi karanlığına çekiyor. (Gözler, Zonguldak'ta çıkarılan kömüre benzetilmiş.)

Abartma

- Bir olayı olmayacak şekilde veya bir durumu olduğundan daha fazla ya da daha az göstererek anlatmaktır.
- » Oyun o kadar güzeldi ki gülmekten çatladık.
abartma olan bölüm
- » Yemeğin hazır olmadığını duyunca kıyameti kopardı.
abartma olan bölüm
- » Bir saat içinde, bir orduya yetecek kadar yemek yaptım.
abartma olan bölüm
- » Deniz mürekkep olsa / Yazılmaz benim derdim (Şair dertlerinin çokluğunu **abartılı bir şekilde** anlatmıştır.)
- » Zalım yarın elinden / Gözyaşım sele döndü. (Şair akıttığı gözyaşının sele döndüğünü belirtmek **abartma sanatını** kullanmıştır.)

1.

Etkinlik

Neden-Sonuç Cümleleri

Neden-Sonuç cümleleriyle ilgili kavram haritasında boş bırakılan yerleri örnekteki gibi doldurunuz.

1. Sütun ➡ Cümle

2. Sütun ➡ Neden

3. Sütun ➡ Sonuç

1. Sütun

2. Sütun

3. Sütun

1

Bu yıl yağmur yağmadığı için ekinler tarlada kurudu.

Bu yıl yağmur yağmadığı için

ekinler tarlada kurudu.

2

Cümlenin öğeleri konusu anlatıldığında sınıfta olmadığımdan sınavda düşük not aldım.

Cümlenin öğeleri konusu anlatıldığında sınıfta olmadığımdan

sınavda düşük not aldım.

3

Yüzme bilmediği için suda boğuldu.

Yüzme bilmediği için

suda boğuldu.

4

Son yapılan filmleri beğenmiyor çünkü onlardan kendi toplumundan izler bulamıyordu.

çünkü onlardan kendi toplumundan izler bulamıyordu.

Son yapılan filmleri beğenmiyor

5

Çocuk, ağacın dallarına taş atınca kuşlar uçtu.

Çocuk, ağacın dallarına taş atınca

kuşlar uçtu.

6

Kalın giyinmediği için hasta olmuştu.

Kalın giyinmediği için

hasta olmuştu.

7

Geçen yıl koronadan dolayı okullar eğitim-öğretime açılmadı.

Geçen yıl koronadan dolayı

okullar eğitim-öğretime açılmadı.

8

Evimizde mum olmadığı için karanlıkta oturduk.

Evimizde mum olmadığı için

karanlıkta oturduk.

9

Ayağındaki yaradan dolayı yürüyemiyordu.

Ayağındaki yaradan dolayı

yürüyemiyordu.

10

Depremden dolayı evlerimiz kullanılamaz hale geldi.

Depremden dolayı

evlerimiz kullanılamaz hale geldi.

11

Havaların soğumasıyla beraber doğalgaz tüketimi arttı.

Havaların soğumasıyla beraber

doğalgaz tüketimi arttı.

NEDEN-SONUÇ CÜMLELERİ

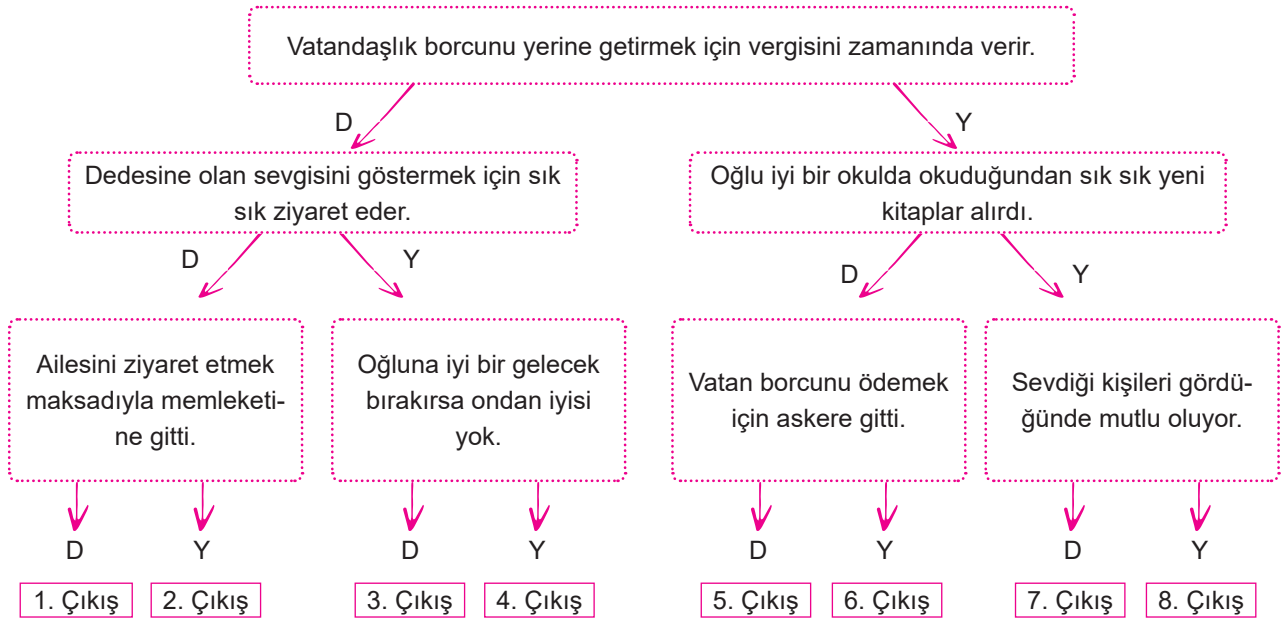

2.

Etkinlik

Amaç-Sonuç Cümleleri

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta verilen cümlelerin amaç-sonuç cümlesi olup olmadıklarından yola çıkarak uygun çıkışı bulunuz.

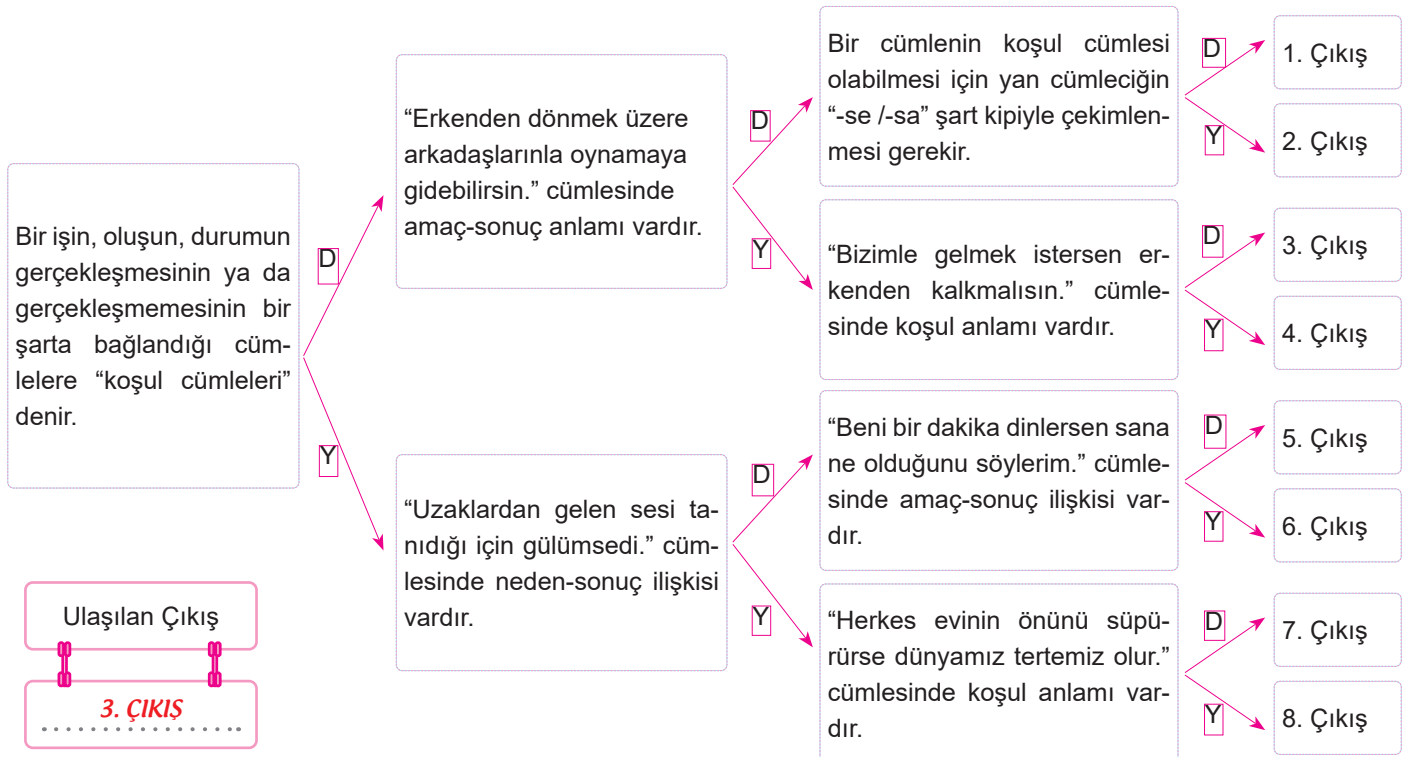
DOĞRU ÇIKIŞ= 1. Çıkıştır.

3.

Etkinlik

Koşul-Sonuç Cümleleri

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün altına yazınız.

4.

Etkinlik

Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul-Sonuç Cümleleri

Aşağıdaki cümleleri neden-sonuç, amaç-sonuç ve koşul-sonuç durumuna göre örnekteki gibi ilgili kutucuğa yazınız.

1	Bu vatan için kimimiz öldük, kimimiz nutuk söyledik.	Sebep-Sonuç Cümlesi
2	Havalar iyi giderse bağ bahçe işlerine başlayabiliriz.	Koşul-Sonuç Cümlesi
3	Aile bütçesine katkıda bulunmak için sabah akşam çalışıyordu.	Amaç-Sonuç Cümlesi
4	Uçağımız zamanında kalkarsa saat sekizde evde olurum.	Koşul-Sonuç Cümlesi
5	Borcumu zamanında ödemek üzere sizden bu malzemeleri alıyorum.	Koşul-Sonuç Cümlesi
6	Trafik kurallarına uymayan sürücülere ceza kesildi.	Sebep-Sonuç Cümlesi
7	Bu hızla gidersen üç saatlik yolu sekiz saatte bile alamazsın.	Koşul-Sonuç Cümlesi
8	Bana olan vefa borcunu ödemek için bu kadar sıkıntıya katlanmıştı.	Amaç-Sonuç Cümlesi
9	İstediğimiz şartları sağlarsa kendisine destek olacağımızı söyledik.	Koşul-Sonuç Cümlesi
10	Bu sırada tatlı bir rüzgâr esince sıcak suya birkaç çay yaprağı düşürdü.	Sebep-Sonuç Cümlesi
11	Sınav bitmeden hiçbir öğrenci yerinden kalkamaz.	Koşul-Sonuç Cümlesi
12	Virgül işareti, birbiri ardınca sıralanmış eş görevli kelime ve kelime gruplarını ayırmak için kullanılır.	Amaç-Sonuç Cümlesi
13	Binalar deprem yönetmeliğine göre yapılmadığı için bu depremde birçok bina yıkıldı.	Sebep-Sonuç Cümlesi

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-4 arası doğru: ★ 5- 9 arası doğru: ★★ 10-13 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

5.

Etkinlik

Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul-Sonuç Cümleleri

Aşağıdaki numaralandırılmış cümleleri kutucukta verilmiş olan ifadelerle tamamlayarak koşul-sonuç, amaç-sonuç ve sebep-sonuç cümlelerinden hangisine ait olduğunu örnekteki gibi yanına yazınız.

- ⇒ hasta olmuştu.
- ⇒ bu yaşa gelince anlarmış.
- ⇒ koşarak boynuna sarıldı.
- ⇒ seller büyük zarar veriyor.
- ⇒ insanoğlu eleştireni sevmeyiz.
- ⇒ biraz birikim yaptı.

- ⇒ hediyeleşmektir.
- ⇒ çarkları durdu.
- ⇒ köy yaşamını pek özlemiyorlar
- ⇒ ülkeler arasındaki sınırlar yıkılmış.
- ⇒ öğrenmeyi engeller.
- ⇒ her taraf aydınlatılmıştı.

- ⇒ bir çıkar beklemememiz gerekir.
- ⇒ sürekli yeni buluşlara imza attı.
- ⇒ arkadaşlarıyla çareler arıyordu.
- ⇒ bu görevi M. Kemal'e verdi.
- ⇒ uygarlık bu düzeyde olmazdı.
- ⇒ yarınki gezi için konuşacağım

1	Terliken soğuk su içtiği için .. <i>hasta olmuştur</i>	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
2	İnsan her doğan günün bir dert olduğunu .. <i>bu yaşa gelince anlarmış</i> ..	<i>Koşul-Sonuç Cümlesi</i>
3	İnsanlar arasında samimiyeti artırmanın en önemli yollarından biri de .. <i>hediyeleşmektir</i> ..	<i>Koşul-Sonuç Cümlesi</i>
4	İnsanoğlu yüzyıllardır hayatta kalmak için .. <i>sürekli yeni buluşlara imza attı</i> ..	<i>Amaç-Sonuç Cümlesi</i>
5	Uzun zamandır görmediği arkadaşını karşısında görünce .. <i>koşarak boynuna sarıldı</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
6	Mustafa Kemal, yurdun işgalden kurtarılması için .. <i>arkadaşlarıyla çareler arıyordu</i> ..	<i>Amaç-Sonuç Cümlesi</i>
7	Karadenizde evler dere yataklarına yapıldığından dolayı .. <i>seller büyük zarar veriyor</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
8	İnsani anlamda hediye vereceksek hediye verdiğimiz kişiden .. <i>bir çıkar beklemememiz gerekir</i>	<i>Koşul-Sonuç Cümlesi</i>
9	Osmanlı Hükümeti, Samsun ve çevresindeki karışıklığı önlemek için .. <i>bu görevi M. Kemal'e verdi</i> ..	<i>Amaç-Sonuç Cümlesi</i>
10	Elektrikler uzun süre gelmeyince sanayideki bütün makinelerin .. <i>çarkları durdu</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
11	Gençlerimiz teknoloji bağımlısı olduklarından .. <i>köy yaşamını pek özlemiyorlar</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
12	Küresel bir dünyada yaşadığımızdan dolayı .. <i>ülkeler arasındaki sınırlar yıkılmış</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
13	Biz eleştirmenler pek seilmeyiz. Çünkü .. <i>insanoğlu eleştireni sevmeyiz</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
14	Eleştiri olmasaydı .. <i>uygarlık bu düzeyde olmazdı</i> ..	<i>Koşul-Sonuç Cümlesi</i>
15	İnsan dışındaki canlılarda belleğin çok az olması .. <i>öğrenmeyi engeller</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
16	Hava erken karardığı için .. <i>her taraf aydınlatılmıştı</i> ..	<i>Sebebi-Sonuç Cümlesi</i>
17	Düğün masraflarını karşılamak için .. <i>biraz birikim yaptı</i> ..	<i>Amaç-Sonuç Cümlesi</i>
18	Akşama babam erken gelirse .. <i>yarınki gezi için konuşacağım</i> ..	<i>Koşul-Sonuç Cümlesi</i>

6.

Etkinlik

Karşılaştırma Cümleleri

Aşağıdaki kavram haritasında yer alan cümleleri “kadar, göre, en, daha, fazla” sözcüklerinden uygun olanlarla tamamlayarak karşılaştırılan iki unsuru örnekteki gibi ilgili boşluğa yazınız.

7.

Etkinlik

Benzetme Cümleleri

Aşağıdaki cümlelerde benzeyen ve kendisine benzetilen iki unsuru bularak yandaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Benzeyen	Benzetilen
1	Bu evren okuyucusunu bekleyen bir kitaptır.	Evren	Kitap
2	İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler.	Fener	Sel
3	Oyuncu rakibinin karşısından bir yılan gibi kıvrılarak geçti.	Oyuncu	Yılan
4	Zonguldak'ın eşsiz madenlerinden olan kömür misali gözlerin, insanı kendi karanlığına çekiyor.	Göz	Kömür
5	Bu karanlıkta evler gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi görünüyordu.	Ev	Gözüne mil çekilmiş bir âmâ
6	Yemekten sonra şöyle tavşan kanı bir çay iyi giderdi.	Çay	Tavşan kanı
7	Maçın oynanacağı saha, yağmurdan sonra patates tarlasına dönmüştü.	Saha	Patates tarlası
8	Evler insan misali sırtını birbirine dayamıştı.	Evler	İnsan

6 ve 7. etkinliklerde kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6-10 arası doğru: ★★ 11-14 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız → 3 yıldız →

8.

Etkinlik

Örneklendirme Cümleleri

Aşağıdaki cümlelerde anlatılan konu ve konuyla ilgili verilen örnekleri tablodaki ilgili kutucuğa örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Anlatılan Konu	Verilen Örnekler
1	Millî Mücadele'nin kazanılmasında Nene Hatunlar, Şerife Bacılar, Halime Çavuşlar gibi kadın kahramanlarımızın da büyük rolü vardı.	Millî Mücadele'nin kazanılmasında kadınların rolü	Nene Hatunlar, Şerife Bacılar, Halime Çavuşlar
2	Kara kitap örneğinde olduğu gibi sıfatlar isimleri niteleyen sözcüklerdir.	Sıfatların isimleri nitelediği	Kara kitap
3	Kışın hasta olmamak için elma, mandalina, portakal, limon gibi meyveleri tüketmek gerekiyor.	Kışın hasta olmamak için tüketilmesi gereken meyveler	Elma, mandalina, portakal, limon
4	Çocukken oynadığımız oyunların başında saklambaç, körebe, yakan top gibi oyunlar gelirdi.	Çocukken oynanan oyunlar	Saklambaç, körebe, yakan top
5	Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Antep, Urfa, İzmir, İstanbul gibi yurdumuzun birçok bölgesi düşman tarafından işgal edildi.	Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra işgal edilen yerler	Antep, Urfa, İzmir, İstanbul
6	Karadeniz Bölgesi'nde yetiştirilen ürünlerin büyük bir kısmı yurt dışına ihraç edilmektedir. Çay, fındık bunların başında gelmektedir.	Karadeniz Bölgesi'nde yetiştirilip ihraç edilen ürünler	Çay, fındık

9.

Etkinlik

Abartma Cümleleri

Aşağıdaki abartma cümlelerinde cümleye abartma anlamı katan kelime veya kelime gruplarını yandaki boşluğa yazınız.

1	Çocuk, babasından istediği oyuncanın alınmadığını görünce ortalığı ayağa kaldırdı.	ortalığı ayağa kaldırdı
2	Kemal Sunal filmlerinin hayranıyım. Filmlerin bazı sahnelerini her izlediğimde gülmekten çatlıyorum.	gülmekten çatlıyorum
3	Bulaşık yıkama sırasının bana geldiği günlerde mutfakta dağ gibi bulaşık birikiyordu.	dağ gibi bulaşık
4	Yaşlı adam gençlik fotoğraflarına bakınca hüznünlendi; yıllarımız adeta rüzgâr gibi gelip geçti, dedi.	yılların rüzgâr gibi gelip geçmesi
5	Derdi dünya olanın, dünya kadar derdi olur.	dünya kadar dert

ÖZ DEĞERLENDİRME

Kazanımlarım	Çok iyi (3)	İyi (2)	Az (1)	Öğrenemedim (0)
Cümleleri, anlam ilişkilerine göre sınıflandırabiliyorum.				
Cümleleri, karşıladıkları kavramlara göre açıklayabiliyorum.				

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

Nesnel Anlatımlı Cümleler

- ⇒ Kişiden kişiye değişmeyen, doğruluğu veya yanlışlığı herkes tarafından kabul edilen, kanıtlanabilir özelliği olan cümlelere **nesnel çıkarım** veya **nesnel anlatımlı cümle** denir.
- ⇒ İstanbul göç alan illerimizden biridir.
- ⇒ Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim'in dedesidir.
- ⇒ Selçuklu ve Meram Konya'nın ilçeleridir.
- ⇒ Karnesinde iki tane zayıfı vardı.
- ⇒ Ülkemizin en sıcak bölgesi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.

Anahtar Sözcükler

- ⇒ Objektif
- ⇒ Kanıtlanabilir
- ⇒ Değişmeyen

Öznel Anlatımlı Cümleler

- ⇒ Söyleyenin duygu ve düşüncelerini içeren, kişiden kişiye değişkenlik gösteren, kanıtlanabilir özelliği olmayan cümlelere **öznel çıkarım** veya **öznel cümle** denir.
- ⇒ Orhan Veli'nin şiirleri, Ahmet Haşim'inkine göre daha güzel.
- ⇒ Tatili deniz kıyısında geçirmek daha eğlenceli.
- ⇒ Gemiyle yapılan yolculuğu hiçbir şeye değişmem.
- ⇒ İzmir, tarihi ve doğal güzellikleriyle eşsiz bir şehir.
- ⇒ Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar kitabından çok etkilendim.

Anahtar Sözcükler

- ⇒ Göreceli
- ⇒ Kanıtlanamayan
- ⇒ Değişebilir

NOT

⇒ Benzetme, kişileştirme ve duygusal anlatımların olduğu cümlelerde öznellik söz konusudur.

Doğrudan Anlatımlı Cümleler

- ⇒ Kişilerin herhangi bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini içeren cümlelerini olduğu gibi aktarmaya **doğrudan anlatım** denir.
- ⇒ Cenap Şahabettin'in güzel bir sözü var: "Akıl yaşta değil baştadır fakat akli başa yaş getirir."
- ⇒ Zabıta "Bu tezgâhın sahibi kim?" diye sordu.
- ⇒ ÖSYM başkanı "Sınavlarla ilgili şikâyetler bir haftaya kadar bize iletilmelidir." dedi.
- ⇒ Konfüçyüs "Bilginin efendisi olmak için çalışmanın uşağı olmak şarttır." demiştir.

Dolaylı Anlatımlı Cümleler

- ⇒ Bir kişinin herhangi bir konudaki görüş ve düşüncelerinin yorum yapılarak ve üslup özelliği değiştirilerek aktarıldığı anlatıma **dolaylı anlatım** denir.
- ⇒ Shakespeare; bazılarının büyük olarak doğduğunu, bazılarının sonradan büyüklük kazandığını, bazılarının da zorla büyüklük yaptığını iddia eder.
- ⇒ Zabıta, tezgâhın sahibinin kim olduğunu soruyordu.
- ⇒ ÖSYM başkanı, sınavlarla ilgili şikâyetlerin en geç bir haftaya kadar merkeze iletilmesi gerektiğini söyledi.
- ⇒ Konfüçyüs, bilginin efendisi olmak için çalışmanın uşağı olmanın şart olduğunu söylediğinden bu yana, bu sözün doğruluğu çok kez tecrübe edildi.

Anlatım Özelliklerine Göre Cümle Örnekleri

» Sezai Karakoç, 16 Kasım 2021 yılında vefat ettiğinde 88 yaşındaydı.

Nesnel Anlatımlı Cümle

» Sezai Karakoç, şiire efsanevi bir dil kazandırmanın yanında şiire yeni bir soluk da getirmiştir.

Öznel Anlatımlı Cümle

» Sezai Karakoç, "İnkâr tutsaklık, inanç özgürlüktür." der.

Doğrudan Anlatımlı Cümle

» Sezai Karakoç; inkârın tutsaklık, inancın da özgürlük olduğunu dile getirmiştir.

Dolaylı Anlatımlı Cümle

CÜMLE TAMAMLAMA

» Cümlede boş bırakılan kısımların cümlelerin anlam bütünlüğünün düşünülerek tamamlanmasıdır.

» Hızlıca yaklaşan bize birazdan yağmurun başlayacağını haber veriyordu.
arabalar kediler bulutlar yolculuklar

Yukarıdaki cümleyi tamamlayacak en uygun sözcük, "bulutlar" ifadesidir. Cümlede devamında bahsedilen yağmurun yağması olayının habercisi konumunda olan varlık topluluğu bulutlardır.

» Hayata başkalarının penceresinden bakan insanlar kendi pencerelerini kaparlar. Böylece

Yukarıdaki ifade "kendi yaşamlarını sorgulayamaz, olaylara yön veremezler" ifadeleriyle veya bu doğrultuda söylenmiş başka ifadelerle tamamlanabilir. Ancak kişilerin bahsedilen durumdan olumlu etkilendiklerini ifade eden herhangi bir ifadeyle tamamlanamaz.

CÜMLE OLUŞTURMA

» Karışık bir şekilde verilen sözcüklerden kurallı ve anlamlı cümleler oluşturmaktır. Cümle oluşturma sorularında öncelikle yüklem bulunmalı ve istenilen cümle yapısı kurallı ise yüklem sona yerleştirilmelidir. Daha sonra da sözcükler, söz grupları ve tamlamalar anlam akışına göre sıralanarak anlamlı bir cümle oluşturulmalıdır.

» kaynağı cehalettir korkunun ⇒ Anlamlı ve kurallı hâli: Korkunun kaynağı cehalettir.
isim tamlaması yüklem

İki Cümleden Tek Cümle Oluşturma

» İki cümle birleştirilerek tek cümle hâline getirilebilir. Ya da tersi bir durum olarak bir cümle ikiye bölünerek iki cümle elde edilebilir.

» Bu tarz sorularda cümlelerin ana düşüncesinin dışına çıkmadan asıl anlatılmak isteneni ifade edecek şekilde cümleler birleştirilebilir. Bazen sadece fiiller birleştirilerek cümleler birleştirilirken bazen de cümlede kullanılan sözcüklere yakın sözcükler kullanılarak ya da sözcüklerin yerleri değiştirilerek cümleler birleştirilir.

» Tüm kıyafetlerini bavuluna koydu.

» Hiç kimseye bir şey söylemeden evi terk etti.

Tüm kıyafetlerini bavuluna koyarak hiç kimseye bir şey söylemeden evi terk etti.

10.
Etkinlik

Nesnel ve Öznel Cümleler

Aşağıda yer alan öznel anlatımlı cümlelerden hangi sözcük veya sözcük grubu çıkarıldığı takdirde cümle nesnel hale gelir? Bu sözcüğü bularak örnekteki gibi yandaki kutucuğa yazınız.

1. Ülkemizdeki tiyatro izleyicisi sayısında bu yıl çok artış oldu.

3. Her sabah saat sekizde annesinin uyandırmasıyla tatlı uykusundan uyanırdı.

5. Şair gece vakti şehrin büyüülü sokaklarında yürümeye başladı.

7. Öğrenciler, öğretmenin rehberliğinde projelerini tamamladılar ve harika bir sunum yaptılar.

2. Gemiyle yaptığımız şahane yolculuğun sonuna gelmiştik.

4. Yazar, çocukluk anılarında geçmişin hüznü olaylarını anlatmış.

6. Uzaktaki demiryolundan, yolcu treni baş döndürücü bir hızla geçiyordu.

ÖZNEL
NESNEL

çok

tatlı

büyülü

harika

shane

hüznü

baş döndürücü bir hızla

11.
Etkinlik

Nesnel ve Öznel Cümleler

Aşağıdaki cümlelerin öznel mi yoksa nesnel mi olduklarını yanlarındaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Öznel / Nesnel
1	İstanbul, Ankara ve İzmir Türkiye'nin üç büyük şehri arasında yer almaktadır.	Nesnel
2	Türkiye'nin üç büyük şehri arasında en güzel konumda yer alan İstanbul'dur.	Öznel
3	Bir kaç yıl önce gördüğüm adamın bu kadar kısa sürede saçlarının beyazlamış, belinin bükülmüş olması beni şaşırttı.	Öznel
4	Her sabah saat yedide kalkar, kahvaltı yapmadan giyinip yürüyüşe çıkardı.	Nesnel
5	Yağmurlu havalarda şemsiyesini almadan yürüşe çıkmayı hiçbir şeye değişmezdi.	Öznel
6	Sahil kenarında oturur, saatlerce geminin gelmesini beklerdi.	Nesnel
7	Anadolu'yu köy köy dolaşmış bir gezgin olarak Maçka'yı her zaman özlerim.	Öznel
8	Bir fırında arka arkaya dizilmiş sepetlerde çavdarlı ekmek, tandır ekmeği ve mısır ekmeği vardı.	Nesnel
9	Mimar Sinan'ın doğduğu, çocukluğunun geçtiği evi görmek, o atmosferi yaşamak güzeldi.	Öznel

12.
Etkinlik

Doğrudan Anlatımlı ve Dolaylı Anlatımlı Cümleler

Aşağıdaki cümlelerin doğrudan anlatımlı mı yoksa dolaylı anlatımlı olduklarını bularak yanlarındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Doğrudan / Dolaylı Anlatım
1	Bu gidişle hiçbirimizin istenen sonuca ulaşamayacağımızı söyledi.	<i>Dolaylı anlatım</i>
2	Yarın saat sekizde seni okulun kapısında bekliyorum, dedi.	<i>Doğrudan anlatım</i>
3	Doktora giderken yanınıza çocuğunuzun kimliğini almayı unutmayın, dedi.	<i>Doğrudan anlatım</i>
4	Okulun ilk günü okul müdürü bize okul kurallarına uymamız gerektiğini söyledi.	<i>Dolaylı anlatım</i>
5	Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın, dedi.	<i>Doğrudan anlatım</i>
6	Bazen dökerim içimi bir beyaz kâğıda; bazen de senli benli bir havada yazarım, dedi.	<i>Doğrudan anlatım</i>

13.
Etkinlik

Cümle Oluşturma - Cümle Tamamlama

Aşağıda karışık olarak verilen sözcüklerle kurallı ve anlamlı cümleler oluşturarak yandaki boşluğa yazınız.

1	düşüncelerini - sayesinde - anlatabilmektedir - bir şekilde - insan - daha - etkili - sanat	<i>İnsan sanat sayesinde düşüncelerini daha etkili bir şekilde anlatabilmektedir.</i>
2	kulaklarımda - gece - rüzgârın - boyunca - sesi - uğuldadı - ürperten	<i>Rüzgârın ürperten sesi gece boyunca kulaklarımda uğuldadı.</i>
3	geziyorsun - köpeksiz - çomaksız - bulmuşsun da - köy	<i>Köpeksiz köy bulmuşsun da çomaksız geziyorsun.</i>

14.
Etkinlik

Cümle Oluşturma - Cümle Tamamlama

Aşağıda numaralandırılmış cümlelerde boş bırakılan yerleri, yapılandırılmış griddeki kutucuklarda yer alan sözcüklerden hangileriyle tamamlanabileceğini bularak kutucuktaki numarayı ilgili boşluğa getiriniz. (Cümledeki boşluklara birden fazla kelime getirilebilir.)

I yuvasını	II damlaları	III yağışın	IV besine	V kurutma	VI top	VII insanoğluna
VIII insana	IX yaşı	X tuzlama	XI annesini	XII oyuncak	XIII yağmur	XIV suya

1	Canlılar yaşamlarını sürdürebilmek için IV-XIV ihtiyaç duyarlar.
2	Gökyüzünde beliren bulutlar III-XIII habercisiydi.
3	Bahçede oynayan çocuğun elindeki VI-XII alınınca, çocuk ağlamaya başladı.
4	Akıl yürütmek VII-VIII özgü bir yetenektir.
5	Antik çağlardan bu yana gıdaları uzun süre bozulmadan saklamak için V-X yöntemi kullanılır.
6	Küçük kedi bahçe duvarının dibinde I-XI arıyordu.
7	Ağlayan çocuğun gözlerindeki II-IX silip yerine oturdu.

DUYGU BELİRTEN CÜMLELER

Küçümseme Bildiren Cümleler

- » Bir kişi, olay ya da durumun hor görülmesini, gerçek değerinin verilmemesini dile getiren cümlelerdir.
- » **Her işi bitirmiş de** karşıma geçmiş konuşuyor!
- » **Sen mi** bu problemi çözeceksin?

Beğeni Bildiren Cümleler

- » Herhangi bir kişi veya durumdan duyulan memnuniyeti anlatan cümlelerdir.
- » Sanatçının **harika** bir sesi var!
- » Yazdığı eser **dört dörtlük** olmuş!

Şaşırma Bildiren Cümleler

- » Beklenmedik bir durum ya da olay karşısında hissedilen duyguyu dile getiren cümlelerdir.
- » **Hayret**, nasıl oldu da erkenden geldin!
- » **Vay canına!** Hangi rüzgâr attı sizi buraya?

Sevinç Bildiren Cümleler

- » İçinde bulunulan durumdan hoşnut olma duygusunu dile getiren cümlelerdir.
- » İhaleyi kazanınca **ayakları yerden kesildi!**
- » **Yaşasın**, bu yarışı da biz kazandık!

Ön Yargı Bildiren Cümleler

- » Bir olay ya da kişi hakkında yeterince bilgi sahibi olma- dan peşin hükümde bulunma anlamı içeren cümlelerdir.
- » **Eminim** bu kitap da öncekiler gibi satmayacak!
- » **Biliyorum ki** bu oyun çok fazla seyirci toplayamayacak!

Öneri Bildiren Cümleler

- » Bir problemi çözmek için öne sürülen görüş ve düşünceleri içeren cümlelerdir. Tavsiye içeren cümlelerdir.
- » Özgün eser oluşturmak için **yapaylıktan uzak durmalısın!**
- » **Planlarını gözden geçirmen** senin yararına olacaktır!

Usanma Bildiren Cümleler

- » Bir şeyin sürekli ya da sık yapılmasından oluşan bıkkınlık duygusunu dile getiren cümlelerdir.
- » Hep aynı yüzleri görmekten **usandım!**
- » Sürekli patates kızartması yemekten **gına geldi!**

Sitem Bildiren Cümleler

- » Bir kimseye veya bir duruma karşı duyulan üzüntünün, kızılgınlığın dile getirildiği cümlelerdir.
- » Halanlara kadar geldin de **bize uğramadın** öyle mi?
- » Bunca emeğin karşılığı **bu mu** olacaktı?

Telaş (Endişe) Bildiren Cümleler

- » Bir olay ya da durumun kötü bir şekilde sonuçlanacağına dair düşünceleri dile getiren cümlelerdir.
- » Ya işler planladığımız gibi gitmezse?
- » Eyvah, dikkatli ol; araba kayıyor!

Özlem Bildiren Cümleler

- » Geçmişte yaşananları tekrar yaşama, bir kişi ya da bir yeri görme isteğinin dile getirildiği cümlelerdir.
- » Aylardır görmediğim memleketim **burnumda tütüyor!**
- » Eskiden bayramlar bir başkaydı!

Pışmanlık Bildiren Cümleler

- » Yapılan bir hata veya yanlış sonucunda duyulan üzüntüyü belirten cümlelerdir.
- » **Keşke** evden çıkmadan önce şemsiyemi alsaydım!
- » Yola çıkmadan önce arabaya bakım yaptırmalıydım!

Yakınma Bildiren Cümleler

- » Bir durum, olay ya da kişi ile ilgili şikâyetle bulunma anlamı içeren cümlelerdir.
- » Bu şehrin gürültüsü bir türlü azalmadı!
- » Şu çocuk asla akıllanmayacak!

15.
Etkinlik

Duygu Belirten İfadeler

Aşağıdaki cümlelerin “yakınma, şaşırma, küçümseme, sitem, özlem, usanma, ön yargı, endişe, öneri, sevinç, beğeni, pişmanlık” gibi duygulardan hangisini içerdiğini bularak yanlarındaki boşluğa yazınız.

1	En büyük hayali olan tıp fakültesini kazandığını öğrenince havalara uçtu.	Sevinç
2	Yazar son yılların en başarılı romanını yazmıştı.	Beğeni
3	Her gün onlarca sayfa ödev yapmaktan bıktım.	Usanma
4	Uçun kuşlar uçun doğduğum yere, şimdi dağlarında mor sümbül vardır.	Özlem
5	Yaşadığımız şehrin trafik sorunu bir türlü halledilemedi.	Yakınma
6	Yola çıkmadan önce keşke annemin de hayırlı bir duasını alsaydım.	Pişmanlık
7	Mesleğe başlamadan önce bu işin inceliklerini bir bilene danışmalısın.	Öneri
8	Her bayram buralara kadar gelir, bizi görmeden gider.	Sitem
9	Gurbet ellerde anneciğimin sıcak yemeklerini arıyorum.	Özlem
10	Uzun zamandan beri kendisinden haber alamadığım arkadaşım birden karşıma dikilmesin mi?	Şaşırma
11	Bu kısacık boyunla basketbol oynamayı mı düşünüyorsun?	Küçümseme
12	Onun hiçbir baltaya sap olmayacağını ben biliyorum.	Ön yargı
13	Kardeşim hiç bu kadar gecikmezdi, başına bir şey gelmiş olmasın.	Endişe

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-4 arası doğru: ★ 5- 9 arası doğru: ★★ 10-13 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

Duygu Belirten İfadeler

16.
Etkinlik

Aşağıda numaralandırılmış cümlelerin anlam özelliklerini (yakınma, şaşırma, küçümseme, sitem, özlem, usanma, ön yargı, endişe, öneri, sevinç, beğeni, pişmanlık, benzetme, karşılaştırma, abartma, örneklendirme) bularak orta sütuna, aynı anlam özelliğine sahip cümleleri de yapılandırılmış griddaki kutucuklardan bularak ilgili kutuktaki harfi örnekteki gibi cümlelerin karşısına yazınız.

A. Bu yaşına gelmiş hâlâ sorumluluk almasını öğrenememiş.	E. Yüklem cümlede yargı bildirirken özne de işi yapan durumundadır.
B. Hatasını anlayınca kırmızı ışıkta geçmemeliydim, dedi.	F. Bana bu mutluluğu yaşatan evladıma teşekkür ediyorum.
C. Bu çocuk adam olmaz.	G. Pazardan aldığı biberler zehir gibi acıydı.
D. Her gün dokuzdan önce uyanmayan çocuk, sabah erkenden karşıma dikilmesin mi?	H. İşlerini yetiştirmek için gece gündüz demeden aralıksız çalışıyordu.

1 → Bu işi de eline yüzüne bulaştıracaktır.	Ön yargı	C
2 → Eski türkülerimiz yenilerine göre daha derin anlamlar taşırdı.	Karşılaştırma	E
3 → Böyle basit bir sorunu bu kadar büyütmemeliydim.	Pişmanlık	B
4 → "Gömelim gel seni tarihe" desem, sığmazsın.	Abartma	H
5 → Mesleğe geçtim geçeli kendime ayırabilecek günüm olmadı.	Yakınma	A
6 → Böyle ansızın çıkıp gelebileceğini hiç düşünmemiştim.	Şaşırma	D
7 → Dudaklarından bal gibi sözler dökülüyordu.	Benzetme- Beğeni	G
8 → Çocuğumu kucağıma almanın mutluluğunu yaşıyorum.	Sevinç	F

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

Bazen Her zaman Hiçbir zaman

Özel ve nesnel cümleleri ayırt edebiliyorum			
Doğrudan ve dolaylı anlatım arasındaki farkları sayabilirim			
Eksik bırakılan cümleleri tamamlayabilirim.			
Karışık olarak verilen sözcüklerden anlamlı ve kurallı cümle oluşturabilirim.			
Anlatımın akışını bozan cümleyi fark edebiliyorum.			
Konunun parçanın neresinden itibaren farklı bir açıdan ele alındığını bulup parçayı iki paragrafa bölebiliyorum.			
Anlam ilişkisi olan iki cümleyi tek cümle hâline getirebiliyorum			
Cümlelerin ifade ettiği duyguları bulabiliyorum.			

ÜNİTE CÜMLENİN ÖGELERİ

TEMEL ÖGELER

- Özne
- Yüklem

YARDIMCI ÖGELER

- Nesne
- Yer Tanlayıcısı
- Zarf Tamlayıcısı

CÜMLE DIŞI UNSUR

CÜMLENİN ÖGELERİ

⇒ Bir fikri, bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu veya bir olayı kesin bir yargı şeklinde bildiren sözcük veya sözcük dizisine **cümle (tümce)** denir. Sözcük ve sözcük gruplarının cümlede üstlendikleri görevlere de **öge** denir.

TEMEL ÖGE

Yüklem

SORUSU YOK

⇒ Cümlede iş, oluş ve durumu şahsa bağlı olarak bildiren kelime veya kelime gruplarına **yüklem** denir.

Yüklem'in Özellikleri

⇒ Çekimli bir eylem ya da ek fiil almış isim soylu ifadelerden oluşur.

⇒ Yüklemi bulmak için cümleye herhangi bir soru sorulmaz.

⇒ Diğer ögeler bulunurken yüklem soru sorulur.

⇒ Kurallı cümlelerde yüklem cümlenin sonunda bulunur.

⇒ Kuralsız (devrik) cümlelerde yüklem cümlenin herhangi bir yerinde olabilir.

» Arabanın anahtarını unutmuş.
yüklem

» Askerliğini Muğla'da yapmış.
yüklem

» Bahçeye birkaç güvercin kond.
yüklem

⇒ Tek başına bir sözcük yüklem olabildiği gibi sözcük grupları, tamlamalar da yüklem olabilir. Ayrıca fiiller dışında isim, zamir türünde olan sözcükler de yüklem olabilir.

» Zeynep Hanım'ın giydiği gelinlik ısıltı ısıldı. (**ikileme**)

» Amacına ulaşabilmek için canını dişine taktı. (**deyim**)

» Terli hâlde su içince hasta oldu. (**birleşik fiil**)

» Dün akşam size gelen bendim. (**zamir**)

TEMEL ÖGE

Özne

KİM? NE?

⇒ Yüklem bildirdiği iş, oluş ve hareketi yapan ya da işten etkilenen; olanı karşılayan ögeye **özne** denir.

Öznenin Özellikleri

⇒ Yükleme sorulan "Kim?" ve "Ne?" sorularına cevap verir.

⇒ Özne isim soylu sözcüklerden oluşur.

⇒ Sözcük veya sözcük grubu hâlinde olabilir.

⇒ Cümlede açık olarak belirtilebilir.

» Kedi, ağaca tırmanıyordu. (**Tırmanan ne?**)

» Şu rüzgârla coşan martılar, havayı çınlatıyordu.

» Aslıhan, ödevini bitirince parka gitti. (**Giden kim?**)

» Hayrettin Bey, sonunda evine dönmüştü.

Gizli Özne: Cümlede sözcük olarak bulunmayan, yüklem aldığını ekten çıkarılan öznedir. Unutulmamalıdır ki gizli özne, bir özne çeşidi değildir. Gizli özne 3. tekil şahıs zamiri "o" olduğunda yüklemde şahıs eki olmaz.

» Bu elbiseyi Kızılay'dan aldım. (**Alan kim? ⇒ Ben**)

⇒ İki çeşit özne vardır: gerçek özne, sözde özne.

Gerçek Özne: Yüklem bildirdiği işi yapan veya yargının konusu olan öznedir.

Sözde Özne: Yüklem bildirdiği işi yapan değil, yapılan işten etkilenen öznedir.

YARDIMCI ÖGE

Nesne (Düz Tümleç)

NE?

NEYİ?

KİMİ?

- Öznenin yaptığı, gerçekleştirdiği işten etkilenen ögedir. Yükleme sorulan "Ne?, Neyi?, Kimi?" soruları nesneyi buldurur.
- Kadın, masadaki meyve tabağını kırdı. (Kırılma eyleminden etkilenen "masadaki meyve tabağı"dır.)
- Bu yalılar, Boğaziçi hatıralarını saklar. (Neyi saklar?)
özne nesne yüklem
- Ben elli senedir onu bekliyorum. (Kimi bekliyorum?)
özne nesne yüklem
- Nesneyi bulmadan önce mutlaka özneyi bulmamız gerekir. Çünkü cümlelerin ögeleri bulunurken bu iki öge karıştırılabilir.
- Nesne, ek alıp almama durumuna göre ikiye ayrılır:

Belirtili Nesne

- İsmi "-i" hâl ekini alan nesnelerdir. Yükleme "Neyi?, Kimi?" soruları sorularak bulunur.
- Karşıdaki tepeleri kar tuttu. (Neyi tuttu?)

Belirtisiz Nesne

- Yükleme yalın hâlde bağlanan, hiçbir hâl eki almamış nesnelerdir. Yükleme "Ne?" sorusu sorularak bulunur.
- Aygül, yeni bir elbise almış. (Ne almış?)

YARDIMCI ÖGE

Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç)

- Yüklemin bildirdiği işin, yargının gerçekleştiği yeri, yönü ve kişiyi bildiren ögedir. Yükleme sorulan "Neye?, Neyde?, Neyden?, Kime?, Kimde?, Kimden?, Nereye?, Nerede?, Nereden?" soruları yer tamlayıcısını buldurur.
- Ormandan, köprüden, tepeden şimşek gibi geçti. (Nereden)
- Bir kır bahçesinde oturdum. (Nerede)
- Yarın halk kütüphanesine geleceğim. (Nereye)
- Evin anahtarını Hayrullah Bey'e teslim ettik. (Kime)

NEYE? NEYDE? NEYDEN?
KİME? KİMDE? KİMDEN? ...

YARDIMCI ÖGE

Zarf Tamlayıcısı (Zarf Tümleci)

- Cümlede yüklemin bildirdiği işi ya da oluşu yer-yön, zaman, durum, miktar, sebep gibi yönlerden tamamlayan ögedir. Yükleme sorulan "Ne zaman?, Nasıl?, Neden?, Niçin?, Neyle?, Ne kadar?, Niye?, Kimle?, Kimin için?" soruları zarf tamlayıcısını buldurur.
- Yağmur yağınca içimi huzur kaplar. (Ne zaman)
- Küçük asker, kahramanca ilerliyor. (Nasıl)
- İstanbul'a hızlı trenle gitti. (Neyle)
- Ayağını sakatladığı için gidemedi. (Niçin)

NE ZAMAN? NASIL? NEDEN?
NİÇİN? KİMLE? NE KADAR? ...

NOT

- "Aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri vb." yer-yön bildiren sözcükler, ek aldıkları zaman zarf tamlayıcısı olmaz. Bu ifadeler hâl eklerini aldıklarında yer tamlayıcısı olur.
- Arkadaşı seslenince dışarı çıktı. (Nere çıktı? ➡ zarf tamlayıcısı)
- Arkadaşı seslenince dışarıya çıktı. (Nereye çıktı? ➡ yer tamlayıcısı)

CÜMLE DIŞI
UNSUR

- Cümlede öge olarak herhangi bir görevi olmayan, yükleme sorulan sorulara yanıt vermeyen unsurlardır. Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlaçlar, ara sözler cümle dışı unsurlar olarak değerlendirilebilir.

1.

Etkinlik

Temel Ögeler (Yüklem)

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerin yüklemelerini oluşturan kelime veya kelime gruplarının türünü kutucuklardan seçerek ilgili cümlelerin yanına yazınız.

Ek fiil almış Zamir

İkileme

Çekimli fiil

Fiilimsi

Sıfat tamlaması

Birleşik fiil

Edat grubu

Ek fiil almış isim

Deyim

İsim tamlaması

1 Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.

Çekimli fiil

2 Bu vatan, toprağın kara bağrında sıra dağlar gibi duranlarıdır.

Fiilimsi

3 Geçen akşam size ricada bulunan bendim.

Zamir

4 İşin hâlâ bitirilmediğini duyunca küplere bindi.

Deyim

5 Yaz akşamları sahil kenarları her zamanki gibi cıvı cıvıldı.

İkileme

6 Yoksul insanların içinden gelen biri olarak her zaman onlara yardım ederdi.

Birleşik fiil

7 Bana, yemem için verdiği ekmek taş gibiydi.

Edat grubu

8 Öğretmenini verdiği ödevi yapmayanlardan biri de Ayşe'ydi.

Ek fiil almış isim

9 Bu okulun en beğendiğim yeri müdür odasıydı.

İsim tamlaması

10 Önemli şairlerimizden biri olan Faruk Nafiz Çamlıbel, Beş Hececiler'dendir.

Sıfat tamlaması

11 Okullar kasım ayının ikinci haftasında tatil edilecek.

Birleşik fiil

12 Konya'da piknik için yapılan park alanları gün boyunca dolup taşar.

Deyim

13 Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde canı sıkılıyordu.

Deyim

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-4 arası doğru: ★ 5-9 arası doğru: ★★ 10-13 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

2.

Etkinlik

Temel Ögeler (Özne - Yüklem)

Cümlelerin öğeleriyle ilgili kavram haritasında boş bırakılan yerleri örnekteki gibi doldurunuz.

1. Sütun → Cümle

2. Sütun → Özne

3. Sütun → Yüklem

1. Sütun

2. Sütun

3. Sütun

1 Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?

kimler

kazsın

2 Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanıktır.

Kara gökler

kapanıktır

3 Bir dakika araba yerinde durakladı.

araba

durakladı

4 Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri.

sehrin kenar evleri

kalıyor

5 Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı.

esmer bir duvar

vardı

6 Köyümüzün insanları bu kuş uçmaz kervan geçmez dağlarda yaşıyordu.

Köyümüzün insanları

yaşıyordu

7 Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor.

Tekerlekler

anlatıyor

8 Mustafa Kemal, İstanbul Harp Akademisi kurmay sınıfından devam etti.

Mustafa Kemal

devam etti

9 Türk sporu son yıllarda büyük başarılar elde etmiştir.

Türk sporu

elde etmiştir

10 Ufuk ile babası cumartesi günü öğleden sonra hayvanat bahçesine gittiler.

Ufuk ile babası

gittiler

11 Bahçıvan, bir defne ağacını küre biçiminde budamamı istedi.

Bahçıvan

istedi

12 Adanın üzerindeki bir buluttan ince bir nur iniyordu.

ince bir nur

iniyordu

13 Uzaktan bir pamuk gibi patlayan bulutlar köye doğru geliyorlardı.

Uzaktan bir pamuk gibi patlayan bulutlar

getiyorlardı

14 Hasta, annesinin kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra annesinin yanağından öptü.

Hasta

öptü

15 Değişik renkleriyle kelebekler göz kamaştırıyor.

Değişik renkleriyle kelebekler

göz kamaştırıyor

CÜMLENİN ÖGELERİ (ÖZNE - YÜKLEM)

3.

Etkinlik

Yardımcı Ögeler (Nesne)

Aşağıdaki cümlelerde yer alan nesneleri bulunuz. Nesne olan sözcüğü ve nesnenin türünü örnekteki gibi ilgili kutucuğa yazınız.

	Cümleler	Nesne Olan Sözcük	Nesnenin Türü
1	Ben bütün bu şeylerin senin kalbini sızlattığını biliyorum.	<i>bütün bu şeylerin senin kalbini sızlattığını</i>	<i>Belirtili nesne</i>
2	İnsanoğlu lakırdıyı keşfettiği günden bu yana, birilerine bir şeyleri anlatmış.	<i>bir şeyleri</i>	<i>Belirtili nesne</i>
3	Yusuf, yarı kapalı gözlerini küçülterek nehrin iki kıyısını süzdü.	<i>nehrin iki kıyısını</i>	<i>Belirtili nesne</i>
4	Delikanlı hayretle açılan gözlerini bir bataklığa, bir babasına çeviriyor-du.	<i>hayretle açılan gözlerini</i>	<i>Belirtili nesne</i>
5	Annem, marketten iki ekmek almamı söyledi.	<i>marketten iki ekmek almamı</i>	<i>Belirtili nesne</i>
6	Namık Kemal, başlangıçta bireysel temalı şiirler yazdı.	<i>bireysel temalı şiirler</i>	<i>Belirtisiz nesne</i>
7	Yahya Kemal, hece ölçüsünün yaygın olarak kullanıldığı bir dönemde "Ok" şiirini yazdı.	<i>"Ok" şiirini</i>	<i>Belirtili nesne</i>
8	Türk şairler, halkın sorunlarını şiir aracılığıyla dile getirmişler.	<i>halkın sorunlarını</i>	<i>Belirtili nesne</i>
9	Sen anlayan bir gözle süzersin uzun uzun, Yabancı bir şehirde bir kadın heykelini.	<i>bir kadın heykelini</i>	<i>Belirtili nesne</i>
10	Biz duyarız en büyük zevkini ruhumuzun Görünce bir köylünün kıvrılmayan belini.	<i>ruhumuzun en büyük zevkini</i>	<i>Belirtili nesne</i>
11	Tevfik Fikret , edebiyat öğretmeninin etkisiyle Batılı sanat anlayışını benimsemiştir.	<i>Batılı sanat anlayışını</i>	<i>Belirtili nesne</i>
12	Münazaranın aşamaları doğrultusunda sınıfınızda bir münazara düzenleyiniz.	<i>bir münazara</i>	<i>Belirtisiz nesne</i>
13	Üzüntülerimiz, günlük hayattaki ödevleri yapmamızı engelliyor.	<i>günlük hayattaki ödevleri yapmamızı</i>	<i>Belirtili nesne</i>
14	Ahmet Rasim, sohbet türünün ilk yetkin ürünlerini vermiştir.	<i>sohbet türünün ilk yetkin ürünlerini</i>	<i>Belirtili nesne</i>
15	Ben tımarhanede iken delillerle eğlenmek için muskalar yazdım.	<i>muskalar</i>	<i>Belirtisiz nesne</i>
16	Âşıklar, sadıklar ve bağıryanıklar onu ziyaret ederdi.	<i>onu</i>	<i>Belirtili nesne</i>
17	Yarının ne getireceğini hiçbirimiz bugünden bilemeyiz	<i>Yarının ne getireceğini</i>	<i>Belirtili nesne</i>

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-6 arası doğru: ★ 7- 12 arası doğru: ★★ 13-17 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı ➡

1 yıldız ➡

3 yıldız ➡

4.

Etkinlik

Yardımcı Ögeler [Yer Tamlayıcısı]

Aşağıdaki cümlelerden hareketle kutucuklarda istenen bilgileri örnekteki gibi yazınız.

1. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı günlerde varlıklı ve nüfuzlu birkaç aile İstanbul'dan İtalya'ya kaçmış.
2. Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.
3. Kişisel mutluluğun kaynağı insan sevgisinden geçerdi.
4. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
5. Başkalarının sorunlarıyla uğraşmaktan kendine zaman ayıramıyordu.
6. Ağabeylerim daha gün ağarmadan ahırda bulurlardı kendilerini.
7. Merve Hanım evin bahçesinde küçük bir çiçek bahçesi kurmuştu.

Yer Tamlayıcısını Bulmak
İçin Sorulan Sorular

1. *Nereden? - Nereye?*
2. *Neyden?*
3. *Neyden?*
4. *Nereden?*
5. *Kime?*
6. *Nerede?*
7. *Nerede?*

Yer Tamlayıcısı Olan Sözcük

1. *İstanbul'dan - İtalya'ya*
2. *eğri cetvelden*
3. *İnsan sevgisinden*
4. *deliğinden*
5. *kendine*
6. *ahırda*
7. *evin bahçesinde*

Yer Tamlayıcısının Aldığı Ek

1. *-dan, -a*
2. *-den*
3. *-den*
4. *-den*
5. *-e*
6. *-da*
7. *-de*

5.

Etkinlik

Yardımcı Ögeler [Zarf Tamlayıcısı]

Aşağıdaki cümlelerde yer alan zarf tamlayıcısını birinci kutuya, zarf tamlayıcısını bulmak için sorulan soruyu da ikinci kutuya örnekteki gibi yazınız.

1

Bizimkilere benzeyen sert ve çatlak ellerini hafifçe öperek dışarı çıktım.

Hafifçe öperek - Dışarı

Nasıl? - Nere?

2

Okula götürdüğüm gün ne kadar ağlamıştı.

Okula götürdüğüm gün - ne kadar

Ne zaman?
Ne kadar?

3

Çayımızı içerken eşim dalgındı.

Çayımızı içerken

Ne zaman?

4

Sohbet, bir yazı türü olarak Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde girmiştir.

bir yazı türü olarak -
Tanzimat Dönemi'ndeNasıl?
Ne zaman?

5

Her sabah sahilde tek başıma yürüyüş yapmayı çok severim.

çok

Ne kadar?

6

Çocuklarımızı yetiştirirken onlara toplumsal değerleri, iyiyi, kötüyü tanıtalım.

çocuklarımızı yetiştirirken

Ne zaman?

6.

Etkinlik

Cümlelerin Öğeleri

Aşağıdaki balık kılıçığında verilen cümlelerde vurgulu olan ögeyi örnekteki gibi ilgili yerlere yazınız.

1. Marketten bana iki ekmek bir kg süt aldı.

2. Ailecek bu yıl doğduğu-muz topraklara gidiyoruz.

3. Yanı sıra fuara okulumuzun öğrencileri gidecek.

4. Öğretmenimiz bugün ödev-lerimizi kontrol edecek.

5. Geç kalacağımı anlayınca bizi bırakarak yalnız gitti.

6. Aç olan çocuk, önüne konan yemeği yedi.

7. Ağır çantayı taşıyama-yınca bana verdi.

8. Çocuk, annesinin kuca-ğından inerken düştü.

9. Soğukların iyice arttığı bu-günlerde Ece gelmiyordu.

10. Terliken soğuk su içmemeliyiz.

7.

Etkinlik

Cümlelerin Öğeleri

Aşağıdaki cümleleri öğelerine ayırınız. Bu öğeleri yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Ögeler
1	Bilim dünyası, hayvanları inceleyerek çok ilginç robotlar icat ediyor.	Özne / Zarf Tamlayıcısı / B.siz Nesne / Yüklem
2	Ben bu gurbet ile düştüm düşeli, her gün biraz daha süzülmekteyim.	Özne / Zarf Tamlayıcısı / Zarf Tamlayıcısı / Yüklem
3	Birçok materyalin ham maddesinin petrol olduğunu biliriz.	Belirtili Nesne / Yüklem
4	Sanat, gerçeği estetik düşünceyle yansıtan toplumsal bir alandır.	Özne / Yüklem
5	Atatürk, İbrahim Çallı'dan bir resim sergisi açmasını istedi.	Özne / Yer Tamlayıcısı / Belirtili Nesne / Yüklem
6	Yakup Kadri, Yaban'da Anadolu insanının Millî Mücadele'ye bakışını anlatır.	Özne / Yer Tamlayıcısı / Belirtili Nesne / Yüklem
7	Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra azınlıklar Türk vatandaşı olarak kabul edildi.	Zarf Tamlayıcısı / Özne / Zarf Tamlayıcısı / Yüklem
8	Soğuk bir kış sabahı birçok kirpi donmamak için birbirine bir hayli yaklaştı.	Zarf Tamlayıcısı / Özne / Zarf Tamlayıcısı / Yer Tamlayıcısı / Zarf Tamlayıcısı / Yüklem

"Cümlelerin Öğeleri" Konusunu Değerlendiriyorum.

Aşağıdaki ölçütlere göre "cümlelerin öğeleri" konusunu öğrenip öğrenmediğinizi uygun puan vererek değerlendiririz.

Doğru: 3			Kısmen doğru: 2			Yanlış: 1					
Yüklemin önemini kavradım.			Özne ve yüklemi bulabiliyorum.			Belirtili ve belirtisiz nesneyi ayırt edebiliyorum.			Yer ve zarf tamlayıcılarını bulabiliyorum		
3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1

BÖLÜM YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

DE, Kİ VE Mİ'NİN YAZIMI

- Ek Olan “-de” ve Bağlaç Olan “de”nin Yazımı
- Ek Olan “-ki” ve Bağlaç Olan “ki”nin Yazımı

SAYILARIN YAZIMI

KISALTMALARIN YAZIMI

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

- Bitişik Yazılan Birleşik Sözcükler
- Ayrı Yazılan Birleşik Sözcükler

YAZIMI SIKÇA KARIŞTIRILAN SÖZCÜKLER

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

⇒ Cümleler büyük harfle başlar.

- » Dehanın yüzde biri hüner, yüzde doksan dokuzu da terdir.
- » Erken kalkan yol alır, derdi büyükbabam.

UYARI: Cümle içinde tırnak veya ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonuna uygun noktalama işareti konur.

- » Atatürk "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diyor.

UYARI: İki noktadan sonra cümle ve özel ad niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bunlar büyük harfle başlamaz.

- » Bizi de o şeyleri de sürükleyen güce; çeşit çeşit yuvarlak isimler veririz: dünya, yeryüzü, evren...

⇒ Özel adlar büyük harfle başlar.

- ⇒ Kişi ad ve soyadları, takma adlar büyük harfle başlar.
- » Mustafa Kemal Atatürk, Orhan Veli, Vilhelm Thomsen, Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman), Kirpi (Refik Halit Karay)...
- ⇒ Kişi adlarından önce veya sonra gelen saygı sözleri, ünvanlar, lakaplar, meslekler, rütbe adları büyük harfle başlar.
- » Hamdi Bey, Yüzbaşı Hüseyin Bey, Doktor Nazım, Muhtar Ali, Topal Kerim...
- ⇒ Akrabalık bildiren adlar; lakap veya ünvan değeri kazandığında büyük harfle başlar. Akrabalık anlamını koruduğunda küçük harfle yazılır.
- » Şerife Bacı Milli Mücadele Kahramanlarımızdandır. (lakap) » Fatih eniştem bize de söz verdi. (akrabalık)
- » Sultan Ana fedakâr bir Anadolu kadınıdır. (lakap) » İsmail amcam gelecek mi? (akrabalık)
- ⇒ Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya ünvan sözleri büyük harfle başlar.
- » Uzak Doğu'dan gelen heyeti Vali dün kabul etti.
- ⇒ Saygı sözlerinden sonra gelen makam, mevki, ünvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.
- » Sayın Bakan, Sayın Vali, Sayın Rektör...
- ⇒ Millet, dil, devlet adları ve hayvanlara verilen adlar büyük harfle başlar.
- » Türk, Rus, Arap; Türkçe, Farsça, Rusça; Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti; Fino, Maviş, Pamuk.....
- ⇒ Kıta, bölge, ülke, il, ilçe, semt, köy, mahalle, cadde, bulvar, sokak gibi yer adları büyük harfle başlar.
- » Avrupa, Asya; Marmara Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi; Almanya, İran; İstanbul, Çorum, Sakarya; Akçaköy, Beşiktaş; Kazlıçeşme, Kandilli; Akbulut, Kumyazı; Çilekli Mahallesi; Bağdat Caddesi; Atatürk Bulvarı; Birsen Sokak...

UYARI: Özel ada dahil olmayıp tamlama kuran il, ilçe, bucak, köy, belde gibi sözler küçük harfle başlar.

- » Elazığ ili, Şehit Kâmil ilçesi, Akdoğanlar köyü, Uzungöl beldesi...

⇒ Yer adlarında ilk isimden sonra gelen deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren isimler büyük harfle başlar.

- » Ege Denizi, Ağrı Dağı, Fırat Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi, Çanakkale Boğazı...

- ⇒ Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde “doğu” ve “batı” sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır. Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır.
- » Ankara’nın **batısındaki** bu kültür, bize **Batı**’dan gelmiştir.
- » İçimde her zaman **Doğu**’nun felsefe anlayışı vardır.
- ⇒ Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.
- » **Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Budizm, Budist; Hanefilik, Hanefi; Katoliklik, Katolik...**
- ⇒ Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.
- » **Tanrı, Allah, İlah, Cebrail, Zeus, Osiris, Kibele...**

UYARI: “Tanrı, Allah, İlah” sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar.

- » Eski Yunan **tanrıları**, müzik dünyasının ilahı...
- ⇒ Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar. Ancak “dünya, güneş, ay” kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar.
- » **Merkür, Venüs, Jüpiter, Dünya, Güneş, Ay...**
- » Bugün **dünya** kadar isim var. (Pek çok anlamında)
- » Bu oda hiç **güneş** almıyor. (Güneş ışığı, ısısı anlamında)
- ⇒ Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.
- » **Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, İstanbul Üniversitesi, Kimya Bölümü...**
- ⇒ Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar.
- » **Sinekli Bakkal, Başını Vermeyen Şehit; Bilim Çocuk, Mavi Kirlangıç; Resmi Gazete; Kaplumbağa Terbiyecisi...**

UYARI: Özel ada dahil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.

- » Milliyet **gazetesi**, Türk Dili **dergisi**, Kur’an Okuyan Kız **tablosu...**

UYARI: Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığında “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, de” sözleriyle “mı, mi, mu, mü” soru eki küçük harfle yazılır.

- » **Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı Yoksa Turfa mı?, Diyorlar ki...**

- ⇒ Ulusal, resmi ve dini bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.
- » Cumhuriyet **Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Nevruz Bayramı, Miraç Kandili; Anneler Günü, Öğretmenler Günü, Dünya Tiyatro Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez...**
- ⇒ Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.
- » Milli **Mücadele, Orta Çağ, Yükselme Dönemi, Kurtuluş Savaşı...**
- ⇒ Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar.
- » **Türklük, Türkçülük, Türkçe, Avrupalı, Asyalılık, Darvinci, Konyalı...**
- ⇒ Millet, yer, kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde özel adlar büyük harfle başlar; ikinci kelime küçük harfle yazılır.
- » **Brüksel lahanası, Maraş dondurması, Japon gülü, Hindistan cevizi, Antep fıstığı...**

⇒ Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

- » 29 **Mayıs** 1453 **Salı** günü İstanbul Türklerin himayesine girdi.
- » İstanbul’daki Lale Festivali 25 **Haziran**’da başlayacak.

UYARI: Belirli bir tarihi bildirmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.

- » Bilim Kurulu, toplantılarını genellikle **salı** günleri yapar.

1.

Etkinlik

Büyük Harflerin Kullanımı

Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış olan sözcüklerin altını çizip bu sözcüklerin doğru yazılışlarını yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Doğru Yazımı
1	okulumuz 2021 yılında Türk Dil kurumunun 89. Yılı'nı kutladı.	Okulumuz, Kurumunun
2	Halk müziği sanatçımız Neşet Ertaş'a bozkırın tezenesi diyorlar.	Bozkırın Tezenesi
3	Kaymakam Mehmet bey, Milli kütüphaneye kitaplarını bağışladı.	Bey, Milli Kütüphaneye
4	Fatma Halamın böreğini çok sevdiğim için her hafta Onlara giderim.	halamın, onlara
5	Ankaradan gelen heyeti vali bey dün havaalanında karşıladı.	Ankara'dan, Vali Bey
6	Aziz dostum, senden bu kadar erken mektup beklemiyordum.	Dostum
7	İkinci Dünya savaşında almanlar büyük bir yenilgiye uğradı.	Savaşı'nda, Almanlar
8	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin resmi dili türkçedir. Halkın çoğunluğu ise müslüman.	Cumhuriyeti'nin, Türkçedir, Müslüman
9	Bilim adamları dünyamızın çapının güneşin çapından yüz dokuz kat daha küçük olduğunu söylüyor.	Dünya'mızın, Güneş'in
10	Van İlimizde Türkiye'nin en büyük gölü olan Van gölü vardır.	İlimizde, Gölü
11	İstanbul Sultanahmet meydanının biraz ilerisinde Topkapı sarayı bulunmaktadır.	Meydanı'nın, Sarayı
12	Galata Köprüsünü görebilmeniz için Hisardan Boğaz'a doğru ilerlemeniz gerekir.	Köprüsü'nü, Hisar'dan
13	1 Ekimde toplanacak olan meclis, Türk Medeni kanununda bazı değişiklikler yapacak.	Meclis, Kanunu'nda
14	Hürriyet gazetesinde Kaplumbağa terbiyecisi adlı tablo vardı.	Terbiyecisi
15	Her yıl Anneler günü mayıs ayının ikinci haftasında kutlanıyor.	Günü
16	Tanzimat döneminde yazılan romanlardan biri de Araba Sevdası'dır.	Dönemi'nde
17	Kiraz festivali bu yıl 15 Haziranda yapılacaktır.	Festivali, Haziran'da

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-6 arası doğru: ★ 7- 12 arası doğru: ★★ 13-17 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı ➡

1 yıldız →

3 yıldız →

2.

Etkinlik

Büyük Harflerin Kullanımı

Aşağıdaki sözcüklerden yazımı yanlış olanların karşısına doğru yazılışlarını yazınız.

	Sözcükler	Doğru Yazılışı
1	Harput kalesi	<i>Harput Kalesi</i>
2	Nevşehir'liler	<i>Nevsehirtliler</i>
3	Kurban bayramı	<i>Kurban Bayramı</i>
4	Orta çağda	<i>Orta Çağ'da</i>
5	Türkçe'nin	<i>Türkçenin</i>
6	Zafer anıtı	<i>Zafer Anıtı</i>
7	Yüzbaşı Ayşe hanım	<i>Yüzbaşı Ayşe Hanım</i>
8	Türkiye Gazetesi	<i>Türkiye gazetesi</i>
9	Öğretmenler günü	<i>Öğretmenler günü</i>
10	Kurtuluş savaşında	<i>Kurtuluş Savaşı'nda</i>

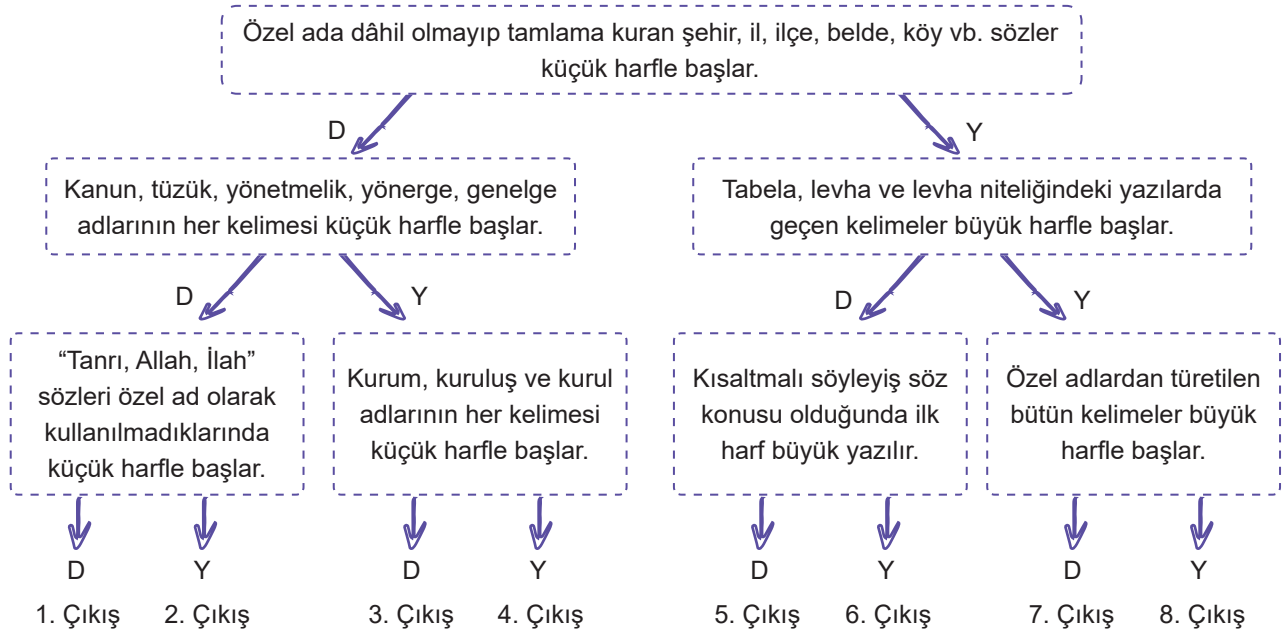
	Sözcükler	Doğru Yazılışı
11	Egenin Doğusunda	<i>Ege'nin doğusunda</i>
12	Marmara bölgesi	<i>Marmara Bölgesi</i>
13	Gül sokak	<i>Gül Sokak</i>
14	yüz elli Lira	<i>yüz elli lira</i>
15	Antep Fıstığı	<i>Antep fıstığı</i>
16	Dicle ırmağı	<i>Dicle Irmağı</i>
17	Brüksel Lahanası	<i>Brüksel lahanası</i>
18	Fırat nehri	<i>Fırat Nehri</i>
19	Dolmabahçe sarayı	<i>Dolmabahçe Sarayı</i>
20	Kültür mahallesi	<i>Kültür Mahallesi</i>

3.

Etkinlik

Büyük Harflerin Kullanımı

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak "DOĞRU ÇIKIŞ" bölümüne yazınız.

DOĞRU ÇIKIŞ= ... 4. Çıkıştır.

"DE", "Kİ" VE "Mİ" NİN YAZIMI

⇒ Türkçede "de", bağlaç ve ek olma durumuna göre iki şekilde yazılır.

Bağlaç Olan "de"

- ⇒ Kendisinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır.
- » Duy **da** inanma, dedikten sonra arkasını dönüp çıktı.
- ⇒ "te / ta" biçiminde kullanılamaz.
- » Sizinle kalmayıp **ta** ne yapacaktı? (Yanlış)
- » Sizinle kalmayıp **da** ne yapacaktı? (Doğru)
- ⇒ Özel isimlerden, kesme işaretiyle ayrılmaz.
- » Yarınki partiye Serkan'**da** gelecek mi? (Yanlış)

Ek Olan "-de"

- ⇒ Kendisinden önce gelen sözcüğe bitişik yazılır.
- » Komşularımızın evin**de** elektrikler kesilmiş.
- ⇒ "-te / -ta" biçiminde kullanılabilir.
- » Bu kalem benzeri Ahmet'**de** var. (Yanlış)
- » Bu kalem benzeri Ahmet'**te** var. (Doğru)
- ⇒ Özel isimlerden kesme işaretiyle ayrılır.
- » İkametgâhının İzmir'**de** olduğunu söylememişti.

⇒ Türkçede "ki", bağlaç ve ek olma durumuna göre iki şekilde yazılır.

Bağlaç Olan "ki"

- ⇒ Kendisinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır.
- » Duydum **ki** unutmuşsun gözlerimin rengini.
- » Kış **ki** en sevdiğim mevsimdir benim.
- ⇒ Söz ve söz gruplarıyla cümleleri birbirine bağlar.
- » Geçmiş zaman olur **ki** hayali cihana değer.
- » Spor yap **ki** zinde kalasın. (Cümleleri bağlamıştır.)

Ek Olan "-ki"

- ⇒ Kendisinden önce gelen sözcüğe bitişik yazılır.
- » Galiba evde**ki** hesap çarşıya uymadı.
- » Bizim ev sizin**ki**den büyük değil mi?
- ⇒ İsmi yerini tutar ya da eklendiği sözcüğü sıfat yapar.
- » Onun çantası mor, Buse'nin**ki** ise pembe. (ilgi zamiri)
- » Bahçedeki gülleri budamış. (sıfat yapan ki)

⇒ Şüphe ve pekiştirme göreviyle kullanılan "ki" sözü de ayrı yazılır. Ancak bağlaç olan "ki"nin zamanla kalıplaşarak kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazılan örnekleri de vardır.

» Sanki » Oysaki » Mademki » Belki » Halbuki » Çünkü » Meğerki » İllaki

"Mi"nin Yazımı

- ⇒ Soru eki "mi", gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne göre ünlü uyumlarına uyarak "mı, mu, mü" şeklinde de yazılabilir.
- » Akşam filmi izleyebildiniz **mi**?
- » Kitabın son baskısı çıktı **mı**?
- ⇒ Kendisinden sonra gelen ekle bitişik yazılır.
- » Dün beni arayan sen **miydin**?
- » Bahçedeki otları toplamalı **miyim**?
- » Onlarla toplantıya gidiyor **mu**?
- » Herkes bu espriye güldü **mü**?
- » Bu yaptıklarının sonuçlarını görüyor **musun**?
- » Bu yazarın dili özgün **müdür**?

SAYILARIN VE KISALTMALARIN YAZIMI

1 = 2

Sayıların Yazımı

BİR = İKİ

- Sayılar metin içerisinde yazıyla yazılabildiği gibi rakamla da yazılabilir. Özellikle saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilerine ilişkin sayılarda rakam kullanılır.
- Sevgi'nin dedesi üç ayda bir maaş alıyormuş.
- Uçak 12.50'de buraya varmış olur. (Saat)
- Terziye on sekiz metre kumaş bıraktım. (Ölçü)
- Yerde bulduğu 1.500 lirayı karakola götürdü. (Para)
- Birden fazla kelimeden oluşan sayılar ayrı yazılır.
- Yirmi dokuz yıl sonra ilk kez karşılaştık.
- Bu bir gün yüz seksen beş yıl gibi geldi bana.
- Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.
- 2'şer (X) - ikişer (doğru) 10'ar (X) - onar (doğru)

- Sıra sayıları rakamla veya yazıyla yazılabilir. Rakamla yazılırsa rakamdan sonra nokta konur ya da kesme işareti konularak sırayı belirten ek (-inci) yazılır.
- 75. (yetmiş beşinci), XII. (on ikinci), 8'inci (sekizinci), 6'nci (altıncı)...

Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz.

- 100.'üncü (yanlış) - 100'üncü (doğru)

- Ticari belgelerde para ile ilgili sayılar bitişik yazılır.
- Senedin üzerinde yirmibeşbinTL yazıyordu.
- Çekin üzerinde üçyüzseksenyedibinTL yazıyordu.

TDK

Kısaltmaların Yazımı

T.C.

- Kurum, kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adları kısaltılırken her kelimenin ilk harfi büyük yazılır ve harfler arasına nokta konmaz.
- TDK (Türk Dil Kurumu), ABD (Amerika Birleşik Devletleri), KB (Kutadgu Bilig), TD (Türk Dili), K (kuzey)...
- Bazen kelimelerin, özellikle son kelimenin birkaç harfinin kısaltmaya alındığı da görülür. Bazen de aradaki kelimelerden hiç harf alınmadığı olur. Bu tür kısaltmalarda, kısaltmanın akılda kalabilmesi için yeni bir kelime oluşturma amacı güdülür.
- BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi), TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi)...

Gelenekleşmiş olan T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) kısaltmaları dışında büyük harfle yapılan kısaltmalarda araya ve sona nokta konmaz.

- Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla ölçülerin dışında kalan kelime veya kelime gruplarının kısaltılmasında, ilk harfle birlikte kelimeyi oluşturan temel harfler dikkate alınır. Kısaltılan kelime veya kelime grubu; özel ad, ünvan veya rütbe ise ilk harf büyük; cins isim ise ilk harf küçük olur.

- Alm. (Almanca), Yol Mah. (Yol Mahallesi), Prof. (Profesör), Alb. (Albay), çev. (çeviren), ed. (edebiyat)...
- Ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılır.
- m (metre), cm (santimetre), km (kilometre), g (gram), kg (kilogram), l (litre), m² (metrekare)...
- Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır.
- cm'yi, kg'dan, mm'den, kr.un.
- Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır. Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır.
- BDT'ye, TTK'den, THY'de, TL'nin; BOTAŞ'ın, UNESCO'ya, ASELSAN'da, NATO'dan...

Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin veya üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır.

- vb.leri, Alm.dan, İng.yi; m²'ye (metrekareye), cm³'e (santimetreküpe), 6⁴ten (altı üssü dörtten)...

“de”nin Yazımı

4.

Etkinlik

Aşağıdaki cümlelerde yer alan “de”lerle ilgili olarak;

a. “de”lerin görevlerini (Bağlaç veya hal eki) yazınız.

b. Yazımı yanlış olan “de”lerin altını çizerek doğru yazımını uygun alana örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Bağlaç olan de	Hal eki olan -de	Doğru Yazımı
1	Sultan İbrahim <u>devrin de</u> Deli Hazretleri <u>diyede</u> anılan biri vardı.	diyede	devrin de	devrinde / diye de
2	<u>Benimde</u> senin yaşlarında bir küçük oğlum vardı.	benimde	yaşlarında	benim de
3	<u>Sınıfta</u> ağzına kadar tıklım tıklım dolu olunca içeride duramadık.	sınıfta	içeride	sınıf da
4	Senin saat sekizde <u>Ahmetler de</u> olman gerekmiyor muydu?	–	sekizde Ahmetler de	Ahmetler’de
5	Bugünkü sınavlarda kardeşim <u>Hatice’de</u> görevliydi.	Hatice’de	sınavlarda	Hatice de
6	Bir insan kendi oyun süresi <u>için de</u> birçok bölümde rol alır.	–	için de bölümde	içinde
7	Yaşamın geri kalanında <u>sende</u> benimle olur musun?	sende	kalanında	sen de

“ki”nin Yazımı

5.

Etkinlik

Aşağıdaki cümlelerde yer alan “ki”lerle ilgili olarak

a. “ki”lerin görevlerini (Bağlaç veya ek olan) yazınız.

b. Yazımı yanlış olan ki’lerin altını çizerek doğru yazımını uygun alana örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Bağlaç olan ki	Ek olan -ki	Doğru Yazımı
1	Gurbet ellerde annemi öyle <u>özlüyorumki</u> anlatamam.	özlüyorumki		özlüyorum ki
2	Kitabımı evde unuttum, <u>senin ki</u> yanında mı?		senin ki	seninki
3	Bu <u>ezanlarki</u> şehadetleri dinin temeli, ebedi yurdumun üstünde inlemeli.	ezanlarki		ezanlar ki
4	<u>Eserde</u> ki bu muhteşem Türkçeye kulak verin.		eserde ki	eserdeki
5	Öyle <u>anlaşılyorki</u> herkes bildiğini okuyacak.	anlaşılyorki		anlaşıyor ki
6	O anda <u>karşı ki</u> evden orta yaşlı bir kadın göründü.		karşı ki	karşıkı
7	Düşene bir tekme de sen vurma diyordu <u>oysa ki</u> kendisi buna uymuyordu.	oysa ki		oysaki
8	Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler, <u>bilmezki</u> giden sevgililer dönmeyecekler.	bilmezki		bilmez ki

6.

Etkinlik

de, ki ve mi'nin Yazımı

Aşağıdaki cümlelerde “de, ki ve mi”nin yazımıyla ilgili yapılan yanlışların altını çizerek doğru yazılışlarını; yazım yanlış yoksa “Yazımı doğrudur.” ibaresini yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Doğru Yazımı
1	Ey Türk, sazi ey ana, “sus” <u>sen de</u> duygu <u>yokmudur</u> ?	<i>sende, yok mudur?</i>
2	Sana da benim gibi <u>çektirenmi</u> var?	<i>çektiren mi</i>
3	İstirap <u>çekenlerinde</u> acıklı nefesleri, bizde geçer en hazin bir musiki yerine	<i>çekenlerin de</i>
4	Sen kubbesinde ince bir mozayik <u>ararda</u> gezersin kırk asırlık bir mâbedin içini	<i>arar da</i>
5	Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller	<i>Yazımı doğrudur.</i>
6	Cemal Süreya'nın şiirleri <u>san ki</u> okuyucuyu büyülüyor.	<i>sanki</i>
7	Şair “Bunca yıl geçti ki dönen yok seferinden.” diyor.	<i>Yazımı doğrudur.</i>
8	<u>Madem ki</u> sınava girmeyecektiniz, neden sabahlara kadar ders çalıştınız?	<i>mademki</i>
9	Yapılan son zamlarla beraber <u>evde ki</u> hesabın çarşıya uymayacağını bilmeliydik.	<i>evdeki</i>
10	<u>Güzelmi güzel</u> bir bayram sabahına da hep beraber uyandık.	<i>güzel mi güzel</i>
11	Şakaklarıma <u>karmı</u> yağdı, benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?	<i>kar mı</i>
12	Hayata beraber başladığımız dostlarla da yollar ayrıldı bir bir.	<i>Yazımı doğrudur.</i>
13	Türkçe dersinden sonra İngilizce <u>derside</u> çekilmez oluyordu.	<i>dersi de</i>
14	Kim bilir, bel ki yarın <u>bel ki yarındanda</u> yakındır.	<i>belki, yarından da</i>
15	Bütün olumsuzluklara rağmen <u>bilirsinizki</u> güzel <u>şeylerde</u> oluyor.	<i>bilirsiniz ki, şeyler de</i>
16	<u>Varmı</u> <u>sınız</u> yarın benimle Çanakkale gezisine katılmaya?	<i>var mısınız</i>
17	Birtakım toplumsal <u>sorunlarında</u> altını çizmek istiyorum.	<i>sorunların da</i>

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-6 arası doğru: ★ 7- 12 arası doğru: ★★ 13-17 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

7.

Etkinlik

Sayıların Yazımı

Aşağıdaki balık kılıçığında yer alan cümlelerde sayıların yazımıyla ilgili yapılan yanlışları bularak örnekteki gibi karşısındaki boşluğa yazınız.

7. Okulumuzdan mezun oluşumuzun 30'ncu yıl dönümünde yine bir araya geldik.

5. Çocukluğumuzda oynadığımız beş taş oyununu hatırlıyor musun?

3. Galatasaraylı futbolcu daha maçın 15'nci dakikasında kırmızı kart gördü.

1. Sınava ikiyüz sekseniki bin kişi başvurmuştu.

6. Trenimiz saat 20.15'de Ankara'dan hareket etmeye başladı.

4. Arkadaşım saat 3'de evden çıkmamı; saat 4'te de durağa gelmemi söyledi.

2. Öğretmenimiz bütün sınıfı 4'er kişilik gruplara ayırdı.

Sayıların Yazımı

30'uncu

bestas

15'inci

iki yüz seksen iki bin

20.15'te

3'te

dörder

8.

Etkinlik

Kısaltmaların Yazımı

Aşağıdaki kutucuklarda yazımı yanlış olan kısaltmaların doğrusunu örnekteki gibi yanına yazınız.

Kısaltmalar

Doğru Yazılışı

Kısaltmalar

Doğru Yazılışı

1

TDK'nın

TDK'nın

9

B.A.E

BAE

2

TBMM'ne

TBMM'ye

10

TC

T.C.

3

Alm.'dan

Alm.dan

11

TÜBİTAK'nun

TÜBİTAK'ın

4

MEB'nin

MEB'in

12

TRT'dan

TRT'den

5

kg'nin

kg'ın

13

TL.nin

TL'nin

6

doç. dr.

Doç. Dr.

14

BOTAŞ'dan

BOTAS'tan

7

No'lu

No.lu

15

THY'nin

THY'nin

8

No.'suz

No.suz

16

SGK'ya

SGK'ye

9.

Etkinlik

Sayıların ve Kısaltmaların Yazımı

Aşağıdaki kutucuklarda yazımı yanlış olan sözcüklerin doğru yazılışlarını altındaki boşluğa yazınız.

1	Saat 13.30'ta	2	21:45'de	3	13'ncü	4	6'ıncı	5	TSK'nın
	Saat 13.30'da		21.45'te		13'üncü		6'ncı		TSK'nın
6	kr.'un	7	üçyüz	8	7.inci	9	15 sn'de geldi.	10	6'şar
	kr.un		üç yüz		7'nci		15 sn.de		Altısar
11	cm.den	12	İ.E.T.T	13	doksandokuz	14	15.2 kg aldım.	15	TC
	cm'den		İETT		doksan dokuz		15,2 kg aldım.		T.C.
16	vb'leri	17	Ptt	18	3'er elma	19	XX.nci	20	3 ⁶ 'dan
	vb.leri		PTT		üçer elma		XX'nci		3 ⁶ 'dan

10.

Etkinlik

Sayıların ve Kısaltmaların Yazımı

Aşağıdaki tabloda yer alan cümlelerden yazım yanlış olan sözcükleri bulunuz, bunların doğru yazılışlarını yanındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Sözcüğün Doğru Yazılışı
1	Sürekli göç veren ilçemizin sessizleşmesinin en önemli sebebi elbet de ekonomik sıkıntılardır.	elbette
2	Yapılan sınavda okulumuz ildeki okullar arasında 2'inci olmuştu.	2'nci
3	Türk heyeti bu hafta sonu ABD'ne gidecek.	ABD'ye
4	Gazi caddesi araç trafiğine kapatılacaktır.	Caddesi
5	Mustafa Kemal paşa 19 mayıs günü Samsun'a çıktı.	Paşa, Mayıs
6	Bu yıl Fırat nehri üzerinde yeni balık çiftlikleride kurulacak.	Fırat Nehri, çiftlikleri de
7	Geçen yıl 30 Haziranda gittiğim Çanakkale'ye bu yıl sıcaklardan dolayı Nisan ayında gitmeyi düşünüyorum.	Haziran'da, nisan

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-3 arası doğru: ★ 4 veya 5 doğru: ★★ 6 veya 7 doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

- ➔ Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik sözcük olur. Birleşik sözcükler belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı olarak yazılır.

Bitişik Yazılan Birleşik Sözcükler

- ➔ Ses düşmesine uğrayan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
- » pazartesi (pazar+ertesi), kaynana (kayın+ana), niçin (ne+için), nasıl (ne+asıl), sütlaç (sütlü+aş)
- ➔ Sözcüklerin her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişikliğine uğrarsa bu sözcükler bitişik yazılır.
- » akşamsefası, kuşburnu, ayşekadın (**bitki** adları); tavukgöğsü, alinazik, dilberdudağı (**yiyecek** adları); balköpüğü, gülkurusu, yavruağızı, kavuniçi (**renk** adları); beştaş, üçtaş, dokuztaş (**oyun** adları)...
- ➔ "Ev, baş, oğlu, kızı, ağa, efendi, bey, hanım, başı" sözcükleriyle kurulan bazı birleşik sözcükler asıl anlamlarını korudukları hâlde, gelenekleştikleri için bitişik yazılır.
- » yayınevi, başkent, eloğlu, elkızı, hanımeffendi, beyefendi, ağabey, hacıağa, onbaşı...
- ➔ Ara yönleri belirten sözcükler bitişik yazılır.
- » kuzeybatı, güneydoğu, kuzeydoğu, güneybatı.
- ➔ Kişi adları ve ünvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında ünvan adları sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.
- » Abidinpaşa (**mahalle**), Ertuğrulgazi (**ilçe**), Mustafabey (**cadde**), Necatibey (**cadde**)...
- ➔ Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır.
- » İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay, Yükseköğretim Kurulu
- ➔ Kurallı birleşik fiiller bitişik yazılır.
- » bakakalmak, gelivermek, süregelmek, gidedurmak, düşeyazmak, çıkagelmek...
- ➔ "Etmek, olmak" gibi yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller; ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğrarlarsa bitişik yazılır.
- » kaydetmek, affetmek, hap(i)solmak, bakakalmak, gelivermek, süregelmek...
- ➔ Somut olarak yer bildirmeyen "alt", "üst" ve "üzeri" sözcüklerinin sona getirilmesiyle oluşturulan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
- » ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı, bayramüstü, olağanüstü, suçüstü, yüzüstü; öğleüzeri, ayaküzeri...
- ➔ "Hane, name, zade, zede" ifadeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.
- » dersshane, kahvehane, yazıhane; kanunname, seyahatname, siyasetname; amcazade, dayızade; depremzede...
- ➔ Şehir, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak vb. sözcüklerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır.
- » Akşehir, Çengelköy, Yenimahalle, Karadağ, Kocatepe, Kızıldeniz, Acıgöl, Yeşilırmak...
- ➔ Renk adlarıyla kurulan bitki, hayvan ve hastalık adları bitişik yazılır.
- » bozayı, sarıçiçek, alabalık, beyazsinek, karadut...

Ayrı Yazılan Birleşik Sözcükler

➔ “Etmek, eylemek, olmak” gibi yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır.

» yardım etmek, dans etmek, namaz kılmak, derman bulmak, var olmak...

➔ “-r / -ar / -er, -maz / -mez ve -an / -en” sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır.

» çalar saat, çıkar yol, döner sermaye, güler yüz, yazar kasa; çıkmaz sokak, tükenmez kalem; akan yıldız, uçan daire...

➔ Kişi adlarından oluşmuş “mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy, belde vb.” yer ve kuruluş adlarında, sondaki ünvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır.

» Yunus Emre Bulvarı, Fevzi Çakmak Mahallesi, Koca Mustafa paşa Caddesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Uzungöl beldesi...

➔ Yer adlarında kullanılan “batı, doğu, güneydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak” sözcükleri ayrı yazılır.

» Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Orta Anadolu, İç Asya, Uzak Doğu, Yukarı Fırat...

➔ Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirisi veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik sözcükler ayrı yazılır.

» köpek balığı, deve kuşu, ağustos böceği, ateş böceği, at sineği, çörek otu, yer elması, çam fıstığı, şeker pancarı, kuru fasulye, lüle taşı, el kitabı, tuz ruhu, hava yolu, açık oturum, ana dili, yer çekimi, iş birliği, gök bilimi, yarım küre, gök taşı, kuru yemiş, hafta sonu...

➔ “Alt, üst” sözcüklerinin somut olarak yer belirttiği birleşik sözcükler ayrı yazılır.

» deri altı, yer altı, baş üstü, arka üstü, böbrek üstü bezi...

➔ “Dış, iç, sıra” sözleriyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır.

» kanun dışı, yasa dışı, ceviz içi, hafta içi, ardı sıra, yanı sıra...

➔ “Renk” sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır.

» gümüş rengi, çivit mavisi, gece mavisi, limon sarısı, safralı yeşili, bal rengi...

Yazımı Sıkça Karıştırılan Bazı Sözcükler

➔ “Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbirisi” belirsizlik sıfat ve zamirleri gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

➔ “Her şey, hiçbir şey, birçok şey” sözcüklerinde olduğu gibi “şey” sözcüğü hiçbir kelimeyle bitişik yazılmaz.

➔ “Her” kelimesi bazı kalıplaşmış sözcükler dışında (herkes, herhangi) ayrı yazılır. ➔ her an, her biri, her gün vb.

➔ “Dış, iç, sıra” sözleriyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır. ➔ ahlak dışı, çağ dışı, din dışı, kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı; ceviz içi, hafta içi, yurt içi; akli sıra, ardı sıra, peşi sıra, yanı sıra vb.

➔ “Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift” sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır. ➔ alt yazı, üst kat, ana dili, ön söz, art niyet, arka plan, yan etki, karşı görüş, iç savaş, dış hat, orta oyunu, büyük dalga, küçük harf, sağ bek, sol açık, peşin hüküm, bir hücreli, iki anlamlı, tek hücreli, çok hücreli, çift kanatlılar vb.

11.

Etkinlik

Birleşik Sözcüklerin Yazımı

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde birleşik kelimelerin yazımıyla ilgili yapılan açıklamaya uyan sözcükler yapılandırılmış griddeki kutucuklarda verilmiştir. Kutucuklardaki harfleri ilgili açıklamanın karşısına örnekteki gibi yazınız. (Bazı açıklamalar birden fazla sözcükle ilişkilendirilebilir.)

Niçin	A	Hissetmek	B	Kuşburnu	C	Kaptıkaçtı	D	Bilinçaltı	E	Gökdelen	F
Ateşkes	G	Mirasyedi	H	Cankurtaran	I	Akşamüzeri	İ	Biçerdöver	J	Aslanağzı	K
Kaybolmak	L	Güneydoğu	M	Abdullahpaşa	N	Doğumevi	O	Kaynana	Ö	Binbaşı	P

	Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Açıklamalar	Örnek Sözcükler
1	Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır.	A - Ö
2	“etmek, olmak” yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan sözcükler bitişik yazılır.	B - L
3	Kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.	C - K
4	Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır.	G
5	-an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez ve -mış/-miş sıfat-fiil ekleriyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır.	F - İ
6	İkinci kelimesi -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) kalıplaşmış belirli geçmiş zaman ekleriyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.	H
7	Her iki kelimesi de -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) belirli geçmiş zaman veya -r /-ar /-er geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik kelimeler bitişik yazılır.	D - J
8	Somut olarak yer bildirmeyen “alt, üst ve üzeri” sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.	E - İ
9	Kişi adları ve ünvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, ünvan kelimesi sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.	N
10	Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır.	M
11	Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki “başı” sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları bitişik yazılır.	P
12	“Ev” kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.	O

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-4 arası doğru: ★ 5-8 arası doğru: ★★ 9-12 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

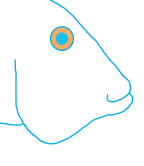
1 yıldız → 👎 3 yıldız → 👍

12.
Etkinlik

Birleşik Sözcüklerin Yazımı

Birleşme sırasında sözcüklerinden hiçbirisi veya ikinci sözcüğü anlam değişikliğine uğramayan birleşik sözcükler ayrı yazılır. Sözcüklerden her ikisi veya ikinci sözcük anlam değişikliğine uğradığında ise bitişik yazılır. Buna göre aşağıdaki balık kılıçığında yazımı yanlış olan sözcüğün doğru yazılışını alttaki boşluğa yazınız.

1. Köpekbalığı	2. Ateşböceği	3. İngilizanahtarı	4. Mumçiçeği	5. Çörekotu
				
Köpek balığı	Ateş böceği	İngiliz anahtarı	Mum çiçeği	Çörek otu

13.
Etkinlik

Birleşik Sözcüklerin Yazımı

Aşağıdaki tabloda yazımı yanlış olan sözcüklerin doğru yazılışlarını; yazım yanlışı yoksa "Yazımı doğrudur." ibaresini örnekteki gibi ilgili boşluğa yazınız.

1. Kara yolu Yazımı doğrudur.	2. Açıkoturum Açık oturum	3. Kuyrukyağı Kuyruk yağı	4. Dilbilgisi Dil bilgisi	5. Göktaş Gök taşı
6. Hafta başı Yazımı doğrudur.	7. Sarıçıyan Sarı çıyan	8. Sütdişi Süt dişi	9. Yakındoğu Yakın Doğu	10. Günortası Gün ortası
11. Kuzey batı Kuzeybatı	12. Derialtı Deri altı	13. Tepe üstü Yazımı doğrudur.	14. Öğleüstü Yazımı doğrudur.	15. Haftaiçi Hafta içi
16. Doğanadolu Doğu Anadolu	17. Kuru kemik Yazımı doğrudur.	18. Hava taşı Yazımı doğrudur.	19. Denizyolu Deniz yolu	20. Çalarsaat Çalar saat
21. Dönersermaye Döner sermaye	22. Altyazı Alt yazı	23. Artniyet Art niyet	24. Dışborç Dış borç	25. Ana dili Yazımı doğrudur.
26. Kadın budu Kadınbudu	27. İt dirseği İtdirseği	28. Kızıl ırmak Kızılrmak	29. Keçi boynuzu Keçiboyunu	30. Hamamböceği Hamam böceği

14.

Etkinlik

Yazım Kuralları

Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış olan kelimelerin doğru yazılışlarını yandaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Sözcüğün Doğru Yazılışı
1	Sende benim gibi olasin dağlar.	<i>Sen de</i>
2	Soğuk havalarda da gribe en iyi gelen içeceğin kuş burnu olduğu söyleniyor.	<i>havalarda, kushurnu</i>
3	Olumsuz hava koşullarından dolayı yarın 17.15'de karayoluyla gelecek.	<i>17.15'te, kara yolu</i>
4	Saat 9.00'da buluşacağımızı söylemişti. Oysa ki hâlâ evden çıkmamış.	<i>oysaki</i>
5	Karadeniz'de öyle bir sel olmuş ki sanırsınız yerin altı üstüne gelmişti.	<i>olmus ki, yerin altı</i>
6	Bugün akşam üstü onunla pastanede buluşacaktık.	<i>akşamüstü</i>
7	Bilim adamları göktaşlarının dünyamızda yakınından geçeceğini ifade ettiler.	<i>gök taşlarının, dünyamızın da</i>
8	Bu önemli konuyu kendilerinede arzetmek istediğimi söyledim	<i>kendilerine de, arz etmek</i>
9	Kardeşim Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okuyordu.	<i>Bölümü</i>
10	Bir çok seneler geçti dönen yokmu seferinden?	<i>Birçok, yok mu</i>

15.

Etkinlik

Yazım Kuralları

Aşağıdaki tablolarda yazımı yanlış olan sözcüklerin doğru yazılışlarını yanlarındaki boşluğa yazınız.

1	yalnış	<i>yanlış</i>	13	idda	<i>iddia</i>	25	süre gelen	<i>süregelen</i>
2	herkez	<i>herkes</i>	14	birşey	<i>bir şey</i>	26	bir çok	<i>birçok</i>
3	kamu oyu	<i>kamuoyu</i>	15	döküman	<i>doküman</i>	27	konservatuar	<i>konservatuvar</i>
4	gardolap	<i>gardırop</i>	16	baş köşe	<i>basköşe</i>	28	yanlız	<i>yalnız</i>
5	deyinmek	<i>değınmek</i>	17	karnıbahar	<i>karnabahar</i>	29	kiprik	<i>kirpik</i>
6	usül	<i>usul</i>	18	rasgele	<i>rastgele</i>	30	traş	<i>tıraş</i>
7	itibariyle	<i>itibarıyla</i>	19	hanım efendi	<i>hanımefendi</i>	31	orjinal	<i>orijinal</i>
8	örtpas	<i>örtbas</i>	20	kanpanya	<i>kampanya</i>	32	laboratuar	<i>laboratuvar</i>
9	bir az	<i>biraz</i>	21	önizleme	<i>ön izleme</i>	33	gök yüzü	<i>gökyüzü</i>
10	hiç biri	<i>hiçbiri</i>	22	küpür	<i>kupür</i>	34	başı boş	<i>basıboş</i>
11	tehtid	<i>tehdit</i>	23	aç gözlü	<i>açgözlü</i>	35	torpak	<i>toprak</i>
12	kirbit	<i>kibrit</i>	24	farketmek	<i>fark etmek</i>	36	herbiri	<i>her biri</i>

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

Bazen

Her zaman

Hiçbir zaman

Metinlerdeki büyük harflerin kullanım özelliklerini söyleyebiliyorum.

Metinlerde "de", "ki" ve "mi" nin görevine göre yazımını ayırt edebiliyorum.

Metin içerisinde sayıları kurallarına uygun şekilde yazabiliyorum.

Kısaltmaları, kurallarına uygun olarak kullanabiliyorum.

Birtişik ve ayrı yazılan sözcüklerin kurallarını biliyorum.

Yazımı karıştırılan sözcüklerin doğru yazımını biliyorum.

1. MÖ 170 yılının yaz mevsiminde Hun hükümdarı Oğuz Kağan, ormanda ava çıktığı sırada göl ortasında bir ağaç gördü. Ağacın kovuğunda gözü gökten daha gök, saçı ırmak gibi dalgalı, inci gibi dişli bir kız oturuyordu. Yeryüzü halkı bu kızın güzelliğini görse dayanamaz ölüyoruz derlerdi. Oğuz bu kıza aşık oldu ve onunla evlendi. Günlerden gecelerden sonra Oğuz'un bu kızdan da üç oğlu oldu. Bu çocuklara Gök, Dağ ve Deniz isimlerini koydular. Oğuz Kağan'ın tecrübeli bilge veziri Uluğ Bey rüyasında bir altın yay ve üç gümüş ok gördü. Altın yay gün doğusundan gün batısına kadar uzanıyordu. Üç gümüş ok da kuzeye doğru gidiyordu. Oğuz Kağan bu rüyayı dinleyince yurdunu evlatları arasında paylaştırdı.

Bu metnin hikâye unsurlarını yazınız. (9 puan)

Olay (3 puan)	Mekân (2 puan)	Kişiler (2 puan)	Zaman (2 puan)
<i>Oğuz Kağan'ın hayatında gelişen olaylar</i>	<i>Hun İmparatorluğu yurdu, orman, gölün ortası</i>	<i>Oğuz Kağan, esî, çocukları ve Uluğ Bey</i>	<i>MÖ 170 yılının yaz mevsimi</i>

2. Aşağıda verilen cümlelerdeki yazım ve noktalama yanlışlarını düzelterek bu cümleleri karşlarındaki boşluğa yazınız. (5x2=10 puan)

	Cümle	Cümlelerin Yazım ve Noktalama Yönünden Düzeltilmiş Hâli
a	Yaşasın yirmibir yaşına girdim.	<i>Yaşasın, yirmi bir yaşına girdim!</i>
b	3'er kişilik gruplara ayrılacağız?	<i>Üçer kişilik gruplara ayrılacağız.</i>
c	Yanın da 5.inci kattaki komşumuz vardı.	<i>Yanında 5'inci kattaki komşumuz vardı.</i>
d	Doktor Fatih beyden randevu aldım.	<i>Doktor Fatih beyden randevu aldım.</i>
e	Ne zaman geleceği mi söylemem?.	<i>Ne zaman geleceğimi söylemem.</i>

3. Aşağıda verilen dizelerdeki söz sanatlarını yazınız. (2x5=10 puan)

Kurnaz tilki sesini yumuşatarak, ona Dedi ki: "Kardeşçığım artık dostuz; Müjde getirdim sana in de öpüşelim; Barış oldu hayvanlar arasında."	Öz suyunun hayat denen şişenin Nedenisin keder ile neşenin Sevda cephesinde şehit düşenin Donuk donuk bakışında sen varsın
Söz sanatı: <i>Tilki konuşturulduğundan intak (konuşturma) ve aynı zamanda teshis (kısileştirme)</i>	Söz sanatı: <i>Şiirde "sise", "hayat"a benzetilerek benzetme (tesbih), "keder" ile "nese" sözcükleri de zıt anlamlar ifade ettiğinden tezat (zıtlık) sanatı yapılmıştır.</i>

4. Aşağıdaki cümlelerin ögelerini ilgili boşluklara yazınız. (5x2=10 puan)

- a. Öğretmen, yarınki sınavı, bugün haber verdi. → *Özne-belirtili nesne-zarf tümlecı-yüklem*
- b. Babam, Fatihleri bu akşam bize çağırdı. → *Özne-belirtili nesne-zarf tümlecı- yer tamlayıcısı-yüklem*
- c. Çocuk, başarısızlığını pişkinlikle karşıladı. → *Özne-belirtili nesne-zarf tümlecı-yüklem*
- d. Gece gündüz çalışmak, artık beni yoruyor. → *Özne-zarf tümlecı-belirtili nesne-yüklem*
- e. Annem, gülümseyerek bir bardak çay istedi. → *Özne-zarf tümlecı-belirtisiz nesne-yüklem*

5. Aşağıdaki metinde "benzetme, karşılaştırma, örneklendirme, abartma, koşul, neden, amaç" bildiren sözcükleri belirtilen yerlere yazınız. (7x2=14 puan)

Berk kadar başarılı olmadığımı düşündüğüm için Berk'i kıskanıyordum. Mesela ona kitap aldıklarında çiçek gibi solardım ve çok ağlardım. Onun kadar başarılı olsam dünyalar kadar mutlu olurum. Kendimi başarılı göstereyim diye türlü şekillere girerdim.

Benzetme: *gibi* Karşılaştırma: *kadar* Amaç: *diye*

Abartma: *Dünyalar kadar* Koşul: *olsam* Neden: *için*

Örneklendirme: *Mesela*

6. Aşağıdaki metinde geçen deyim ve atasözlerini altlarındaki ilgili yerlere yazınız. (2x5=10 puan)

Ne zaman dara düşsem başımı ellerimin arasına alır uzaklara gidip iyi günlerin asla gelmeyeceğini düşünürüm. Çıkmadık canda umut vardır. O anda yanıma bir peri gelir. Gelen günlerin bana huzur vereceğini söyler. Biraz zaman geçtikten sonra, kaybettiğim umut ve inanç bir anda dirilir. O zaman, geleceğimde iyiye doğru bir değişme, dalgalanan içimde ise durulma belirtileri baş gösterir.

Deyim: <i>Dara düşmek, uzaklara gitmek, huzur vermek, baş göstermek</i>	Atasözü: <i>Çıkmadık canda umut var..</i>
---	---

7. Sapanca Gölü; Marmara Bölgesi'nin doğu kesiminde, Adapazarı Ovası'nı İzmit Körfezi oluşuna birleştiren uzun bir çukurun doğu yarısında yer alan şirin bir tatlı su gölüdür. Göl, adını güney kıyısında kurulmuş olan ilçeden alır. Sakarya'da tektonik oluşumlar sonucu meydana gelen Sapanca Gölü ve çevresi içerdiği çarpıcı doğal güzellikleri ile dikkat çeker. Sapanca Gölü'nün yüksekliklerindeki Arifiye Ormanı'nda güzel kamping ve piknik alanları bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası sörf, yelken ve kürek müsabakalarının yapıldığı Sapanca Gölü bu önemli organizasyonlarla sportif amaçlı çok sayıda ziyaretçi çekmektedir.

Yukarıdaki metinde yer alan cümlelerin öznel anlatım olmasını sağlayan ifadeleri yazınız. (10 puan)

Metinde geçen öznel ifadeler: şirin, çarpıcı, dikkat çeker, güzel, önemli

8. Anılarla baş başa, kara gözlüklerimin ardına gizlediğim nemli gözlerle yürürken bir bakış beni süzüyordu.

Bu cümledeki fiilimsileri, türlerine göre aşağıdaki tabloya yazınız. (3x3=9 puan)

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
<i>bak-ı</i>	<i>gizle-diğ-im</i>	<i>yürür-ken</i>

9. İstanbul, İngilizler tarafından işgal edilir. Üç arkadaş ve Ayşe, Kuvay-i Milliye'ye katılmak ve Kurtuluş Savaşı'nı desteklemek için Anadolu'ya geçerler. Ayşe de hemşire olarak İhsan'ın birliğinde savaşa katılır. Peyami ile İhsan, içten içe Ayşe'yi sevmeye başlarlar. Yakınları Yunanlılar tarafından öldürülen köylü kızı Kezban da karşılıksız bir aşkla İhsan'ı sever ve gönüllü olarak İhsan'ın birliğine katılmak ister.

(...) Bilmiyorum, ne kadar gittik. Arkadan ince bir kadın sesi haykırdı. Döndük, yalın ayak genç bir köylü kız, ağlayarak, ellerini sallayarak bize doğru koşuyordu. Ben hemen anladım, fakat İhsan, ancak çocuk yanımıza geldiği zaman, hatta kendi atının başını yakaladığı zaman anladı.

— Babamı gâvurlar öldürdüler, anam yok, dedem yok, beni nerelere bırakıyorsunuz, diyor ve mütemadiyen ağlıyordu. İhsan biraz rikkatle, fakat çok canı sıkılmış bir tavırla Kezban'ı geri çevirmek için iknaya çalışıyordu. İlk defa o gün, Ayşe bizi gördü ve alâkadar gözlerle bu sahneyi takip etti. Kezban kani olmuyordu.

— Gitmicam, gitmicam! Tüfek atamam mı, elin şehriden karılar gelir de ben gelip bir iş tutamam mı, diyordu. Hakikat yeşil gözleri öyle genç bir ihtirasla tutuşuyordu ki, bu küçük mahlûkun herhangi bir ihtilâlcı gibi dövüşebileceğine kaniydim. İhsan onu sonra gelip alacaklarını, şimdi dönmesini tavsiye ettikçe o, coşuyor ve haykırıyordu(...)

Bu metin ile ilgili aşağıda istenen bilgileri yazınız. (4x2=8 puan)

- a. Türü → *Roman*
- b. Anlatım biçimi → *Öyküleme ve betimleme*
- c. Olay: → *Yakınları Yunanlılar tarafından öldürülen Kezban'ın İhsan'ın birliğine gönüllü olarak katılmak istemesi*
- d. Anlatıcı → *Birinci kişi*

10. Aşağıdaki tabloda verilen metinlerin bilgilendirici metin mi yoksa hikâye edici metin mi olduğunu yazınız. (5x2=10 puan)

a	Pek çok balık, burunlarındaki demir bazlı algılayıcılar sayesinde manyetik alanları kullanırlar.	<i>Bilgilendirici metin</i>
b	Güzel bir gün, ıslık ıslık ve ılık... Her canlının yaşama isteğiyle dopdolu olduğu bir gün...	<i>Hikâye edici metin</i>
c	Ablama beni de pikniğe götürmesi için çok ısrar ettim, ablam nihayet ikna oldu.	<i>Hikâye edici metin</i>
d	Amazon, sesinizin tonundan duygusal durumunuzu tespit eden bir cihaz üzerinde çalıştığını duyurdu.	<i>Bilgilendirici metin</i>
e	Aslan yukarı baktığında ve bitmiş düz saç stilini görünce hayal kırıklığına uğradı.	<i>Hikâye edici metin</i>

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (5x2=10 puan)

Hayat boyunca öğrenilen kelimeler, bizim hafızamızda onların hayali ile beraber, görünmez bir dünya yaratarak bizimle konuşur. Bir hikâyeyi dinlerken veya okurken ses ve yazı, hafızamızdaki hayalleri canlandırır. İyi bir edebiyatçı, dilin bu canlandırma gücünden faydalanarak asıl dünyaya benzer veya ondan daha zengin ve değişik bir hayal dünyası yaratır.

- a. Metnin ana fikri → *İyi bir yazar, dilin gücünden faydalanarak insanı başka âlemlere götürür.*
- b. Metnin konusu → *Gerçeklerden yola çıkarak zengin bir hayal dünyasına erismek*
- c. Başlık → *Yeni Bir Dünya - Hayal Dünyası - Gerçek ve Hayal*
- d. Anlatım biçimi → *Açıklayıcı anlatım*
- e. Düşünceyi geliştirme yolları → *Karşılaştırma, kişileştirme*

2. Osmanlı İmparatorluğunun İstanbul'dan önce başkentliğini yapmış Edirne Şehrindeki Selimiye Camii ve Külliyesi, 2011'de UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmiştir. Edirne'nin her yerinden tüm ihtişamı ile görülebilen, dört zarif minaresi, muhteşem kubbesi ile eşsiz bir yapı olan Selimiye Camii Dünya tarihinin ünlü mimarlarından birisi olan Mimar Sinan'ın eseridir. Yapımına II. Selim'in emri ile 1568'de başlanan caminin inşası binlerce kişinin yoğun çalışması ile yedi yıl sürmüş ve 1575'de tamamlanmıştır. Osmanlı mimarisinin en önemli eseri olarak kabul edilen camiyi Mimar Sinan'da "ustalık eserim" olarak tanımlamıştır.

Bu metinde altı çizili sözcüklerdeki yazım ve noktalama yanlışlıklarını düzelterek doğrusunu yazınız. (5x2=10 puan)

İmparatorluğu'nun, şehrindeki, dünya, 1575'te, Sinan da

3. Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerlere geçiş ve bağlantı ifadelerinden "ama, ve, hatta, kısacası, çünkü" sözcüklerinden uygun olanları getiriniz. (5x2=10 puan)

Kısacası top oynamaya gidecektim *ama*

..... gidemedim *hatta*

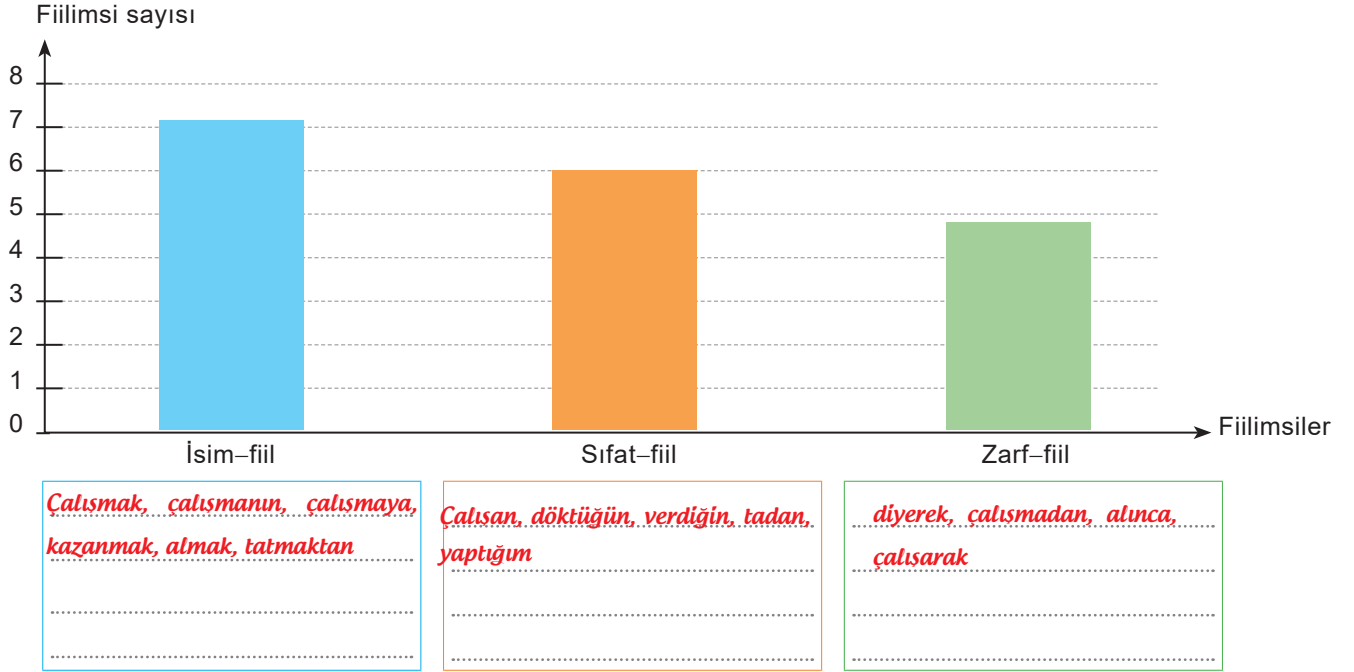
..... kımıldayacak hâlim yoktu *çünkü*

..... çok hastaydım *ve* bitkindim.

4. Çalışmak insan için çok faydalı bir eylemdir. Hem insanın zihnini hem bedenini geliştirir. Atalarımız da “Çalışan demir pas tutmaz.” diyerek çalışmanın önemini vurgulamışlardır. Fakat günümüzde kimse çalışmaya hevesli değil. Çoğu kişi çıkarıcılık peşinde veya çalışmadan kazanmak peşinde. İşte günümüzdeki durum bu. Aslında döktüğün alın terinin, verdiğin emeğin karşılığını almak insan için çok gurur verici... Bu mutluluğu tadan insanlar daha fazla hevesleniyorlar ve işlerine dört elle sarılıyorlar. Bazen düşünüyorum ben yaptığım işin karşılığını alınca nasıl mutlu oluyorum. Neden insanlar bu mutluluğu tatmaktan yoksun kalıyorlar, diyorum. O zaman işin içinden çıkamıyorum ama ben şunu biliyorum ki insan, çalışarak olgunlaşır ve ben de o olgunlaşmış insanlardan birisiyim.

Bu parçada geçen fiilimsileri sayılarına göre aşağıdaki grafiğe çiziniz. Bu sözcükleri de uygun başlıkların altına yazınız. (15 puan)

5. Fabrikanın işçileri, kocaman bir duvara sırtlarını vererek üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep içerlerdi. Yukarıdaki cümleyi öğelerine ayırarak öge adlarıyla birlikte yazınız. (10 puan)

Fabrikanın işçileri, / kocaman bir duvara sırtlarını vererek / üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep/ içerlerdi.

Özne Zarf tamlayıcısı Belirtisiz isim tamlaması Yüklem

6. Aşağıdaki dizelerde yer alan söz sanatlarını nedenleriyle birlikte yazınız.(10 puan)

Bir sınıfta tam kırk çocuk dizili;
Bir kara tahta, üstünde bir üçgen;
Bir koca daire, sağır, çekingen;
Merkezi güm güm eder davul gibi.
Dilsiz, vatansız harfler küme küme,
Bekleşir dururlar, azap içinde.

Kişileştirme ve benzetme sanatlarına yer verilmiştir. Şiirde matematiksel bazı terimler anlatılırken “daire” kavramı sağır ve çekingen olarak ifade edildiğinden bu durum “daire” şeklinin kişileştirildiğini gösterir. Aynı şekil, merkezinin güm güm etmesi şeklinde de ifade edilmiş ve bu sesler davul sesine benzetilerek benzetme sanatına yer verilmiştir. Ayrıca harfler de dilsiz, vatansız olma ve azap içinde beklesme yönünden kişileştirilmiştir. Bu durumda daire ve harflere insan özellikleri aktarıldığından bu kavramların kişileştirildiğini, dairenin merkezinden gelen seslerin de davul sesine benzetildiğini söyleyebiliriz.

7. (I) Türkiye, evrenin en mühim ve en muhteşem ülkelerinden biridir. (II) Avrupa ve Asya kıtalarının kesişim noktasında yer alan ülkemizin tarifsiz güzellikleri ülkenin yaşayanlarını devamlı etkiliyor. (III) Türkiye, doğal ve tarihi güzellikleri sayesinde her yıl dünyanın birçok ülkesinden sayısız turisti ağırlıyor. (IV) Ülkemizin kültürel, tarihi, turistik ve sosyal yönleriyle öne çıkan farklılığını görmek için tüm bölgeleri kesinlikle görmelisiniz. (V) Pişmanlık duymayacağınız bir gezi olacağından eminim.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerin anlam özelliklerini bularak aşağıdaki ilgili boşluklara cümlelerin numaralarını yazınız. (14 puan)

Karşılaştırma Cümlesi	Öznel Cümle	Beğeni Cümlesi	Neden-Sonuç Cümlesi	Öneri Cümlesi	Örneklendirme Cümlesi	Amaç-Sonuç Cümlesi
I	I - II - III - IV - V	I - II	III	IV	I - IV	IV

8. Türk hakanının verdiği kayanın kolay kolay sökülüp götürülemeyeceğini anlayan Çinliler, kayanın çevresine odun ve kömür yığıp ateşlediler. Kaya iyice kızınca da üzerine sirke döküp parça parça ettiler. Her bir parçayı da ülkelerine taşıdılar. Bundan sonra Türk ilinin bütün hayvanları kendi dillerince kayanın düşmana verilisine ağladılar. Yedi gün sonra da bu düşüncesiz Hakan öldü. Onun ölümüyle ülke felaketten kurtulamadı. Irmaklar, göller kurudu. Topraklar yarıldı, mahsuller yeşermeyi bıraktı. Sonraları Böğü Han'ın torunlarından biri hakan oldu. O zaman canlı cansız ne varsa "Göç!.. Göç!.." diye çığışmaya başladı.

Bu metnin türü nedir? Metin, bu türün hangi özelliklerini yansıtmaktadır? (7 puan)

Metnin türü: Destan (2 puan)

Metinde var olan tür özellikleri: Toplumları derinden etkileyen ve iz bırakan bir olay sonrasında oluşmuştur.

Millî özellikler taşıdığından ait olduğu toplumun bazı özelliklerini yansıtır. Halkın ortak malı olduğundan anonimdir.

Sözlü gelenek yoluyla gelecek kusaklara aktarılmıştır. Olağanüstü özellikler taşır. Sade bir dile sahiptir. (5 puan)

9. Aşağıda verilen açıklamaların altına uygun atasözünü yazınız. (3x2=6)

a. Bir şeyin gerçek değeri ona gereksinim duyulduğunda anlaşılır.

Abanın kadri yağmurda bilinir.

b. Küçük de olsa birtakım belirtiler, önemli olayların işaretidir.

Ates olmayan yerden duman çıkmaz.

c. Giderini mutlaka gelirine uydurmalısın.

Ayağını yorganına göre uzat.

10. Kenan, 2024 yılı Haziran ayında otuz yaşına girmiş biri olarak hâlâ annesinin, teyzesinin ve artık iyice yaşlanmış olan büyükannesinin parasal yardımına muhtaçtı. Onlarsa Kenan'a kıyamadıklarından hâlâ ona çoraplar örmekte ve elbise göndermekteydiler. Geçen ay olduğu gibi ara ara da yanına gelmekteydiler. O ise ekmeğinden keserek tasarruf ettikleriyle kendisine uygun olan tek hayatı, bir şair hayatını Üsküdar'daki evlerinde sürdürmeye çalışmaktaydı.

Bu metindeki hikâye unsurlarını aşağıdaki ilgili yerlere yazınız. (4x2=8 puan)

Olay	Kişiler	Yer (Mekân)	Zaman
<u>Ailesinin yardımına muhtaç olan Kenan'ın şiirler yazarak hayatını sürdürmeye çalışması</u>	<u>Kenan ve Kenan'ın annesi, teyzesi, büyükannesi</u>	<u>Kenan'ın Üsküdar'daki evi</u>	<u>Haziran 2024</u>

BÖLÜM NOKTALAMA İŞARETLERİ

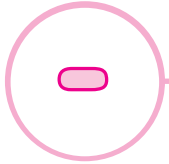
VİRGÜL (,)

NOKTALI VİRGÜL (;)

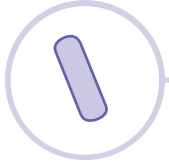
ÜNLEM İŞARETİ (!)

KISA ÇİZGİ (-)

TIRNAK İŞARETİ (" ")

EĞİK ÇİZGİ (/)

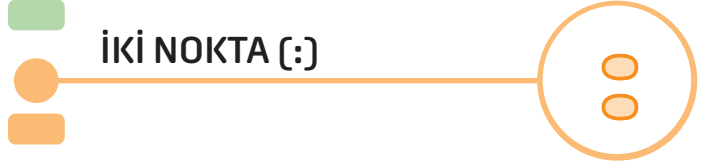
KÖŞELİ AYRAÇ []

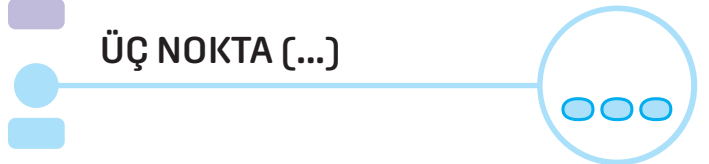
NOKTA (.)

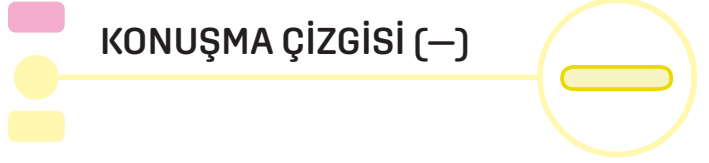
SORU İŞARETİ (?)

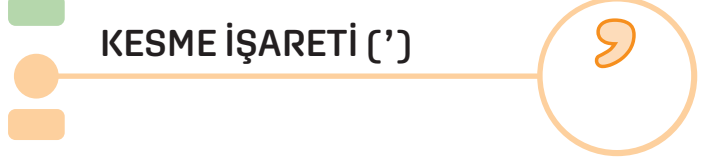
İKİ NOKTA (:)

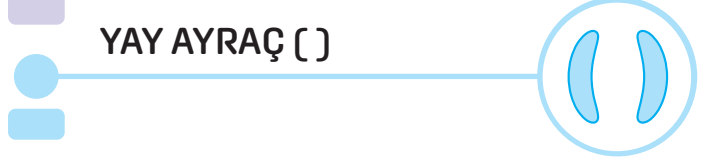
ÜÇ NOKTA (...)

KONUŞMA ÇİZGİSİ (—)

KESME İŞARETİ (')

YAY AYRAÇ ()

NOKTA (.)

- Tamamlanmış cümlelerin sonuna konur.
- » Terden, sırtındakiler sırsıklam olmuştu.
- » Şefkat ve merhametin vücut bulmuş hâliydi.
- Bazı kısaltmaların sonuna getirilir.
- » Av. Necla Hanım karara itiraz etti. (Avukat)
- » Ona Prof. ünvanı verilecekmiş! (Profesör)
- Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
- » Yazarın kitabı 3. baskıya girmiş. (Üçüncü)
- » Sude 4. sınıf, kardeşi de 1. sınıf öğrencisiydi. (Dördüncü - birinci)

UYARI: Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.

- » İlgili 3, 4 ve 7. maddeleri size yazılı olarak aktaracağız.
- Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- » İstanbul 29.05.1453 tarihinde fethedildi. (Doğru)
- » İstanbul 29.V.1453 tarihinde fethedildi. (Doğru)

UYARI: Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz.

- » İstanbul 29 Mayıs 1453 tarihinde fethedildi. (Doğru)
- » İstanbul 29.Mayıs.1453 tarihinde fethedildi. (Yanlış)

- Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- » Tren 09.15'te kalktı, saat 13.00'te de köye vardı.
- » Dışarı çıkma yasağı 05.00'te son bulacak.
- Bir yazının maddelerini gösteren rakam ve harflerden sonra konur.
- » 1. I. A. a.
2. II. B. b.
- Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.
- » Hastalıktan ölenlerin sayısı 680.149'u bulmuştu.
- » İki binli yıllarda 1.000.000'dan altı sıfır atılmıştı.
- Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.
- » İzlediğim filmde "2.2 = 4" işleminin doğruluğu sorgulanıyordu.

SORU İŞARETİ (?)

- Soru eki veya soru sözü içeren cümlelerin sonunda kullanılır.
- » Hangi yoldan gidelim? (Hangi ➡ soru sözü)
- » Bize geldin mi? (mi ➡ soru eki)
- » Tekrar buralara ne zaman geleceksiniz? (ne zaman)

UYARI: Soru ifadesi taşıyan birbiri ardınca sıralanmış cümlelerde soru işareti en sona konur.

- » Bu adam kimdi, nereden gelmişti, beni niçin soruyordu? (Birbiri ardınca sıralanan cümlede sonda kullanılmıştır.)

- Soru bildiren ancak soru eki ve soru sözü içermeyen cümlelerin sonunda kullanılır.
- » Yaşınız? (Yaşınız kaç / Kaç yaşındasınız)
- » Polis memuru delikanlıya dönerek:
– Adınız?
- Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyile karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
- » Nasrettin Hoca 1208 (?) yılında doğmuştur. (Nasrettin Hoca'nın doğum tarihinin kesin olmadığını belirtir.)
- » Hızlı trenle Ankara-Samsun arasının 1,5 saate (?) ineceği söyleniyor. (Sürenin şüpheyile karşılandığını belirtir.)

VİRGÜL (,)

- » Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasında kullanılır.
- » Çay, fındık, mısır, kivi Karadeniz Bölgesi'nde yetişir.
eş görevli kelimeler
- » Kol saati, yaka kartı, uçuş kartı ofiste kalmıştı.
eş görevli kelime grupları
- » Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.
- » Arabadan indi, kapıyı kilitledi, apartmana yöneldi.
- » Cümle içerisinde kullanılan ara söz veya ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılır.
- » Oğuz Atay'ın romanını, "Tutunamayanlar," bir solukta okudum.
- » Moğolistan Sirki, ilkinde gidememiştin, haftaya yine kuru-lacakmış.
- » Uzun cümlelerde, yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmede kullanılır.
- » Yusuf, başka şehirden sipariş edilen o muhteşem pastayı bitirdi.
- » Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren "hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette" gibi kelimelerden sonra kullanılır.
- » Hayhay, isteğimizi yerine getirmeye çalışacağız.
- » Peki, ben de sizinle toplantıya gelirim.
- » Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.
- » Terbiyenin sırrı öğrenciye saygı ile başlar, dedi.
- » Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.
- » Doktor, kızın iyileştğini söyledi.
- » Topal, çocuğu balkonun parmaklıklarında yakalamıştı.
- » Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.
- » Efendiler, sizleri selamlamak benim için bir onurdur.
- » Gençler, yarın akşam bizde buluşuyor muyuz?
- » Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.
- » Bizimle gülümseyerek, gözlerimizin içine bakarak sohbet etti.

UYARI: Metin içinde zarf-fiil eki almış tek sözcük varsa o sözcükten sonra virgül konmaz.

- » Sultan Mehmet'in hocasıyken çokça icraatta bulunmuştu.
zarf-fiil

- » Özne olarak kullanıldıklarında "bu, şu, o" zamirlerinden sonra konur.
- » Şu, size daha önceden de anlattığımız ev.

Virgülin Kullanılmadığı Yerler

- » Metin içinde "ve, veya, yahut, ya ... ya" bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.
- » Yaylı arabalarda yahut at sırtında ayrı ayrı yollara dağılmaya başladık.
- » Tekrarlı bağlaçlardan (hem ... hem, ya ... ya vb.) önce ve sonra virgül konmaz.
- » Prenses gerek güzelliği gerek boyu posu bakımından diğerlerinden daha ilerideydi.
- » Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan "da/de" bağlacından sonra virgül konmaz.
- » Bunu alsan da almasan da bir şey fark etmez.
- » Metin içinde "-ınca/-ince" anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan "mı/mi" ekinden sonra virgül konmaz.
- » O gülmedi mi kendimi kötü hissediyorum. (gülmeyince)
- » Şart ekinden (-se/-sa) sonra virgül konmaz.
- » Razi olursa ben de onun istediği kırk değneğe razı olurum.

1.

Etkinlik

Nokta İşareti

Aşağıda yapılandırılmış griddeki kutucuklarda noktanın kullanımına ait örnekler, altta da noktayla ilgili kurallar verilmiştir. Örnek cümleleri ilgili kurallarla eşleştirerek verilen boşluklara örnekteki gibi yazınız.

Yazarımız, 2. ölüm yıl dönümünde mezarı başında anıldı. A	Kardeşim yapılan sınavda 3. olmuştu. B	Toplantı 21.10.2023'te okulumuzda yapılacaktır. C
Mustafa Kemal ve arkadaşları, 16.05.1919 tarihinde öğleü- zeri İstanbul'dan Samsun'a doğru yola çıkmıştır. D	Dersler yarın 13.45'te başlayacaktır. E	

örnektir

A. Toplantı 21.10.2023'te okulumuzda yapılacaktır.

örnektir

D. Mustafa Kemal ve arkadaşları, 16.05.1919 tarihinde öğleüzeri İstanbul'dan Samsun'a doğru yola çıkmıştır.

1. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

2. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

3. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.

örnektir

E. Dersler yarın 13.45'te başlayacaktır.

A. Yazarımız, 2. ölüm yıl dönümünde mezarı başında anıldı.

örnektir

B. Kardeşim yapılan sınavda 3.olmüştü.

örnektir

2.

Etkinlik

Virgül İşareti

Aşağıda yapılandırılmış griddeki kutucuklarda virgül işaretinin kullanım alanları, yapılandırılmış gridin altında da bunlara ait örnek cümleler verilmiştir. Kutucuklardaki harfleri ilgili cümlelerin karşısına örnekteki gibi yazınız. (Virgül işaretinin kullanım alanları birden fazla örnek cümleyle ilişkilendirilebilir.)

Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur. A	Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur. B	Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur. C
Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur. D	Ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur. E	

- Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak / Boşanır sırtlara, vâdîlere, sağınak sağınak. (..... **D**)
- Canım Anneciğim, buraya geleli henüz bir hafta olmasına rağmen seni çok özledim. (..... **B**)
- Tansiyon hastasıysın ama yine de yemeğine hiç dikkat etmiyorsun, dedi. (..... **C**)
- Zemin bu kadar koyu bir kırmızıya dönüşünce, bir an için de olsa, belirginliğini yitiriverdi sivilceleri. (..... **E**)
- Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin; / İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler. (..... **A**)
- At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır. (..... **A**)
- Kıymetli Dostum, gönderdiğin mektup dün elime geçti. (..... **B**)

3.

Etkinlik

Nokta İşareti, Virgül İşareti, Soru İşareti

Aşağıdaki paragrafta yay ayrıçla gösterilen yerlere gerekli noktalama işaretlerini getiriniz.

Babam beni aldı(,) birlikte vagon evimize geldik(.) Bohçayı açtık(.) İçinden annemin soluk pembe mantosu, başörtüsü(.) yıpranmış kunduraları(.) aynası(.) tarağı(.) yüzüğü(.) küpleri çıktı(.) Babam bir süre bunlara baktı(.) Sonra kapadı bohçayı(.) Uzanıp elimden mızıkayı aldı(.) Beni kucaklayarak vagonun penceresinin önündeki sedire götürdü(.) Aşağıda ırmak sessiz sedasız akıyordu(.) kar taneleri ağır ağır dökülüyordu(.) O da ne(?) Aşağıdan çıplak ayaklarıyla vagon evimize doğru koşan birini gördük.

4.

Etkinlik

Nokta İşareti, Virgül İşareti, Soru İşareti

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde ayrıçlarla belirtilen yerlere uygun noktala işaretlerini getirerek bu noktalama işaretlerinin kullanım gerekçelerinin yapılandırılmış griddaki hangi kutucukta yer aldığını bularak kutucuktaki harfi ilgili cümlelerin karşısına örnekteki gibi yazınız.

Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır.	A	Ret, kabul ve teşvik bildiren sözcükten sonra konur.	B	Tekrarlanan kelimelerin arasına konur.	C	Alıntı cümlelerinin sonunda kullanılır.	D
Özne olduğunda bu, şu, o zamirlerinden sonra konur.	E	Saat ve dakikayı birbirinden ayırmak için konur.	F	Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.	G	Ara sözlerin başında ve sonunda kullanılır.	H
Bazı kısaltmaların sonunda kullanılır.	I	Soru sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur.	İ	Bilinmeyen, kesin olmayan durumlar için kullanılır.	J	Kitap, dergi vb. künyelerin arasına konur.	K

1	Bu(.) tasındır diyerek Kâbeyi diksem başına.	E
2	Mirastan her birimize 33(.)3 oranında pay düştü.	A
3	Evet(.) sizin de buyurduğunuz gibi kökü mazide olan atiyiz.	B
4	1496 (?) yılında doğan Fuzuli, Su Kasidesi'yle ünlü bir şairdir.	J
5	Neden böyle düşman görünüyorsunuz (?)	İ
6	Akşam(.) yine akşam(.) yine akşam(.) bu dem göllerde bir kamış olsam.	C
7	Uçağımız yarın 9(.)45'te kalkacaktır.	F
8	Falih Rıfkı ATAY(.) Tuna Kıyıları(.) Remzi Kitabevi(.) İstanbul(.) 1938.	K
9	Size Halis'ten (,)can dostumdan(.) bahsetmiş miydim?	H
10	Bu günlerde bana çok kırıcı davranıyorsun(.) dedi.	D
11	Abim bu sene 10(.) sınıfa gidecekti.	G
12	Size Ütğm(.) Faruk ile Tokatlı Kınalı Hasan'ın hikâyesini anlatacağım.	I

NOKTALI VİRGÜL (,)

- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.
- Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.
- Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa.
- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır.
- Çatal, bıçak ve kaşıkları makinenin üst kısmına; tava, bardak ve tencereleri ise makinenin alt kısmına dizdi.
- İki den fazla eş değ er ö geler arasında virgül bulunuyorsa ö z n eden sonra noktalı virgül kullanılabilir.
- İstanbul; Ankara, Adana ve Van'dan daha kalabalıktır.

İKİ NOKTA (:)

- Kendisiyle ilgili ö rnek verilecek cümlelerden sonra kullanılır.
- Sınıfımızın çalış kan ö ğ rencileri ş unlardır: Aytekin, Hüseyin, Aslı, Mehtap.
- Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak cümlelerden sonra kullanılır.
- Beni en çok etkileyen söz ü ş ydu: İnsan acıları yla büy ü r.

UYARI: İki noktadan sonra cümle ve ö zel ad niteliğinde olmayan ö rnekler sıralandığında bunlar büyük harfle baş lamaz.

- Ş u üç beyazdan uzak duralım: un, tuz, ş eker.
- Karş ılıklı konuş malarda, konuş an kiş i yi belirten sözlerden sonra kullanılır.
- Hacivat: Aferin!..
Karagöz: Sağ olasın Hacı Cavcav, ver elini ö peyim!
Hacivat: Aman istemez, zaten cebimde para da yok!

ÜNLEM İŞARETİ (!)

- Sevinç, acı, korku, ş aş ma gibi duyguları anlatan cümle veya ifadelerin sonunda kullanılır.
- Yaş asın, tatile gidiyoruz! (Sevinç)
- Vay canına, bu sen misin! (Ş aş ırma)
- Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra kullanılır.
- Beyler, hanımlar! Bankaya ne zaman gidilecek?
seslenme
- Ey Türk milleti! Bu yapılanlar yapılacakların teminatıdır.
hitap
- Seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlelerin sonuna da konabilir.
- Dostlar! Biz bu yolun yolcusuyuz. (Ü nlem iş areti, hitap sözcüğünden hemen sonra kullanılmış tır.)
Dostlar, biz bu yolun yolcusuyuz! (Ü nlem iş areti, cümlelerin sonunda kullanılmış tır.)
- Alay veya kü çümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayrı ç içinde ünlem iş areti kullanılır.
- Kadın, isteseymiş masa örtüsünü bir saatte ö rermiş (!) ama yapmak istemiyormuş. (Alay anlamı katmış tır.)
- Adam, zeki (!) olduğunu düşünüyordu. (Kü çümseme anlamı katmış tır.)

ÜÇ NOKTA (...)

- Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonunda kullanılır.
- » Domates de tuzsuz yenmez, gidip alayım Munzur'dan demiş ama Munzur da en yüksek otlakta...
- Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelimelerin yerine kullanılır.
- » Adam, yoldan geçen gence ... , dedi.
- Benzer örneklerin devam ettiğini göstermek için kullanılır.
- » Hikâye yazarları: Sait Faik, Muzaffer İzgü, Ömer Seyfettin...
- Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine kullanılır.
- » (...) Tavşan, onları inandırmak için epey dil döktü. (...) Onlar da sonunda tavşana inanmaya başladılar. (...)
- Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.
- » Derviş Çelebi neyi aldı, öptü ve sonra İtri'ye:
– Bu ney senin mi?
– ...
– Üfleyebiliyor musun?
– ...

KISA ÇİZGİ (–)

- Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonunda kullanılır.
- » Neler kazandığını değil, bence bu saatten sonra neler kaybedeceğini düşünmelisin.
- Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılır, bitişik yazılır.
- » Yalnız bir adam -sadece yalnız da değil- olmak için çaba-lıyordu.
- Arasında, ve, ile, ila, ... -den ... -e anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır.
- » 1914–1918 Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı zamandır.
- Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz.
- » On on beş yıl sonra üç beş kişi olarak döndüler.

TIRNAK İŞARETİ (" ")

- Başka birinin yazısından veya sözünden, hiç değiştirilmeden yapılan aktarmalar tırnak içinde gösterilir.
- » Göçük altında kalan yaşlı kadın "Kurtarın beni!" diye bağıyor, çevredekilerden yardım istiyordu.

UYARI: Alıntı cümle(ler), büyük harfle başlar ve alıntı cümleye ait olan noktalama işaretleri tırnağın içinde kalır. Asıl cümle de daha bitmediği için küçük harfle devam eder.

- Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.
- » Tüm öğrencilerime "Cennetin Çocukları" filmini hayatlarının bir bölümünde mutlaka izlemelerini öneririm.
- Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır.
- » "Kaldırımlar" şiirinin benim okul hayatımdaki yeri bambaşkadır.

UYARI: Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz.

- » Oğuz Atay'ın "Tutunamayanlar"ını okumayanınız yoktur.

UYARI: Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için **tek tırnak** (' ') kullanılır.

KONUŞMA ÇİZGİSİ (UZUN ÇİZGİ) (—)

- Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.
- » Şinasi Halil Bey'e baktı ve:
– Bu mektup sana, dedi.
– Bana mı? Kimden?
– Evden olacak!

UYARI: Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

- » Yolumuz düştüğünde Erzurum'a:
"Yolcu dedim, burası hep böyle soğuk mudur?"

5.

Etkinlik

Noktalı Virgül

Aşağıdaki yapılandırılmış griddaki kutucuklarda noktalı virgölün kullanımına ait örnekler, altta da noktalı virgüle ait kurallar verilmiştir. Örnek cümleleri ilgili kurallarla eşleştirerek verilen boşluklara örnekteki gibi yazınız.

Öğretmen, bir mum misali etrafını aydınlatıyor; etrafındakiler, bu mumun ışığından payına düşeni almalıdır. **A**

Pazardan elma, mandalina, portakal; lahana, pırasa ve marul aldım. **B**

Kardeşim; Mustafa, Ahmet ve Ayşe'yle yaşıt sayılır. **C**

Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum. **D**

Çorbalardan mercimek, tarhana; yemeklerden ise kavurma, köfte ve sarma isteyebilirsiniz. **E**

örnektir

E. Çorbalardan mercimek, tarhana; yemeklerden ise kavurma, köfte ve sarma isteyebilirsiniz.

örnektir

B. Pazardan elma, mandalina, portakal; lahana, pırasa ve marul aldım.

1. Virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur.

2. İki'den fazla eş değer öğeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra konur.

3. Öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.

örnektir

C. Kardeşim; Mustafa, Ahmet ve Ayşe'yle yaşıt sayılır.

A. Öğretmen, bir mum misali etrafını aydınlatıyor; etrafındakiler, bu mumun ışığından payına düşeni almalıdır.

örnektir

D. Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.

örnektir

6.

Etkinlik

İki Nokta

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde iki noktanın kullanım işleviyle aynı olan cümleleri yapılandırılmış griddaki kutucuklardan bularak kutucuktaki harfi ilgili cümlelerin karşısına yazınız.

Millî edebiyatın temsilcilerinden bir kısmını sıralayalım: Ömer Seyfettin, Halide Edip Adivar, Ziya Gökalp... **A**

Bilge Kağan: Ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin? **B**

Ziraatçı sayar:
– Yulaf, pancar, zerzevat, tütün **C**

Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. **D**

1. Mustafa Kemal Atatürk: Bugün ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum. (..... **B**)
2. Yahya Kemal Beyatlı'nın birçok türde eseri vardır: şiir, deneme, anı... (..... **A**)
3. Askeri geri çekmesinin ardında şu vardı: Düşmanı yanıltıp tekrar hücumla kalkmak. (..... **D**)
4. Başçavuş, komutanına yaklaşıp sordu: – Komutanım daha neyi bekliyoruz? (..... **C**)

Noktalama işaretleri

7.
Etkinlik

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde ayraçlarla belirtilen yerlere uygun noktala işaretlerini getirerek bu noktala işaretlerinin kullanım gerekçelerinin yapılandırılmış griddeki hangi kutucukta yer aldığını bularak ilgili cümlelerin karşısına örnekteki gibi yazınız.

Sevinç, korku vb. duyguları anlatan cümle sonuna konur. A	Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlelerin sonuna konur. B	Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur. C	Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur. D
Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlelerin sonuna konur. E	Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur. F	İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonuna konur. G	Virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmada kullanılır. H
Bitmiş olan cümlelerin sonuna konur. I	Alay veya küçümseme anlamı için yay ayraç içinde kullanılır. İ	Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur. J	Eş görevli sözcüklerin arasına konur. K

1	Ordular(!) İlk hedefiniz Akdenizdir, ileri!	C. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur.
2	Aman Allah'ım, çok şiddetli bir deprem oldu(!)	A. Sevinç, korku vb. duyguları anlatan cümle sonuna konur.
3	Başarının üç anahtarı vardır(;) çalışmak, çalışmak, çalışmak.	E. Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlelerin sonuna konur.
4	Eve gelirken iki ekmek(,) bir şişe süt getir.	K. Eş görevli sözcüklerin arasına konur.
5	Ahmet, Ali ve Feyyaz bizim takımda(;) Metin, Cüneyt ve Fatih de rakip takımında oynayacak.	H. Virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmada kullanılır.
6	Mehmet söze karışır(;) - Sizin fikrinize katılmamakla birlikte saygı duyuyorum.	F. Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur.
7	Herkes kendisinin akıllı(!) olduğunu düşünüyordu.	İ. Alay veya küçümseme anlamı için yay ayraç içinde kullanılır.
8	Kel ölür, sırma saçlı olur(;) kör ölür, badem gözlü olur.	J. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
9	Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır(,)	I. Bitmiş olan cümlelerin sonuna konur.
10	Çınar ağacı(;) akasya, kavak ve serviye göre daha uzun yaşar.	G. İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonuna konur.
11	Kendimi takdim edeyim(;) Edebiyat öğretmeni Tevfik Fikret	B. Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlelerin sonuna konur.
12	Mevlana şöyle demiş(;) Üzülmeye, kaybettiğin her şey başka bir surette bir gün mutlaka geri döner.	D. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

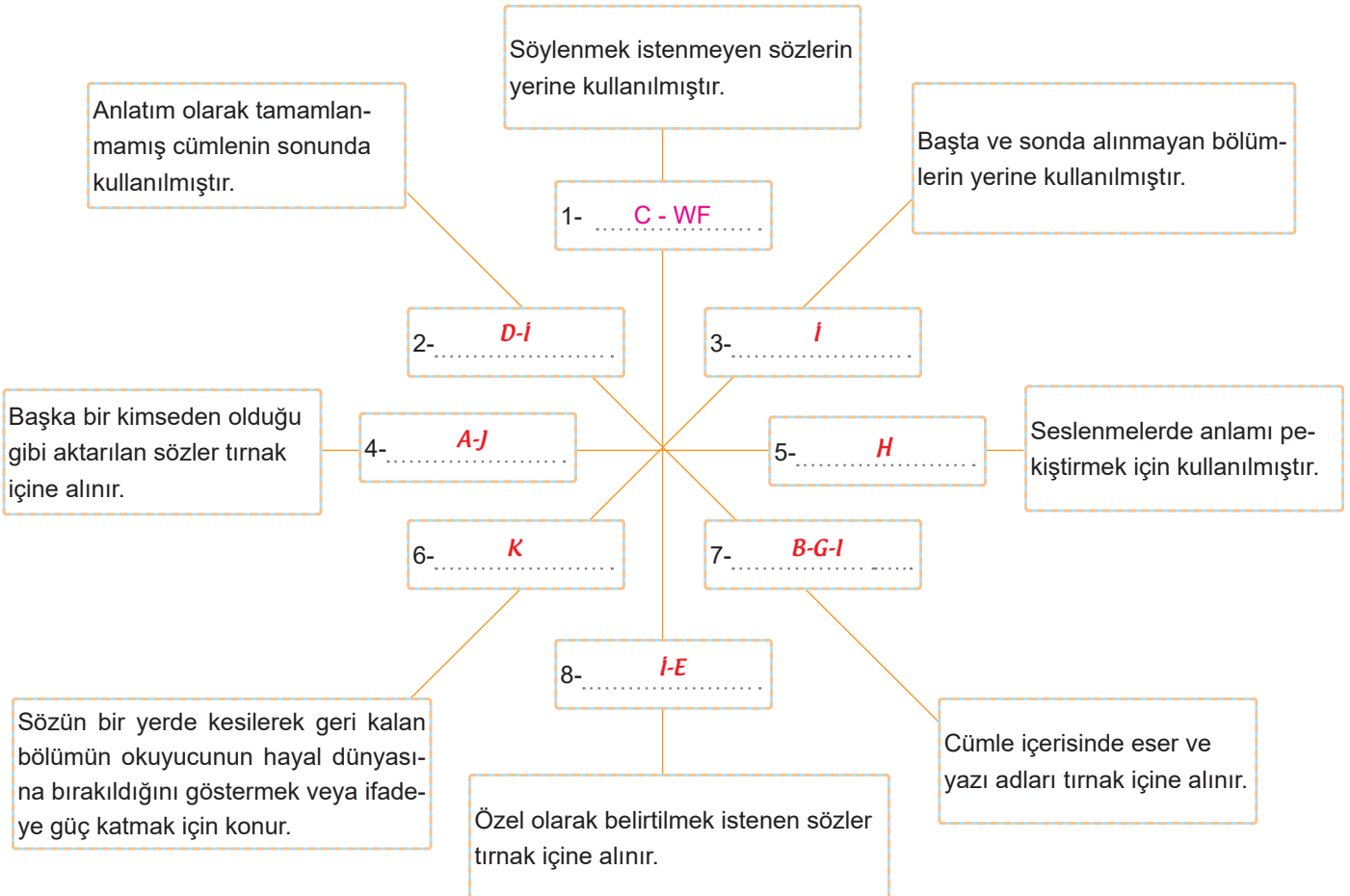
Üç Nokta, Tırnak İşareti

8.

Etkinlik

Aşağıda yapılandırılmış griddeki kutucuklarda üç nokta ve tırnak işaretinin kullanım alanlarını örneklediren cümleler verilmiştir. Bu cümlelerdeki noktalama işaretlerinin kullanım gerekçelerini bularak verilen harfleri kavram haritasındaki ilgili boşluklara örnekteki gibi yazınız. (Üç nokta ve tırnak işaretinin kullanım alanlarının birden fazla cümlede örneklenebileceğini göz önünde bulundurunuz.)

Güzel Sanatlar Fakültesinin kapısında Atatürk'ün "Sanat altın bileziktir." sözü yazılıdır. A	Yahya Kemal Beyatlı'nın "Sessiz Gemi" adlı şiirinin kafiyelerini bulduk. B	Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdir, takdir ile uslanmayanın hakkı ...'tir. C
Yavrucağızın hâli eskisinden de elim, cılız bacaklarının dizden altı çırpıplak... D	Höyük sözü Anadolu'da "tepe" olarak geçer. E	Arabacı, çevrede kötü bir nam salmış olan ... köyüne yaklaştığımızı söyledi. F
Recaizade Mahmut Ekrem'in ölen oğlu için yazmış olduğu "Ah Nijad!" şiiri beni derinden etkiledi. G	Arkasından seslendi: — Koca Ali... Koca Ali, be! H	Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur"unu okudunuz mu? I
... sana desem ki "Biraz geriler misin?" bilirim gerilemezsin. Hiç olmazsa "dur" diyeyim de ... J	Atalarımız vaktin kıymetini ifade etmek için "Vakit nakittir." demişlerdir. K	Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! L

9.

Etkinlik

Tırnak işareti

Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde kısa çizgi ve konuşma çizgisinin kullanım işleviyle aynı olan cümleleri yapılandırılmış griddeki kutucuklardan bularak kutucuktaki harfi ilgili cümlelerin karşısına örnekteki gibi yazınız.

— Kaç yaşındasın sen bakayım?	Türk-Yunan ilişkileri son yılların en kritik sürecindedir.	Kalabalık bir öğrenci grubu -kırk elli kişilik- bizi kapıda karşıladı.	Çelik tekerleklerin bu takırtıları arasında böyle bir fısıltıyı işitmek imkân dahilinde miydi?
A	B	C	D

1. Türkçemiz Ural-Alтай dil ailesinin Altay koluna bağlıdır. (..... B)
2. Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu. (..... C)
3. Elazığ-Malatya arası 90 kilometredir. (..... B)
4. Köyümüzün sevilen siması Abdi Ağa uzak tren yolculuklarından sonra, dağ taş demeden kendini yola vurarak ilerliyordu. (..... B-D)
5. İslam Bey — Ben daha ölmedim. (..... A)
6. — Evladım, bu kafanın hali ne? Saçlarının ortası neden kırmızı boyalı böyle? (..... A)

10.

Etkinlik

Noktalama işaretleri

Aşağıdaki cümlelerde yay ayrıla gösterilen yerlere gerekli noktalama işaretini getirdikten sonra bu noktalama işaretlerinin kullanım nedenlerini ilgili kutucuklardan bularak örnekteki gibi yazınız.

Bir kimseden olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.	Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.	Alıntılarda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.	“Arasında, ve, ile”anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır.
A	B	C	D
Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları tırnak içine alınır.	Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için kullanılır.	Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.	Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
E	F	G	H

1	Bir tek o gülümseyişi aklımda tutup ona sınıksız sarılarak(...)	H. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
2	Camı silen çocuk (")Merhaba İsmail Usta!..(") dedi.	A. Bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.
3	(-) Buraya nasıl geldiniz?	B. Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.
4	(...) tam içeri girecekken, kadına baktı; Kadın da ona, bomboş gülümsemesini sürdürdü.	C. Alıntılarda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.
5	Bugün saat 19.00'da Fenerbahçe (-) Galatasaray maçı oynanacak.	D. “Arasında, ve, ile”anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır.
6	Cahit Sıtkı Tarancı'nın (") Otuz Beş Yaş(") şiirini okuyununuz var mı?	E. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır.
7	Toplantıya Hakkı Bey (-) saç beyaz olan(-) katılmamıştı.	F. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için kullanılır.
8	Bu aralık burun sırtından süzülen iri bir damla terin (")pat(") sesi duyulurcasına toprağa düştüğünü hissetti.	G. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.

KESME İŞARETİ (`)

- Özel ad kapsamına giren sözcüklere getirilen iyelik, durum ve bildirme gibi çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
- Mustafa Kemal Atatürk'ün katıldığı son savaştı.
- Türkiye'mizin güzellikleri o kadar fazla ki saymakla bitmez.
- Kısaltmalara, sayılara, belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için kullanılır.
- 6 Şubat'ta TV'lerde depremde yaşananlar canlı yayınlandı.
- 2020 yılı, 21'inci yüzyılın tüm felaket senaryolarını gerçekleştirdi.

UYARI: Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce kullanılır.

- İsmet Paşa (İnönü)'nin hataları hizmetlerini yok etmemeli. (Yanlış)
- İsmet Paşa'nın (İnönü) hataları hizmetlerini yok etmemeli. (Doğru)

Kesme İşaretinin Kullanılmadığı Yerler

- Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.
- Danışma Kurulundan çıkan sonuçlar, kimseyi mutlu etmedi.
- Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz.
- Türk - çe - nin ➡ -çe ➡ yapım eki
- Kadir - ler - in ➡ -ler ➡ çokluk eki
- Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz.
- Boğaz Köprümüzün ➡ Köprü(sü)

KÖŞELİ AYRAÇ ([])

- Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır.
- Kirpi [Refik Halit Karay (1888-1965)] bazı eserlerinin konusunu İstanbul'un kenar mahallelerinden seçmiştir.

YAY AYRAÇ ()

- Cümlelerin yapısıyla doğrudan doğruya ilgisi olmayan, yazının ve sözün aslında olmayıp sonradan eklenmiş olan açıklayıcı sözcükleri ve söz gruplarını (ek bilgileri) göstermek için kullanılır.
- Günlük yazı dizilerinde bile metaforlara (mecazlara) sıkça yer verirdi.
- Mevlana; ölümü, gerçek dünyaya dönüş olarak gördüğünden düğün gecesi (şebiarus) diye niteler.

UYARI: Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlamların sonuna uygun noktalama işareti konur.

- Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) kendimizi göstermek için geziyoruz.

- Yabancı kelimelerin okunuşları parantez içinde verilir.
- Shakespeare (Şekspir) dünyanın en seçkin drama yazarlarından biridir.
- Tiyatro eserlerinde konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.
- Karagöz – Güle güle!.. (Söylenir.) Aman neyse ki çiğ hamsi kafası yemekten kurtuldum. (Bir kuzu, mele-yerek, oynayıp sıçrayarak perdeye girer. Karagöz'ün yanından geçip eve girer.)
- Söze alay etme, hafife alma, küçümseme, inanmama, kinaye anlamları katmak için ünlem işaretiyle birlikte kullanılır.
- Çocuk çok akıllı (!) olduğunu sanıyor.

EĞİK ÇİZGİ (/)

- Dizeler yan yana yazıldığında dizelerin arasında kullanılır.
- Can kafeste durmaz uçar / Dünya bir han, konan göçer / Ay dolanır, yıllar geçer / Dostlar beni hatırlasın
- Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasında ve semt ile şehir arasında kullanılır.
- İnanç Sokağı No.: 10/5 Ulus / ANKARA
- Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için kullanılır.
- Babası 29/12/1969 doğumluymuş.

11.
Etkinlik

Kesme İşareti

Aşağıdaki cümlelerde kesme işaretinin kullanılması gereken yerde kullanılmaması veya yanlış kullanılması ile ilgili yapılan hataları bularak doğru kullanımlarını örnekteki gibi yandaki boşluğa yazınız.

1	Milli Eğitim Temel Kanunuyla ilgili bazı değişiklikler Resmi Gazetede yayımlandı.	Milli Eğitim Temel Kanunu'yla Resmi Gazete'de
2	Avrupa Birliği'ne üye ülkeler bu hafta sonu Belçikada toplanacak.	Belçika'da
3	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 125'inci Birleşiminin 2'nci oturumuna beş dakika ara verildi.	Meclisinin, Oturumuna
4	İnanın bu ülkede Fatihler, Mustafa Kemal'ler tükenmez.	Mustafa Kemaller
5	Konyalının Türkçe'yi konuşma şekli ile Trabzonlunun konuşma şekli farklıdır.	Türkçeyi
6	Mustafa Kemal 1920 yılı Nisanının 23'üncü günü Türkiye Büyük Millet Meclisini açtı.	Nisan'ının
7	Her şeyden önce Mustafa Kemal Paşaya saygı borcumuz var.	Mustafa Kemal Paşa'ya
8	Cenk Tosun'suz bu takım maç kazanamıyor.	Cenk Tosunsuz
9	Karaca'oğlan der ki gelir yazları / Güzel kimden aldın da sen bu nazları.	Karac'oğlan
10	Bu yılın 21 Mart'ında Halim Paşa Yalısında restorasyon çalışması yapılacak.	Halim Paşa Yalısı'nda
11	Nihat Bey'le Ayşe Hanıma da selamlarımı iletiniz.	Ayşe Hanım'a
12	Bu yıl Türkiye'den ABD ye 3 milyar dolarlık ihracat yapılacağı söylendi.	ABD'ye
13	Bu dünya'da senden başka ne'm kaldı.	dünyada
14	Dünyamızın Yunus Emre(1240?-1320)nin insan sevgisine ihtiyacı var.	Yunus Emre'nin
15	Biz, yolumuza devam ediyoruz; Batıda ne olup bittiğine de hiç bakmıyoruz.	Batı'da

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6 - 10 arası doğru: ★★ 11-15 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı ➡

1 yıldız ➡

3 yıldız ➡

12.

Etkinlik

Eğik Çizgi, Yay Ayraç, Köşeli Ayraç

Aşağıda yapılandırılmış griddaki kutucuklarda eğik çizgi, yay ayraç ve köşeli ayraç kullanım alanları; yapılandırılmış gridin altında da bunlara ait örnek cümleler verilmiştir. Kutucuklardaki harfleri ilgili cümlelerin karşısına örnekteki gibi getiriniz. (Noktalama işaretlerinin kullanım alanları birden fazla cümlede örneklendirilmiş olabilir.)

a. Dizeler yan yana yazıldığı aralarına konur.

b. Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlelerin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır.

c. Bir söze alay, küçümseme anlamı katmak için yay ayraç içine alınır.

d. Tiyatro eserlerinde konuşanın hareketlerini açıklamak ve göstermek için kullanılır.

e. Alıntıların aktarıldığı eseri, yazarı veya künye bilgilerini göstermek için kullanılır.

f. Ayraç içinde ayraç kullanılması gerektiğinde önce köşeli ayraç kullanılır.

g. Adreslerde apartman no. ile daire no. arasına ve semt ile şehir arasına konur.

h. Metin aktarmalarında, çevirilerde çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır.

ı. Bilginin kesin olmadığını göstermek için yay ayraç içine alınır.

j. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

k. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

l. Alıntılarda alınmayan bölümlerin yerine yay ayraç içinde kullanılır.

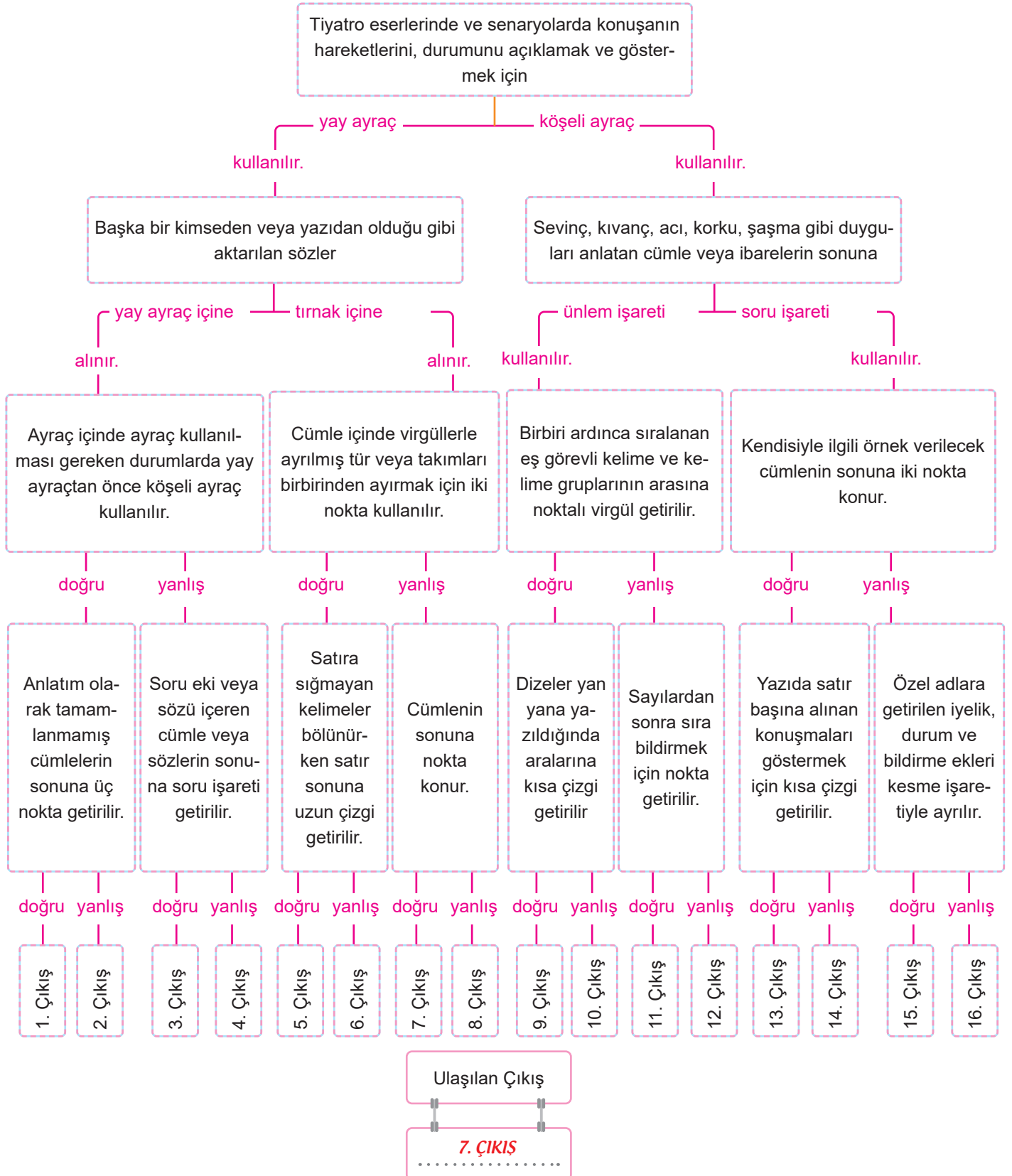
1.	Güzelliğin on par'etmez / Bu bendeki aşk olmasa.	a
2.	Mektubu, "Altay Sokağı No.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA" adresine gönderdim.	g
3.	Gönderdiğim dilekçe 19/10/2021 tarihliydi.	j
4.	Server Bedii [Peyami Safa (1899-1961)] Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı romanıyla bilinir.	f
5.	Genç çocuk – (Yerde yatan annesine hızlı adımlarla yaklaşır.) Ne oluyor burada? Allah rızası için bana da söyleyin.	d
6.	Köyün girişinde bizi Hüseyin Ağa (Köyün en saygın kişisiydi.) karşıladı.	b
7.	Yunus Emre'nin 1240(?) yılında doğduğu söyleniyor.	ı
8.	Osmanlıda en önemli fark[ın], mezar taşının şeklinde ortaya çık[tığını] söylemiştir.	h
9.	Neden böyle düşman görünüyorsunuz, Yıllar yılı dost bildiğim aynalar? (Cahit Sıtkı Tarancı)	e
10.	Adam çok akıllı(!) olduğunu zannediyordu.	c
11.	(...) Bu üç kafadar bir hafta sonu kampa giderler.	l
12.	Sınav sonuçları bugün MEB'in "http://www.meb.gov.tr/meb_sinavindex.php" adresinde yayınlanacak.	k
13.	Yüce dağların başında / Kar bir yana kış bir yana	a
14.	İşi istese bir günde bitirmiş(!) ama vakti yokmuş.	c

13.
Etkinlik

Noktalama İşaretleri

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki ifadeler doğru bir şekilde değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak “Ulaşılan Çıkış” bölümünün altındaki boşluğa yazınız.

14.

Etkinlik

Noktalama İşaretleri

Aşağıdaki paragrafta yay ayraçla gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

Adamın biri(,) küçük bir kuş avladı(.) Kuş dile gelip avcıyla konuştu(:)

(—) Benim gibi ufacak bir kuşla mı doyacaksın(?) Bak sana ne diyeceğim(;) beni salıverirsen sana üç öğüt veririm(.)

Bunlar beni yemenden daha çok işine yarar(,)

(...)

(—) Biliyor musun? Şu küçücük bedenimde elli gram ağırlığında paha biçilmez bir inci var(!) Demek ki nasibin değilmiş inciye kaybettin(.) Yazık(,) eşi bulunmaz bir inciydi(!)

Adam bu sözler karşısında çok şaşırdı ve üzüldü(.) Derdinden feryat figan etti(.) Kuş(,) ona dedi ki(:)

(—) Sana daha az önce, (“) geçmiş gitmiş şey için üzülme(”) diye öğüt vermedim mi(?) Madem fırsat elinden kaçtı(,) niçin üzülüyorsun(?) İkinci öğüt olarak da (“) olmayacak söze sakın inanma(”) dedim. Akıllım(,) ben otuz gram ağırlığında bile değilken içimde nasıl elli gram inci bulunur(?) Adam(,) bu söz üzerine kendine geldi(.)

(—) Haydi, üçüncü öğüdünü söyle(,) dedi(.) Kuş alaylı bir şekilde karşılık verdi(:)

(—) Sanki ilk iki öğüdümü iyi dinledin de üçüncüsünü istiyorsun(!) Uykuya dalmış bilgisiz kişiye öğüt vermek(,) çorak toprağa tohum saçmak gibidir.

15.

Etkinlik

Noktalama İşaretleri

Aşağıdaki altı çizili bölümlerde noktalama işaretinin hangi amaçla kullanıldığını yanındaki boşluğa yazınız.

1	Beyim, hele şuraya bir otur, dedi.	<i>Tırnak içine alınmayan alıntı cümlesinden sonra kullanılır.</i>
2	Mehmet Ali, beni buraya getirdiğine şimdiden pişman mı?	<i>Soru eki veya soru sözü içeren cümlelerin sonunda kullanılır.</i>
3	— Haydi bakalım, bana yardım et. Şu eşyaları taşıyalım	<i>Satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.</i>
4	Yakup'un "İkdam"da, benim "Akşam"da yazdıklarımızı öteden beri takip ettiğini öğrenmiştik.	<i>Özel isimlere getirilen çekim eklerini ayırmak için kullanılır.</i>
5	"Biz" sözü içine kimler giriyordu?	<i>Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır.</i>
6	Muhtar Efendi, deme bana...	<i>Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.</i>
7	Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Fakültesinde okuyordu.	<i>"Arasında, ve, ile" anlamlarını vermek için kelime ve sayıların arasına konur.</i>
8	—Hayır efendim yani sözüme gel diyorum. Bak, birader sana muntazam bir fotoğraf makinesi (objektifin kapağını açar.) Al gözüm sana...	<i>Tiyatro eserlerinde konuşanın hareketlerini göstermek için kullanılır.</i>
9	Saat 8.45'ten 16.30'a kadar müracaatlar yapılabilir.	<i>Sayılaraya gelen ekleri ayırmak için kullanılır.</i>

ÖZ DEĞERLENDİRME

Kazanımlarım	Çok iyi (3)	İyi (2)	Az (1)	Öğrenemedim (0)
Noktalama işaretlerinin kurallarını kavradım.				
Noktalama işaretlerini cümle içerisinde doğru kullanabiliyorum.				
Metinde yanlış kullanılan noktalama işaretlerini tespit edebiliyorum				
Metinde boş bırakılan yerlere uygun noktalama işaretlerini getirebiliyorum.				

BÖLÜM METİN TÜRLERİ

DENEME

HABER METNİ (HABER
YAZISI)

DESTAN

MAKALE

KÖŞE YAZISI (FIKRA)

ANI (HATIRA)

ROMAN

METİN TÜRLERİ

⇒ Biçim, anlatım ve konu yönünden bir bütünlük içinde olan cümlelerin oluşturduğu yazılara **metin** denir.

Metin Türleri

Bilgilendirici Metinler

- ⇒ Makale
- ⇒ Deneme
- ⇒ Köşe Yazısı
- ⇒ Haber Metni
- ⇒ Anı (Hatıra)
- ⇒ Gezi Yazısı
- ⇒ Söyleşi
- ⇒ Mektup
- ⇒ Biyografi
- ⇒ Otobiyografi
- ⇒ Günlük

Hikâye Edici Metinler

- ⇒ Fabl
- ⇒ Masal
- ⇒ Hikâye
- ⇒ Roman
- ⇒ Destan
- ⇒ Tiyatro

Şiir

Bilgilendirici Metinler

Makale

- ⇒ Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği ortaya koymak, bir tezi savunmak amacıyla yazılan yazılardır.
- ⇒ Makalede temel unsur fikirdir.
- ⇒ Makalenin amacı; açıklama, tanıtım, bilgilendirmedir.
- ⇒ Görüşler, belgelere dayandırılarak anlatılır.
- ⇒ Bilimsel ve ciddi bir dil kullanılır.
- ⇒ Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- ⇒ Makale, alanında uzman kişilerce yazılır.
- » Türkiye’de hava kirliliği özellikle 1950’lerden sonra bir sağlık sorunu olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa’da ise 1948’de ABD’nin Pennsylvania eyaletinin Donora kasabasında dört gün süren sisten sonra 14.000 kişi hastalanmış, bu insanlardan %20’si ölmüştür. Bu örnek, hava kirliliği düzeyinin insan yaşamı için ne denli önemli olduğunun göstergesidir.

Deneme

- ⇒ Yazarın herhangi bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini anlattığı yazılardır.
- ⇒ Düşünceyi ispat etme amacı yoktur.
- ⇒ Öznel yazılardır.
- ⇒ Denemeye özgü belirli bir konu yoktur.
- ⇒ Her şey denemenin konusu olabilir.
- ⇒ Yazar kendi kendine konuşuyormuş gibi yazar.
- ⇒ Deneme yazar kişinin bir konuda uzman olması beklenmez.
- » “Ağlamak ve gülmek ayrılmaz ikilidir. Ağlamak sanıldığı gibi çaresizliğin göstergesi değildir. Gariptir belki ama ne zaman ağlayan birini görsem içimden bazen sevinmek gelir. Çünkü üzölmeyi becerebilen bir kişi, sevinmeyi de bir o kadar becerebilir.”

Köşe Yazısı (Fıkra)

- ⇒ Yazarın güncel konularla ilgili görüşlerini, kanıtlama gereği duymadan ifade ettiği gazete ve dergi yazıdır.
- ⇒ Güncel olayları konu edindiği için kısa ömürlüdür.
- ⇒ Amaç, okuyucuya günlük sorunları tanıtmak ve sorunlar hakkında bilgi vermektir.
- ⇒ Fıkra yazarı, konu hakkındaki görüşlerini kısa ve anlaşılır cümlelerle ifade eder.
- ⇒ Yazar düşüncelerini kanıtlamaya gerek duymaz.
- » Uzunca bir aradan sonra okullar nihayet açılıyor. Nihayet diyorum çünkü ben eğitimin yüz yüze yapılması kanaatindeyim. Özellikle ilkököl seviyesindeki öğrenciler için seviniyorum. Okullarda alınan önlemler de doğru uygulanırsa sağlık açısından da bir sorun yaşanmayacağını düşünüyorum.

Haber Metni (Haber Yazısı)

- ⇒ Günlük gazete, dergi, radyo ve televizyonlarda güncel olayları duyurmak amacıyla kaleme alınan yazılardır.
- ⇒ Haber yazıları ilgi çekici ve doğru olmalıdır.
- ⇒ Güncel olayları aktarmalıdır.
- ⇒ Nesnel bilgiler içermelidir.
- ⇒ Haber yazıları 5N 1K sorularına cevap vermelidir.

5N 1K Soruları: “Ne?”, “Nerede?”, “Ne zaman?”, “Nasıl?”, “Niçin?”, “Kim?”

- » “Bakan Ziya Selçuk, dün öğrencilerle gerçekleştirilen video konferansta yarıyıl tatili zili ni çaldı. Selçuk, öğrencilere eğlenceli vakit geçirmeleri için farklı sınıf düzeylerine uygun hazırlanan her güne özel bir etkinliğin yer aldığı ‘Birlikte 23 Gün’ çalışmasını tanıttı.”

Anı (Hatıra)

- ⇒ Kişinin başından geçen olayları üzerinden zaman geçtikten sonra anlattığı yazı türüdür.
- ⇒ Olaya dayalı bu tür **hatıra** olarak da bilinir.
- » Bundan yedi yıl önce Mardin'in bir köyünde, tek doktor olarak çalışıyordum. Görevimin ilk günlerinde bir çocuk getirdiler. Anne kızgın, çocuk ürkek. Çocuk iki haftadır karnının ağrıdığını söylüyormuş ama annesi "İşten kaytarmak için yapıyor. Bir şeyi yok." diyor, benim de bunu onaylamamı istiyor. "Ne işi?" diye sordum zira çocuk 5 yaşında ya var ya yok. Aile tarlaya gidince bu çocuk yapıyormuş evin işlerini. Sonra öğrendim ki burada herkes böyle.

Hikâye Edici Metinler

Destan

- ⇒ Milletlerin hayatında önemi olan tarihi ve toplumsal olayların anlatıldığı eserlere **destan** denir.
- ⇒ Destanların ilk söyleyeni belli değildir. Bu nedenle anonimdir ve halkın ortak belleğinin ürünüdür.
- ⇒ Ulusal özellikler taşır. Ait olduğu milletin yaşadığı önemli olayları ya da yetiştirdiği büyük insanları anlatır.
- ⇒ Kahramanları olağanüstü özelliklere sahiptir. Metinde de olağan ve olağanüstü unsurlar bir arada yer alır.
- » "Ay Kağan'ın yüzü gök taşı, ağzı ateş, gözleri ela, saçları ve kaşları kara, perilerden daha güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk annesinden ilk sütü emdikten sonra konuştu. Çiğ et, çorba ve kırmızı istedi. Kırk gün sonra büyüdü ve yürüdü. Ayakları öküz ayağı, beli kurt beli, omuzları samur omuzu, göğsü ayı göğsü gibiydi..."

Roman

- ⇒ Yaşanmış veya yaşanabilecek olayların ayrıntılı olarak anlatıldığı uzun yazı türüne **roman** denir.
- ⇒ Olay, yer, zaman ve kişiler romandaki temel unsurlardır ve bu unsurlar arasında bir bütünlük söz konusudur.
- ⇒ En önemli özellikleri uzun olmaları, kişi sayısının fazla olması ve hayatı her yönüyle ele almasıdır.
- ⇒ Ayrıntılı betimlemeler yapılır; betimleyici ve öyküleyici anlatım türlerinden yararlanılır.
- » "Gittikçe tenhalaşan Üsküdar sokaklarını ağır ağır geçti. Karacaahmet Mezarlığı'nın yokuşunu tırmanmaya başladı, Ali Rıza Bey'in öteden beri yola yüzü yoktu. Hele yokuşları karşıdan gördüğü vakit göğsü tikanırdı. Böyle olduğu hâlde bu en yorğun olması lazım gelen gecede vücudunda garip bir kuvvet duyuyordu. Bir aralık yol kenarındaki taşlardan birine oturmayı düşündü.
- ⇒ Hikâye ile roman birbirine çok yakın türler olsa da farklı özellikleri vardır. Bu iki metin türü karıştırılmamalıdır.

Benzer Yönleri

	Roman ve Hikâye
Unsurlar	Olay, mekân, zaman, kişiler
Anlatım Türü	Öyküleyici ve betimleyici
Konu	Yaşanmış ya da yaşanabilecek olaylar
Karakterler	Günlük hayatta karşılaşılabilecek insanlar
Bölümleri	Serim - düğüm - çözüm

Farklı Yönleri

	Hikâye	Roman
Olay sayısı	Tek olay	Birden çok olay
Karakter sayısı	Az	Fazla
Şekil	Kısa	Uzun
Çevre ve zaman anlatımı	Sınırlı	Ayrıntılı

1.

Etkinlik

Makale, Deneme, Fıkra (Köşe Yazısı)

Aşağıda verilen metinlerin özelliklerini üstteki kutucuktan seçerek altlarındaki boşluklara örnekteki gibi yazınız.

- Nesnel verilerin kullanıldığı bir türdür.
- Bence, bana göre düşüncesi hakimdir.
- Yazar kendisiyle konuşuyormuş gibi bir anlatım sergiler.
- Güncel olaylar işlenir.
- Nükteli bir üslubu vardır.
- Kalıcılığı diğer türlere göre daha azdır.
- Ciddi ve anlaşılır bir dil kullanılır.
- Yazar, okuyucuyu ikna etmeye çalışır.
- Öne sürülen görüşler neden - sonuç ilişkisiyle verilir ve ispatlanır.

MAKALE

*Nesnel verilerin kullanıldığı bir türdür.**Ciddi ve anlaşılır bir dil kullanılır.**Yazar, okuyucuyu ikna etmeye çalışır.**Öne sürülen görüşler neden - sonuç ilişkisiyle verilir ve ispatlanır.*

DENEME

*Bence, bana göre düşüncesi hakimdir.**Yazar kendisiyle konuşuyormuş gibi bir anlatım sergiler.*

FIKRA (KÖŞE YAZISI)

*Nükteli bir üslubu vardır.**Güncel olaylar işlenir.**Kalıcılığı diğer türlere göre daha azdır.*

2.

Etkinlik

Makale, Fıkra

Aşağıda metin türü ile ilgili kavram haritası verilmiştir. Kavram haritasındaki boşluklara aşağıda verilen kavramları örnekteki gibi yazınız.

METİN TÜRÜ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Güncel konular işlenir.	Makale	Özne ve nesnel veriler var.
Nesnel veriler kullanılır.	Gazete ve dergilerde yayımlanır.	Fıkra
Düşüncelerin kanıtlanması gerekmez.	Okuyucu ikna edilmeye çalışılır.	Bilimsel konular işlenir.

Bulaşıcı enfeksiyon hastalıkları sosyal, ekonomik ve ekolojik koşullar, sağlık hizmetlerine erişim ve kişisel bağışıklık durumu gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Son yıllarda iklim değişikliği ve bulaşıcı hastalıklar arasındaki ilişkiyi açıklamak için çok sayıda teori geliştirilmiştir. Bunlar yüksek sıcaklıklarda daha yüksek proliferasyon, uzamış bulaş mevsimi, ekolojik dengelerdeki değişiklikler, vektörlerin, rezervuar konakların ya da insanların iklime bağlı göçü gibi yaklaşımlardır. Dünya Sağlık Organizasyonu (The World Health Organisation, WHO), 1975 yılından beri AIDS, ebola, lejionelloz, entero - hemorajik kolit, yeni hanta virus enfeksiyonları gibi hastalıkları da kapsayan 30'dan fazla yeni hastalık ile birlikte; sıtma, tüberküloz ve kolera gibi eski hastalıkların yeniden ortaya çıktığını da bildirmiştir.

A

Türüdür

Makale.

Özellikleridir

*Gazete ve dergilerde yayımlanır.**Bilimsel konular işlenir.**Nesnel veriler kullanılır.**Okuyucu ikna edilmeye çalışılır.*

Türk çocukları ve gençleri için okunması gerekli olan kitapların bir listesini çıkarmak üzere son aylarda MEB'in, ilgililer arasında bir ön araştırma ya-hut araştırma yaptırdığını duyduk. Mahiyetini tam bilmemekle beraber böyle bir listenin ilk ve ortaöğretim öğrencileri dikkate alınarak hazırlatıldığını tahmin ediyorum. Güzel ve yerinde bir teşebbüs. Bunun daha da genişletilerek yükseköğretim yapmakta olan gençlere teşmil edilmesi gerekir. Hatta eğitim çağı dışında genel olarak Türk aydınının okuması gerekli eserlerin de bir listesi üzerinde çalışmalar yapılmalıdır (...)

B

Türüdür

Fıkra

Özellikleridir

*Gazete ve dergilerde yayımlanır.**Güncel konular işlenir.**Öznel ve nesnel veriler kullanılır.**Düşüncelerin kanıtlanması gerekmez.*

3.

Etkinlik

Makale, Deneme, Fıkra (Köşe Yazısı)

Aşağıdaki metinlerin türlerini (makale, deneme, fıkra) bularak alttaki boşluklara yazınız.

“Son yıllarda birçok hayvan türünün yok olduğunu ya da nesillerinin tükenmek üzere olduğunu biliyoruz. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) Hayvan Türlerini Koruma Komisyonu, hazırladığı raporda, şu an dünya üzerindeki türlerin %25’inin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu, 26 memeli türünün 24’ünün yok olma sınırında olduğunu ve geçtiğimiz 100 yıl içerisinde 1000 kadar türün neslinin tükendiğini belirtiyor. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda, bir yabancı hayvan türünün toplam sayısı 1000’e bile ulaşamıyorsa bu hayvan türünün özel olarak korunması gerektiği vurgulanıyor.”

1. Makale

Kendimi kaptırmamaya çalıştığım çocukça, yakışsız bir huyumuz vardır: Dertlerimizle dostlarımızı acındırmak, kendimize “vah vah” dedirtmek. Başımıza gelenleri büyütür, şişirir, karşımızdakini ağlatmak isteriz, neredeyse. Başkalarını kendi dertleri karşısında soğukkanlı gördük mü överiz ama soğukkanlılığı bizim dertlerimize karşı gösterdiler mi darılır, kızarız. Dertlerimizi anlamaları yetmez, yanıp yakınmalarını isteriz.

2. Deneme

Zelzele, dün gece, İstanbul’u uykusunun en derin yerinde oynattı. Garip şey! Haftalardan beri komşu toprakları sarsan ve şimdi gizli adımlarla bize yaklaşır gibi olan bu âfetin, faaliyete geçmek için insan gafletini kollayıp gösterdiği şeytani dikkate bakılırsa bunun, cana kastetmiş bir müthiş zekânın işi olduğuna hükmetmek lâzım geliyor.

3. Fıkra

Bir köylü kadın, bir danayı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu adet edinmiş, her gün danayı kucağına alıp taşırmış; sonunda buna o kadar alışmış ki dana büyüüp koskoca öküz olduğu zaman, onu yine kucağında taşıyabilmiş. Bu hikâyeyi kim uydurduysa alışkanlığın ne büyük bir güç olduğunu çok iyi anlatmış olacak. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hoca ve hiç şakası yoktur. Yavaş yavaş, sinsi sinsi içimize ilk adımını atar; başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçak gönüllüdür ama zamanla oraya yerleşip kökleşti mi öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine, gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez...

4. Deneme

Günümüzün dünyasında çevre kirliliği, tüm gezegeni kaplayan boyutlara ulaşmış durumda. Dünyanın birçok bölgesinde insanlar, çevre felaketine karşı korumasız, nükleer tehdit ve radyasyondan habersiz bir yaşam sürmektedir. Bilim adamları ise bu olumsuzlukların devamı halinde dünyadaki tüm canlıların ciddi biçimde tehdit altında olduğunu vurguluyorlar.

Halbuki insanoğlunun gelişimi başlarda yaşam ve doğal çevre ile uyum içinde sürmüştür. Ancak dünyadaki toplumsal ve teknolojik gelişmelerin hızla artışı karşısında ekolojik sistemin bu hassas dengesi giderek bozulmuştur. Bu tehlikeli gelişmenin seyircisi durumunda olan insanlık ise dünyada dengeli bir çevrenin korunamaması halinde tüm canlıların varlığının sürmesinin olanaksızlığını acaba ne zaman anlayacak?

5. Makale

4.

Etkinlik

Destan, Roman

Aşağıda numaralandırılmış özelliklerin, ilgili olduğu edebi türün altına yazınız.

- Yaşanmış veya yaşanabilecek olaylar anlatılır.
- Ulusal özellikler taşır.
- Halkın ortak belleğinin ürünüdür.

- Kahramanları olağanüstü özelliklere sahiptir.
- Olay, yer, zaman ve kişiler bu türün temel unsurlarıdır.
- Evrensel özellikler gösterir.

DESTAN

*Ulusal özellikler taşır.**Halkın ortak belleğinin ürünüdür.**Kahramanları olağanüstü özelliklere sahiptir.*

ROMAN

*Yaşanmış veya yaşanabilecek olaylar anlatılır.**Olay, yer, zaman ve kişiler bu türün temel unsurlarıdır.**Evrensel özellikler taşır.*

5.

Etkinlik

Destan, Roman

Aşağıdaki metinlerin içeriklerinden hareketle türlerini belirleyerek alttaki boşluklara yazınız.

1.

Uygurların vatanında "Hulin" isimli bir dağ vardı. Hulin Dağı'nda Tula ve Selenge isimli iki ırmak vardı. Bir gece oradaki bir ağacın üzerine gökyüzünden ilâhi bir ışık indi. İki ırmak arasında yaşayan halk bunu izledi. Daha sonra ağacın gölgesinde şişkinlik oluştu. İlâhi ay, dokuz ay on gün şişkinlik üzerinde durdu. Ağacın gövdesi yarıldı ve içinden beş çocuk görüldü. Bu ülkenin halkı bu çocukları büyüttü. En küçükleri olan Buğra Han büyüyünce hükümdar oldu. Ülke zengin, halk mutlu oldu.

Destan

2.

Ali Bey, varlıklı bir ailenin tek çocuğudur. İyi bir eğitim hayatı geçirmiş, on yaşına gelinceye kadar birkaç dil öğrenmiştir. Ali Bey, yirmili yaşlara geldiğinde babası ölür; bundan sonra daha rahat ve keyfi bir yaşam sürer. Çamlıca'daki bir gezintisinde bir kadınla tanışır. Kadını oldukça çekici bulur fakat bu kadın Ali Bey'e pek uygun değildir. Adı Mahpeyker olan bu kadın Suriye'de kötü işler yaparak zengin olan Abdullah Efendi ile birlikte dost hayatı sürdürmektedir. Ali Bey'in annesi oğlunun böyle bir kadını beğenmesini kabul etmez ve evlerine Dilaşup adında genç ve güzel bir cariyeyi çağırır fakat oğlunu vazgeçiremez.

Roman

6.

Etkinlik

Haber Metni, Anı

Aşağıdaki metinlerin içeriklerinden hareketle türlerini belirleyerek alttaki boşluklara yazınız.

1.

Malezyalı genç kız, internet ortamında tanıştığı Türk genci ile evlenmek için Malezya'dan Türkiye'ye geldi. Bolu'da yaşayan genç adam ile internetten 2 ay önce tanıştığı Malezyalı genç kız evlendi. Düğünde gelin ve damat, Malezya'ya özgü kıyafetler giyerek, müzik eşliğinde dans etti.

Damat, düğünden sonra Malezya'ya yerleşeceklerini ifade ederek, eşinin Malezya'dan gelirken kendisi için Malezya halkına özgü damatların giydiği "Baju Melayu" adlı damat kıyafetini getirdiğini belirtirken, "İkimiz de düğünde Malezya'ya özgü kıyafetler giymeyi tercih ettik." diye konuştu.

Haber metni

2.

İlkokul 4. sınıf öğrencisiydim. Babam o zamanlar İstanbul'a gider, dört beş ay kadar çalışır sonra bir süreliğine dönerdi. Bu dönüşlerden birinde bana sonsuz bir mutluluk yaşatmıştı. Gelen hediyelerden birisi de beyaz bir spor ayakkabıydı. O günkü mutluluğumu, belki de ömrüm boyunca hiç yaşamadım. Hatta öylesine abartmışım ki ilk gece spor ayakkabımı giyip öyle uyumuştum. Sonraki gün, hemen sokağa fırlamış, kim var kim yok ayakkabımı göstermek için can atıyordum. Sanki memleketin en yaksıklı, en karizmatik erkeği benmişim gibi...

Anı

7.

Etkinlik

Haber Metni, Anı

Aşağıda numaralandırılmış özelliklerin, ilgili olduğu edebi türün altına yazınız.

1. Güncel olayları duyurmak için kaleme alınırlar.
2. Olaya dayalı bir türdür.
3. Yazılanlara yorum katılmaz.

4. Üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra yazılır.
5. Yaşananlar kişinin bakış açısıyla verilir.
6. Yazılar 5N 1K kuralına göre yazılır.

ANI (HATIRA)

Olaya dayalı bir türdür.

Üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra yazılır.

Yaşananlar kişinin bakış açısıyla verilir.

HABER YAZISI

Güncel olayları duyurmak için kaleme alınır.

Yazılanlara yorum katılmaz.

Yazılar 5N 1K kuralına göre yazılır.

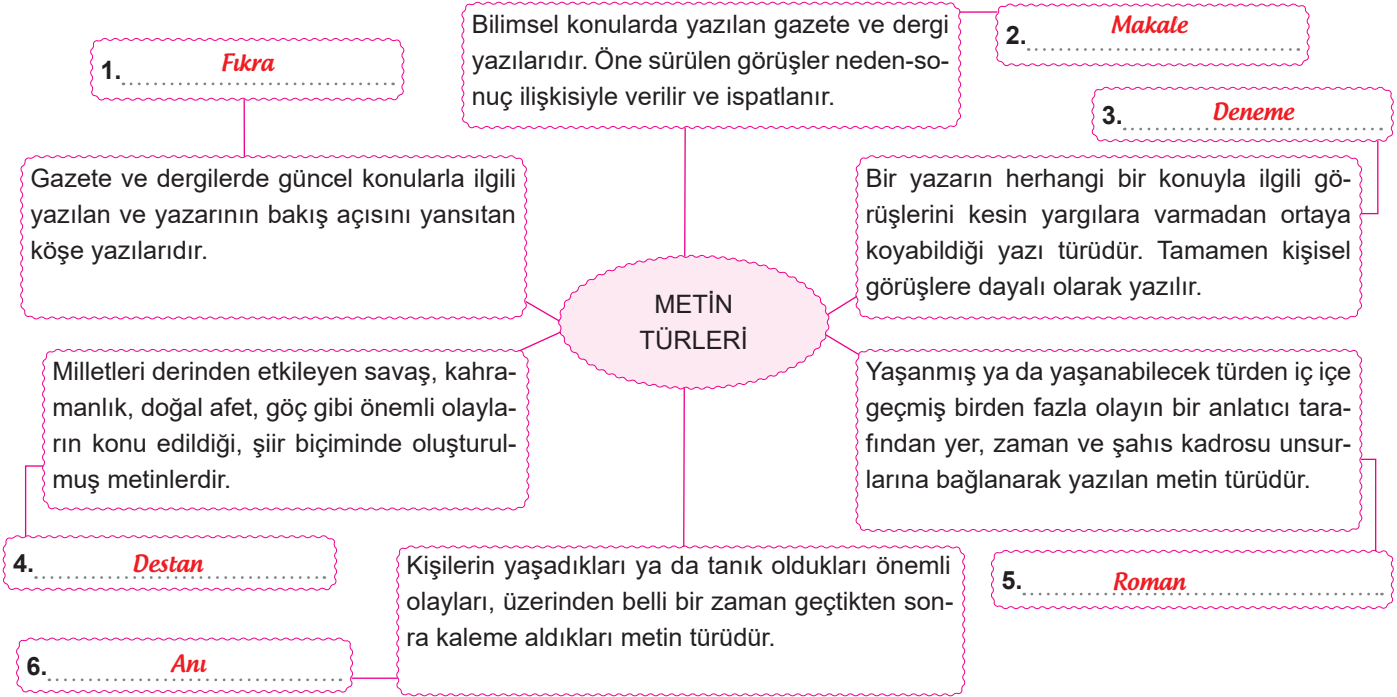

8.

Etkinlik

Metin Türleri

Aşağıdaki kavram haritasında hakkında bilgi verilen metinlerin türlerini bularak ilgili boşluklara yazınız.

9.

Etkinlik

Metin Türleri

Aşağıdaki tabloda özellikleri verilen metinlerin türlerini bularak karşısındaki boşluklara yazınız.

1	Güncel konuların işlendiği gazete köşe yazısı olarak bilinir.	Fıkra
2	Yazarın kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi yazdığı yazılardır.	Deneme
3	Bilimsel konuların işlendiği yazı türüdür.	Makale
4	Günlük gazete, dergi, radyo ve televizyonlarda güncel olayları duyurmak amacıyla kaleme alınan yazılardır.	Haber metni
5	Kişinin başından geçen olayları kaleme aldığı yazılardır.	Anı
6	Olay, yer, zaman ve kişilerin temel unsur olarak alındığı uzun bir yazı türüdür.	Roman
7	Kahramanları olağanüstü özelliklere sahip olan ve ulusal özellikler taşıyan bir türdür.	Destan

"Metin Türleri" Konusunu Değerlendiriyorum.

Aşağıdaki ölçütlere göre "metin türleri" konusunu öğrenip öğrenmediğinizi uygun puan vererek değerlendiriniz.

Doğru: 3			Kısmen doğru: 2			Yanlış: 1		
Metin türlerini ayırt edebiliyorum.			Bilgilendirici metinler yazabiliyorum.			Hikâye edici metinleri tahlil edebiliyorum.		
3	2	1	3	2	1	3	2	1

BÖLÜM FİİLDE ÇATI

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

- Geçişli Fiiller
- Geçişsiz Fiiller

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

- Etken Fiiller
- Edilgen Fiiller

FİİLDE ÇATI

⇒ Eylemlerin özne ve nesnelere göre olan özelliklerine **çatı** denir. Cümlede çatı özelliğinin oluşabilmesi için yüklem çekimli bir fiil olması gerekir.

NOT

⇒ Yüklemi isim (ad) olan cümlelerde çatı özelliği aranmaz.

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

Özne-Yüklem İlişkisi

Etken Füller

⇒ Cümlede yüklem bildirdiği işi yapanın belli olduğu fiillerdir. Etken fiillerin kullanıldığı cümlelerde özne gerçek öznedir.

» Kardeşim arkadaşını çağırmış. (Çağır kim ⇒ kardeşim) » Biz de sizinle geliyoruz. (Gelen kim ⇒ biz)

özne yüklem özne yüklem

» Güneş acayip yakıyordu. (Yakan ne ⇒ güneş) » Bir çiçekle bahar olmaz. (Olmayan ne ⇒ bahar)

özne yüklem özne yüklem

⇒ Etken fiilli cümlelerde, özne cümlede bulunabileceği gibi cümle içerisinde yer almayıp gizli özne de olabilir. Yani gizli öznenin olduğu cümleler de etken fiillidir.

» Odanı bir an önce toplamalısın. (Gizli özne "Sen") » Yarın hep ders çalışacaktım. (Gizli özne "O")

yüklem yüklem

» Övünür eserleriyle. (Gizli özne "O") » Niçin ona sert davranıyorsun? (Gizli özne "Sen")

yüklem yüklem

Özne-Yüklem İlişkisi

Edilgen Füller

⇒ Cümlede yüklem bildirdiği işi yapanın belli olmadığı eylemlerdir. Edilgen fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne işi yapan değil, işten etkilenendir. Dolayısıyla bu cümlelerde özne, sözde öznedir. Edilgen eylem "-I, -n" ekleriyle türetilir.

» Halılar güzelce yıkandı. (Yıkama işini kimin yaptığı belli değildir.)

» Çocukların ödülleri verildi. (Ödül verme işini kimin yaptığı belli değildir.)

sözde özne yüklem

» Evi temizledi. (Kim temizledi ⇒ O) ⇒ Etken » Ev temizlendi. (Kim temizledi ⇒ Bilinmiyor) ⇒ Edilgen

yüklem yüklem

⇒ "-I" ve "-n" eklerini alan her yüklem edilgen çatılı olarak değerlendirilemez. Bu ekler olsa dahi yüklem gerçek özne alıp alamadığına bakılmalıdır. Yüklem gerçek özne aldığı takdirde etken çatılı olur.

» Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçındı. (Yüklem, özne-yüklem ilişkisine göre etken çatılıdır.)

Cümlede gizli özne vardır. "Kaçınan kim?" sorusuna "o" cevabı verilebilmektedir. Yüklemde "-n" harfi bulunsada dahi yüklem gerçek özne aldığından etken çatılıdır. Kaçınma eylemini gerçekleştiren bellidir.

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

Nesne-Yüklem İlişkisi

Geçişli Fiiller

⇒ Nesne alabilen fiillerdir. Yani "Neyi?, Kimi?" sorularına cevap veren fiiller geçişlidir.

» Bardakları iyice yıkadım. (Neyi? ⇒ Bardakları)
nesne yüklem

» Memleketini özlüyordu. (Neyi? ⇒ Memleketini)
nesne yüklem

» Orhan Veli'yi övmüş. (Kimi? ⇒ Orhan Veli'yi)
nesne yüklem

» Her yerde kızını arıyordu. (Kimi? ⇒ Kızını)
nesne yüklem

⇒ Yüklem geçişli olduğu hâlde cümlede nesne olmayabilir. Bu cümlelerde fiiller geçişlilik özelliğini devam ettirir.

» Kimimiz az, kimimiz çok okuruz.
yüklem

Bu cümledeki yükleme "Neyi?" sorusunu sorduğumuzda "kitap, dergi, şiir, haber" gibi cevaplar alırız. Bu durum "okuruz" fiilinin geçişli olduğunu gösterir.

» On dakika sonra bakkala gönderin.
yüklem

Bu cümledeki yükleme "Kimi?" sorusunu sorduğumuzda "Ali'yi, çocuğu, çırağı" gibi cevaplar aldığımızdan bu fiil, cümlede nesne olmasa bile geçişlidir.

Nesne-Yüklem İlişkisi

Geçişsiz Fiiller

⇒ Nesne alamayan fiillerdir. Geçişsiz fiiller "Neyi?, Kimi?" sorularına cevap vermez.

» Elimdeki çantaya merakla baktı.

"Baktı" yüklemine "Neyi?, Kimi?" sorularını sorduğumuzda mantıklı bir cevap alamayız. Dolayısıyla bu eylem geçişsizdir.

» Ağaçların arkasından kırmızı bir ay doğuyordu.

"Doğuyordu" yüklemine "Neyi?, Kimi?" sorularını sorduğumuzda mantıklı bir cevap alamayız. Dolayısıyla bu eylem geçişsizdir.

Edilgen eylem ekleriyle (-l, -n) eylemler geçişsiz yapılabilir.

» Sorunun çözümünü nihayet buldu. (Neyi buldu ⇒ Sorunun çözümünü) ⇒ Geçişli
yüklem

» Sorunun çözümü nihayet bulundu. (Neyi bulundu ⇒ Yanıt yok ⇒ "Sorunun çözümü" ifadesi öznedir.) ⇒ Geçişsiz
yüklem

NOT

⇒ Eylemin geçişli mi geçişsiz mi olduğunu anlamak için yüklem önüne "onu" kelimesini getiririz. Anlamli oluyorsa geçişli, anlamli olmuyorsa geçişsizdir.

» Artık ben de seviyorum. ⇒ "Onu seviyorum" ifadesi anlamlidir. Geçişli fiildir.

» Göçmen kuşlar güneye uçtu. ⇒ "Onu uçtu" ifadesi anlamsızdır. Geçişsiz fiildir.

1.

Etkinlik

Özne - Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Öznelere ilgili kutucuklarda yer alan bilgilerden hareketle aşağıda numaralanmış cümlelerdeki özneleri bularak türlerini örnekteki gibi karşısındaki boşluğa yazınız.

Gizli Özne

Öznenin cümlede sözcük olarak yer almadığı; ancak yüklem görevinde kullanılan fiillerdeki çekim eklerinden hareketle bulunabilen öznelerdir. Etken fiillerde bulunur.

Gerçek Özne

Yüklemin bildirdiği işi yapan ve cümlede sözcük olarak yer alan öznelerdir. Etken fiillerde bulunur.

Sözde Özne

Yüklemin bildirdiği işi yapanın belli olmadığı cümlelerde, işten etkilenen konumda olup özne için sorulan “kim?” ve “ne?” sorularına cevap olan öznelerdir. Sözde özne edilgen fiillerde bulunur.

1	Kırlarda on iki ay yaşamayı severim ben.	Gerçek Özne
2	Kitabı sözlük harfleri sırasına göre düzenledim.	Gizli Özne
3	Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan antlaşmalar geçersiz sayılmıştır.	Sözde Özne
4	İstanbul'un güvenliği sağlandığı takdirde Boğazlar ticarete açılacak.	Sözde Özne
5	Uzaktaki gemilerin seslerini duymaya çalıştım rıhtımda.	Gizli Özne
6	Bir yıl içerisinde yirmi gün devamsızlık yapan Mustafa okuldan atılmıştır.	Sözde Özne
7	Yaz boyunca birkaç öykü kaleme aldım.	Gizli Özne
8	Akşamın karanlık yüzü kendini göstermeye başlamıştı artık.	Gerçek Özne
9	Bölgede yaşayan Türklere geniş haklar verilecek.	Sözde Özne
10	Orada büyüyen çocuğu mimarbaşı olmaya kadar götüren bir serüvene tanık oluyorsunuz.	Gizli Özne
11	Evin dönüş yolunu tutmaya hazırlanırken bir vapur düdüğünün cılız sesi beni geriye döndürdü.	Gerçek Özne
12	Yazar, edebî türdeki eserlerini 2018 Haziran'ında dört kitapta toplamış.	Gerçek Özne
13	Kars Antlaşması ile doğu sınırımız kesin olarak belirlenmiştir.	Sözde Özne
14	Mevsimlerden baharı, aylardan ise mayısı severim.	Gizli Özne

2.

Etkinlik

Özne - Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Aşağıdaki cümlelerin özne-yüklem ilişkisine göre fiil çatılarını bularak örnekteki gibi karşılıklarına yazınız.

	Cümleler	Özne - Yüklem İlişkisi
1	Güneşin son ışıkları baygın öpüşlerle Kanlıca Tepeleri'ni yalıyordu.	<i>Etken fiil</i>
2	Bunların bedeli Çanakkale'de şehitlerimizin kanıyla ödenmiştir.	<i>Edilgen fiil</i>
3	Bunu, okuru metne dahil etmek amacıyla yaptığını söylüyor.	<i>Etken fiil</i>
4	Ankara-Sivas YHT hattının açılışının yapılarak işletmeye alınacağı ifade edildi.	<i>Edilgen fiil</i>
5	Odaya dönünce genç askerleri Ayşe'nin sandalyesi etrafında diz çökmüş buldum.	<i>Etken fiil</i>
6	İstanbul Yenikapı semtinde büyük bir arkeolojik kazı yürütülüyor.	<i>Edilgen fiil</i>
7	İhsan ona Ayşe'ye olan aşkını anlatır.	<i>Etken fiil</i>
8	Zavallı çocuk! Siyah gözlerinde yaşlar kurumadan kalbinden vuruldu.	<i>Edilgen fiil</i>
9	Saltuk Buğra Han'ın işaretiyle hükümdar toprağa gömülür.	<i>Edilgen fiil</i>
10	Geçtiğimiz ay yapılan kazıda bulunan bir batık, haber oldu.	<i>Etken fiil</i>
11	Bu projenin önemli bir aşamaya geldiği duyuruldu.	<i>Edilgen fiil</i>
12	Genellikle betimleyici anlatımdan faydalanılır.	<i>Edilgen fiil</i>
13	İstanbul'un altında bir tarih yattığı yönündeki düşüncelerim son yıllarda giderek güçleniyor.	<i>Etken fiil</i>
14	Bu savaşlar tarihe özgü bir nesnellikle değil, düş gücüyle beslenip zenginleştirilerek anlatılır.	<i>Edilgen fiil</i>

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

Gerçek ve sözde özne arasındaki farkı bilirim.	
Fiillerin öznelerine göre çatılarını bulabilirim.	
Hangi tür cümlelerde fiil çatısının aranmayacağını bilirim.	
Etken ve edilgen fiiller arasındaki farkları bilirim.	

Bu form kendinizi değerlendirmek üzere hazırlanmıştır. Yukarıdaki her ifadeyi okuyunuz. Bu ifadelere göre kendinizi değerlendiriniz. Buna göre; "5: Çok iyi, 4: İyi, 3: Orta, 2: Kabul edilebilir, 1: Geliştirilmesi gerekli" olarak dereceleyiniz. Bu puanlamadan en çok 20, en az 4 puan alınabilir.

Aldığım Puan:

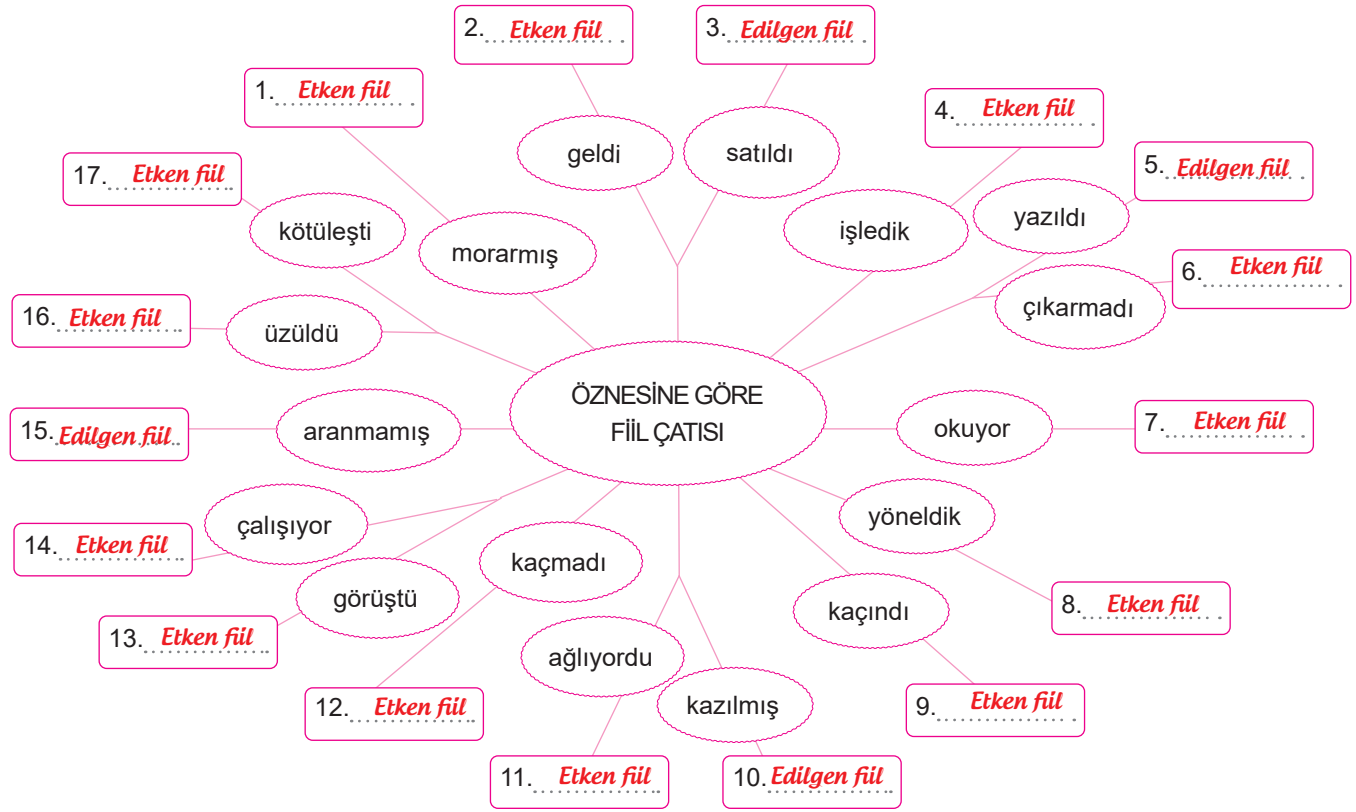

3.

Etkinlik

Özne- Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Aşağıdaki kavram haritasında yer alan fiillerin etken ya da edilgen olma durumlarını örnekteki gibi karşılarındaki boşluklara yazınız.

4.

Etkinlik

Özne- Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Metinde yer alan altı çizili fiilleri, özne - yüklem ilişkisine göre inceleyip ilgili kutucuklara yerleştiriniz.

Vatandaki bütün kuşlar, hayvanlar, kendi dilleriyle bu kayanın gidişine ağladılar. Yedi gün sonra da Tigin öldü. Memleket felaketten kurtulamadı. Halk, rahat yüzü görmedi. Irmaklar kurudu. Göllerin suyu tükendi. Toprak çatladı, yiyecek vermez oldu. Nihayet Bugu Han'ın çocuklarından bir başkası yurda hakan seçildi. Onun zamanında memleketteki ehli, vahşi bütün hayvanların, bütün kuşların, bütün çocukların hatta bütün cansızların "Göç! Göç!" diye derin üzüntüyle bağırarak duyuldu. Uygurlar bu manevi işarete uyarak toplandılar. Yurtlarını bırakıp göçmeye başladılar. Nerede durmak istedilerse bu sesleri duydular. Nihayet Beş Balığ'ın bulunduğu yere geldiler. Orda sesler kesildi. Uygurlar da burada durup beş mahalle yaptılar. Adını Beş Balık koydular. Burada yaşayıp çoğaldılar.

ETKEN FİİLLER

EDİLGEN FİİLLER

Etken ve edilgen fiilleri tanı-
yor muyuz?*ağladılar**kurtulamadı**kurudu**tükendi**toplandılar**seçildi**duyuldu*

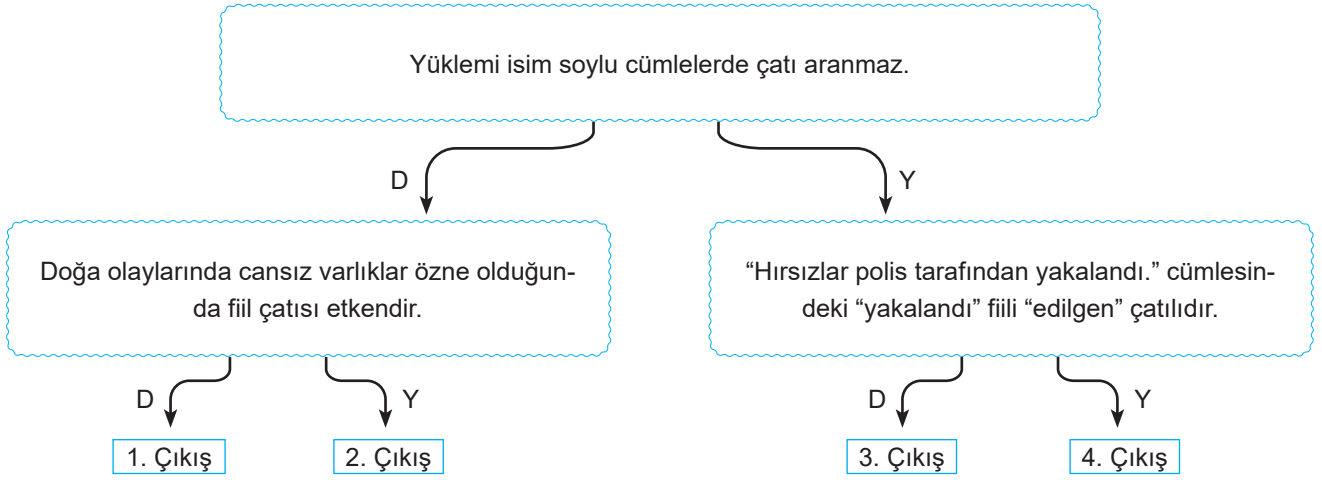

5.

Etkinlik

Özne- Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki ifadeler doğru bir şekilde değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılacağını bularak “DOĞRU ÇIKIŞ” bölümüne yazınız.

DOĞRU ÇIKIŞ = 1. Çıkıştır.

6.

Etkinlik

Özne- Yüklem İlişkisi: Etken ve Edilgen Fiiller

Aşağıdaki cümlelerin özne-yüklem ilişkisine göre çatısını (Etken, Edilgen) bularak karşlarına yazınız.

1	Doğrusu bu akıl verme vazifesini üstümüze almak istemedik.	<i>Etken fiil</i>
2	Aziz Sancar, Nobel Kimya Ödülü'nü almak için İsveç'e çağrıldı.	<i>Edilgen fiil</i>
3	Akdeniz'i müjdeleyen masmavi bir deniz ıssız kıyılarda köpüklenip duruyor.	<i>Etken fiil</i>
4	Küçük kabinleri hasırla döşenmiş güzelim plajların hepsi kaldırılmış.	<i>Edilgen fiil</i>
5	Efes'ten Söke'ye giden yol yer yer düzeltiliyor, genişletiliyor.	<i>Edilgen fiil</i>
6	Bu caddeye ne kadar çok fotoğrafçı toplanmış!	<i>Etken fiil</i>
7	Türk sinemasının usta isimlerinden Münir Özkul, 93 yaşında hayatını kaybetti	<i>Etken fiil</i>
8	Dekameron adlı eser, hikâye türünün ilk örneği kabul edilir.	<i>Edilgen fiil</i>
9	Onu, ev duvarının bir kenarına çaktığım çiviye asmış, yola çıkmıştım.	<i>Etken fiil</i>
10	Vecihi Hürkuş, Birinci Dünya Savaşı'nda Bağdat Cephesi'ne tayin edilmiştir.	<i>Edilgen fiil</i>
11	Uçakların bakımının yetersiz olmasından dolayı başarılı olamamışlar.	<i>Etken fiil</i>
12	Binlerce insanın gözü önünde ışıltı parıldamaya başladı.	<i>Etken fiil</i>
13	Gökyüzü yağmur yüklü bulutlarını yere bıraktı.	<i>Etken fiil</i>

7.

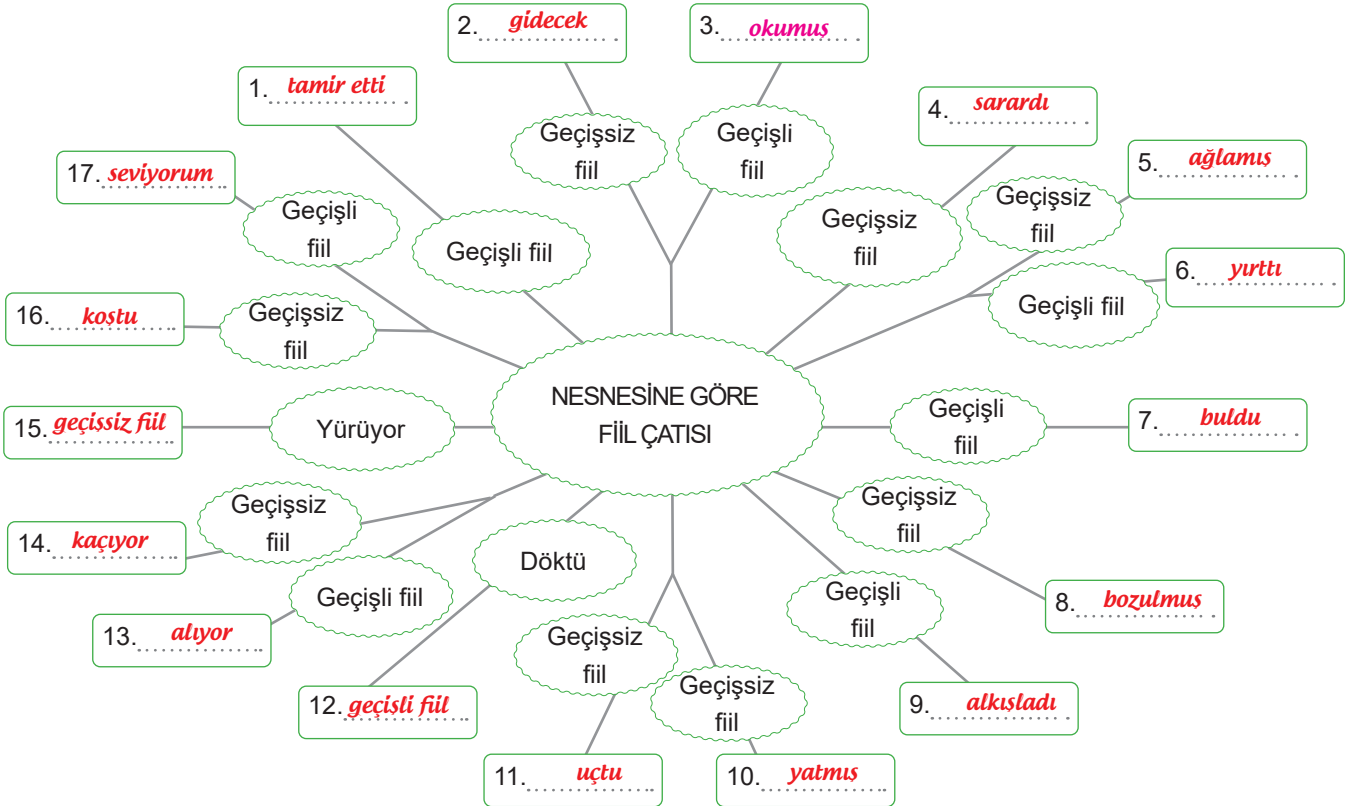
Etkinlik

Nesne-Yüklem İlişkisi: Geçişli ve Geçişsiz Fiiller

“Kimi, neyi” sorularına cevap verebilen fiiller geçişli; cevap veremeyen fiiller ise geçişsizdir. Buna göre aşağıdaki kavramları, kavram haritasındaki ilgili yerlere örnekteki gibi yazınız.

NESNESİNE GÖRE FİİL ÇATILARIYLA İLGİLİ KAVRAMLAR

tamir etti	gidecek	koştu	sarardı	ağlamış	okumuş
yırttı	bozulmuş	yatmış	geçişli fiil	buldu	uçtu
geçişsiz fiil	alkışladı	kaçıyor	alıyor	seviyorum	

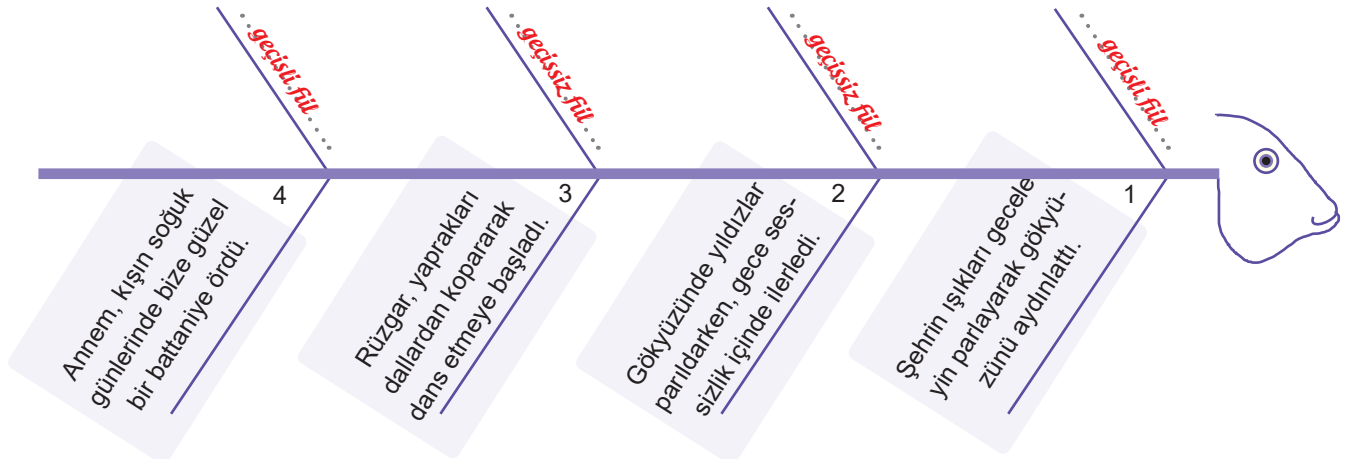

8.

Etkinlik

Nesne-Yüklem İlişkisi: Geçişli ve Geçişsiz Fiiller

Aşağıdaki balık kılıçığında yer alan cümleleri nesnelere göre inceleyerek fiil çatılarını karşılarındaki boşluklara yazınız.

9.

Etkinlik

Nesne-Yüklem İlişkisi: Geçişli ve Geçişsiz Fiiller

Aşağıdaki cümlelerin nesne-yüklem ilişkisine göre çatısını bularak örnekteki gibi karşısına yazınız.

	Cümleler	Nesne - Yüklem ilişkisi
1	Ayaklarını ortadaki yuvarlak masaya uzatarak kitap okuyordu.	Geçişli fiil
2	Şevket, evdeki eğlenceli hayatı sürdürebilmek için kasadan gizlice para alır.	Geçişli fiil
3	Mehmet Rauf da cuma günleri Şuayıp ile bana gelmeye başladı.	Geçişsiz fiil
4	Hikâyelerine, romanlarına karşı derin bir saygı değerlendirmesi gösteriyordu.	Geçişli fiil
5	Sonradan öğrendiğime göre, Sait Faik burasını bir türlü kapatamıyordu.	Geçişli fiil
6	Baba, hayat değişmiş, diyordu.	Geçişli fiil
7	Göl Saatleri şairi şimdi hayatta olsaydı kim bilir, ne kadar kızardı.	Geçişsiz fiil
8	Ben onu akan suların önünde daha yavaş geçen bir çiçek gibi duyuyordum.	Geçişli fiil
9	Gönlüme dolan kokusu bana bayıltıcı geliyordu.	Geçişsiz fiil
10	Anadolu notları arasına bugün dumanı üstünde bir Rumeli notu sıkıştırıyorum.	Geçişli fiil
11	Şimdiden soba yanmasına imkân olmadığı halde âdeta şüphe ile sobayı yakıyorum.	Geçişli fiil
12	Yağmur altında beklemek bir nevi kıdem hakkıdır ümidiyle oradan ayrılmıyorum.	Geçişsiz fiil
13	Üstü açık birtakım çardaklar arasında bir otomobil görüyorum.	Geçişli fiil
14	Bu satırları yazarken daha bu yolculuğun sarsıntıları vücudumdan gitmedi.	Geçişsiz fiil

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6 - 10 arası doğru: ★★ 11-14 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı ➡

1 yıldız →

3 yıldız →

10.
Etkinlik

Özne- Yüklem İlişkisi, Nesne-Yüklem İlişkisi

Aşağıdaki metinde yer alan altı çizili fiilleri çatısına göre inceleyip ilgili kutucuklara yerleştiriniz.

Bugün de eş dost ziyaretlerinde ikramın başını çeken kahve, öyle gelişigüzel pişirilmez. Pişirilirse konuğa saygısızlık sayılır. Hele ziyarete gelen konuk, bir ehlikeyif, bir kahve tiryakisi ise kahveden, kahveyi getirene kadar bir “tazelik” arardı. Kahve üzerine söylenen şu beyit o günlerde söylenirdi:

Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?

Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler.

Ardından da hemen şu beyit okunurdu:

Ehlikeyfe kahve verse tazeler,

Ehlikeyfin keyfini yelpazeler.

Kahve tiryakileri kahvesiz edemezlerse de aslında kahve eş, dost, yârenin bir arada sohbetine kapı açar; daha doğrusu bu sohbetin ön sözü olurdu. Kahvenin ve kahvehanenin birer bahane, istenilenin dostlarla sohbet etmek olduğunu ifade eden şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane

Gönül sohbet ister, kahve bahane.

Anadolu’da konukseverliğin başını kahve çeker, demistik. Gerçekten öyle. Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar. Birçok bölgede bu ikram daha da ağır basar. Güney Anadolu’da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen konuk, önce selam verip kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. Ondan sonra kahvehanede bulunanlar, teker teker ikrama başlarlar.

Etken Fiiller

*arardı
yeniler
tazeler
kapı açar
başlarlar
dillerden düşmezdi*

*ister
demistik
bırakmazlar
ağır basar
içer*

Edilgen Fiiller

*pişirilmez
sayılır
söylenirdi
okunurdu*

Geçişli Fiiller

*arardı
yeniler
tazeler
ister*

*demistik
bırakmazlar
içer*

Geçişsiz Fiiller

*kapı açar
dillerden düşmezdi
ağır basar
başlarlar*

*pişirilmez
sayılır
söylenirdi
okunurdu*

ÖZ DEĞERLENDİRME

“Fiilde çatı” konusunu öğrenebildim mi?

Mükemmel

İyi

Orta

Geliştirmeliyim

10.

BÖLÜM CÜMLE TÜRLERİ (CÜMLE ÇEŞİTLERİ)

YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

- Kurallı Cümle
- Devrik Cümle
- Eksiltili Cümle

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

- Tek Yüklemlı Cümleler
- Fıllımsı Bulunan Cümleler
- Birden Çok Yüklemlı Cümleler
- Bağlacı Olan Cümleler

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

- İsim Cümleleri
- Fııl Cümleleri

ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER

- Olumlu Cümle
- Olumsuz Cümle
- Soru Cümlesi
- Ünlem Cümlesi

CÜMLE TÜRLERİ

➔ Bir yargı bildiren sözcük ya da sözcük grubuna **cümle** denir. Cümleler sahip oldukları çeşitli özelliklere göre dört ana başlık altında incelenir.

Yüklem Türüne Göre Cümleler

İsim (Ad) Cümleleri

- ➔ Yüklemi isim soylu sözcükler olan cümlelerdir.
- » Yavrucağız günlerdir açmış.
isim
- ➔ Yüklemi fiilimsi olan cümleler, isim cümlesidir.
- » Tek beklentim mutlu olmaktı. (olmak ➔ isim-fiil)
yüklem

Fîl (Eylem) Cümleleri

- ➔ Yüklemi çekimli fiil olan cümlelerdir.
- » Ayağını yorganına göre uzat.
fiil
- » Komşuda pişer, bize de düşer.
fiil fiil

Yüklem Yeriine Göre Cümleler

Kurallı Cümleler

- ➔ Yüklemi cümlede sonunda bulunan cümlelere **kurallı** ya da **düz cümle** denir.
- » Ben seni unutmak için sevmedim.
yüklem
- » Soğuk bir kış sabahı yola çıktık.
yüklem

Devrik Cümleler

- ➔ Yüklemi cümlede başında ya da ortasında bulunan cümlelere **devrik** ya da **kuralsız cümle** denir.
- » Dalgalar sen de şafaklar gibi ey nazlı hilal!
yüklem
- » Elleri sıcaktı bakışlarının aksine.
yüklem

Eksiltili Cümleler

- ➔ Yüklemi söylenmemiş, tamamlanmamış cümlelerdir. Bu cümlelerde yüklemi; okuyucu zihninde tamamlar.
- » El sallayan kadınlar, yaşlılar, çocuklar...
- Bu cümlede yüklem söylenmemiştir. Okuyucu zihninde "gördük" yüklemiyle cümleyi tamamlayabilir.
- ➔ Ek fiili düşmüş cümleler eksiltili cümle değildir.
- » Gözlerinde hep hüznün var. (Yüklemdeki "-dır" ek fiili düşmüştür.)
yüklem

Anlamlarına Göre Cümleler

Olumlu Cümleler

- ➔ Yüklem bildirdiği yargı gerçekleşmiş ya da gerçekleşebilecek nitelikteyse bu cümleler **olumlu cümleler**dir.
- » Çiçekçide yaşlı bir adam vardı.
- » Sonunda huzuru buldum burada.
- ➔ Olumlu cümlelerde yüklemde bildirilen durumun iyi ya da kötü olması önemli değildir. Burada önemli olan cümledeki iş ya da durumun gerçekleşmesidir.
- » Altında eziliyorum çaresizliğimin.

Olumsuz Cümleler

- ➔ Yüklem bildirdiği yargının gerçekleşmediğini ya da gerçekleşmeyeceğini ifade eden cümleler **olumsuz cümleler**dir.
- » Ben anlamam toptan tüfekten.
- » Bana karşı çok anlayışsız.
- ➔ Fiil cümlelerinde olumsuzluk, "-ma / -me, -maz / mez" ekleriyle; isim cümlelerinde olumsuzluk, "-sız / -siz" ekleri ve "yok, değil" sözcükleriyle yapılır.

» Bazı cümleler yapıcı olumlu, anlamca olumsuz ya da yapıcı olumsuz, anlamca olumlu olabilir.

Yapıcı Olumsuz, Anlamca Olumlu Cümleler: Bu cümlelerde yüklemdeki yargı gerçekleşir ama cümlede olumsuzluk eki ya da sözcüğü yer alır.

» Sizin misafirperverliğinizi bilmez miyim? (Bilirim)

» Cümlede olumsuzluk bildiren birden fazla unsur varsa cümle yapıcı olumsuz, anlamca olumlu olur.

» Bu mağazada yok yok. (Her şey var.)

Yapıcı Olumlu, Anlamca Olumsuz Cümleler: Bu cümlelerde yüklemdeki yargı gerçekleşmez ama cümlede olumsuzluk bildiren herhangi bir sözcük ya da ek de yer almaz.

» Gel de şu sıcaklarda uyu. (Uyuyamama)

» Ne gazete alırdı ne dergi. (Gazete ve dergi almamak.)

Soru Cümleleri

» Soru ekleri veya sözcükleriyle bir konu hakkında bilgi almak, cevaplar bulmak amacıyla oluşturulan cümlelere **soru cümleleri** denir.

» Bunlar benim miymiş? (Soru eki)

» Tren kaçta hareket eder? (Soru sözcüğü)

» Soru eki kullanılan ancak soru anlamı taşımayan cümlelere **sözde soru cümleleri** denir.

Ünlem Cümleleri

» Sevinç, hüznün, şaşırma, korku gibi duyguları ifade eden veya içerisinde ünlem ifadeleri bulunan cümlelere **ünlem cümleleri** denir.

» Seni burada görmek ne güzel!

» Hâlâ unutmadığına inanamıyorum!

» Hay Allah, nasıl da unuttum!

» Hey, beni dinlesenize!

Yapılarına Göre Cümleler

Tek Yüklemli Cümleler

» Tek yüklemi olan yani içinde yargı bildiren tek bir ifade bulunan cümlelerdir.

» Dün akşam aşağı mahallede düğün yaptılar.

» Dün gözüme uyku girmede.

» Hiçbir zaman geçmedi gönül sızısı.

Birden Çok Yüklemli Cümleler

» En az iki yüklem birbiri virgül ya da noktalı virgülle bağlandığı cümlelerdir.

» Kendinizi kötü hissetmeyin, bu zorluklar sona erecektir.
1. cümle 2. cümle

» Cömert derler, maldan ederler, yiğit derler, candan ederler.
1. cümle 2. cümle 3. cümle 4. cümle

Bağlacı Olan Cümleler

» İki yüklem birbiri bağlaçlarla bağlandığı cümlelerdir.

» Adam eve geldi **ve** yatağına uzandı.

» Her şeyi bil **ama** yapma!

» Hem kendisi aramıyor **hem de** beni suçluyor.

Fiilimsi Bulunan Cümleler

» İçinde fiilimsi türünden sözcük ya da sözcükler olan cümlelerdir.

» Önce sola, sonra sağa bakarak karşıya geçti. (zarf-fiil)

» Arayan, soran kalmayınca o da gitti. (sıfat-fiil, zarf-fiil)

» Fiilimsi bulunan cümleler temel ve yan cümleden oluşur.

Temel Cümle: Cümledeki ana yargıyı bildiren kısımdır.

Yan Cümle: Cümlede fiilimsinin olduğu kısımdır.

» Sürekli ardına bakanlar başaramaz.
yan cümle temel cümle

» Şart ekiyle kurulan ve cümle içinde başka bir cümle bulunduran cümlelerde de temel ve yan cümleden bahsedilir. Bu nedenle bu cümleler tek yüklemli sayılmaz.

» Baban izin verirse sen de dondurma al.
yan cümle temel cümle
(Şart ekiyle kurulmuş cümle)

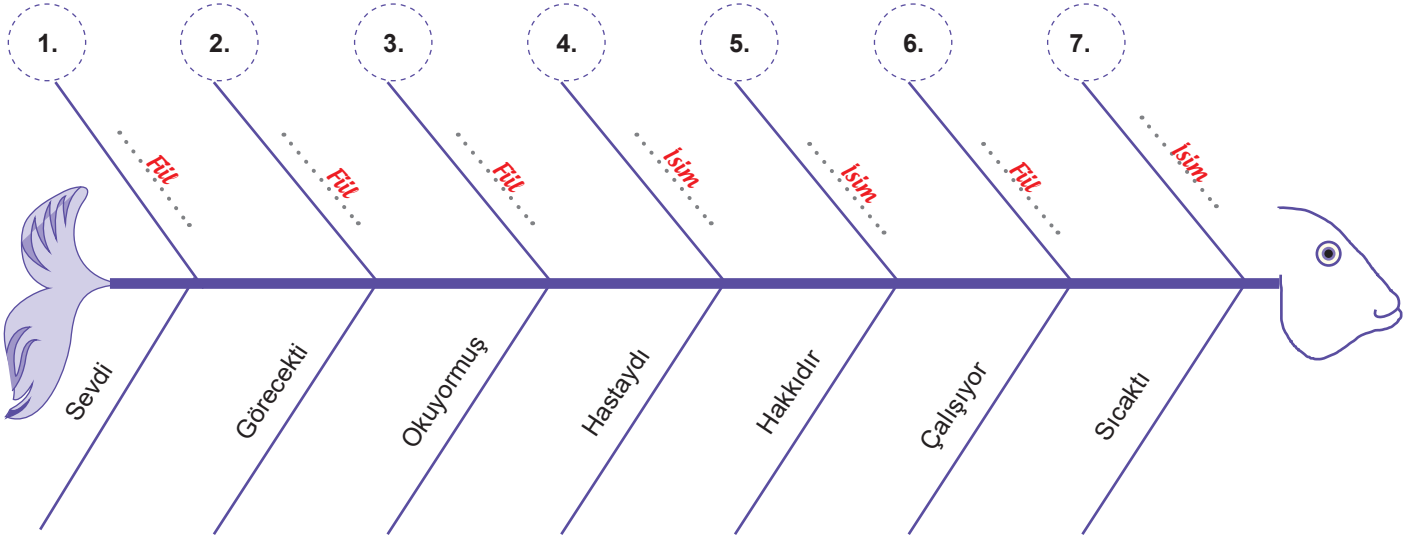

1.

Etkinlik

Yüklemin Türüne Göre Cümleler: İsim ve Fiil Cümleleri

Aşağıdaki balık kılıçığında yer alan sözcüklerin türünü (isim ya da fiil) bularak altlarındaki yerlere yazınız.

2.

Etkinlik

Yüklemin Türüne Göre Cümleler: İsim ve Fiil Cümleleri

Aşağıdaki cümleleri yüklem türüne göre inceleyiniz. Bu cümlelerin isim cümlesi mi yoksa fiil cümlesi mi olduklarını bularak yanlarındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Yüklemin Türüne Göre
1	İsfahan'da yaşayan bir hükümdarın ve keşiş hazinedarının çocuğu olmaz.	Fiil cümlesi
2	Kerem ve Sofu, Aslı'yı bulmak için diyar diyar gezerler.	Fiil cümlesi
3	Eğer gider isen bizim ellere, sana söyleyeyim; dur, seher yeli.	Fiil cümlesi
4	Evine bir daha dönmek üzere verdiği karar kesin idi.	İsim cümlesi
5	Hatice Hanım'ın temizlik merakından başka bir de yüksek ökçe merakı vardı.	İsim cümlesi
6	Aşçı arkasına bakmadan Bey'in kapısına vardı.	Fiil cümlesi
7	Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum.	İsim cümlesi
8	Bir hafta içinde adamların on beşten fazla hırsızlığını yakaladı.	Fiil cümlesi
9	Çocukluğumda güçlü bir din duygusuyla doluydum.	İsim cümlesi
10	Gökyüzü lacivert gözleriyle kendisine şefkat ve merhametle bakıyordu.	Fiil cümlesi
11	Ev yaşamımızın bendeki en eski anıları, bu gece okumalarıyla karışıktır.	İsim cümlesi

3.

Etkinlik

Yüklem Yeri Göre Cümleler: Kurallı, Devrik ve Eksiltili Cümleler

Aşağıdaki cümleleri yüklem yeri göre inceleyiniz. Buna göre bu cümlelerin kurallı mı, devrik mi ya da eksiltili mi olduklarını yanlarındaki boşluğa yazınız.

1	Ey suyun sesinden anlayan bağlar, ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?	Devrik
2	Mehlika Sultan'a âşık yedi genç, gece şehrin kapısından çıktı.	Kurallı
3	Az veren candan çok veren maldan.	Eksiltili
4	Çayın son yudumunda kalfalar geldiler, yerlerine oturdular.	Kurallı
5	Gök mavi mavi gülümsüyordu, yeşil dallar arasından.	Devrik
6	Annemin pişirdiği yemek çok lezzetli.	Kurallı
7	Kim bilir neredesiniz, geçen dakikalarım?	Devrik
8	Deveyi yardan uçuran...	Eksiltili
9	Ellerinin ikisini dayayıp bastırdı, sarsıntı bu kez iki elini de hınçla geri itti.	Kurallı
10	Hakkı Bey kasasına döndü, açtı, bir tomar para çıkardı.	Kurallı
11	Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!	Kurallı
12	Giden şanlı akıncı ne gün döner yurduna.	Devrik
13	Önümüzde göz alabildiğine çıplak dağlar...	Eksiltili
14	Evden işe, işten eve.	Eksiltili
15	Günün birinde yol kenarlarında toprak anamızın koyu yeşil saçlarını görmeyeceksiniz.	Kurallı

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6 - 10 arası doğru: ★★ 11-15 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

4.

Etkinlik

Anlamlarına Göre Cümleler: Olumlu, Olumsuz, Soru ve Ünlem Cümlesi

Aşağıdaki olumlu cümleleri, örnekteki gibi önce olumsuz sonra da soru cümlelerine çeviriniz.

1	En önemli seyirlik oyunlar arasında yer alan bu oyunun belirli bir akış düzeni vardır.	En önemli seyirlik oyunlar arasında yer alan bu oyunun belirli bir akış düzeni yoktur.
		En önemli seyirlik oyunlar arasında yer alan bu oyunun belirli bir akış düzeni var mıdır?
2	Ben alt kata, şişeye su doldurmak için inmiştim.	Ben alt kata, şişeye su doldurmak için inmemiştim.
		Ben alt kata, şişeye su doldurmak için mi inmiştim?
3	Roman yazarları aynı zamanda topluma ışık tutan aydınlardır.	Roman yazarları aynı zamanda topluma ışık tutan aydınlar değildir.
		Roman yazarları aynı zamanda topluma ışık tutan aydınlar mıdır?
4	Önünde uzanan gelecekte umutluydu.	Önünde uzanan gelecekte umutlu değildi.
		Önünde uzanan gelecekte umutlu muydu?
5	Akşam yaklaştığı için aşağıdan derenin uğultusu çok duyuluyordu.	Akşam yaklaştığı için aşağıdan derenin uğultusu çok duyulmuyordu.
		Akşam yaklaştığı için aşağıdan derenin uğultusu çok duyuluyor muydu?
6	Bugünün romancısı, eserinin konusunu toplum hayatından seçer.	Bugünün romancısı, eserinin konusunu toplum hayatından seçmez.
		Bugünün romancısı, eserinin konusunu toplum hayatından seçer mi?
7	Küçük Ağa, çevresiyle konuşuyor; fikirlerini paylaşıyordu.	Küçük Ağa, çevresiyle konuşmuyor; fikirlerini paylaşıyordu.
		Küçük Ağa, çevresiyle konuşuyor; fikirlerini paylaşıyor muydu?

5.

Etkinlik

Anlamlarına Göre Cümleler: Olumlu, Olumsuz, Soru ve Ünlem Cümlesi

Aşağıdaki cümlelerden anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru veya ünlem cümlesi olanları yandaki boşluğa yazınız.

1	Abdullah Cevdet Bey bana üstü pullu, damgalı bir zarf uzattı.	Olumlu cümle
2	Sizin için günün en iyi saati hangi saattir hiç düşündünüz mü?	Olumlu- Soru cümlesi
3	Öğle yemeğinden sonra gelen rehabetin tadı hiçbir gece uykusunda bulunmaz.	Olumsuz cümle
4	Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl!	Ünlem cümlesi
5	Fakat ne yazık ki zavallı suçsuz kardeşim o gece ölmüştü.	Olumlu cümle

6.

Etkinlik

Yapılarına Göre Cümleler: Tek Yüklemlî Cümleler, Fiilimsî Bulunan Cümleler

Aşağıdaki cümlelerde yer alan fiilimsileri ve yüklemeleri örnekteki gibi yandaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Fiilimsiler	Yüklem
1	Gümüş gibi parlayan bu güzel kaşağının dişlerine baktım.	<i>parlayan</i>	<i>baktım</i>
2	Yaş ilerledikçe insanlar sabah saatlerini severler.	<i>ilerledikçe</i>	<i>severler</i>
3	Annemin bir hafta önce İstanbul'dan gönderdiği hediyelerin içinden çıkan fakfon kaşağı pırıl pırıl parlıyordu.	<i>gönderdiği, çıkan</i>	<i>parlıyordu</i>
4	Krokide binaların, ahırların ve koşu yollarının yerlerini gösterdi.	-	<i>gösterdi</i>
5	Yaz tatilinde en sevdiğim dinlenme yöntemi, deniz kıyısında yürümektir.	<i>sevdiğim, dinlenme, yürümektir</i>	<i>yürümektir</i>
6	Bozcaada'nın batı yakasında henüz yoğun kalabalıklar tarafından sarılmamış çok güzel bir koy var.	<i>sarılmamış</i>	<i>var</i>
7	Ayaz hakkında yanılmadığını anlamaktan mutlu olmuş.	<i>yanılmadığını, anlamaktan</i>	<i>mutlu olmuş</i>
8	Koyu çevreleyen üzüm bağları ve deniz arasında geniş bir kumsal uzanıyor.	<i>çevreleyen</i>	<i>uzanıyor</i>
9	Halk yaşadıkça Cumhuriyet ağacı da yaşayacaktır.	<i>yaşadıkça</i>	<i>yaşayacaktır</i>
10	Bundan sonra bu güzellikleri daha çok insanla paylaşacağız.	-	<i>paylaşacağız</i>
11	Ağacın köküne yakın bir yere hasırımıyla havlumu serip oturdum.	<i>serip</i>	<i>oturdum</i>
12	Her çocuk eline geçirdiği çomakla ağaca yeni bir dal ekliyordu.	<i>geçirdiği</i>	<i>ekliyordu</i>
13	Milletlerin eşref saatlerini büyük dâhiler keşfeder.	-	<i>keşfeder</i>
14	Sabah sabah karşılaştıklarınızla merhabalaşmayı deneyin.	<i>karşılaştıklarınızla, merhabalaşmayı</i>	<i>deneyin</i>
15	Toz toprak içinde, bir şey bulamamanın mahcubiyeti ile Sultan'ın huzuruna çıkmışlar.	<i>bulamamanın</i>	<i>çıkışlar</i>
16	Ben yürüyüşleri tam denizin kıyısında yapıyorum.	<i>yürüyüşleri</i>	<i>yapıyorum</i>
17	İlçe merkezine uzak olması ve yolun bozukluğu yüzünden oraya pek fazla gezgin gelmiyor.	<i>olması</i>	<i>gelmiyor</i>

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-6 arası doğru: ★ 7 - 12 arası doğru: ★★ 13-17 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

7.

Etkinlik

Yapılarına Göre Cümleler: Birden Çok Yüklemlî Cümleler, Bağlacı Olan Cümleler

Aşağıdaki kutucuklarda birden çok yüklemlî olan cümlelerle bağlacı olan cümleleri bularak örnekteki gibi yandaki boşluğa yazınız.

1	Babam, her sabah dışarıya giderken bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
2	Eskiden insanlar birbirlerini sayarlarmış, severlermiş.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
3	Ebru kursuna katılmak istiyorum ama nereye ve nasıl başvuracağımı bilemiyorum.	<i>Bağlacı olan cümle</i>
4	Ayaz hakkında kötü düşünenler ise yaptıkları hatayı anlamışlar ve çok utanmışlar.	<i>Bağlacı olan cümle</i>
5	Genç adam köyde kalmış tayını da alır, uzaklara kaçar.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
6	Kar zerrecikleri alabora oluyor, bir inip bir kalkıyordu.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
7	Herhangi bir iş yerinin girişinde durun ve orayı seyredin.	<i>Bağlacı olan cümle</i>
8	Bana kefendir yatak, sana tabuttur havuz.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
9	Rüzgârın peşinden koştum ama yetişemedim.	<i>Bağlacı olan cümle</i>
10	Adamlar, büyük ümitlerle odanın kapısına gelmişler, biraz zorlandıktan sonra kilidi açmışlar.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
11	Adam usulca yerinden kalktı, şoföre doğru eğildi.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
12	Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
13	Eve geldi, yemeğini yedikten sonra çıktı.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
14	Önümde yürüyor, sırtını görüyorum.	<i>Birden çok yüklemlî olan cümle</i>
15	Savrulan tozlar adamın gözlerine geliyor ve ilerlemesini güçleştiriyordu.	<i>Bağlacı olan cümle</i>

Anlamına Göre Cümleler

8.

Etkinlik

“Bazı cümleler yapıcı olumsuz olduğu halde, anlamca olumlu olabilir; bazıları da yapıcı olumlu olduğu halde, anlamca olumsuz olabilir.” Buna göre aşağıdaki cümleleri olumluluk-olumsuzluk yönüyle inceleyerek yanındaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Anlamına Göre
1	Bu dünyada senden başka neyim kaldı?	<i>Şekilce olumlu, anlamca olumsuz</i>
2	Bu saat oldu ne arayan var ne soran.	<i>Şekilce olumlu, anlamca olumsuz</i>
3	Bu alışveriş merkezinde yok yok.	<i>Şekilce olumsuz, anlamca olumlu</i>
4	Bu kadar ısrardan sonra söylediklerini yapmaz mıyım?	<i>Şekilce olumsuz, anlamca olumlu</i>
5	Bana verdiği görevleri de yapmıyor değilim.	<i>Şekilce olumsuz, anlamca olumlu</i>

Yapılarına Göre Cümleler

9.

Etkinlik

“Fiilimsi bulunan cümleler temel cümlelerin yan cümlesini oluşturur.” Buna göre aşağıdaki cümlelerde bulunan yan cümleleri örnekteki gibi yazınız.

	Cümleler	Yan Cümle
1	Çocukluğumu düşünürken mahalledeki günlerim aklıma geldi.	<i>Çocukluğumu düşünürken</i>
2	Kitapçı Mustafa'nın gönderdiği kataloğu uzun uzun incelemiştim.	<i>Kitapçı Mustafa'nın gönderdiği kataloğu</i>
3	Spor yapmak insanı gençleştirir.	<i>Spor yapmak</i>
4	Elindeki kitap çok sıkıcı, yarım sayfasını bile okumaya dayanamadım.	<i>Yarım sayfasını bile okumaya</i>
5	Babam kahvesini içerken biraz konuşulurdu.	<i>Babam kahvesini içerken</i>

Yüklemin Türüne Göre Cümleler

10.

Etkinlik

Aşağıdaki cümleleri yüklem türüne göre inceleyerek isim cümlesi mi yoksa fiil cümlesi mi olduklarını bulup yandaki boşluğa yazınız.

	Cümleler	Yüklemin Türüne Göre
1	Vaktiyle Sürmeli Çukuru'nda iki kız kardeş varmış.	<i>İsim cümlesi</i>
2	Vardım ki yurdundan göç eylemişler.	<i>Fiil cümlesi</i>
3	Kayığı temizleyenler sekiz kişiydi.	<i>İsim cümlesi</i>
4	Proje ortağım Ali ile çalışmak çok zordur.	<i>İsim cümlesi</i>
5	Avluda beyaz badanalı duvarlar boyunca uzanan allı beyazlı çiçek açmış sardunyalara takılmış Zehra'nın gözü.	<i>Fiil cümlesi</i>

11.

Etkinlik

Yapılarına, Yüklem Türüne, Yerine, Anlamına Göre Cümleler

Aşağıda numaralandırılmış cümleleri kutucuklarda istenenlere göre inceleyerek türlerini ilgili kutucuklara örnek teki gibi yazınız.

1

Odanın ortasında dikiliyor ve acılı bir şaşkınlıkla çevresine bakınıyordu.

2

Sirkeci iskelesine ayak basar basmaz bütün İstanbul'u çarçabuk dolaşmak istiyormuş.

3

Dante gibi ortasındayız, ömrün.

4

Annelerinin mavilerde çınlayan sesini araya araya göklere bakacaklar mı?

5

Anzak anıtından çıktığımızda bizi kötü bir sürpriz bekliyordu.

6

Bu savaşı biz kazandık ama Anzaklarla dostluğumuz bozulmadı.

7

Gül kokusundan geçilmez bahçelerde.

8

Piyano çalarken mutlaka biraz dilini çıkarır, alnını karıştırıp notalara basar cesaretle.

Yüklem Türüne Göre

1. *Fil cümlesi*2. *Fil cümlesi*3. *İsim cümlesi*4. *Fil cümlesi*5. *Fil cümlesi*6. *Fil cümlesi*7. *Fil cümlesi*8. *Fil cümlesi*

Yüklem Yerine Göre

1. *Kurallı cümle*2. *Kurallı cümle*3. *Devrik cümle*4. *Kurallı cümle*5. *Kurallı cümle*6. *Kurallı cümle*7. *Devrik cümle*8. *Devrik cümle*

Anlamına Göre

1. *Olumlu cümle*2. *Olumlu cümle*3. *Olumlu cümle*4. *Olumlu soru cümlesi*5. *Olumlu cümle*6. *Olumsuz cümle*7. *Olumsuz cümle*8. *Olumlu cümle*

Yapısına Göre

1. *Bağlacı olan cümle*2. *Filimsi bulunan cümle*3. *Tek yükleml cümle*4. *Filimsi bulunan cümle*5. *Filimsi bulunan cümle*6. *Bağlacı olan cümle*7. *Tek yükleml cümle*8. *Birden çok yükleml cümle*

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form kendinizi değerlendirmek üzere hazırlanmıştır. Aşağıdaki her ifadeyi okuyunuz. Bu ifadelerle göre kendinizi değerlendiriniz. Buna göre "5: Çok iyi, 4: iyi, 3: Orta, 2: Kabul edilebilir, 1: Geliştirilmesi gerekli" olarak derecelerinizi.

Aldığım puan:

Cümleleri çeşitli özelliklerine göre gruplandırabiliyorum.

Yüklem türüne göre cümleleri biliyorum.

Cümleleri anlamlarına göre sınıflandırabilirim.

Cümleleri yapılarına göre ayırabilirim.

Cümlelerin türünü yüklem yerine göre adlandırabilirim.

1. Yılbaşı akşamı Nermin, evin perdelerini örtüyordu. Dış dünya ile ilişkileri kesme vakti gelmişti. Bugün ne yaptın canım, zamanının yaklaştığı o çukurdaki gözlerinden anlaşıyordu. Hep böyle umarsız olması eşi olarak beni bazen çok üzse de ben artık onun bu hâlini de sevmeye başlamıştım. Lezzetli bir akşam yemeğinin ardından koyu bir sohbeta tutuştuk. Pazar günü neler yapacağımızı kararlaştırdık.

Okuduğunuz metnin hikâye unsurlarını aşağıya yazınız. (10 puan)

a. Olay (4 p)	b. Kişiler (2 p)	c. Yer (2 p)	d. Zaman (2 p)
Nermin ve esinin yemek yiyip sohbet etmesi	Nermin ve esi	Ev	Yılbaşı akşamı

2. Aşağıdaki cümlelerin karşısına tabloda verilen anlam özelliklerinden ilgili olanları yazınız. (5x2=10 puan)

Neden-sonuç cümlesi	Amaç-sonuç cümlesi	Koşul-sonuç cümlesi	Öznel cümle	Nesnel cümle	Karşılaştırma cümlesi
------------------------	-----------------------	------------------------	-------------	--------------	--------------------------

- a) Seninle bugün yaşananları konuşsak iyi olur. (*Koşul-sonuç cümlesi, öznel cümle*)
- b) Uykuda kaldığından otobüsü kaçırdı. (*Neden-sonuç cümlesi, nesnel cümle*)
- c) Sınavı kazanmak için elinden geleni yaptı. (*Amaç-sonuç cümlesi, öznel cümle*)
- d) Eski okulum bu okuldan daha iyiydi. (*Öznel cümle, karşılaştırma cümlesi*)
- e) Ahmet Bey, yeni görevine bugün başladı.. (*Nesnel cümle*)

3. "Sayın vali ilinizdeki sorunları bizimle paylaşır mısınız?" cümlesindeki yazım ve noktalama yanlışlarının nedenini yazınız. (2x5=10 puan)

Hitap bildiren ifadeler büyük harfle başlayacağından bu cümledeki "Sayın vali" sözünün yazımı yanlıştır. Ayrıca hitap için kullanılan kelimelerden sonra virgöl konması gerektiğinden "Sayın vali" sözünden sonra virgöl konmaması noktalama yanlışına neden olmuştur. Cümlelerin doğru yazımı "Sayın Vali, ilinizdeki sorunları bizimle paylaşır mısınız?" şeklinde olmalıdır.

4. Aşağıdaki tabloda verilen anlamların karşılığı deyim veya atasözlerini (el elden üstündür, özü kabahatinden büyük, çalma elin kapısını çalarlar kapını, iki ayağını bir papuca sokmak, ak akçe kara gün içindir) bularak ilgili alana yazınız. (5x2=10 puan)

	Anlam	Atasözü	Deyim
a	Kimseye kötülük yapma yoksa onlar da sana aynı kötülüğü yaparlar.	<i>Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.</i>	
b	Bir suç veya kabahat için özür dilerken daha büyük suç işlemek.		<i>Özü kabahatinden büyük</i>
c	Çalışarak kazandığımız para, dar zamanımızda bizi sıkıntıdan kurtarır.	<i>Ak akçe kara gün içindir.</i>	
d	Bir kimse, kendisinden üstün bir başkasının da olabileceğini bilmelidir.	<i>El, elden üstündür.</i>	
e	Birini bir işi hemen yapması için çok sıkıştırmak.		<i>İki ayağını bir pabuca sokmak</i>

5. Aşağıdaki metinlerin türlerini (fıkra, makale, deneme, destan) bularak karşılıklarına yazınız. (4x2=8 puan)

a	Ağız içi yaraları, derimizin diğer bölümlerindeki yaralara kıyasla oldukça hızlı iyileşir. Uzun süredir tükürüğün iyileşme hızına olumlu katkıları biliniyordu. 2017 ve 2018 yılında yayımlanan sonuçlar ile bu süreç daha ayrıntılı biçimde anlaşıldı.	<i>Makale</i>
b	Tanrı Ülgen, kuşa dönüşerek suların üzerinde uçar ancak konacak bir yer bulamaz. Bunun üzerine gökten gelen bir ses Tanrı Ülgen'e denizin içinden çıkan bir taşın konmasını söyler. Ülgen bu taşın konduğunda yerin ve göğün yaratılması gerektiğini düşünür ancak bunu nasıl yapacağını bilemez. Suların içinde yaşayan dişi ruh Ak Ana, Ülgen'e yaratılışı nasıl gerçekleştireceğini anlatır. Onun yardımıyla işe başlayan Tanrı önce yeri, ardından göğü yaratmıştır.	<i>Destan</i>
c	İnsanın kendi kendisi ile baş başa kalabilmesi pek kolay değildir. Bir yandan toplumun tepkisini çekmek, öbür yandan kendi boşluklarına yuvarlanmak korkusu, birçok yazarı ne iseler öyle olmaktan alıkoymuştur.	<i>Deneme</i>
d	Beş altı seneden beri edebiyatımızın gösterdiği alıntı manzarası bütün fikir adamlarını düşündürse yeri var. Okuyup yazmanın halk arasında yayılması ve bundan dolayı okuyucu sayısının çoğalması nispetinde yazı hünerine arız olan bu çirkinliğin anlaşılmaz sebepleri hakkında hayli şeyler söylendi.	<i>Fıkra (Köşe yazısı)</i>

6.

Bu dolunay gecenin göğsünü yarar
Benim göğsümde de sana geniş bir yer var.
Düş bitmeden sen bitme
Bitmeden sevgi gitme...

Bu dizelerdeki söz sanatlarını nedenleriyle birlikte yazınız. (10 puan)

Birinci dizede insana ait bir özellik olan bir şeyi yarmak özelliği dolunaya verilerek dolunayın gecenin göğsünü yaradığının söylenmesiyle kişileştirme (tehis). İkinci dizede sairin göğsünde dolunayı sığdıracak kadar yer olduğunu belirtmesi gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durum olduğundan abartma (mübalağa) sanatı yapılmıştır.

7. Kendi hayatımızdan biliriz ki sürekli birbirimizi görmenin tadı başka, ayrılıp kavuşmamızın tadı başkadır. Ayrılıklar benim yakınlarıma sevgimi tazeler, ev hayatımın tadını artırır. Unutulmamalı ki sevginin kolları, birbirimizi dünyanın bir ucundan bir ucuna kucaklayabilecek kadar uzundur.

Bu metin ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız. (5x2=10)

- a. Metnin türü nedir? → *Deneme*
- b. Metnin konusu nedir? → *Ayrılıkların getirisi*
- c. Metnin ana fikri nedir? → *Ayrılıklar sevgileri perçinler.*
- d. Metnin anlatım biçimi nedir? → *Acıklayıcı anlatım*
- e. Metindeki düşünceyi geliştirme yolu nedir? → *Karşılaştırma*

8.

Kuşlar dünyasının en uzun süreli aç kalabilme rekoru daima imparator penguenlere aittir.

Yukarıdaki cümleyi öğelerine ayırarak bu öğeleri yazınız. (10 puan)

Kuşlar dünyasının en uzun süreli aç kalabilme rekoru / daima / imparator güvercinlere/ aittir .

..... *Özne* *Zarf tamlayıcısı* *Yer tamlayıcısı* *Yüklem*

9.

- I. Adam, durduk yere gücendi.
- II. Nisan ayı gelince ağaçlar budanırdı.
- III. Böyle durumlarda tehlikeden korunmalısın.
- IV. Eşyalar, iki gün içinde terasa taşınacaktı.
- V. Bu davranışın gözlerimi yaşarttı.
- VI. Çok ayakta kalmaktan ayağı şişti.

Bu cümlelerin çatı özelliklerini yazınız. (6x2=12 puan)

I. Gücendi: Geçişsiz-etken

IV. Taşınacaktı: Geçişsiz-edilgen

II. Budanırdı: Geçişsiz-edilgen

V. Yaşarttı: Geçişli-etken

III. Korunmalısın: Geçişsiz-etken

VI. Şişti: Geçişsiz-etken

10. Aşağıdaki tabloda geçen fiilimsileri ve türlerini ilgili yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

		Fiilimsi Olan Sözcük	Fiilimsinin Türü
a	Dört yaşındaki oğlu beklenilmez sorular soruyormuş.	<i>beklenilmez</i>	<i>sıfat-fiil</i>
b	Tuba, mavi denize baka baka dinlenir.	<i>baka baka</i>	<i>zarf-fiil</i>
c	Nurdan, eve dönüp yemek pişirdi.	<i>dönüp</i>	<i>zarf-fiil</i>
d	Bu kitabı okumak istiyorum, dedi	<i>okumak</i>	<i>isim-fiil</i>
e	Zeki, eğitilmiş ve güvenilir bir kişi arıyordu iş yerine.	<i>güvenilir</i>	<i>sıfat-fiil</i>

1.

Temmuz ayının ilk günüydü. Kırmızı, pembe, beyaz ve daha birçok renkte gülün yer aldığı istasyonun serin bir köşesinde, bir koltukta dalmışım. Bir elin omzuma değmesiyle sıçradım. Üniformalı bir adam “Avni Bey?” diye sordu. Tereddütle “Evet!” dedim. “İnci Hanım gönderdi beni.” dedi. “Gümrük kontrolünü hemen yaptırması gerektiği için gelemedi. Sizi oraya çağırıyor?” Ağırca doğruldum, durdum birden. “Peki ama” diye düşündüm, bu kadar insan arasında tereddütsüz nasıl buldu bu adam beni?

Bu metnin yapı unsurlarını aşağıda verilen ilgili yerlere yazınız. (6x2=12 puan)

Olay: *Avni Bey'in istasyonda yaşadıkları*
 Kişiler: *Avni Bey, üniformalı adam ve İnci Hanım*
 Yer: *İstasyon*
 Zaman: *Haziran ayının ilk günü*
 Anlatıcı: *1. kişili anlatım*
 Anlatım biçimi: *Öyküleyici ve betimleyici anlatım*

2. Aşağıdaki cümlelerde kullanılan virgüllerin kullanım alanlarını ve yazımı yanlış olan sözcüğün doğru yazımını cümlelerin altlarına yazınız. (3x3=9 puan)

a. Koşaradımlarla yanımıza gelen Hasan Bey; kısa boylu, gözlüklü, esmer bir adamdı.

Birbiri ardınca sıralanan es görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur. - Kosar adımlarla

b. Ayla hanım, oğlunun neden bu kadar yaramaz olduğunu anlamaya çalıştığını belirtiyordu.

Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur. - Ayla Hanım

c. Bu, adamıda buraya getiren tek neden olduğu belliydi.

Özne olarak kullanıldıklarında “bu, su, o” zamirlerinden sonra konur. - adamı da

3. Aşağıdaki metinlerin türlerini (destan, deneme, makale, fıkra) bularak altlarına yazınız. (4x2=8 puan)

a. Türkiye'nin eşsiz gölleri ve sulak alanları birer birer yok oluyor. Son 50 yılda Türkiye'nin sulak alanlarının yarısı kaybedildi. Doğa Derneği Sulak Alanlar Koordinatörü Hatice Sarısoy, 50 yıl önce yaklaşık 2,5 milyon hektar sulak alana sahip olan Türkiye'nin 1 milyon 300 bin hektarlık sulak alanını kaybettiğini söylüyor.

Makale

b. Şiir olmasa hayatımız nasıl olurdu? Bu soruya yanıt vermeden önce tuzsuz çorbanın, kokusuz çiçeğin neye yaradığını düşünmenizi öneririm. Hayat sıkıcı ve tatsız olurdu, dediğinizi duyar gibiyim.

Deneme

c. Gıda üretimini yeryüzünün tamamına yayıp israfı azalttıktan ve hayvansal gıda tüketimini de makul bir seviyeye indirdikten sonra onarıcı tarım tekniklerini kullanmak bugünlerde hepimiz için yeterli gıdayı üretecektir. Tek yapmamız gereken, düşünce tarzımızı ve gıda sistemimizi değiştirmek.

Fıkra (Köşe Yazısı)

d. Ay Kağan'ın yüzü gök, ağzı ateş, gözleri ela, saçları ve kaşları kara perilerden daha güzel bir erkek evladı oldu. Bu çocuk annesinden ilk sütü emdikten sonra konuştu, çiğ et ve çorba istedi. Kırk gün sonra büyüdü ve yürüdü.

Destan

4. Aşağıdaki tabloda geçen cümlelerin çatı özelliklerini ilgili yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

		Özne-Yüklem İlişkinine Göre	Nesne-Yüklem İlişkinine Göre
a	Cebindeki el aynasıyla saçlarını inceledi.	<i>Etken</i>	<i>Geçitli</i>
b	Televizyon, duvarın orta kısmına kuruldu.	<i>Edilgen</i>	<i>Geçissiz</i>
c	Meyve fidanları, bahçenin ortasına dikildi.	<i>Edilgen</i>	<i>Geçissiz</i>
d	Tüm gayretiyle bahçedeki bütün işleri bitirdi.	<i>Etken</i>	<i>Geçitli</i>
e	O sözleri duyunca sinirli sinirli güldü.	<i>Etken</i>	<i>Geçissiz</i>

5. Başarılı olmamız için planlı olarak çalışmamız gerekir. Plan yapmadan çalışıp başarı beklenemez. Yaptığımız planı ne pahasına olursa olsun uygulamalıyız.

Bu parçadaki fiilimsileri aşağıdaki ilgili yerlere yazınız. (3x3=9 Puan)

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
<i>olmamız, çalışmamız</i>	<i>yaptığımız,</i>	<i>olarak, yapmadan, çalışıp</i>

6. Aşağıda verilen cümlelerdeki altı çizili ifadelerin cümlenin hangi ögesi olduğunu bularak karşılıklarına yazınız. (5x2=10 puan)

- I. Rüzgâr enerjisi, güneş enerjisinden kaynaklanan bir enerjidir. → *Özne*
- II. Yetenek ve zekânın insan yaşamındaki yeri önemlidir. → *Yüklem*
- III. Geçmişteki takvim yapraklarını yavaş yavaş koparmaya başladı. → *Belirtili nesne*
- IV. Çamurun içinde bata çıka yürüyordu. → *Yer tamlayıcısı*
- V. Yoksulların sıkıntılarını azaltmak için elinden geldiğince onlara yardım ederdi. → *Zarf tamlayıcısı*

7.

Tarihin dilinden düşmez bu destan
Nehirler gazidir, dağlar kahraman
Her taşı bir yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir

Bu dizelerde kişileştirilen varlıkları yazınız. (10 puan)

Verilen dizelerde "tarih, nehirler, dağlar" kişileştirilmiştir.

8. Aşağıdaki dizelerin oluşturulma şekline göre dördüncü dizedeki boşlukları doldurunuz. (12 puan)

El vurma el çek / dert oldu pürçek / dert var ki gerçek / derman yalanmış

Dert oldu pürçek / dert var ki gerçek / derman yalanmış / lokman yalanmış

Dert var ki gerçek / derman yalanmış / lokman yalanmış / insan yalanmış

...*Derman yalanmış*... / ...*lokman yalanmış*... / ...*insan yalanmış*... / her can yalanmış**9. Aşağıdaki cümlelerin ifade ettikleri anlama göre “örneklendirme, benzetme, karşılaştırma, abartma” özelliklerini karşılarına yazınız. (4x2=8 Puan)**a. Minik bebek gül gibi kokuyordu. → *Benzetme*b. Dünyalar kadar işi tek başıma yaptım. → *Abartma*c. Sınavı kazanmana en az senin kadar sevindim. → *Karşılaştırma*d. Kurtuluş Savaşı'nı işlemiş olan romanlar içerisinde Ateşten Gömlek, Ankara ve Yaban gibi romanlar o dönemi çok iyi anlatmaktadır. → *Örneklendirme***10. Aşağıdaki cümlelerde geçen deyimleri ve bu deyimlerin anlamlarını yazınız. (3x4=12 puan)**

Uzun bir aradan sonra yüzümü güldüren haberler almaya başladım.	
Deyim	Anlamı
<i>yüzünü güldürmek</i>	<i>Birini mutlu etmek</i>
Çok az konuşan biri olduğum için birdenbire dilimin çözülmesine şaşırdım.	
Deyim	Anlamı
<i>dili çözülmek</i>	<i>Konusamayan veya susan kişinin konuşmaya başlaması</i>
Önümdeki engelleri ortadan kaldırmış, işimi yoluna koymuştum.	
Deyim	Anlamı
<i>İşini yoluna koymak</i>	<i>İstenilen biçime getirmek, düzene koymak</i>

1.

Okulların açıldığı ilk gün Merkez İlkokulunun bahçesi çok kalabalıktı. Bazı aileler okulun hemen yanındaki parkta toplanmış, uzaktan uzağa çocukları izliyorlardı. Okulun bahçesinde, çevresine bakınan Ahmet'in ise gözleri ışıltı ışıltıydı. Okula o yıl başlayan birçok öğrencinin yanında bir ya da iki kişi varken onun akrabalarının çoğu oradaydı. Ailelerde heyecanlı bir bekleyiş olduğu belli oluyordu.

Bu metnin yapı unsurlarını aşağıda verilen ilgili yerlere yazınız. (6x2=12 puan)

Olay: *Okulun ilk gününde duyulan heyecan*

Kişiler: *Ahmet, ailesi ve çevredekiler*

Yer: *Merkez İlkokulunun bahçesi*

Zaman: *Okulların açıldığı ilk gün*

Anlatıcı: *III. kişili anlatım*

Anlatım biçimi: *Öyküleyici anlatım*

2. Aşağıdaki tabloda verilen metinlerin türlerini (deneme, fıkra, makale, destan) bularak karşısındaki boşluğa yazınız. (4x2=8 puan)

a	Gelişen teknolojiler ve artan bilgi birikimi beyin araştırmalarını hızlandırmış olsa da hâlâ beyne dair bütüncül bilgilerden büyük ölçüde yoksunuz.	<i>Makale</i>
b	Düşman istilasından bir genç yaralı olarak kurtulur. Düşmanlar onu bulup kollarını, bacaklarını keserler fakat genç ölmez. Dışı bir bozkurt onu iyileştirir.	<i>Destan</i>
c	Bir ikilidir ağlamak ve gülmek. Ağlamak, sanılanın aksine çaresizlik, zayıflık, güçsüzlük demek değildir bence.	<i>Deneme</i>
d	Zelzele, dün gece, İstanbul'u uykusunun en derin yerinde oynattı. Bu afetin, faaliyete geçmek için insan gafletini yakalaması düşündürücü.	<i>Fıkra (Köşe yazısı)</i>

3. Aşağıda anlamları verilen atasözlerini (Lafla peynir gemisi yürümez, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır, zararın neresinden dönülse kârdır, sabrın sonu selamettir, ummadığın taş baş yarar) altlarına yazınız. (5x2=10 puan)

I. Devam eden zararlı işten ne kadar erken vazgeçersek sonra uğrayacağımız zararı da azaltmış oluruz.

Zararın neresinden dönülse kârdır.

II. Küçük veya önemsiz şeyler de çoğu kez büyük etkiler yapabilir.

Ummadığın taş baş yarar.

III. Gönül alıcı, okşayıcı sözlerle karşımızdakinin inadı yenilebilir.

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

IV. Karşılaştığı güçlükleri sabırla yenmeye çalışan kimse, sonunda başarıya ulaşır.

Sabrın sonu selamettir.

V. Şöyle yaparım, böyle yaparım demekle yapılması gereken iş yapılmaz.

Lafla peynir gemisi yürümez.

4.

1. Şiir

Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol

2. Şiir

Durup ince şeyleri anlamaya
Kalın fırçalarını kullanarak geçiyorlar

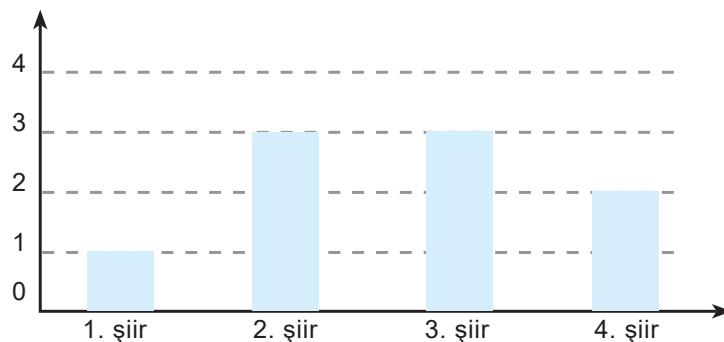
3. Şiir

Yağmurun yoldaşı denebilir mi bana?
Ne dökülüş inişimde, ne çakış

4. Şiir

Öyle bir yol yürüdünüz ki ancak
Dönüş yolunu yok ederek gelebilirdiniz

Yukarıdaki numaralandırılmış şiirlerde yer alan fiilimsilerin sayılarını aşağıda verilen grafikteki ilgili yerlere çizin (12 puan)

5.

Güzel yer, güzel yer Alemdağı. Şu saatte devleşen ağaçlarıyla, Taşdelen'i ile, sizinle dertleşen yılanı ile... Ama kış günü yılanlar inindedir. Olsun. Hava Alemdağı'nda ılıktır. Güneş, yaprakları kıpkızıl ağaçların içinde doğmuştur. Gökten parça parça ılık bir şeyler yağmakta, cansız bir beden gibi duran çürümüş yaprakların üstüne birikmektedir.

Bu parçadaki söz sanatlarını nedenleriyle birlikte yazınız. (10 puan)

Parçada olduğundan büyük gösterilmeye çalışılan ağaçlar için kullanılan "devleşen" ifadesiyle abartma (mübalaga) ve ağaçlar büyüklük yönüyle "dev"e benzetilerek de benzetme (tesbih) sanatı yapılmıştır. İnsana ait bir özellik olan dertleşme özelliği yılanı verilerek yılan kişileştirildiğinden kişileştirilme (teshis) ve çürümüş yapraklar cansız bir bedene benzetildiğinden benzetme (tesbih) sanatı yapılmıştır.

6. Aşağıdaki cümlelerin anlam özelliklerini "neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul-sonuç" şeklinde karşılıklarına yazınız. (5x2=10 puan)

- a. Yarın getirmek üzere kitabı alabilirsin. (..... *Koşul-sonuç cümlesi*)
- b. Bir dönüşüm gerçekleştirilmediğinden romanın şematik olması önlenemiyor. (..... *Neden-sonuç cümlesi*)
- c. Kardeşimi göreyim diye bunca yolu geldim. (..... *Amaç-sonuç cümlesi*)
- d. Yollara düşmek üzere işinden ayrıldı. (..... *Amaç-sonuç cümlesi*)
- e. Eserlerinin çok okuyucu bulması dilinin anlaşılır ve etkileyici olmasındandır. (..... *Neden-sonuç cümlesi*)

7.

Hatasız bir dille yazmak, yazıları edebiyat yapıtı yapmaya yetmez. İçinde hiç Türkçe yanlışı bulunmayan, buna karşın vazgeçilmez bir edebiyat yapıtı sayılamayacak ne çok kitap var. Ayıp olacağını düşünmesem pek çok ad sayabilirim burada. Benim yazdıklarım için de geçerli bu söylediğim. Türkçeyi doğru kullanıyorum diye edebiyat yapıtı sayılıyorsa yazdıklarım, yanlış yapıyor.

Yukarıdaki parçanın ana fikrini bularak aşağıdaki boşluğa yazınız. (10 puan)

Bu parçanın ana fikri, "Hatasız bir dille yazmak, yazıları edebiyat yapıtı yapmaya yetmez" ifadesidir.

8. Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin cümlelerin hangi ögesi olduklarını yazınız. (5x2=10 puan)

- a. Sabah erken kalkan annem, güneş doğmadan bahçedeki çiçekleri sulamaya başlar. → *Zarf tamlayıcısı*
- b. Dostluğumuzu herkes takdir ediyordu. → *Belirtili nesne*
- c. Boğaz, önceleri hava gazı ile aydınlatıldı. → *Özne*
- d. Varını yoğunu çocuk esirgeme kurumuna bırakmıştı. → *Yer tamlayıcısı*
- e. Arkadaşlarıyla arasının açıldığını söylemişti öğretmenine. → *Yüklem*

9. Cimriliğiyle tanınmış İskoçların sınavları da ilginçtir (.) İskoçyada Polis Okulu'nda ki sınav da polis adayına sorarlar (:)
- Büyük bir olay çıktı. Kalabalık birbirine giriyor (.) silahlar patlıyor. Bu olayda halkı nasıl dağıtırsın (?)
- Genç polis adayı cevap verir (:)
- (-) Hemen boynuma bir kutu asar, bağış toplamaya başlarım (-)

Bu parçadaki yay ayraçlarla belirtilen yerlere noktalama işaretlerini yerleştiriniz ve buralardaki kullanım görevlerini yazınız. Ayrıca parçada geçen “İskoçyada Polis Okulu'nda ki sınav da polis adayına sorarlar” cümlesindeki yazım ve noktalama yanlışlarını düzelterek aşağıya yazınız. (7+5=12 puan)

Parçadaki ilk ve son boşluklar tamamlanmış cümle olduğundan nokta, ikinci ve beşinci boşluklara konuşma bölümünden önceki ifadenin sonunda kullanma göreviyle iki nokta, üçüncü boşluğa sıralı cümleleri ayırma göreviyle virgül, dördüncü boşluğa soru anlamı içeren cümlelerin sonunda kullanma göreviyle soru işareti, altıncı boşluğa satır başına alınan konuşmaları gösterme göreviyle konuşma çizgisi getirilmelidir. Buna göre parçadaki boş ayraçlara sırasıyla (.) (:) (?) (:) (-) (.) getirilmelidir.

Verilen cümlelerin doğru yazımı: İskoçya'da polis okulundaki sınavda polis adayına sorarlar.

10. Aşağıdaki cümlelerin çatı özelliklerini öznesine ve nesnesine göre yazınız. (3x2=6 puan)

I. Bu konular, geçen toplantıda da gündeme getirildi.

Edilgen-geçissiz

II. Büyükelçi, misafirlerini çalışma odasında ağırladı.

Etken-geçisli

III. Öğretmenimiz, geçen yıl da bu yayının kitabından sorular çözüyordu.

Etken-geçisli

BÖLÜM

PARÇADA ANLAM - 1

ANA DÜŞÜNCE (ANA FİKİR)

BAŞLIK

SORU-CEVAP

PARÇA TAMAMLAMA

ANLATIM BİÇİMLERİ

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME
YOLLARI

KONU

ANA DUYGU

YARDIMCI DÜŞÜNCE

PARÇA OLUŞTURMA

AKIŞI BOZAN CÜMLE

DUYULARDAN
YARARLANMA

PARÇADA ANLAM

➔ Bir duyguyu, düşünceyi, olayı, durumu, kavramı veya varlığı anlatan cümleler topluluğuna **parça** denir.

Konu

- ➔ Parçada ele alınan olay, durum, nesne, kavram ve düşüncedir.
- ➔ Konu, parçanın başından sonuna kadar aynıdır.

» Türklerde minyatürün Orta Asya'da Uygurlar Dönemi'nde (745-840) ortaya çıktığı düşünülmektedir. Sekizinci yüzyılın ortalarında Turfan bölgesinde Uygur Türklerinin meydana getirdikleri minyatürler, daha sonra Türk minyatür sanatının kaynakları olmuştur.

➔ Bu parçanın konusu Türk minyatür sanatının tarihidir.

Ana Düşünce (Ana Fikir)

- ➔ Parçada okuyucuya verilmek istenen asıl iletidir.
- ➔ Ana düşünce parçanın başında, sonunda ya da tamamına yayılmış hâlde verilebilir.

» Masallar, yalnız eğlendirme amacıyla değil, aynı zamanda özellikle küçük yaştaki çocukların eğitime katkı sağlamak için de yazılır. Okunan ya da dinlenen her masal, çocuğun kelime hazinesini, hayal gücünü, anlama becerilerini geliştirir.

➔ Parçanın ana fikri "Masallar çocuk gelişimde önemli bir yere sahiptir." olarak ifade edilebilir.

Ana Duygu

- ➔ Bir şiirde okura hissettirmek istenen duygudur.
- ➔ Temel amacı okura bir duygu hissettirmek olan metinlere özgüdür.

» Bekçisiyim, bu serin Ne aşkım ne emelim
Bu siyah gecelerin Soluk bir karanfilim
Gurbetten daha derin Ben gurbette değilim
Bir yara yok içimde! Gurbet benim içimde

➔ Bu şiirin ana duygusu;
➔ "İçsel hasret"tir.

Başlık

- ➔ Parçada anlatılanları en iyi özetleyen sözcük ya da sözcük grubuna **başlık** denir. Başlık, içerik hakkında bilgi vermeli ve ilgi çekici olmalıdır.

» Yine bahar geldi. Tabiatın sıcak gülümsemesini sunuyordu insanlara. Ağaçlar çiçeklenmiş; kuşlar, arılar çıkardıkları seslerle tabiata eşlik ediyordu. Güneş, varlığını çevreyi ısıtarak hissettiriyordu. Gözün gördüğü her yerin yeniden canlandığı, âdeta uzun süren uykusundan uyandığı fark ediliyordu.

➔ Bu metnin konusu baharın gelişidir. Başlığı da;
➔ "Baharın Gelişi, ➔ Yeniden Uyanış,
➔ İlkbaharda Doğa, ➔ Bahar" olabilir.

Yardımcı Düşünce

- ➔ Parçanın tamamını kapsamayan, ana düşünceyi açıklayan ve destekleyen düşüncelerdir. Yardımcı düşünceler, ana düşüncenin sınırlarını belirler. Bir parçada yalnız bir ana düşünce bulunurken birden fazla yardımcı düşünce olabilir.

» Yabancı bir dilden alınan eserin çevirisinin başarılı olabilmesi için, çevirmenin hem kendi dilini hem de çevirdiği eserin dilini iyi bilmesi gerekir. Ayrıca çevirmen esere eklemeler yapmamalı, eserin özünü değiştirmemeli, konu dışına da çıkmamalıdır.

➔ Parçanın yardımcı düşünceleri:

- ➔ Çeviri yaparken eklemeler, çıkarmalar olmamalıdır.
- ➔ Çevirmen her iki dili de iyi bilmelidir.
- ➔ Çeviriyi yapan kişi çeviri konusunda deneyimli olmalıdır.

Soru - Cevap

- ➔ Bazen parçalar bir soruya cevap niteliğindedir. Bazı sorularda, bu parçaların hangi sorunun karşılığı olduğu sorulur.
- ➔ Bu tarz sorularda yapılması gereken şey, parçanın konusunu tespit etmek ve sorunun paragrafta bahsedilenle ilgili olmasına dikkat etmektir.

» “İnsanlar birbirleriyle haberleşmek için eski zamanlardan beri birçok yöntem kullandılar. Bazen ateş yaktılar, bazen de posta güvercinlerini devreye soktular. İletişim ihtiyacı son yıllarda üst seviyeye ulaşmış olsa da ortaya çıkışı belki de insanın ortaya çıkışı kadar eskidir.”

➔ Bu parça “iletişim” konusunda yazılmıştır. Sorusunun da bu konuyla ilgili olması gerekir. Örneğin “İletişim araçlarının kullanımı son yıllarda çok arttı. Peki iletişim ihtiyacı tam olarak ne zaman ortaya çıktı?” sorusunun cevabı bu parça olabilir.

Akışı Bozan Cümle

- ➔ Bir paragrafı oluşturan cümleler arasında konu bütünlüğü vardır. Parçadaki konu bütünlüğünün dışına çıkan cümleler anlam akışını bozar.

» (I) İstanbul Yenikapı semtinde büyük bir arkeolojik kazı yürütülüyor. (II) Geçtiğimiz ay bu kazıda bulunan bir batık, haber oldu. (III) Bunun nedeniyle geminin ahşap bölümlerinin ve yükün büyük bir ölçüde korunmuş olması. (IV) Batık, eski dönem insanların yaşamıyla ilgili yeni bilgiler veriyor. (V) İstanbul’un altında da bir tarih yattığı yönündeki düşüncelerin de son yıllarda giderek güçleniyor.

➔ Parçada İstanbul’da yaşanan bir batık keşfinden söz edilmektedir. I, II, III ve IV. cümleler bu konudan bahsederken V numaralı cümle “batık”tan değil genel anlamda İstanbul’un altında bulunan tarihi yapıdan bahsetmektedir. Bu nedenle V numaralı cümle düşüncenin akışını bozmuştur.

Parça Oluşturma

- ➔ Her parça birbirini anlam, konu ve yapı yönünden tamamlayan cümlelerden oluşur. Bazı sorularda bir parçayı oluşturan cümleler karışık verilir ve cümlelerin doğru sıralaması sorulur. Bu sorularda cümleler arasındaki bağlantı öğeleri dikkate alınarak cümleler arasında anlam bütünlüğü sağlanır.
- ➔ Paragraf oluşturma sorularında, paragraf bir düşünce bildiriyorsa düşünceler mantık sırasına göre sıralanır. Bir olayın anlatıldığı paragraflarda ise olayların oluş sırası göz önüne alınarak cümleler sıralanır.

- » I. Söz gelimi bugün astronotlar için, atık suları içilecek şekilde arıtan bir makine geliştirilmiştir.
- II. Ancak İstanbul gibi bir kentte, çok büyük maliyet isteyen bu iş zor görünüyor.
- III. Çevre sorunlarının en önemli boyutu bence ekonomidir.
- IV. Bir fabrikanın veya otomobilin atmosfere yaydığı tehlikeli maddeleri bugünkü teknolojiyle sıfıra indirebiliriz.

➔ Numaralandırılmış cümleler mantık sırasına göre dizilirse “III - I - IV - II” şeklinde sıralanır.

Parça Tamamlama

- ➔ Bazı sorularda giriş, gelişme ya da sonuç bölümlerinde boşluk bırakılır ve parçayı tamamlayan cümleler sorulur.
- ➔ Bu sorularda boşluklara getirilecek cümle; parçanın yapısı, konusu, ana fikri ve anlamıyla uyumlu olmalıdır.

» Birçok insanın istekleri, zoru seçmediklerinden dolayı hep hayalde kalmıştır. Oysaki zor olanın mücadelesinin bile tadına varmak, umudun kapılarını aralayan en önemli güçtür.

➔ Parçada isteklerimiz için mücadele etmemiz gerektiğinden söz edilmiştir. Parçanın giriş bölümüne “İçinde bulunduğumuz zamanın hızla akıp gitmesi, bizleri ya kolayca elimizdekilerle yetinmeye ya da daha fazlasını istemeye yöneltmiştir.” cümlesi getirilirse parça anlamlı olur.

1.

Etkinlik

Konu

Aşağıda yer alan metinlerin konularını bularak altlarındaki boşluklara yazınız.

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarından itibaren devlet, bütün sektörlerde olduğu gibi sağlık alanında-ki çalışmalara da destek oldu. Bu amaçla hastaneler ve sağlık ocakları açıldı. 1923 yılından itibaren sağlık hizmetleri Türkiye'nin dört bir yanına yayıldı. Faaliyete geçen hastanelerde 1938 yılında yatak sayısı 9000'e, doktor sayısı 1397'ye ulaştı. Dispanserler ve halk sağlık merkezleri ile yurdun en ücra köşelerine sağlık hizmeti götürülerek vatandaşların sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanması sağlandı.

1. *Cumhuriyet'in ilk yıllarında sağlık alanında yapılan çalışmalar*

Sınav stresiyle boğuşan birçok insandan biri misiniz? O gizemli sorularla dolu masanın önünde oturma düşüncesi kalbinizi çok kötü çarptırıyor ve vücudunuzu terletmeye mi başlıyor? Gevşeyin! O korkuları ve sınav stresini basit stres azaltma stratejilerini kullanarak alt edebilirsiniz. Nefes almanın basit sanatını hatırlayın. Birkaç ağır nefes alın ve zihninizin verdiğiniz nefesle birlikte gevşemesine izin verin. Basit bir meseledir fakat sınav paniği ortaya çıktığında kolaylıkla unutulabilir.

2. *Sınav stresiyle bas etmenin yolları*

KONU

"Sadaka Taşları" farklı boylarda olmakla beraber genellikle beyaz renkli taştan silindir ve dört köşe şeklinde, bir kısmı ise havuz, kovuk ve yatay, bazen de oyuklar şeklinde olurdu. Gelenler elini sokar bırakır, alanlar elini sokar alırdı. Silindir ve dört köşe taşlar toprağa dikine gömülürdü. 60, 90, 140 ve 2 metre boylarında olanları vardı. Tepeleri dikdörtgen veya taşına göre yuvarlak, 10-15 santimetre derinliğinde oyuktu. Yardımlar bu oyuğa konulurdu. Sadaka veren ve alanlar kollarını uzatarak sadaka taşındaki oyuğa ulaşırlar. Böylece kimin sadaka verdiği, kimin sadaka aldığı belli olmazdı.

3. *Sadaka taşları ve özellikleri*

Dünyanın önde gelen yemek ve destek hizmetler sağlayıcısı Compass Group, küresel bir sorun haline gelen yemek israfına dikkat çekmek ve bu sorun ile mücadele etmek için Türkiye'nin de içinde bulunduğu uluslararası bir girişim başlatıyor. Türkiye'de günde 4,9 milyon yılda 1,7 milyar adet ekmek çöpe gidiyor. Bu israf sonucunda "Yemek İsrafına Durl!" projesiyle bir farkındalık başlatıp gereksiz harcamaların en aza indirilmesi amaçlanıyor.

4. *Yemek israfının önüne geçmek için yapılan çalışmalar*

2.

Etkinlik

Ana Düşünce

Aşağıdaki metinlerin ana düşüncelerini bularak altlarındaki boşluklara yazınız.

Bulundukları çevreye uyum sağlayabilmeleri için Allah kuşlara uçabilmek için kanat, balıklara solunum için solungaç vermiştir. Otlarla beslenen hayvanların çene yapıları, etle beslenen hayvanların çene yapılarından farklı yaratılmıştır. Sıcak bölgelerdeki hayvanların deri ve tüy yapısıyla soğuk bölgedeki hayvanların deri ve tüy yapısı aynı değildir. Dolayısıyla Yüce Allah evrendeki tüm canlıların yapısal özelliklerini belirli yasalara bağlı kılmıştır

1. *Canlıların yapısal özellikleri çevresel koşullara uyum sağlayacak şekilde yaratılmıştır.*

3. *Okuma zorluklarının birçok nedeni vardır.*

Bazı insanlar okumakta zorluk çeker. Bu durum yaşa bağlı değildir. Nedenleri arasında sağlık sorunları, işitme, özellikle de görme bozuklukları sayılabilir. Bazen de çocuklar okulda iyi öğretilmediği için okuma öğrenemez. Küçüklüklerinde durmadan evden eve taşınan ailelerin çocukları değişik okullara uyum sağlamakta güçlük çekebilir, bu yüzden iyi okuyamayabilirler. Ayrıca bazı çocuklar okumaktan hoşlanmayabilir.

Binlerce yıllık bir tarihin ve muhteşem bir medeniyetin mirasçısı olan Türkiye, Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü konumundadır. Bu iki kıta arasındaki kara, hava ve deniz ulaşımının büyük bölümü ülkemiz üzerinde yapılmaktadır. Ayrıca Asya'dan Avrupa'ya uzanan birçok petrol ve doğal gaz boru hattı da ülkemizden geçmektedir.

2. *Ülkemiz Asya ile Avrupa kıtaları arasında köprü görevi görmektedir.*

4. *Başarı yolunda karşımıza çıkan engeller karşısında yılmamalıyız.*

Başarı yolunda insanın önüne çok sayıda engel çıkabilir. Bir engelle karşılaşıldığında hemen vazgeçmek ve sorumluluktan kaçmak doğru değildir. Bu konuda Hz. Muhammed (sav.) tutum ve davranışlarıyla bizlere örnek olmuştur: Mekke'de başına gelen bütün olumsuzluklara rağmen azim ve kararlılıkla insanları doğru yola davet etmeye devam etmiştir.

3.

Etkinlik

Ana Duygu

Aşağıdaki dizelerde verilmek istenen duyguyu bularak alttaki boşluklara yazınız.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikeyyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Sakın bir söz söyleme, yüzüme bakma sakın
Sesini duyan olur, sana göz koyan olur
Düşmanımdır seni kim bulursa cana yakın
Annen bile okşasa benim bağrım kan olur.

1. *Korku*

2. *Kıskançlık*

Ana düşünce

4.

Etkinlik

Başlık

Aşağıdaki metinlerin içeriğinden hareketle en uygun başlığı bularak metnin üstündeki noktalı yerlere yazınız.

1.

Başparmak

İnsanın en asil uzvu hangisidir, diye sorsalar, hepimizin vereceği cevap budur: Beyin! Hâlbuki, beyinden daha yüksek ve hatta insanı diğer yaratıklardan ayıran ve onu bütün hayvanlara nazaran üstün bir konuma çıkaran beyin değil, sadece elinin başparmağı imiş. Başparmağın diğer parmaklarla birleşip iş görebilecek bir durumda olmasıdır ki insana asırlar üzerinde üstünlük imkânı veriyor. Bunu söyleyen tabiat tarihidir.

2.

İnternet Kullanımı

Teknoloji çağının en büyük ürünü olan internet artık her eve girmeye başladı. İnternet kullanımının dünya ve Türkiye genelinde her geçen gün artıyor olması ve internet kullanım yaşının da her geçen gün aşağıya çekiliyor olması da beraberinde birçok riski de getiriyor. İnternet kullanımının birbirinden farklı ve güzel yönleri olduğu gibi aynı derecede de kötü yönleri olabiliyor.

3.

Arılar

Kilometrelerce uzaktan çiçek çiçek dolaşarak kovanına çiçek özü getiren arılar, aralarında iş bölümü yaparak çalışırlar. Kovan içindeki nem dengesini sabit tutmak, birbirlerine yol tarif etmek ve yön tayin etmek gibi birçok özelliğe sahiptirler.

4.

Kaz Yetiştiriciliği

Kars ve Ardahan'da aileler tarafından yapılan kaz yetiştiriciliği özellikle kırsal alanda en önemli geçim kaynağı oldu. Besicilikte çoğunlukla meradan faydalanılması, bakımının kolay olması üretim maliyeti açısından ciddi bir avantaj sağlıyor. Bölge halkı için alternatif iş ve gelir kaynağı olarak görülüyor.

5.

Etkinlik

Parça Tamamlama

Aşağıda numaralandırılmış paragraflarda boş bırakılan yerlere, anlam akışına göre gelebilecek cümleleri yapılandırılmış griddeki kutucuklardan bularak kutucuktaki harfi getiriniz. (Boşluklara birden fazla cümle gelebilir.)

A.

Havaya bakılırsa gerçekleşmesi an meselesiydi.

B.

Bu renk cümbüşü ve kokular beni kendine çekiyordu.

C.

İçeri sızan bu esinti beni alıp başka dünyalara götürüyordu.

D.

Kırmızı, pembe, sarı güllerin birbirine karışan kokusu beni mest etti.

E.

Saatler ilerledikçe hava buz gibi soğumuştü.

F.

Salona ıhlamur ve gül kokusu getiriyordu.

1. Arkamda açık duran balkon kapısından hafif bir rüzgâr giriyor.

C-F

Odaya ışık girinceye kadar gözlerimi hafifçe kapadım. Bu köşke ait hatıralarımın uyanışına kendimi bıraktım. Paşa'nın ağır sesi kendisine ayırdığım küçük dikkati yormuyor, içimdeki hayallerin serbest uyanışını bozmuyordu.

2. Rüzgârın uğultusu yağışın yaklaştığının habercisiydi. Yağmurun yağmasını dört gözle bekliyordum.

A-E

Hemen kendime sıcak bir süt hazırladım. Sütü yudumladıkça ısındım fakat aklım hâlâ yağmurun yağmasındaydı.

3. Yaklaştıkça yüzümüze serin bir yeşillik vurdu. Kırmızı elmalar, gök armutlar, sarı ayvalar göründü. Cırcır böcekleri ötüyordu coşkuyla. Bahçenin kıyısı kalın bir böğürtlen çitiyle çevriliydi. Arkadaki yamaçta bakımlı üzüm bağları görünüyordu.

B-D

6.

Etkinlik

Yardımcı Düşünce

Aşağıdaki paragraflardan çıkarılabilecek veya çıkarılamayacak yargılar, paragrafların sol tarafındaki kutucuklara yazılmıştır. Buna göre paragraflardan çıkarılabilecek yargılardan yola çıkarak uygun çıkışları bulunuz.

a.

Sıcak bir ağustos günü... Sokak oldukça tenhadır. Uzun boylu, eski ve bakımsız kıyafetli, yaşlılığa adım atmış bir adam, bir şeyler arar gibi etrafına bakınarak gelirken çocuğun önünde durur birden. Çocuk, daha önce hiç görmediği bu yabancıya dikkatle bakar. Narin yapılı çocuğun gür ve uzun kirpikleri adama o kadar tanıdık gelir ki...

1. Yaşlı adamın eski ve bakımsız kıyafetli olduğu → 1. Çıkış

2. Çocuğun meraklı biri olduğu → 2. Çıkış

3. Çocuğun gür ve uzun kirpikleri olduğu → 3. Çıkış

4. Çocuğun yaşlı adamı daha önce hiç görmediği → 4. Çıkış

UYGUN ÇIKIŞLAR = ..1, 3 ve 4. Çıkıştır..

b.

Kanunlar doğru oldukları için değil, kanun oldukları için yürürlükte kalırlar. Kendilerini dinletmeleri akıl dışı bir güçten gelir, başka bir şeyden değil. Mistik olmak işlerine gelir. Kanunları koyanlar da çok kez budala ya da eşitlik korkusuyla haksızlığa düşen kimselerdir. Nasıl olursa olsunlar, insandirlar nihayet, her yaptıkları şey ister istemez sudan ve değişkendir. Kanunlardan daha çok, daha ağır, daha geniş haksızlıklara yol açan ne vardır?

1. Kanunlar ağır ve geniş haksızlıklara yol açar. → 1. Çıkış

2. Kanun koyanlar da haksızlığa uğramışlardır. → 2. Çıkış

3. Kanunlar insanları haksızlıklara karşı korur. → 3. Çıkış

4. Kanunlar doğru oldukları için yürürlükte kalmazlar. → 4. Çıkış

UYGUN ÇIKIŞLAR = ..1, 2 ve 4. Çıkıştır..

7.

Etkinlik

Soru-Cevap

Aşağıdaki soruların cevaplarının yer aldığı kutucukları bularak bu soruları ilgili kutucuktaki boşluklara yazınız.

1. Sizce kitabın okura hitap etmesini sağlayan ana damar ne oldu? Üslubunuz mu, farklı bir hikâye mi, kurgu mu?
2. "Ben farklıyım" diyen bir kitaba uzun süredir denk gelmediniz mi?
3. Karakterlerin netleşmesi hikâyeyi daha ilginç kıldı dediniz. Bunu, hikâyenin karakterler üzerinden yansıtıldığı için mi söylediniz?

"Ben farklıyım" diyen bir kitaba uzun süredir denk gelmediniz mi?

- a.
- Geldiysem de sayısı bir hayli düşüktür. Bir elin parmağını geçmez. Bu iyi yazarların olmadığı anlamına gelmez ama yazım düzenlerini ve üsluplarını orijinal hale getirmeleri gerekiyor.

Sizce kitabın okura hitap etmesini sağlayan ana damar ne oldu? Üslubunuz mu, farklı bir hikâye mi, kurgu mu?

- b.
- Bence hepsi. Son birkaç yıldır yazılan romanların hemen hemen hepsi aynı edebiyat dilinde ve düzenindeydi. Okur bu duruma istemeden de olsa alıştırmıştı. Bu kitap onları geçmiş deneyimlerine götürdü, sanatsal hafızalarını yokladı.

Karakterlerin netleşmesi hikâyeyi daha ilginç kıldı dediniz. Bunu, hikâyenin karakter üzerinden yansıtıldığı için mi söylediniz?

- c.
- Öyle de söylenebilir. Kitabımda anlatmak istediğim meselenin iyi anlaşılması, esasında karakterlerin aralarındaki diyaloglar ile doğru orantılıydı. Sıradan bir anlatımı asla benimsemedim.

8.

Etkinlik

Parça Oluşturma

Aşağıda karışık olarak verilmiş cümlelerle yandaki kutucukta anlamlı bir paragraf oluşturunuz.

Eşsiz bir tabloya bakarken insanın o tablodan gözlerini çekmemesi gibiydi bu görüntü.

Babaannemin bahçesinde elma ağacına çıkmıştım.

Yüksekteki bir daldan sarkan kırmızı elma dikkatimi çekti.

Bir yaz günüydü.

Koparmak için uzanırken birden fark ettim ki gökyüzünde gökkuşağı var.

Bir yaz günüydü.

Babaannemin bahçesinde elma ağacına çıkmıştım.

Yüksekteki bir daldan sarkan kırmızı elma dikkatimi çekti.

Koparmak için uzanırken birden fark ettim ki gökyüzünde

gökkusağı var.

Eşsiz bir tabloya bakarken insanın o tablodan gözlerini çekmemesi gibiydi bu görüntü.

9.

Etkinlik

Akışı Bozan Cümle

Aşağıdaki paragraflarda düşüncenin akışını bozan cümleyi bularak paragrafın altındaki noktalı yerlere yazınız.

Evden aceleyle çıktı. Durağa doğru yürüyordu ki cüzdanını evde unuttuğunu fark etti. Cüzdanı yanında olmadan bir yere gidemezdi. Çünkü kimliği, kredi kartları, paraları, seyahat kartı cüzdanının içindeydi. Hemen eve döndü ve evin anahtarını çıkarmak için elini cebine attı. Anahtarını hiçbir zaman yanından ayırmazdı. Ancak anahtarı cebinde yoktu. Sinirlenmişti çünkü evde birileri olmadığı için ona kimse kapıyı açamazdı.

1. Anahtarını hiçbir zaman yanından ayırmazdı.

Vapur, Kasımpaşa'dan yolcu bırakıp yolcu aldıktan sonra Fener'e doğru ağır ağır yol aldı. Alt kattaki salonun geniş penceresinden birinin önündeydim. Güneş uzaklardan kıpkırmızı batmış, hava sakinleşmiş, ortalık yumuşamıştı. Boğaz'da aynı anda birçok vapur seyir halindeydi. Öfkesi kırılmış güneşin altında Haliç, püfür püfüdü. Üsküdar'a varmaya yarım saat, Ortaköy'e de bir buçuk saat vardı.

2. Boğaz'da aynı anda birçok vapur seyir halindeydi.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Kendi cümlelerinizi cevaplarınıza göre değerlendirerek uygun sembolü yerleştirin.

Verilen metnin konusunu söyledim.		
Verilen metnin ana düşüncesini ifade ettim.		
Verilen metnin ana duygusunu söyledim.		
Verilen metne uygun bir başlık buldum.		
Verilen metinden çıkarılabilecek yardımcı düşünceleri sıraladım.		
Karışık verilen cümlelerden anlamlı bir paragraf oluşturdum.		
Eksik bırakılan bir metni uygun şekilde tamamladım.		
Verilen metni giriş, gelişme, sonuç bölümlerine ayırdım.		

ANLATIM BİÇİMLERİ

Açıklama (Açıklayıcı Anlatım)

- Herhangi bir konu hakkında bilgi vermek amacıyla başvurulan anlatım yöntemidir. Nesnel ifadeler ve bilimsel bir üslup kullanılır.
- Psikoloji, bilinç bilimi olarak bilinir. 19. yy.dan itibaren gittikçe gelişen kişisel bilim dalıdır. Psikoloji alanında bilim adamları özellikle kişisel bilinçlerin esrarını çözmeye çalışmışlardır.

Betimleme (Betimleyici Anlatım)

- Bir olaya ait ayırt edici özelliklerin okuyucunun gözünde canlandırılarak anlatıldığı anlatım biçimidir. Niteleyici ifadelerden sıklıkla faydalanılır.
- Ben yaşadıklarımın etkisiyle ısınmış içimin sıcaklığından dışarıdaki keskin soğuğu hissetmezken onun elleri ve ayakları buz kesmişti. Burnu kıpkırmızı, elleri mosmor olmuştu.

Tartışma (Tartışmacı Anlatım)

- Bir düşünceyi çürütüp başka bir düşünceyi kabul ettirme amacıyla kullanılan anlatım biçimidir. Genellikle öznel cümleler kullanılır ve yazar karşısında biri varmış gibi tavır takınır. Genellikle parçanın başında karşı çıkılacak düşünce verilir sonra da yazar kendi düşüncesini anlatır.
- Eline kalemi alan, şiir karalayan herkes kendini şair sanıyor. Şair olmak sanıldığı gibi kolay değildir. Şair olmak emek ister, sevgi ister, hasretlik ister, ayrılık, gurbetlik ister.

Öyküleme (Öyküleyici Anlatım)

- Parçanın genelinde bir hareket, eylem söz konusu olduğunda kullanılan anlatım biçimidir. Olay anlatımı yapılır. Parçada yer, zaman, kişi ve olay unsurları bulunur. Anlatımda genellikle geçmiş zamanda çekimlenmiş ifadeler kullanılır.
- O gün durağa geç gelmiş, otobüsü kaçırmıştım. Durakta bir sonraki otobüsü beklerken yanıma gelen yaşlı bir kadının sesini duydum. Yanındaki genç kızla dün geceki olay hakkında konuşuyorlardı.

DUYULARDAN YARARLANMA

- Çevremizdeki somut varlıkları beş duyumuzla algılarız. Bu duyular ve duyu organları: görme (göz), koklama (burun), dokunma (deri), işitme (kulak), tatma (dil). Parçada duyulardan yararlanılarak anlatılanların somutlaştırılması amaçlanır.
- Duyulardan yararlanma daha çok betimleyici anlatım biçimiyle kullanılır.
- Efe, sararmış yaprakların üstüne basıyor, çıkardıkları hisırtılarla zihnini boşaltıyordu. Sonbaharı sever. Soğukta ne kadar üşürse üşüsün evine girince yüzüne sıcak hava çarpar, annesinin pişirdiği ekşisi bol tarhananın kokusu burnuna kadar gelirdi. Tadınca yalnız ekşiyi değil, acıyı da duyar ve tazelendiğini hissedirdi.

Görme: Sararmış yapraklar

Koklama: Tarhana kokusu

Dokunma: Yüze çarpan sıcak hava

İşitme: Yaprakların hisırtısı

Tatma: Ekşi ve acı tarhana

Metinleri oluştururken kullanılabilecek anlatım özelliklerini ifade eden bazı kavramlar vardır.

Duruluk: Anlatımda anlaşılması zor sözlerden, ifadelerden kaçınılmasıdır.

Akıcılık: Yazıda okunması zor olan kelimelerin kullanılmamasıyla kolay okunabilirliğin sağlanmasıdır.

Özgünlük: Kendine has bir anlatıma sahip olmaktır.

Açıklık: Yazarın vermek istediği mesajın yazıda açıkça ifade edilmesidir.

Tutarlılık: Anlatımda çelişkiye düşmemek, birbirine zıt olay, durum ya da düşünceleri savunmamaktır.

Özlülük: Az sözle çok şey anlatmaktır.

10.
Etkinlik

Anlatım Biçimleri

Aşağıdaki paragraflarda öyküleyici, açıklayıcı, tartışmacı ve betimleyici anlatım biçimlerinden hangilerinin kullandığını bularak altlarındaki noktalı yerlere yazınız.

Kış aylarında sazan balığı avlamak, diğer mevsimlere nazaran çok daha zordur. Bu aylarda su yüzeyi çok soğuk olduğu için sazanlar, yaşadığı göletlerin en derin yerlerine gider ve kolay kolay sığ bölgelere uğramazlar; zira göletlerin en derin yerleri, kış aylarında en sıcak alanlardır. Suyun soğukluğundan dolayı hareketsiz kaldıkları için de çok yemlenme ihtiyacı hissetmezler. Doğal olarak, oltadaki yemi bir sazanın önüne rast getirmediğiniz sürece kışın sazan yakalamanız neredeyse imkânsızdır.

1. *Açıklayıcı anlatım*

On altıncı katta asansörden indik. Bana odayı gösterecek çocuğun peşinden yürüyordum. Çocuk kısa bir koridoru geçti, bir odanın önünde durdu. Ben de durdum. Kapıyı açtı, içeri girdik. Perdeler sıkı sıkıya kapalı. Çocuk perdeleri açıp dışarıyı göstermek istedi. Engel oldum. Lambaları yaktı. Banyonun kapısını açtı. Bir şey isteyip istemediğimi sordu. İstemediğimi söyledim. Bahşışını verdim, gitti.

2. *Öyküleyici anlatım*ANLATIM
BİÇİMLERİ

Uzun süren kış ayları bitti. Köyün üzerini örten kara bulutlar gitmiş, yerini masmavi gökyüzüne bırakmıştı. Yılan gibi kıvrıla kıvrıla akan derenin suları coşmuş, coşku türküleri söyleyerek akıp gidiyordu... Vadi rengârenk tomurcuk ve çiçeklere bürünmüştü. Uykudan uyanan böcekler yuvalarından çıkarak şimdiden kış hazırlıklarına başladılar. Karıncalar sıcak günlerin uzun sürmeyeceğini bildikleri için ambarlarını yiyeceklerle doldurma yarışına başladılar. Bizim tembel ağustos böceği de sabahın erken saatlerinde müzik şölenine başlamış.

3. *Betimleyici anlatım*

Günümüzde yaygın bir yanlış vardır: Bilimin kesin olduğu inancı; çağdaş yaşayışın, çağdaş uygarlığın değişmez temeli olan bilimsel kesinlik... Oysa sürekli bir değişiklikli bilim var edip ayakta tutan. Bilim bilgi üretir, bilimsel doğrulardır bunlar. Ancak bilim sonsuz bir yenilenme içindedir. Bilimde öne sürülen her doğru, yanlış olduğu henüz kesinlikle belgelenmemiş olan doğrudur. Birtakım koşutlardan ötürü doğru sayılan bilgilerdir bunlar.

4. *Tartışmacı anlatım*

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0 veya 2 doğru: ★ 3 doğru: ★★ 4 doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 veya 2 yıldız → 3 yıldız →

11.
Etkinlik

Anlatım Biçimleri

Aşağıdaki paragraflarda anlatım biçimlerinden hangilerinin (tartışmacı, açıklayıcı, betimleyici ve öyküleyici anlatım) kullanıldığını bularak yandaki noktalı yerlere yazınız.

1

Yeşil, yumuşak çimenlerin üzerine oturmuş, gözlerinden birbiri ardı sıra yuvarlanan gözyaşları arasından bana bakıyor. Oturduğu yerdeki çimenlerin sarı, yeşil parıltısı gözlerimi kamaştırdı.

Betimleyici anlatım

2

Babalarla çocuklar birbirlerini anlamıyor diye yapılan eleştiriye katılmıyorum. Çünkü uygarlık değiştiren bir toplumda babalarla çocuklar elbette anlaşamayacak. Bugün babalarla çocuklar arasındaki bilgi, inanç, töre dünya görüşü bakımından anlaşmazlık neden yadırganıyor.

Tartışmacı anlatım

3

Akşam yavaş yavaş yüzünü gösterirken Hacı Ziya'nın masası yine kalabalıktı. Onun anlattıklarını diğerleri tatlı tatlı dinlerken Şükrü Ağa geldi. Rengi soluk, durumunda bir gariplik vardı. Selam vermedi. Kenardaki boş sandalyeyi aldı ve uzakta bir yere oturdu. Tavrı davranışı herkesin dikkatini çekti

Öyküleyici anlatım

4

Atatürk ilke ve inkılapları, yaşanan tecrübeler ve geleceğe dair hedefler üzerine kurulmuştur. Bu ilke ve inkılaplar Amasya Genelgesi'yle başlayan, Erzurum ve Sivas kongreleriyle devam eden ve TBMM'nin açılmasıyla ortaya çıkan ulusal iradenin her şeyin üzerinde tutulmasını esas alır.

Açıklayıcı anlatım

12.
Etkinlik

Anlatım Biçimleri, Duyulardan Yararlanma

Aşağıdaki metinlerde hangi duyularla ilgili ayrıntılara yer verildiğini bularak altlarındaki kutucuklara yazınız.

1. Kar ovaya doğru homurdana homurdana iniyordu. Yılkılıklar dağınık düzenden toplu düzene geçtiler. Kulakları bir süre dimdik kaldı. Yukarı kalkık başları, birbirine sürtündü. Yeleleri rüzgâr rüzgâr uçuştı. Kar inmişti ovaya... Vücudu buz kesen yel, ılık çalmaya başlamıştı.

Görme

Dokunma

İşitme

2. Çukurova'da, bir düzlükte; ortalık ıslak ot, çiçek kokarken bütün bir köy atıyla, itile, çoluğu çocuğuyla, giyinmiş kuşanmış; düğüne bayrama, imeceye giderken önden, uzaktan hiç duyulmamış bir türkü geldi kulağıma. Tuhaf bir türküydü.

Görme

Koklama

İşitme

3. Her yöne çileli bir akşam indi. Fırtınanın azgınlığı arttıkça arttı. Yer-gök bir olmuştu. Gökyüzü zulüm kusuyordu. Çok geçmeden yüze tokat gibi inen yel ısılığını ulumaya çevirdi. Herkes doğanın bu dehşet veren manzarasından korkmuş, evlerine kapanmıştı.

Görme

İşitme

Dokunma

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- Parçada sözü edilen duygu ve düşüncelerin inandırıcılığını arttırmak, okuyucunun ilgisini çekmek, anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek amacıyla düşünceyi geliştirme yollarına başvurulur.

Benzetme

- Analarında ilgi bulunan iki varlıktan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesiyle oluşan düşünceyi geliştirme yoludur. Anlatılanların okuyucunun zihninde somutlaşması için bu yöntem kullanılır.
- » Toplum ağacının bahar filizleri olan gençlik, çekirdeğini özünde tutan meyve gibidir. Aydınlık bir dünya o tohumlardan, o çiçeklerden doğacaktır. Bu doğuşa tanıklık edecek büyükler de yolu aydınlatan fener misali tecrübeyle gençlere yardım edecektir.

Parçada kullanılan benzetmeler şunlardır: Toplum ➡ ağaç / gençlik ➡ çekirdeğini özünde tutan meyve / gençlik ➡ ağacın bahar filizleri / büyükler ➡ yolu aydınlatan fener

Tanımlama

- Bir varlığı ya da kavramı özellikleriyle açıklamaya **tanımlama** denir. "Bu nedir?" sorusuna cevap veren cümleler tanımlama cümleleridir.
- Genellikle tartışmacı ve açıklayıcı anlatım biçimlerinde kullanılır.
- » "Roman, olmuş ya da olabilecek olayların anlatıldığı edebi türdür. Betimleme ve öyküleyici anlatıma yer verilir. Kullanılan dil ağır ve süslü değildir. Sadedir. Karakterler uzun uzadıya anlatılır."

Parçada "roman" türünün tanımı yapılmıştır.

Örnekleme

- Anlatılan ve savunulan bir düşüncenin doğruluğunun kullanılan örneklerle somutlaştırılmaya çalışılmasıdır. Örnekleme yapılarak metinde anlatılan düşüncenin daha anlaşılır ve akılda kalıcı hâle gelmesi amaçlanır.
- » Yusuf Atılgan'ın romanında psikolojik yıkıma uğrayan karakterler vardır. Örneğin Anayurt Otelinin başkahramanı Zebercet, romanda tüm iç dünyasıyla anlatılır. Zebercet; pek kimseyle konuşmaz, kendini yalnızlığa mahkum eder. Sonunda da psikolojik yıkıma uğrar.

Parçada Yusuf Atılgan'ın, romanlarında psikolojik yıkıma uğrayan karakterleri kullandığından bahsedilmiş, o karakterlerden biri olan "Zebercet" bu duruma örnek verilmiştir.

Karşılaştırma

- Birden fazla varlık, kavram, olay, durum arasındaki farklı ya da benzer yönleri ortaya koymak amacıyla kullanılan düşünceyi geliştirme yoludur. Kavram ve varlıkların zihinde daha net bir görüntüsünün olması için bu yöntem kullanılır.
- » İnsanlar toprağa bağlı yaşadıkları zamanlarda ham madde için birbirlerini yok etmeye çalıştılar. Bu nedenle savaşı yıllar oldu. Teknolojinin geliştiği günümüzde ise paylaşmanın keyfine varılır oldu. Çünkü bilgi paylaştıkça azalmaz, çoğalır.

Parçada insanların toprağa bağlı yaşadıkları zamanlar ile günümüzdeki paylaşım alışkanlıkları karşılaştırılmıştır.

Tanık Gösterme

- Savunulan bir konuda okuyucuyu ikna edebilmek için tanınmış bir kişinin sözlerinin kullanılmasıdır.
- Tanık gösterme olabilmesi için kişinin adıyla birlikte sözünü de kullanmak gerekir. Kişinin yalnızca adı kullanılsa örneklendirme yapılmış olur.
- » Çeviri eserlerin kalıcılığının diğer türlere göre daha fazla olacağı kanaatindeyim. Edebiyatımızda deneme ile özdeşleşen Nurullah Ataç da "Benim geleceğe kalacak eserlerim onlardır." diye bahsediyor çevirdiği eserlerden.

Parçada anlatılanları desteklemek için **Nurullah Ataç'ın adı ve sözü** kullanılmıştır. Tanık gösterme yapılmıştır.

Sayısal Verilerden Yararlanma

- Düşüncelerin istenen etkiyi uyandırması ve inandırıcı olması için üzerinde durulan konuyla ilgili yapılmış araştırmaların sonuçlarından yararlanma yöntemidir.
- » Batı ülkelerinde bu yüzyılın başından itibaren boşanmalar sürekli artış göstermiştir. Özellikle ABD, boşanmada hep başı çeken ülke olmuştur. 1915 yılında her 10 evlilikten biri boşanmayla biterken 1974'te her 2 - 3 evlilikten biri boşanmayla bitmiştir.

Parçada düşüncenin kanıtlanması için ABD'deki boşanma oranlarının yıllara göre değişimini gösteren bir araştırma sonucundan yararlanılmıştır. "10 evlilikten biri" gibi oranlarla sayısal verilerden faydalanılarak anlatılanların daha inandırıcı olması amaçlanmıştır.

13.
Etkinlik

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan metinlerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını (örnekleme, sayısal verilerden yararlanma, tanık gösterme, tanımlama, benzetme, karşılaştırma) bularak üstteki noktalı yerlere yazınız.

1.

Örnekleme

Anadolu Türk devlet ve medeniyetini kuranlar sadece gaziler değildir. Gönül erenlerinin de bunda büyük rolü vardır: Mevlâna, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre gibi.

2.

Tanımlama

Betimleme; varlıkların, okuyucunun gözünde canlanacak şekilde, resim çizer gibi anlatılmasıdır. Açıklayıcı ve sanatsal olmak üzere iki başlık altında incelenir.

3.

Sayısal verilerden yararlanma

Ülkemizde sağlık giderlerinin %60'ı ilaç harcamalarından oluşuyor. Bu oran Avrupa ülkelerinde %15 civarında. Eczanelerdeki ilaçların ortalama %7'si kullanım süresi dolduğu için çöpe atılıyor.

4.

Benzetme

Ne sakin, ne muhteşem sabahlar. Marmara'nın birer siyah gergedan gibi uyuyan adaları, denizin kurşunimsi maviliğine batan bu canlı arz ve uzaklardan geçen güneşin pembe, eflatun, inci renkleriyle rüyalı tüllerile renklenmiş ufuklar! İşte bu yeni doğan parlak sabahla beraber bende bir şey doğuyor.

5.

Tanık gösterme

Gene bizim bir şairimiz bir dostuna hediye ettiği resminin altına "Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz!" diye yazmıştır. Bu da güzel bir sözdür. Çünkü en iyi, hatıra gülerken geçen günlerin hatırasıdır. Hayatta o günlerin sayısı az olursa insan bir gün gelir, "Ne etmişim de gülmemişim!" diye ağlayabilir.

6.

Karşılaştırma

Yaşamda iyimserlerle kötümserlerin oranı ülkenin gelişmişlik düzeyiyle, dünyadaki ekonomik dengelerin sarsılıp sarsılmamasıyla, doğal yıkımların olup olmamasıyla yakından ilgilidir. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla örgütleyip geliştirmeye yetenekli olmayanlar, doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar.

14.
Etkinlik

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Aşağıdaki metinlerde başvuru düşünceyi geliştirme yollarını bularak altlarındaki noktalı yerlere yazınız.

Ağaçlar içinde çok yaşayanları vardır. Çınar ağacı böyle uzun yaşar. Yüzlerce yıllık çınarlar vardır yurdumuzda, en çok Bursa'da. Toprağı severek, güneşi severek yaşarlar.

1.

Örnekleme

Açıklardan art arda beş tane savaş gemisi geçiyordu. Hepimiz öylesine korkuya kapılmıştık ki! Sanki savaş çıkmıştı. Gemilerden yağacak bombalar evlerimizi başımıza yıkacaktı. Çok geçmeden gemilerin oluşturduğu dev dalgalar, canavar gibi gelip kumsala saldırdı. Göz açıp kapayınca dek ağacımızı yuttular. (...)

2.

Benzetme

Eşref saat, gündelik hayatımızda işlerimizin en iyi gittiği, kararlarımızın en isabetli olduğu, hükümlerimizde asla yanılmadığımız saattir. Sabahleyin 9'da mı, akşam 7'de mi gelir; gün ortasında mı, gece yarısında mı teşrif eder, bilinmez. Ama o gelince en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker gibi hâller.

3.

Tanımlama

Mustafa Kemal İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında "Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferler ile taçlandırılmazlarsa gerçekleşen zaferler ile kalıcı olmaz, az zamanda söner." diyerek "millî ekonomi"nin oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

4.

Tanık gösterme

15.

Etkinlik

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Aşağıdaki metinlerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını bularak yandaki boş kutucuğa yazınız.

1

Atatürk'ün nezdinde halk müziğinin ayrı bir yeri vardır. Onun özellikle Rumeli türkülerini severek dinlediği herkesin malumudur. En sevdiği türküler arasında, "Aış'imin Kaşları Kare, Atladım Bahçeye Girdim, Dağlar Dağlar, Gide Gide Yarelerin Derildi, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağ'dan Kalkan Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep" gibi türküler vardır.

Örnekleme

2

Hava öylesine sıcak ve durgundu ki! Yaprak kımıldamıyordu. Bozcaada'nın bu yakasından pek bir gemi de geçmiyordu. Bu yüzden denizin üstü de çarşaf gibiydi. Çocukların ağacı, bu ortam içinde, kumsalda öylesine göz alıcı bir görünüme bürünmüştü ki!

Benzetme

3

Medeni hukuk, bir ülkede bulunan vatandaşların diğer kişiler ile veya mal varlıklarıyla doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilişkilerinin düzenlenmesidir. 1926'da Türk Medeni Kanunu aile hukukunda kadına tam hak tanımıştır. Türk aileleri bu esasları kolaylıkla benimsemişlerdir. Kadının, aile içinde ve çocukları üzerindeki etkisi hukuki durum ile orantılı olarak düzenlenmiştir.

Tanımlama

4

Arı, on binlerce yıldır aynı işi en kusursuz biçimde yapar: Düzgün, geometrik ölçülerle peteğini örer ve topladığı bin bir çiçek tozundan, bir kimya laboratuvarının imbiklerinden daha üstün biçimde balını süzer. Oysa insanoğlu uğraştığı on binlerce işi binlerce yıldır giderek geliştirmekte ve hâlâ en kusursuza ulaşmaya çalışmaktadır, işte insan budur.

Karşılaştırma

5

Tuz Gölü çevresinde yılda 750. 000 ton tuz üretilmektedir. Bu da Türkiye'nin toplam tuz üretiminin yüzde 55'i demektir. Ancak havzadaki su sorunu, tarımsal verimliliği azaltarak ekonomik kazancın düşmesine neden olmuş.

Sayısal verilerden yararlanma

6

Millî birlik ve beraberliğin korunması, Atatürk ilke ve inkılaplarına sahip çıkmakla mümkündür. Bu nedenle Atatürk ilkelerini korumak Türk vatandaşlarının en önemli millî görevleri arasında yer alır. Bununla birlikte bu konuda en büyük görev Atatürk'ün "Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir! Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz." sözünde ifade ettiği gibi Türk gençliğine verilmiştir.

Tanık gösterme

ÖZ DEĞERLENDİRME

Kazanımlarım	Çok iyi (3)	İyi (2)	Az (1)	Öğrenemedim (0)
Okuduğum metinlerin anlatım biçimlerini bulabilirim.				
Okuduğum metinlerde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarını bulabilirim				
Okuduğum metinlerde hangi duyulardan yararlandığımı söyleyebilirim.				

BÖLÜM PARÇADA ANLAM - 2

ANLATICI

- Birinci Kişi Ağzıyla Anlatım
- Üçüncü Kişi Ağzıyla Anlatım

METNİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

HİKÂYE UNSURLARI

- Olay
- Kişiler (Varlık Kadrosu)
- Yer (Mekân)
- Zaman

METİN KARŞILAŞTIRMA

HİKÂYE UNSURLARI

➔ Yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların kurgulanarak anlatıldığı metin türüne **hikâye (öykü)** denir. Hikâyeler olay, yer, zaman ve kişiler olmak üzere dört unsurdan oluşur. Bu unsurlar hikâye unsurları olarak bilinir.

Olay

- ➔ Hikâye edici metinlerde anlatılan her türlü yaşantı ya da durumdur.
- ➔ Hikâyede anlatılanlar olayın etrafında gerçekleşir ve hikâyeyi zenginleştirir.

Kişiler / Varlık Kadrosu

- ➔ Hikâyedeki olayı yaşayan insanlar hikâyenin kişileridir. İnsan dışındaki kahramanlar varlık kadrosunu oluşturur.
- ➔ Olayı asıl yaşayan kişiye **ana kahraman** denir.

Mekân (Yer)

- ➔ Olayların geçtiği çevreye yer ya da mekân denir.
- ➔ Okul, ev, oda, mutfak, oyun alanları, orman, park vb. hikâyelerde sıkça karşılaştığımız mekânlardır.

Zaman

- ➔ Olayların geçtiği, başlangıcı ve bitimi belli olan süredir.
- ➔ An, gün, sene, mevsim, dönem hikâyede zaman olabilir.

» Yılbaşı gecesi kar yağmaya başlamıştı. Koyu geceye düşen beyaz topların sayısı öyle çoktu ki Müzeyyen, sabah herkes uyanıncaya kadar epey kar biriktireceğine emin oldu. Kardeşi çok severdi karla oynamayı. Odasına gitti, kapıyı açıp içeri girdi. Ona kar yağdığını söyleyince yatağından zıplayarak camın önüne gitti, perdeleri çekti, bir sevinç çığlığı attı. Hemen dışarı çıkmak istediğini söyledi ama Müzeyyen ancak sabah çıkabileceklerini söyledi. Murat ablasını kararından döndürmenin ne kadar zor olduğunu bildiğinden ısrar edemedi. O da oturup yarın kardan neler yapacağını teker teker ablasına anlattı.

Olay

➔ İki kardeşin karın yağmasından dolayı duyduğu sevinç.

Kişiler

➔ Murat ve Müzeyyen

Yer (Mekân)

➔ Murat'ın odası

Zaman

➔ Yılbaşı gecesi

➔ Hikâye unsurları yalnızca hikâye türündeki eserlerde değil, hikâye edici tüm metinlerde bulunur.

ANLATICI

➔ Hikâye edici tüm metinlerde olay veya durumlar yazarın seçtiği bir anlatıcı tarafından anlatılır. Bu metinlerde kullanılan iki anlatıcı vardır.

Birinci Kişi Ağzından Anlatım

- ➔ Bu anlatımda yazarın seçtiği anlatıcı, aynı zamanda metnin içinden bir karakterdir. Bu anlatıcı, yaşadıklarını anlatır.
- ➔ Bu anlatımda birinci tekil kişi (ben) veya birinci çoğul kişi (biz) ekleri kullanılır.
- » Onu karşımda görmeyi hiç mi hiç beklemiyordum. O uçağa binip gittiğini, bir daha da dönmeyeceğini zannediyordum. Bu yüzden hissettiğim ilk duygu şaşkınlık oldu. Sevinç de onu takip edendi.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım

- ➔ Bu anlatımda yazarın seçtiği bir anlatıcı, gördüğü veya duyduğu şeyleri anlatır. Anlatıcı ya olayları gözlemleyen biridir ya da her şeyi bilen, olaylara hakim biridir.
- ➔ Bu anlatımda üçüncü tekil kişi (o) veya üçüncü çoğul kişi (onlar) ekleri kullanılır.
- » Ne zamandır susuyor, hiç konuşmuyordu. Ağır gelmişti son yaşadıkları. Her sabah erkenden yanına koştuğu, akşama kadar da yanından ayrılmadığı biricik atının ölümü derinden yaralamıştı onu.

METİN KARŞILAŞTIRMA

➔ Metinler yazılış tarzı ve amaçları, gerçekle ilişkileri, anlatım biçimleri gibi yönlerden farklılık gösterebilir.

	<i>Bilgilendirici Metinler</i>	<i>Hikâye Edici Metinler</i>	<i>Şiir</i>
<i>Yazılış Amacı</i>	Öğretmek, bilgi vermek	Olay içinde yaşatmak	Bir duyguyu sezdirmek
<i>Konusu</i>	Bilimsel, sosyal ya da kültürel konular	İnsanı ilgilendiren ve günlük hayattan konular	Duygu yönü olan konular
<i>Yapısı</i>	Düzyazı şeklinde yazılır.	Düzyazı şeklinde yazılır.	Dizeler hâlinde yazılır.
<i>Anlatım Özelliği</i>	Ciddi ve nesnel bir anlatım vardır. Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım kullanılabilir.	Öznel bir anlatım vardır. Betimleyici ve öyküleyici anlatım kullanılabilir.	Coşkulu bir anlatım vardır. Mecaz anlamlı kelimeler sıkça kullanılır.

1. Metin

➔ Melih'in her akşam işi biter bitmez geldiği bu evi ona yuva yapmayı kendime görev addetmiştim. Bu eski ve küçük sığınağımızda yalnızca güzelliklere dikkatini çekmiş, onun saadetten başka bir şey hissetmemesi için çaba göstermişim.

2. Metin

» Hayatta bana destek olanlar da vardı ama yoluma taş koyanların fazlalığı beni çok yordu. Yorulmama rağmen mücadeleyi bırakmadım ve ayağa kalktım. Soğuğun hükmettiği yorucu kıştan sonra gelen iç ısıtıcı bahara kavuşurcasına yeniden doğdum.

Ortak Yönleri

- ➔ Birinci kişi ağızyla anlatımın yer aldığı her iki metinde de betimleyici ve öyküleyici anlatımdan faydalanılmıştır.
- ➔ Her iki metin de düzyazı şeklinde yazılmıştır.

- ➔ 1. metnin konusu Melih adlı karakteri mutlu etme isteği, 2. metnin konusu bir kişinin zorluklara rağmen yaşama tutunmasıdır.
- ➔ 2. metinde benzetmeden yararlanılmıştır.

Farklı Yönleri

METNİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

➔ Metnin dil ve anlatımı ile ilgili sorular çok genel bir alanı kapsar. Bu alanlardan bazıları şunlardır:

- ➔ Kullanılan dilin özelliği (nesnel, öznel, ağır...)
- ➔ Anlatıcı (1. kişili - 3. kişili anlatım)
- ➔ Metinde ne anlatıldığı (Olay, durum, duygu, fikir...)
- ➔ Anlatım biçimleri (Öyküleme, tartışma, açıklama, betimleme)

- ➔ Kurgusal / gerçek unsur kullanımı
- ➔ Anlatım özellikleri (Özlülük, açıklık, tutarlılık...)
- ➔ Cümlelerin özellikleri (Olumlu, şart, olasılık...)
- ➔ Düşünceyi geliştirme yolları (Örnekleme, tanık gösterme, tanımlama...)

➔ Metnin dil ve anlatım özelliklerinin sorulduğu sorular, seçenekler elenerek çözülür. Ayrıca metni tekrar okuyup zaman kaybetmemek adına soru kökü okunduktan sonra seçeneklere göz atılarak, soruda istenenler bulunur.

1.

Etkinlik

Hikâye Unsurları

Aşağıdaki hikâyenin yapı unsurlarını bularak altlarındaki kutucuklara yazınız.

KURABİYE HIRSIZI

Bir gece, kadının biri havaalanında bekliyordu. Uçağının kalkmasına daha epeyce zaman vardı. Havaalanındaki dükkândan bir kitap ve bir paket kurabiye alıp kendisine oturacak bir yer buldu. Kendisini kitabına kaptırmış olmasına rağmen yanında oturan adamın olabildiğince cüretkâr bir şekilde aralarında duran paketten bir kurabiye aldığını fark etti, ne kadar görmezden gelse de. Bir taraftan kitabını okuyup kurabiyesini yerken bir taraftan da gözü saatteydi. Kurabiye hırsızı kurabiyeleri yavaş yavaş tüketirken kadının kulağı da saat tik taklarındaydı ama tik taklar sinirlenmesini engellemiyordu. Kendi kendine düşünüyordu:

"Kibar bir insan olmasaydım şu adamın gözünü morartırdım!"

OLAY

KİŞİLER

MEKÂN (YER)

ZAMAN

Kadın tarafından alınmış olan kurabiyenin yan koltukta oturan adam tarafından da yenildiğinin düşünülmesi ve kadının içten içe sinirlenmesi

Kadın
Adam

Havaalanı

Bir gece

2.

Etkinlik

Hikâye Unsurları

Aşağıdaki hikâyeyeyle ilgili istenenleri bularak ilgili kutucuklara yazınız.

Üçüncü kişili anlatıcı

ANLATICI

Bahçe

MEKÂN

Bir ağustos akşamı

ZAMAN

Bir ağustos akşamı hırsızın biri, bir bahçeye girip meyve ağacının üstüne çıktı. Bir yandan yiyor, bir yandan da yerlere döküyordu. Bahçe sahibi bu durumu görünce: "Be hey Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz, bu ne densizliktir!" diye seslendi. Hırsız, büyük bir pışkinlikle: "Ne bağıryorsun; bahçe Allah'ın, meyve Allah'ın, sana ne oluyor?" dedi. Mal sahibi, "öyle mi?" diye kafasını salladı. Sonra da adamlarına, hırsız falakaya yatırmalarını söyledi. Hırsız sopayı yedikçe: "Yapmayın, etmeyin. Allah'tan korkun" diye yalvarmaya başlayınca, bahçe sahibi: "Ne bağırp duruyorsun? Sopa Allah'ın sopası, vuran da Allah'ın kulu..."

BAŞLIK

Hırsız

OLAY

Bir hırsızın, mal sahibinin izni olmaksızın bahçesine girip meyvelerinden yemesi ve pışkinlikle hakkı olduğunu söylemesi

KİŞİLER

Hırsız,
Bahçe sahibi,
Bahçe sahibinin adamları

3.

Etkinlik

Anlatıcı

Aşağıdaki hikâye metinlerinin anlatıcısını bularak metnin altındaki noktalı yerlere yazınız.

Dün gece Ömer bizdeydi, mektepte hastalanmış An-neme: "Hanım teyze, Canip gibi ben de sıtmaya tutul-dum galiba, başım ağrıyor!" diye şikâyet etti. Annem: "Ah evlâdım, mevsim kış, sokaklarda geç kalıyorsun, kendini üşütüyorsun, dur sana ıhlamur kaynatayım. İç, erkence yat!" dedi. Ömer hakikaten hasta... Bize gel-dikçe geç vakte kadar kahkahalarla oturur, konuşur-duk. Bu gece mütemadiyen "Başım, başım çok ağrı-yor!"dan başka bir şey söylemedi. ıhlamuru içti, ilacını aldı; hemen yattı. Bu sabah erkenden o evine gitti, ben İstanbul'a işime indim. Geç vakit döndüm, kendisine uğradım. Yatağını sobalı odasına sürüklemiş, yatmıştı. "Nasılsın?" dedim. "Aman başım... Sanki çatlayacak... Ne oluyorum bilmiyorum!" diye cevap verdi. Beraber bize gitmemizi teklif ettim. "Yolda üşürüm de daha fazla hastalanırım!" diye reddetti.

1. *Birinci şahıs anlatıcı*

Bir tüccarın, kafese kapattığı çok güzel bir papağa-nı vardı. Bir gün Hindistan'a gitmesi icap etti. Herkes-ten ne istediğini sordu. Sıra papağana gelince, dedi ki: "Oradaki papağanlara söyle, siz serbestçe gezip dola-şırken, benim kafeslerde kapalı olmam, doğru mudur? Bir sabah vakti beni de hatırlayın da birazcık mutlu ola-yım..." Tüccar, Hindistan'a vardı. Gördüğü papağanlara kendisini tanıtarak, papağanının söylediklerini nakletti. Ancak sözü biter bitmez, papağanlardan biri anında dü-şüp öldü... Tüccar, memleketine döndü. Olanları kendi papağanına da anlattı. Papağan da kafesin içinde önce titredi, sonra hareketsiz kalıp öldü. Tüccar çok üzüldü. Kafesi açıp, ölü papağanı alıp pencerenin kenarına bıraktı. Bırakır bırakmaz, papağan canlanıp uçtu. Tüc-cara da dedi ki: "O Hindistan'daki papağan, selamımı alınca, ölmüş gibi yaptı. Yani bana 'Kafesten kurtulmak istiyorsan öl.' dedi. Ben de onun dediğini yaparak kur-tuldum."

2. *Üçüncü şahıs anlatıcı*

4.

Etkinlik

Hikâye Unsurları

Aşağıdaki hikâye metninin yapı unsurlarını bularak yandaki kutucuklara yazınız.

DENİZYILDIZI

Yazı yazmak için okyanus sahillerine giden bir yazar, sabaha karşı kumsalda dans eder gibi hareketler yapan birini görür. Biraz yaklaşınca, bu kişinin sahile vuran denizyıldızlarını, okya-nusa atan genç bir adam olduğunu fark eder. Genç adama yaklaşır:
– Neden denizyıldızlarını okyanusa atıyorsun?
Genç adam yanıtlar;
– Birazdan güneş yükselip, sular çekilecek. On-ları suya atmazsam ölecekler. Yazar sorar:
– Kilometrelerce sahil, binlerce denizyıldızı var, ne fark eder ki? Genç adam eğilir, yerden bir denizyıldızı daha alır, okyanusa fırlatır.
– Onun için fark etti ama...

OLAY: *Genç bir adamın sahile vuran denizyıldızlarını okyanusa atması*KİŞİLER: *Yazar, Genç bir adam*MEKÂN (YER): *Kumsal*ZAMAN: *Sabaha karşı*ANLATICI: *Üçüncü şahıs anlatıcı*

5.

Etkinlik

Metin Karşılaştırma

Aşağıda iki ayrı metin verilmiştir. Verilen metinleri karşılaştırarak farklı ve benzer yönlerini kutucuklardan seçerek ilgili metnin altına örnekteki gibi yazınız. (Bazı maddeler her iki metin için ortak olabilir.)

I. METİN

Yatağın altında yeşil, tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Az daha sevincimden haykıracaktım. Annemin bir hafta önce İstanbul'dan gönderdiği hediyeler içinde çıkan kaşığı pırıl pırıl parlıyordu. Hemen kaptım. Tosun'un yanına koştum. Karnına sürtmek istedim. Rahat durmuyordu. Galiba acıtıyor, dedim. Gümüş gibi parlayan bu güzel kaşığının dişlerine baktım. Çok keskin çok sivriydi. Biraz köreltmek için duvarın taşlarına sürtmeye başladım. Dişleri bozulunca, tekrar denedim. Atların hiçbirisi durmuyordu.

II. METİN

Mustafa Kemal Millî Mücadele Dönemi'ni başlattığı andan itibaren yapılan her çalışmayı ve alınan her kararı halka dayandırmaya çalışmıştır. Her şartta halkın yapılan seçimlerle alınan kararlarda ve yönetimde söz sahibi olmasını istemiştir. Bu düşünce ve çalışmalarını da; "Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir." sözü ile pekiştirmiştir.

Öyküleyici anlatıma başvurulmuştur.

Açıklayıcı anlatıma başvurulmuştur.

Bilgilendirici metindir.

Tanık gösterme vardır.

Nesnel anlatım vardır.

Benzetme vardır.

Düzyazı metnidir.

Hikâye edici metindir.

Öznel anlatım vardır.

I. METİN

1. *Benzetme vardır.*
2. *Öyküleyici anlatıma başvurulmuştur.*
3. *Hikâye edici metindir.*
4. *Öznel anlatım vardır.*
5. *Düzyazı metnidir.*

II. METİN

1. *Tanık gösterme vardır.*
2. *Açıklayıcı anlatıma başvurulmuştur.*
3. *Bilgilendirici metindir.*
4. *Nesnel anlatım vardır.*
5. *Düzyazı metnidir.*

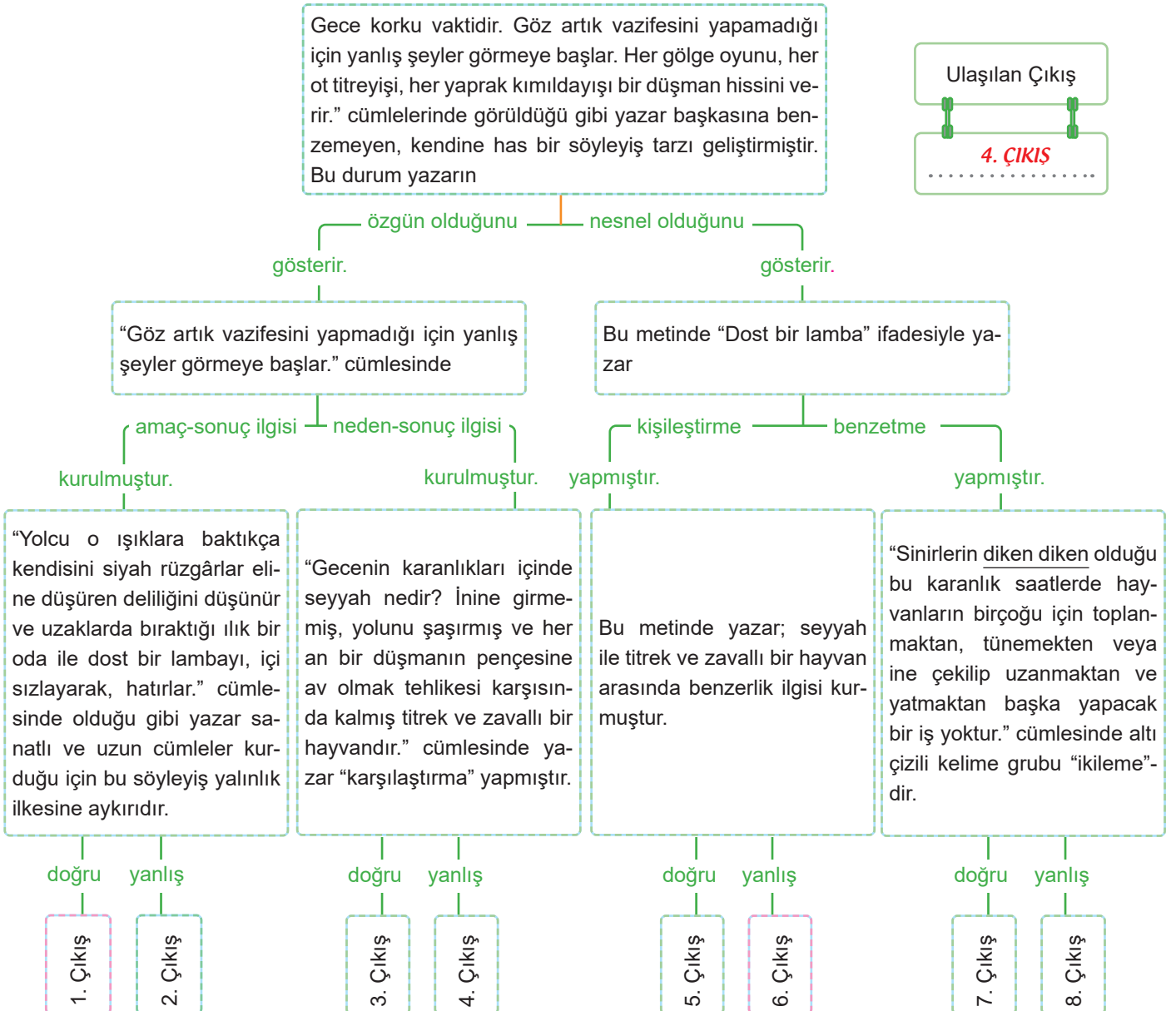
6.

Etkinlik

Metnin Dil ve Anlatım Özellikleri

Aşağıdaki metinden hareketle tanılayıcı dallanmış ağaçtaki ifadeler doğru bir şekilde değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılacağını bularak “Ulaşılan Çıkış” bölümünün altındaki boşluğa yazınız.

Gece korku vaktidir. Göz artık vazifesini yapamadığı için yanlış şeyler görmeye başlar. Her gölge oyunu, her ot titreyişi, her yaprak kımıldayışı bir düşman hissini verir. Sinirlerin diken diken olduğu bu karanlık saatlerde hayvanların birçoğu için toplanmaktan, tünemekten veya ine çekilip uzanmaktan ve yatmaktan başka yapacak bir iş yoktur. Elektrğin keşfine rağmen medeni şiir, vahşi şiir gibi hâlâ gece başlangıcının getirdiği hüzünden ve karanlığın uyandırdığı faciadan bahseder. Gecenin karanlıkları içinde seyyah nedir? İnine girmemiş, yolunu şaşırmış ve her an bir düşmanın pençesine av olmak tehlikesi karşısında kalmış titrek ve zavallı bir hayvandır. Vagonların çelik şangırtısı veya geminin gürültüsü içinde, esrarengiz bir talih işaretine doğru giden bir yolcu için sahlin her kımıldayan ışığı, yerlerini ve âdetlerini değiştirmeye lüzum görmemiş makul insanın mes’ut bir toplanma noktasıdır. Yolcu o ışıklara baktıkça kendisini siyah rüzgarlar eline düşüren deliliğini düşünür ve uzaklarda bıraktığı ılık bir oda ile dost bir lambayı, içi sızlayarak, hatırlar.

7.

Etkinlik

Metnin Dil ve Anlatım Özellikleri

Aşağıdaki anlatım özellikleriyle ilgili verilmiş olan kavramları kavram haritasındaki ilgili boşluklara yazınız. .

ANLATIM ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Özgünlük

Özlülük

Yalınlık

Tutarlılık

Doğallık

Akıcılık

1. *Tutarlılık*

Anlatımda çelişkiye düşmemek, birbirine zıt durum ya da düşünceleri savunmamaktır.

Az sözle çok şey anlatmaktır.

Anlatımın yapmacıktan uzak, içten bir söyleyişe sahip olmasıdır.

5. *Doğallık*2. *Yalınlık*

Anlatımın söz sanatlarından, anlaşılması zor sözcüklerden ve uzun cümlelerden uzak olmasıdır.

Kendine has bir anlatıma sahip olmak, başkasına benzememektir.

Bir metnin söylenmesi güç sözcüklerden arınmış olması, hiçbir engelle takılmadan akıp gitmesidir.

6. *Akıcılık*

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

3. *Özlülük*4. *Özgünlük*

8.

Etkinlik

Metnin Dil ve Anlatım Özellikleri

Aşağıdaki metinden hareketle yandaki kutucuklarda istenen bilgileri doldurunuz.

1979 Aralık ayında, Behçet Necatigil'i toprağa verdik. Korkunç acı duydum. Soğuk bir gündü. Kimseye aldırıyor, ağlıyordum. Toprağa verirken hocası şair Zeki Ömer Defne içe işleyici bir konuşma yaptı, "Orada sen değil, ben olmalıydım Behçet!" dedi. Aradan yirmiyi aşkın yıl geçti, Necatigil'i ne zaman hatırlasam ki onu çok sık anarım, gözlerim dolar. Necatigil'in şiiri benim ailem gibidir.

Deyim: *Toprağa vermek, içine işlemek, gözleri dolmak*Benzetme: *Necatigil'in şiiri benim ailem gibidir.*Anlatıcı: *Birinci kişili anlatıcı var.*Alıntı Cümlesi: *"Orada sen değil, ben olmalıydım Behçet!"*Koşul - Sonuç Cümlesi: *Necatigil'i ne zaman hatırlasam gözlerim dolar.*

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Beceriler	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirmeli
Metinde hikâye unsurlarını bulabilme.				
Metnin kaçınıcı kişi ağızyla anlatıldığını söyleyebilme.				
Metinleri benzer ve farklı yönleriyle karşılaştırabilme.				
Metinleri dil ve anlatım özelliklerini sıralayabilme.				
Geliştirilmesi gereken beceriler için şunları yapmayı planlıyorum:				

13.

BÖLÜM YAPIYA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

EKLERLE İLGİLİ YANLIŞLAR

TAMLAMA YANLIŞLARI

EYLEMSİ (FİİLİMSİ) YANLIŞLARI

BAĞLAÇ YANLIŞLARI

ÖZNE-YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

- Kişi Bakımından Uyumsuzluk
- Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

ÖGE EKSİKLİĞİ

- Özne Eksikliği
- Yüklem Eksikliği
- Nesne Eksikliği
- Yer Tamlayıcısı Eksikliği

ZAMİR EKSİKLİĞİ

ÇATI UYUŞMAZLIĞI

NOKTALAMA İŞARETLERİNİN EKSİKLİĞİ

YAPIYA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

- ➔ Yazılı ve sözlü anlatımda duygu ve düşünceleri aktarırken dil bilimsel (yapısal) ya da anlamsal olarak açık, anlaşılır ve doğru cümleler kurulmaması sonucu anlatım bozuklukları ortaya çıkar.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

- ➔ Özne-yüklem uyumsuzluğu kişi bakımından ve tekillik-çoğulluk bakımından olmak üzere iki alt başlıkta ele alınabilir.

Kişi Bakımından Uyumsuzluk

- ➔ Özne ile yüklem arasında kişi bakımından uyum olmasıdır.
- ➔ Yüklem öznenin bildirdiği şahsa göre çekimlenmelidir.
- » Ben ve Nisa dün seni aradı. (Yanlış)
Ben ve Nisa dün seni aradık. (Doğru)
- » Oya, sen ve ben aynı okula yazıldı. (Yanlış)
Oya, sen ve ben aynı okula yazıldık. (Doğru)
- » Ben ve Belginler kampa gittim. (Yanlış)
Ben ve Belginler kampa gittik. (Doğru)

Özne	Yüklem
Ben + Sen	BİZ
Ben + Sen + O	
Ben + Onlar	
Sen + O	SİZ
Sen + Onlar	

Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

- ➔ Özne ile yüklem arasında tekillik-çoğulluk bakımından uyum olmalıdır. Bu uyum olmazsa anlatım bozukluğu oluşur.
- ➔ Özne tekilse yüklem tekil olur.
- » Kadın eğilip ayakkabısını temizledi.
- » Köpeğim dün sürekli havladı.
- ➔ Özne insan ve çoğulsa yüklem tekil ya da çoğul olabilir.
- » İnsanlar sırada bekliyorlardı / bekliyordu. (Doğru)
- ➔ Özne insan dışındaki bir varlık ve çoğulsa yüklem tekil olur.
- » Tavuklar kümeşte gıdaklıyorlardı. (Yanlış)
Tavuklar kümeşte gıdaklıyordu. (Doğru)

	Özne		Yüklem	
	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul
<i>İnsan</i>	✓		✓	
<i>İnsan</i>		✓	✓	✓
<i>İnsan Dışındaki Varlıklar</i>	✓		✓	
<i>İnsan Dışındaki Varlıklar</i>		✓	✓	

- ➔ Cümlelerin öznesi belgisiz sıfat ya da belgisiz zamir ise yüklem mutlaka tekil olur.

- » Hiçbiri buraya gelmek istemediler. (Yanlış) ➔ Hiçbiri buraya gelmek istemedi. (Doğru)

Eklerle İlgili Yanlışlar

- ➔ Cümlede kullanımına gerek olmadığı hâlde iyelik eki kullanmak anlatım bozukluğuna yol açar.
- » Çocuk yürümesini yeni yeni öğreniyor. (Yanlış) ➔ Çocuk yürümeyi yeni yeni öğreniyor. (Doğru)
- ➔ Belgisiz sıfattan sonra kullanılan çokluk eki anlatım bozukluğuna yol açar.
- » Dün iş yerinden birkaç çalışanlar ayrıldı. (Yanlış) ➔ Dün iş yerinden birkaç çalışan ayrıldı. (Doğru)
- ➔ Biri olumlu diğeri olumsuz yüklemli cümlelerde ek fiilin kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.
- » Evleri bahçeli ama büyük değildi. (Yanlış) ➔ Evleri bahçeliydi ama büyük değildi. (Doğru)

Öge Eksikliği

⇒ Cümlede yüklem, özne, nesne ya da yer tamlayıcısının eksikliği anlatım bozukluğuna yol açabilir.

Özne Eksikliği

⇒ Birden fazla yüklemi olan cümlelerin ortak özneye bağlanmasıyla anlatım bozukluğu oluşur.

» Ben Firuze'yi severim, çok saygılıdır.
özne yüklem yüklem

1. cümledeki özne "ben", 2. cümledeki yüklem ile uyumlu değildir. 2. cümledeki özne belirtilmediğinden cümlede anlatım bozukluğu vardır.

⇒ Ben Firuze'yi severim, Firuze çok saygılıdır.
özne yüklem özne yüklem

2. cümledeki özne (Firuze) cümleye eklenmelidir. Bu ifade cümledeki yerini aldığı anda anlatım bozukluğu ortadan kalkmış olur.

⇒ Olumluluk-olumsuzluk açısından yüklemle uyumlu olmayan özne kullanımı anlatım bozukluğu oluşturur. Bu durumlarda cümleye uygun özne getirilmelidir.

» Herkes duymazdan geldi, bir şey demedi.
özne olumlu olumsuz
yüklem yüklem

"Herkes" öznesi olumlu cümlelerde kullanılır. 2. cümledeki yüklem olumsuz olduğu için bu özne yüklemle uyumsuzdur. Olumsuzluk bildiren özne eksik olduğu için anlatım bozukluğu vardır.

⇒ Herkes duymazdan geldi, kimse bir şey demedi.
özne olumlu özne olumsuz
yüklem yüklem

"Kimse" öznesi olumsuz anlam taşıdığından yapıca olumsuz olan 2. cümleyle uyumludur. Cümleye eklenmesiyle anlatım bozukluğu ortadan kalkmış olur.

Yüklem Eksikliği

⇒ Birden çok yüklemli cümlelerde yüklem ortak kullanılmasıyla anlatım bozukluğu oluşur.

» Önce Esra beni aradı, sonra da ben onu.
özne yüklem özne

Cümlede ortak kullanılan "aradı" yüklemi 1. cümledeki öznesiyle (Esra) uyumludur, 2. cümledeki öznesiyle (ben) uyumlu değildir. 2. cümledeki özne belirtilmediğinden anlatım bozukluğu yapılmıştır.

⇒ Önce Esra beni aradı, sonra da ben onu aradım.
özne yüklem özne yüklem

1. cümledeki yüklem "Esra aradı" şeklinde, 2. cümledeki yüklem "ben aradım" şeklinde kullanıldığında herhangi bir yanlışlık olmaz. Dolayısıyla cümle bu şekilde düzeltilmelidir.

Nesne Eksikliği

⇒ Cümlede nesnenin yani yapılan işten etkilenen ögenin bulunmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

» Olaya fazla kızmadı, anlayışla karşıladı.

Cümledeki ikinci yüklem olduğu bölümde nesne kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açmıştır.

⇒ Olaya fazla kızmadı, olayı anlayışla karşıladı.

"Neyi anlayışla karşıladı?" sorusuna cevap veren "olayı" nesnesinin cümlede kullanılması anlatım bozukluğunu ortadan kaldırmıştır.

Yer Tamlayıcısı Eksikliği

⇒ Birden fazla yüklemli cümlelerde yer tamlayıcısının belirtilmemesi anlatım bozukluğuna yol açar.

» Çocuklarını çok sever, çok iyi bakardı.

Cümledeki ikinci bölümünde yer tamlayıcısının kullanılmamasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır.

⇒ Çocuklarını çok sever, onlara çok iyi bakardı.

"Kime bakardı?" sorusuna cevap veren "onlara" yer tamlayıcısının cümlede kullanılması anlatım bozukluğunu ortadan kaldırmıştır.

1.

Etkinlik

Özne- Yükleme Uyumsuzluğu

Aşağıdaki cümlelerde özne - yükleme uyumsuzluğundan kaynaklanan anlatım bozukluklarını bularak doğrusunu yanındaki kutucuklara örnekteki gibi yazınız.

1

Kasideler genellikle bir devlet büyüğünü övmek için yazılırlar.

Kasideler genellikle bir devlet büyüğünü övmek için yazılır.

2

Türk edebiyatında yeni nazım biçimleri ve yeni kavramlar görülürler.

Türk edebiyatında yeni nazım biçimleri ve yeni kavramlar görülür.

3

Korkular üzerine gidildikçe azalır.

Korkular, üzerine gidildikçe azalır.

4

Bu konuda özellikle sen ve arkadaşların beni iyi dinlesin.

Bu konuda özellikle sen ve arkadaşların beni iyi dinleyiniz.

5

Akşam olunca düşünceler beynimi tırmalıyorlar.

Akşam olunca düşünceler beynimi tırmıyor.

6

Ahmet Ağa, ben ve birkaç genç koyu bir sohbete dalmıştı.

Ahmet Ağa, ben ve birkaç genç koyu bir sohbete dalmıştık.

7

Soğuk kış gecelerinde kurtlar uluyorlar.

Soğuk kış gecelerinde kurtlar uluyor.

8

Köpeklerle kurtlar kuzuyu yemek için birbirlerine girdiler.

Köpeklerle kurtlar kuzuyu yemek için birbirlerine girdi.

9

Birçok kişi sanatçıyı dinlemek için konser alanına toplanmışlardı.

Birçok kişi sanatçıyı dinlemek için konser alanına toplanmıştı.

10

Kuşlarımız birbiriyle ötüşürler.

Kuşlarımız birbiriyle ötüşür.

11

Tenha sokaklarda karartılar gözümde korkunç yaratıklar gibi görünüyorlar.

Tenha sokaklarda karartılar gözümde korkunç yaratıklar gibi görünüyor.

12

Öğretmenin verdiği soruyu sadece ben ve sınıf arkadaşım çözmüştü.

Öğretmenin verdiği soruyu sadece ben ve sınıf arkadaşım çözmüştük.

13

İnsanların birçoğu senin gibi düşünmüyorlar.

İnsanların birçoğu senin gibi düşünmüyor.

14

Kuşlar yerlere konup havalanıyorlar.

Kuşlar yerlere konup havalanıyor.

15

Depremde binalar yerle bir oldular.

Depremde binalar yerle bir oldu.

2.
Etkinlik

Eklerle İlgili Yanlıklar

Aşağıdaki cümlelerde eklerin yanlış kullanımıyla ilgili anlatım bozuklukları yapılmıştır. Bu anlatım bozukluklarını düzelterek doğrusunu yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Anlatım Bozukluğu Olan Cümle	Anlatım Bozukluğunun Giderilmesi
1	Projelere birçok sivil toplum kuruluşları başvurmuştu.	<i>Projelere birçok sivil toplum kuruluşu başvurmuştu.</i>
2	Yaşı küçük olduğu için tek başına yemek yemesini beceremiyordu.	<i>Yaşı küçük olduğu için tek başına yemek yemeyi beceremiyordu.</i>
3	Birçok seneler geçti hâlâ da dönen yok seferinden.	<i>Birçok sene geçti hâlâ da dönen yok seferinden.</i>
4	Çocuğu zeki ama çalışkan değildi.	<i>Çocuğu zekiydi ama çalışkan değildi.</i>
5	Dünkü fırtına çok sayıda çatıları yerinden söktü.	<i>Dünkü fırtına çok sayıda çatıyı yerinden söktü.</i>
6	Şairin, toplum sorunlarını işlemek için, şiirlerde bu yönde bir eğilim olmalıdır.	<i>Şairin, toplum sorunlarını işlemek için, şiirlerinde bu yönde bir eğilim olmalıdır.</i>
7	Medeni milletler arasında önemli bir yer edinmek için, kültürel açıdan gelişmesi gerekir.	<i>Medeni milletler arasında önemli bir yer edinmek için, kültürel açıdan gelişmek gerekir.</i>
8	Kardeşi iki yıldır manavcılık yapıyordu.	<i>Kardeşi iki yıldır manavlık yapıyor.</i>
9	Geçen haftaki toplantıya birçok kimseler katılmamıştı.	<i>Geçen haftaki toplantıya birçok kimse katılmamıştı.</i>
10	Her millet dil olanaklarından yararlanma yoluna gitmelidir.	<i>Her millet dilin olanaklarından yararlanma yoluna gitmelidir.</i>
11	Dün hava soğuk ama kar yağışlı değildi.	<i>Dün hava soğuktu ama kar yağışlı değildi.</i>
12	Kendisini doğaya vermesinin nedeni hayatın gerçekliğinden biraz olsun uzaklaşmak istemesindendir.	<i>Kendisini doğaya vermesinin nedeni hayatın gerçekliğinden biraz olsun uzaklaşmak istemesidir.</i>
13	Çocuk bu yaşa gelmiş ama hâlâ konuşmasını öğrenememiş.	<i>Çocuk bu yaşa gelmiş ama hâlâ konuşmayı öğrenememiş.</i>
14	Konuklara kendisini tanıttı.	<i>Konuklara kendini tanıttı.</i>

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6-10 arası doğru: ★★ 11-14 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı →

1 yıldız →

3 yıldız →

3.

Etkinlik

Öge Eksikliği

Aşağıdaki cümlelerde anlatım bozukluğuna neden olan eksik ögeyi bularak örnekteki gibi yazınız

1	Limonu az çayı ise hiç sevmem.	(Severim) Yüklem Eksikliği
2	Komiser kapının yanında konuşulanları dinliyor, katılmıyordu.	(Onlara) Yer Tamlayıcısı Eksikliği
3	Sorunlarıma herkes duyarsız kaldı, ilgilenmedi.	(Kimse) Özne Eksikliği
4	Çocuğun yaramazlıklarına çok kızmadı, anlayışla karşılaştı.	(Onu) Nesne Eksikliği
5	Adam arabasını çok sever, iyi de bakardı.	(Ona) Yer Tamlayıcısı Eksikliği
6	Haksızlığa kimse ses çıkarmıyor, film izler gibi izliyordu.	(Onu) Nesne Eksikliği
7	Memleketini çok severdi, her fırsat bulduğunda giderdi.	(Oraya) Yer Tamlayıcısı Eksikliği
8	Ben eve, kardeşim de okula gitti.	(Gittim) Yüklem Eksikliği
9	Çorbaya biraz tuz, biraz da limon sıktım.	(Attım) Yüklem Eksikliği
10	Oyuncakları çok sever, gözü gibi bakardı.	(Onlara) Yer Tamlayıcısı Eksikliği
11	Hiçbiri onun projesini beğenmedi, benim projemi beğendi.	(Herkes) Özne Eksikliği
12	Kimse bu saçma filmi beğenmemişti, sıkılmıştı.	(Herkes) Özne Eksikliği
13	Annem bize huzur, biz ona hüznü verdik.	(Verdi) Yüklem Eksikliği
14	Kardeşim yukarı, ben aşağı iniyordum.	(Çıkıyordu) Yüklem Eksikliği
15	Herkes birbirine bakıyor, yardım etmiyordu.	(Kimse) Özne Eksikliği

4.

Etkinlik

Öge Eksikliği

Aşağıdaki cümlelerde öge eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarını düzelterek yandaki boşluklara cümlelerin doğrusunu örnekteki gibi yeniden yazınız.

	Anlatım Bozukluğu Olan Cümle	Anlatım Bozukluğunun Giderilmesi
1	Çocuklarını çok sever, her hafta oyuncaklar alırdı.	Çocuklarını çok sever, her hafta <u>onlara</u> oyuncaklar alırdı.
2	Hepimiz onun sınavı kazanacağına inanıyorduk, ondan umudumuzu kesmedik.	Hepimiz <u>onun</u> sınavı kazanacağına inanıyorduk, <u>hiçbirimiz</u> ondan umudumuzu kesmedik.
3	Ben ekşiyi, kardeşim ise tatlıyı severdi.	Ben ekşiyi <u>severdim</u> , kardeşim ise tatlıyı severdi.
4	Okulda herkes ona saygı gösterir ve severdi.	Okulda herkes ona saygı gösterir ve <u>onu</u> severdi.
5	Babamın aldığı dondurmayı hem kardeşim hem de ben yedim ama yine de bitiremedik.	Babamın aldığı dondurmayı hem kardeşim <u>yedi</u> hem de ben yedim ama yine de bitiremedik.
6	Çocukların öz güvenlerini yıkmamalıyız, gereken desteği mutlaka vermeliyiz.	Çocukların öz güvenlerini yıkmamalıyız, <u>onlara</u> gereken desteği mutlaka vermeliyiz.
7	Yemeğine biraz limon, biraz da pul biber döktü.	Yemeğine biraz limon <u>sıktı</u> , biraz da pul biber döktü.
8	Ben bir insan oğluyum, sen bir dut dalısın; ben babamı, sen ustanı unutma.	Ben bir insan oğluyum, sen bir dut dalısın; ben babamı <u>unutmayayım</u> , sen ustanı unutma.
9	Şiirlerini herkesten gizlerdi, kimseye bahsetmezdi.	Şiirlerini herkesten gizlerdi, <u>onlardan</u> kimseye bahsetmezdi.
10	Bundan sonra ben kendi yoluma sen de kendi yoluna gitmelisin.	Bundan sonra ben kendi yoluma <u>gitmeliyim</u> , sen de kendi yoluna gitmelisin.
11	Kahveyi az, çayı ise hiç sevmezdi.	Kahveyi az <u>severdi</u> , çayı ise hiç sevmezdi.
12	Fırtınada gemimiz yalpalayıp duruyordu; karaya yaklaşıyor muyduk, yoksa uzaklaşıyor muyduk?	Fırtınada gemimiz yalpalayıp duruyordu; karaya yaklaşıyor muyduk, yoksa <u>karadan</u> uzaklaşıyor muyduk?
13	Bir haftadan fazla oldu, ne o beni ne de ben onu aradım.	Bir haftadan fazla oldu, ne o beni <u>aradı</u> ne de ben onu aradım.
14	Bu kadar kötülük görmesine rağmen hâlâ onlara yardım ediyor ve destekliyordu.	Bu kadar kötülük görmesine rağmen hâlâ onlara yardım ediyor ve <u>onları</u> destekliyordu.

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

0-5 arası doğru: ★ 6-10 arası doğru: ★★ 11-14 arası doğru: ★★★

Aldığım yıldız sayısı ➡

1 yıldız →

3 yıldız →

Tamlama Yanlışları

➤ İsim ve sıfat tamlamalarında, tamlayan ile tamlanan durumundaki kelimeler uyumlu olmalıdır. Tamlamayı oluşturan unsurlardan biri diğerini tamamlamazsa anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

» Bosna'ya askeri ve gıda yardımlarında bulunduk.
 tamlayan tamlayan tamlanan
 gıda yardımı (Doğru)
 askeri yardımı (Yanlış)

➔ Bosna'ya askeri yardım ve gıda yardımlarında bulunduk.
 tamlayan tamlanan tamlayan tamlanan
 gıda yardımı (Doğru)
 askeri yardım (Doğru)

➤ Tamlama yanlışları genellikle isim ve sıfatların aynı tamlanana bağlanmasıyla oluşur.

» Ne cep ne de sabit telefon bulabildim.
 tamlayan tamlayan tamlanan
 "Telefon" tamlanana "sabit" sıfatıyla uyumluysen "cep" ismiyle uyumlu değildir. Bu nedenle cümlede anlatım bozukluğu vardır.

➔ Ne cep telefonu ne de sabit telefon bulabildim.
 tamlayan tamlanan tamlayan tamlanan
 "Cep" ismini tamamlayan "telefonu" ifadesi cümleye eklendiğinde anlatım bozukluğu ortadan kalkar.

Zamir Eksikliği

➤ Cümle içinde kullanılması gereken "sen, o" zamirlerinin kullanılmaması sonucu anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

» İzmir'e geldiğini yeni öğrendim.
 ➔ **Senin** İzmir'e geldiğini yeni öğrendim.
 ➔ **Onun** İzmir'e geldiğini yeni öğrendim.

Cümlede zamir belirtilmediğinden, bahsedilen kişinin kim olduğu anlaşılamamaktadır. Anlamın bu şekilde belirsiz olması durumu da anlatım bozukluğuna neden olur.

Eylemsi (Fili) Yanlışları

➤ Bir cümlede eyleminin kullanılması gerekirken kullanılmaması ya da yanlış eylemsi kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

» Yılı birkaç şey ya da hiçbir şey yazmadan geçirdi.
 zarf-fiil

➔ birkaç şey yazmadan (Yanlış)

➔ hiçbir şey yazmadan (Doğru)

» Yılı birkaç şey yazarak ya da hiçbir şey yazmadan geçirdi.
 zarf-fiil zarf-fiil

➔ birkaç şey yazarak (Doğru)

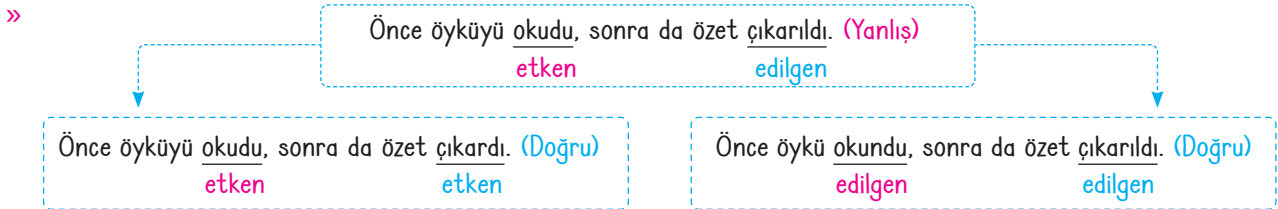
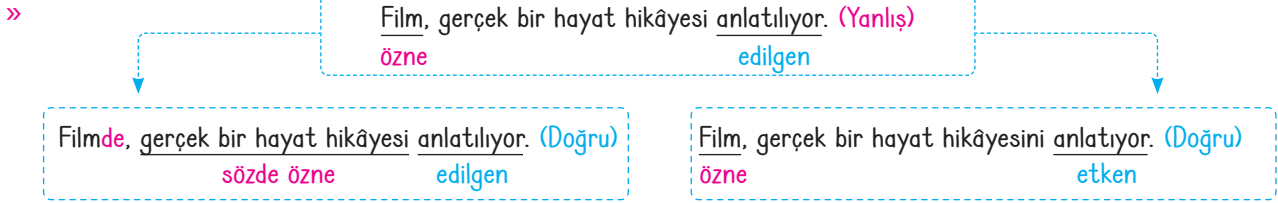
➔ hiçbir şey yazmadan (Doğru)

Çatı Uyusmazlığı

⇒ Cümlelerde, yüklemelerin özne-yüklem ilişkisine göre aynı çatı özelliğine sahip olması gerekir. Aksi takdirde cümlede anlatım bozukluğu meydana gelir.

» “Film, gerçek bir hayat hikâyesi anlatılıyor.” edilgen yapı fiilin kullanıldığı cümlelerde gerçek özne olmaz. Bu cümlede ise gerçek özne ve edilgen fiil birlikte kullanıldığından anlatım bozukluğu yapılmıştır.

Bağlaç Yanlıları

⇒ Bağlaçlar olumludan olumsuz ya da olumsuzdan olumlu yargıya geçişi veya aynı anlam özelliğindeki cümleleri birbirine bağlar. Anlama uygun olmayan bağlaç kullanımı anlatım bozukluğuna yol açar.

» Arayacaktım zira telefonunu bulamadım.

“Zira” bağlacı açıklama yapma amacıyla kullanılır. Bu cümlede ise olumlu anlamdan olumsuzza geçiş yapıldığı için karşıtlık bildiren “ancak, ama, lâkin” gibi bağlaçlar kullanılmalıdır.

⇒ “Ne ... ne” bağlacının kullanıldığı cümlelerde yüklem olumlu olmalıdır. Aksi takdirde anlatım bozukluğu yapılır.

» Bu konuda ne sana ne ona hak vermiyorum. (Yanlış)
Bu konuda ne sana ne ona hak veriyorum. (Doğru)

» Bizi ne aramadı ne sormadı. (Yanlış)
Bizi ne aradı ne sordu. (Doğru)

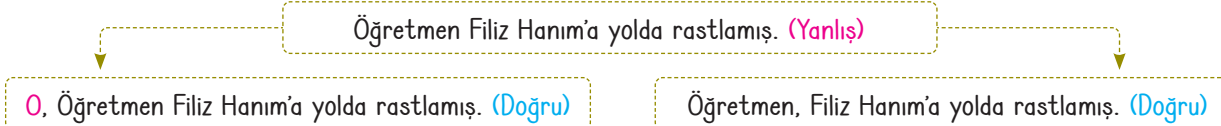
Noktalama İşaretlerinin Eksikliği

⇒ Cümlede noktalama işaretlerinin kullanılmaması ya da yanlış yerde kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

» “Öğretmen Filiz Hanım’a yolda rastlamış.” cümlesinde özneyi belirten virgülün kullanılmaması cümleden iki sonuç çıkmasına neden olmuştur.

⇒ 1. sonuca göre özne “o”dur ve cümlede söylenmemiştir. Yolda rastlanan kişi de “Öğretmen Filiz Hanım”dır.

⇒ 2. sonuca göre özne “öğretmen”dir. Yolda rastlanan kişi de “Filiz Hanım”dır.

5.

Etkinlik

Tamlama Yanlışları

Aşağıdaki tabloda yer alan cümlelerde anlatım bozuklukları vardır. Bu anlatım bozukluklarını düzelterek cümlelerin doğrusunu yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Anlatım Bozukluğu Olan Cümle	Cümlelerin Doğrusu
1	Kazaya itfaiye ve özel araçlar da karışmıştı.	<i>Kazaya itfaiye araçları ve özel araçlar da karışmıştı.</i>
2	Konuşmacı ekonomik ve sağlık sorunları hakkında konuştu.	<i>Konuşmacı ekonomik sorunlar ve sağlık sorunları hakkında konuştu.</i>
3	Korona testi hem devlet hem de özel hastanelerde yapılabiliyor.	<i>Korona testi hem devlet hastanelerinde hem de özel hastanelerde yapılabiliyor.</i>
4	Son yıllarda ülkemizde ticari ve meslek faaliyetleri artmıştır.	<i>Son yıllarda ülkemizde ticari faaliyetler ve meslek faaliyetleri artmıştır.</i>
5	Bu hafta sosyoloji dersinde doğa ve toplumsal olayları inceledik.	<i>Bu hafta sosyoloji dersinde doğa olaylarını ve toplumsal olayları inceledik.</i>
6	Günümüz gençliği, duygusal ve kişilik sorunları yaşıyor.	<i>Günümüz gençliği, duygusal sorunlar ve kişilik sorunları yaşıyor.</i>
7	Öğrencilere sorumluluk vermeden öz güvenlerini geliştiremezsiniz.	<i>Öğrencilere sorumluluk vermeden onların öz güvenlerini geliştiremezsiniz.</i>

6.

Etkinlik

Çatı Uyuşmazlığı

Aşağıdaki cümlelerde çatı uyuşmazlığından kaynaklanan anlatım bozuklukları vardır. Bu anlatım bozukluklarını düzelterek cümlelerin doğrusunu yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

	Anlatım Bozukluğu Olan Cümle	Cümlelerin Doğrusu
1	Yemekler hazırlandıktan sonra sofra kurdu.	<i>Yemekler hazırlandıktan sonra sofra kuruldu.</i>
2	Bu gördüğün eserde büyük bir emek var. Çünkü bir yıldır gece gündüz çalışarak hazırlandı.	<i>Bu gördüğün eserde büyük bir emek var. Çünkü bir yıldır gece gündüz çalışarak hazırlandı.</i>
3	Buraya geldikten sonra bütün sorunları hallederek gidilecektir.	<i>Buraya geldikten sonra bütün sorunları hallederek gideceksin.</i>
4	Öğretmenin verdiği ödevleri bitirerek uyudu.	<i>Öğretmenin verdiği ödevleri bitirerek uyudu.</i>
5	Okul kurallarına uyulmadan iyi bir öğrenci olmazsın.	<i>Okul kurallarına uymadan iyi bir öğrenci olmazsın.</i>
6	Yemekler kısa sürede hazırlanıp gelen misafirlere ikram edeceğiz.	<i>Yemekler kısa sürede hazırlanıp gelen misafirlere ikram edilecek.</i>
7	Çalışma planına uyulursa hepiniz bu işin sonunda kazançlı çıkacaksınız.	<i>Çalışma planına uyarsanız hepiniz bu işin sonunda kazançlı çıkacaksınız.</i>
8	Araç yola zincirsiz çıkınca kaza yapıldı.	<i>Araç yola zincirsiz çıkınca kaza yaptı.</i>

7.

Etkinlik

Zamir Eksikliği, Eylemsi Yanlışları

Aşağıdaki cümlelerde yapılan anlatım bozukluklarını bularak bu cümlelerin doğrusunu yandaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

1 Sınavlara bazen az, bazen de hiç çalışmadan hazırlanırdı.

Sınavlara bazen az çalışarak bazen de hiç çalışmadan hazırlanırdı.

2 Neden beni aramadığını ben bilecek değilim.

(Senin - onun) neden beni aramadığını ben bilecek değilim.

3 Annemin arkamızdan seslenişini ve bize son bir kez bakmasını unutamıyorum.

Annemin arkamızdan seslenişini ve bize son bir kez bakışını unutamıyorum.

4 Bize geldiğini annemden öğrendim.

(Onun - senin) bize geldiğini annemden öğrendim.

5 Verdiği tepkinin zamansız ve gerekli olmadığını ifade etmek istiyorum.

Verdiği tepkinin zamansız olduğunu ve gerekli olmadığını ifade etmek istiyorum.

6 Duygusal biri olduğunu gözyaşlarından anladım.

(Onun - senin) duygusal biri olduğunu gözyaşlarından anladım.

7 Bana bu şehre gelmeden önce mi yoksa sonra mı tanıştığımızı sordu.

Bana bu şehre gelmeden önce mi yoksa geldikten sonra mı tanıştığımızı sordu.

8 Son iki yılı benimle bir iki kez ya da konuşmadan geçirdi.

Son iki yılı benimle bir iki kez konuşarak ya da konuşmadan geçirdi.

9 Çocuğun ne gelişinden haberimiz oldu ne de gittiğinden.

Çocuğun ne gelişinden haberimiz oldu ne de gidişinden.

10 Acı sevmediğini bilmiyordum.

(Onun - senin) acı sevmediğini bilmiyordum.

11 Babana danışmadan gittiğin iyi olmamış.

Babana danışmadan gitmen iyi olmamış.

12 Bu yarışmaya yaşı küçük ve zararlı alışkanlığı olmayan kişiler katılabilir.

Bu yarışmaya yaşı küçük olan ve zararlı alışkanlığı olmayan kişiler katılabilir.

13 Bu saatten sonra girdiğimiz bu işten en az zarar ya da hiç zarar görmeyerek çıkmamız gerekiyor.

Bu saatten sonra girdiğimiz bu işten en az zarar göerek ya da hiç zarar görmeyerek çıkmamız gerekiyor.

14 Yola çıkmadan önce mi sonra mı arayacaktım.

(Seni-onu)yola çıkmadan öncemi çıktıktan sonramı arayacaktım.

8.

Etkinlik

Bağlaç Yanlışları

Aşağıda bağlaçlarla ilgili verilen kavramları kavram haritasındaki boşluklara örnekteki gibi getiriniz. (Verilen boşluklara cümleleri anlamca tamamlayabilecek birden fazla bağlaç getirilebilir.)

BAĞLAÇLARLA İLGİLİ KAVRAMLAR

ama	çünkü	fakat	zira	lakin
ya da	veya	ile	ve	ancak

9.

Etkinlik

Noktalama İşaretlerinin Eksikliği

Noktalama işaretinin kullanılması gerektiği yerde kullanılmaması ya da yanlış kullanılması anlam belirsizliğine yol açtığı için anlatım bozukluğu ortaya çıkar. Buna göre aşağıdaki cümlelerde noktalama işaretlerinin eksikli-ğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarını örnekteki gibi bularak düzeltiniz.

1 Ahmet, Yiğit, Neva ve Mustafa ile yaşıtlı sayılır.

Ahmet; Yiğit, Neva ve Mustafa ile yaşıtlı sayılır.

2 Küçük ağacın arkasına saklanmış, arkadaşlarının gelmesini bekliyormuş.

Küçük, ağacın arkasına saklanmış, arkadaşlarının gelmesini bekliyormuş.

3 Gazeteci kadına köyün sorunlarının ne olduğunu sordu.

Gazeteci, kadına köyün sorunlarının ne olduğunu sordu.

4 Genç kadına sorunlarını anlatmak istedi.

Genç, kadına sorunlarını anlatmak istedi.

5 Tahta kapının önüne dökülmüştü.

Tahta, kapının önüne dökülmüştü.

6 Sarhoş adamın bir dediğini iki etmiyordu.

Sarhos, adamın bir dediğini iki etmi-yordu.

10.
Etkinlik

Anlatım Bozuklukları

Anlatım bozuklukları ile ilgili kavram haritasında boş bırakılan yerleri örnekteki gibi doldurunuz.

1. Sütun → Cümle 2. Sütun → Anlatım Bozukluğunun Nedeni 3. Sütun → Cümlelerin Doğrusu

ANLATIM BOZUKLUKLARININ NEDENLERİ

	1. SÜTUN	2. SÜTUN	3. SÜTUN
1	Bu konuda her öğrenci disiplin yönetmeliğine istisnasız uyması gerekir.	<i>Tamlama Yanıstarı</i>	<i>Bu konuda her öğrencinin disiplini yönetmeliğine istisnasız uyması gerekir.</i>
2	Rüzgârla birlikte ağaçların dalları sallanıyorlar.	<i>Özne - Yüklem Uyumsuzluğu</i>	<i>Rüzgârla birlikte ağaçların dalları sallanıyor.</i>
3	Adam, sözünün eri fakat talihli biri değildi.	<i>Eklerle İlgili Yanıstır</i>	<i>Adam, sözünün eriydi fakat talihli biri değildi.</i>
4	Bu sorunu ne ben ne de babam çözebilir.	<i>Yüklem Eksikliği</i>	<i>Bu sorunu ne ben çözebilirim ne de babam çözebilir.</i>
5	Yangın çıkınca okulda kimse kalmamış, okulun dışına çıkmıştı.	<i>Özne Eksikliği</i>	<i>Yangın çıkınca okulda kimse kalmamış, herkes okulun dışına çıkmıştı.</i>
6	Babam her konuda beni destekliyor ve güveniyor.	<i>Yer Tamlayıcısı Eksikliği</i>	<i>Babam her konuda beni destekliyor ve bana güveniyor.</i>
7	Annem, bana yarın geleceğini haber vermişti.	<i>Zamir Eksikliği</i>	<i>Annem, bana (senin - onun) yarın geleceğini haber vermişti.</i>
8	Kıyafetlerim önce yıkanıp sonra ütülenmeli.	<i>Çatı Uyumsuzluğu</i>	<i>Kıyafetlerim önce yıkanıp sonra ütülenmeli.</i>
9	İhtiyar adama her türlü desteği vereceğini söyledi.	<i>Noktalama İşaretlerinin Eksikliği</i>	<i>İhtiyar, adama her türlü desteği vereceğini söyledi.</i>
10	Çiçekler hayatımıza renk katarlar.	<i>Özne - Yüklem Uyumsuzluğu</i>	<i>Çiçekler hayatımıza renk katar.</i>
11	Kardeşini okula giderken gördüm.	<i>Zamir Eksikliği</i>	<i>(Onun - senin) kardeşini okula giderken gördüm.</i>
12	İnsanları çok sever her zaman yardım ederdi.	<i>Yer Tamlayıcısı Eksikliği</i>	<i>İnsanları çok sever onlara her zaman yardım ederdi.</i>

11.

Etkinlik

Anlatım Bozuklukları

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan cümlelerdeki anlatım bozukluklarını düzelterek doğrusunu alttaki noktalı yerlere örnekteki gibi yazınız.

Herkes bir ağızdan konuşuyordu, birbirini dinlemiyordu.

1. *Herkes bir ağızdan konuşuyordu, kimse birbirini dinlemiyordu.*

Bu tür olaylar hem toplumsal hem de kişi açısından değerlendirilmelidir.

2. *Bu tür olaylar hem toplumsal açıdan, hem de kişi açısından değerlendirilmelidir.*

Ülkemiz, Azerbaycan'a askeri ve gıda yardımında bulundu.

3. *Ülkemiz, Azerbaycan'a askeri yardımında ve gıda yardımında bulundu.*

Gelecektim zira izin alamadığım için gelemedim.

4. *Gelecektim fakat izin alamadığım için gelemedim.*

Yabancı çocuklarla bir süre sohbet ettikten sonra oradan ayrıldı.

5. *Yabancı, çocuklarla bir süre sohbet ettikten sonra oradan ayrıldı.*

Çocuk kahvaltıda biraz peynir ve zeytin biraz da çay içti.

6. *Çocuk kahvaltıda biraz peynir ve zeytin yedi, biraz da çay içti.*

Oyunlar parçalanıp sobaya atmalıdır.

7. *Oyunlar parçalanıp sobaya atılmalıdır.*

Kadını dikkatle izliyordum, hatıra defterini açtı; bir sayfa kopardıktan sonra çantasına koydu.

8. *Kadını dikkatle izliyordum, hatıra defterini açtı; ondan bir sayfa kopardıktan sonra çantasına koydu.*

Kimya sınavına bazen az bazen de çalışmadan girdiğim halde yüksek not alıyordum.

9. *Kimya sınavına bazen az çalışarak bazen de çalışmadan girdiğim halde yüksek not alıyordum.*

Birçok günler oluyordu ki yaşlı adamın evinde bir tas çorba kaynamıyordu

10. *Birçok gün oluyordu ki yaşlı adamın evinde bir tas çorba kaynamıyordu.*

Her önüne gelene yardım ederdi, geri çevirmezdi.

11. *Her önüne gelene yardım ederdi, kimseyi geri çevirmezdi.*

Onlar otobüsle biz ise uçakla geldik.

12. *Onlar otobüsle geldiler biz ise uçakla geldik.*

PERFORMANSIMI DEĞERLENDİRİYORUM

Cümlelerdeki yapıya dayalı anlatım bozukluklarını bulup açıklayabiliyorum.

BÖLÜM GÖRSEL OKUMA

TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA

- Tablo Yorumlama
- Grafik Yorumlama

GÖRSELLER

- Afişler
- Karikatürler
- Kullanma Kılavuzları

GÖRSELLER

- Yazılı metinlerin dışında kalan her türlü sembol, işaret, harita, karikatür, tablo ve grafiklere **görsel**; görsellerin zihinde anlamlandırılmasına da **görsel okuma** denir.
- Yandaki görseli şöyle yorumlayabiliriz:
 - Yanan sokak lambaları ve havanın koyulaşan rengi akşam vaktinin yaklaştığını göstermektedir.
 - Manzaranın gerisinde bir cami vardır.
 - Deniz üstünde martılar ve küçük bir kayık ile büyük vapurlar vardır.
 - Ateşin çevresinde toplanmış insanlar vardır.

Afisler

- Bir şeyi duyurmak veya tanıtmak için hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanlarına **afiş** denir.
- Verilen afişte bir iklim olayı olan yağmurun yağması, yalnızca ağacın üzerinde gerçekleşmiş, bir bakıma da yağmur yağan yerde ağaç yeşermiştir. Yazılarda da toprak ve iklimin birbiriyle ilişkili olduğunu anlatmak için ok işaretlerinden faydalanılmıştır. Dolayısıyla bu afişin vermek istediği mesaj; toprakta yetişmiş her bitkinin iklim üzerinde, iklim şartlarının da toprak üzerinde etkili olduğudur.

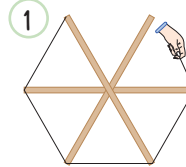
Karikatürler

- İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, güldürürken düşündüren resimlere **karikatür** denir.
- Karikatürde yanarak eriyen bir muma benzetilen kişi öğretmendir. Mum dışarıya ışık verip fayda sağlarken kendini tüketir. Öğretmenin de bu benzetme yoluyla kendisinde var olan bütün birikimleri öğrencilerine aktararak özveride bulunduğu vurgulanmıştır.

Kullanma Kılavuzları

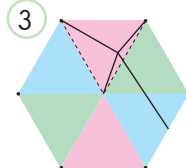
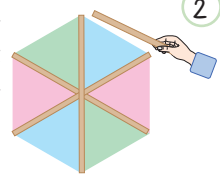
- Kullanma kılavuzları herhangi bir makinenin, araç ya da gerecin temel özellikleri hakkında tüketiciye bilgi vermek amacıyla yazılmış metinlerdir.
- Birden çok parçalı aletlerin kurulumu, çok aşamalı kullanım durumlarının açıklaması için kullanılır.

KULLANMA KILAVUZU

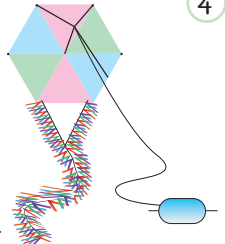
1 Eşit uzunluktaki üç çıtayı tam orta noktalarından bağlayıp sabitleyin. Daha sonra ipe çıtaların çevresinden geçin.

2 Elde ettiğiniz altıgenin her kenarından ikişer cm fazla kestığınız kağıtları şeklinize yapıştırıcı yardımıyla tutturun. Düz durması için kenarlarına çıta ekleyin.

3 Uçurtmanızın çıta olmayan yüzünde tam orta noktadan açacağınız bir delikten uçurtma ipini sarkıtın.

4 Uçurtmanızı süsleyeceğiniz kuyruğu ve yönlendirme yapacağınız ipi uçurtmayla birleştirin.

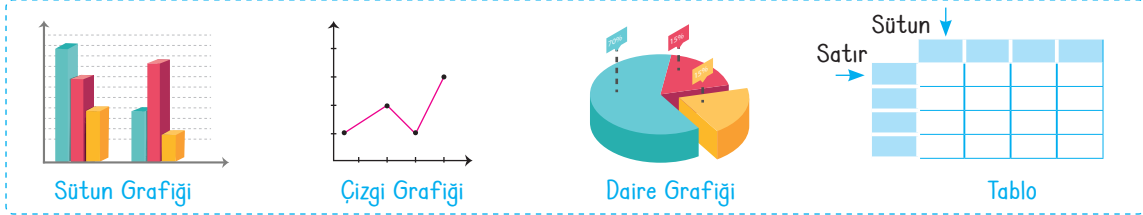

Not: Yönlendirme ipi yaklaşık 150 m uzunluğunda olmalıdır.

TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA

- Elimizde bulunan birçok bilgiyi ve bu bilgilere ait değerleri (kişiler, nesneler vb.) eşleştirmek, kolay anlaşılır bir hâle getirmek için grafik ve tablolara başvururuz.
- Karışık bir yığın bilginin derli toplu bir hâle getirilip kolay anlaşılmasını sağlayan grafik ve tablolardan, elde etmek istediğimiz bilgiye çok daha çabuk ulaşırız. Tablo ve grafiklerden yalnızca nesnel bilgilere ulaşabiliriz.
- Tablo ve grafikler farklı şekillerde karşımıza çıkar.

Tablo Yorumlama

- Birbiriyle ilişkili olan verilerin satır ve sütunlar kullanılarak düzenlenmiş hâline **tablo** denir.
- Tablolarda soldan sağa ve yukarıdan aşağıya bakılmalı, neyin neye denk geldiği tespit edilmelidir.
- Aşağıdaki tabloda bir manavdaki yeşil sebzelerin sayısı gösterilmiştir.

Enginar	
Pırasa	
Lahana	
Brokoli	
Ispanak	

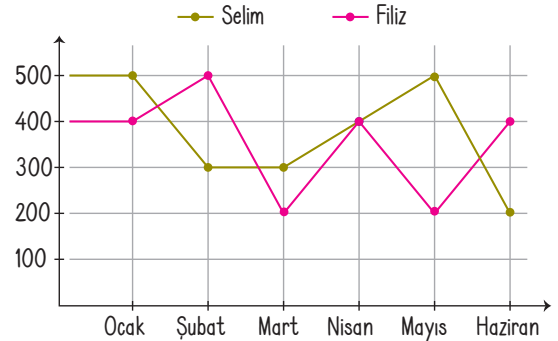
Her görsel 2 varlığı ifade etmektedir.

Bu tablo hakkında yapılacak bazı yorumlar şunlardır:

- Manavda en çok bulunan yeşil sebze ıspanaktır.
- Pırasa; enginar ve lahanadan fazla, brokoli ve ıspanaktan azdır.
- Manavda sekizer adet enginar ve lahana bulunmaktadır.
- Brokoli sayısı pırasa sayısından 2 fazladır.

Grafik Yorumlama

- Bir olayın çeşitli durumlarını göstermeye veya birkaç şey arasında karşılaştırma yapmaya yarayan görsel unsurlara **grafik** denir.
- Aşağıda Filiz ve Selim'in yılın ilk altı ayında çözdükleri soru sayıları gösterilmiştir.

Bu grafik hakkında yapılacak bazı yorumlar şunlardır:

- Filiz şubat ve haziran aylarında Selim'den daha fazla soru çözmüştür.
- Selim iki ay art arda 300 soru çözmüştür.
- Filiz'in nisan ve haziranda çözdüğü soru sayısı eşittir.
- Selim, en çok soruyu ocak ve mayıs aylarında çözmüştür.
- Nisan ayında hem Filiz hem de Selim 400 soru çözmüştür.

1.

Etkinlik

Görsel Okuma

Aşağıdaki görselle ilgili doğru bilgilerden yola çıkarak hangi çıkışlara ulaşılabilirliğini bulunuz.

İnsanlar, yağmurlu bir havada yürümektedir.

1. Çıkış

İşler, saygı çerçevesi içinde yürütülmektedir.

2. Çıkış

Kalabalık insan grubunun olduğu bir caddedir.

3. Çıkış

İnsanlar, işlerine yetişmek için yola koyulmuştur.

4. Çıkış

Dışarıda soğuk bir havanın varlığı belli olmaktadır.

5. Çıkış

Görselin, işlek bir bölgeye ait olduğu söylenebilir.

6. Çıkış

DOĞRU ÇIKIŞLAR= .. 1, 3 ve 6. Çıkıştır..

2.

Etkinlik

Görsel Okuma

Ülkemizin yıllık tarım ürünleri ithalatı ve bu ithalatın yapıldığı ülkeler aşağıya çıkarılmıştır. Bu bilgilerden hareketle tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabilirliğini bularak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün altına yazınız.

İthal Edilen Tarım Ürünleri	Miktarı (Ton)	Değeri (TL)	İthal Edilen Ülkeler
Buğday	1 milyon	1 milyar 700 milyon	Rusya, Ukrayna, Brezilya
Mısır	350 bin	390 milyon	Rusya, Sırbistan, Romanya
Arpa	350 bin	200 milyon	Brezilya, Rusya
Pirinç	100 bin	600 milyon	Çin, Endonezya

Tarım ürünlerinin ithal edildiği ülkelerin başında Rusya gelmektedir.

Tarım ürünleri ithalatı, toplam sekiz ülkeden yapılmıştır.

Buğday ithalatının en çok yapıldığı ülke Brezilya'dır.

1. Çıkış

2. Çıkış

Yıllık en çok ithal edilen tarım ürünü buğdaydır.

3. Çıkış

4. Çıkış

Buğday ithalatı, diğer tarım ürünlerinin toplamından fazladır.

5. Çıkış

6. Çıkış

Yıllık en az ithal edilen tarım ürünü pirinçtir.

7. Çıkış

8. Çıkış

Ulaşılan Çıkış

3. ÇIKIŞ

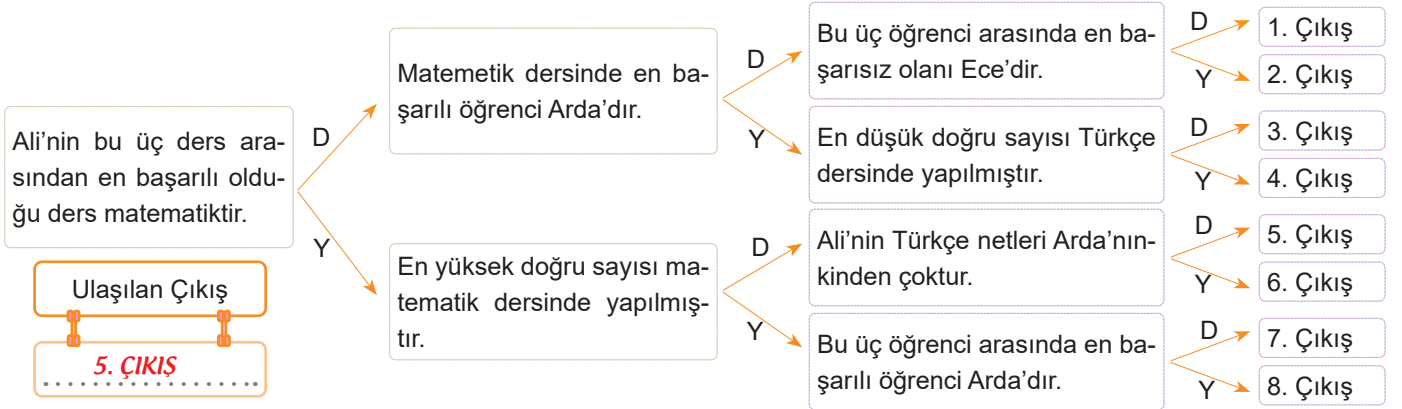
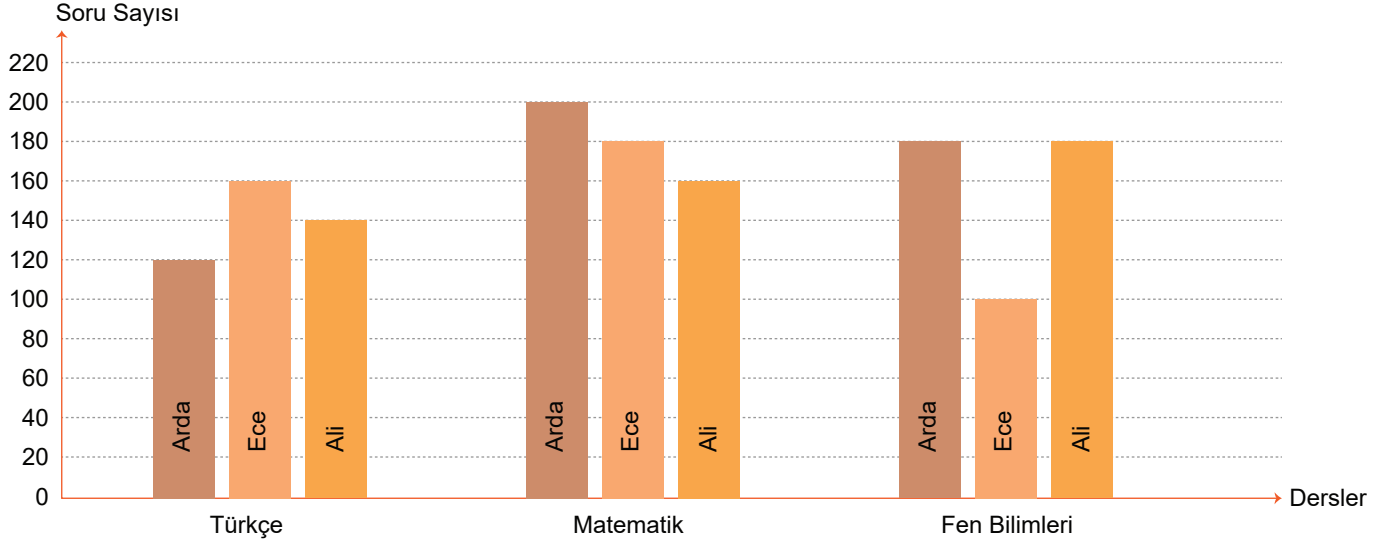

Görsel Okuma

3.

Etkinlik

Aşağıdaki tabloda 8/B sınıfında okuyan Arda, Ece ve Ali'nin Türkçe, matematik ve fen bilimlerinden her biri için sorulan 220 sorudaki doğru cevap sayıları verilmiştir. Bu bilgilere göre tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabilceğini bularak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün altına yazınız.

4.

Etkinlik

Görsel Okuma

Aşağıdaki görselle ilgili doğru bilgilerden yola çıkarak hangi çıkışlara ulaşılabilceğini bulunuz.

- Yeşilin azlığına bakılırsa çok da yağış alan bir bölge değildir. → 1. Çıkış
- Kış aylarının çok soğuk geçtiği bir bölge olduğu söylenebilir. → 2. Çıkış
- Az da olsa yeşilin değeri bilinip korunmaya çalışılmıştır. → 3. Çıkış
- Bu bölgedeki insanların geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu söylenebilir. → 4. Çıkış
- Düz bir ova olmasına rağmen günlük yaşama dair herhangi bir ize rastlanmamaktadır. → 5. Çıkış

DOĞRU ÇIKIŞLAR= .. 1,3.ve 5. Çıkıştır..

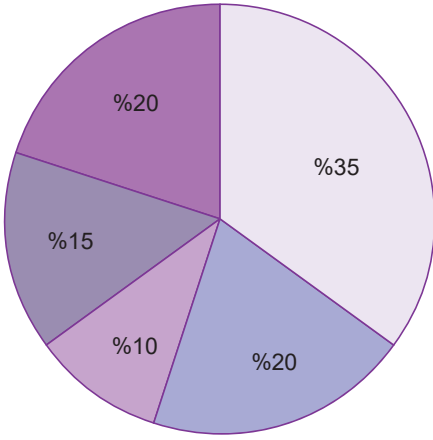

5.

Etkinlik

Görsel Okuma

Bir çiçek bahçesinde yetiştirilen çiçeklerin miktarları yüzdelik olarak aşağıya çıkarılmıştır. Bu bilgilere göre kavram haritasındaki soruları cevaplayarak ilgili boşluklara yazınız.

- Gül
- Karanfil
- Zambak
- Sümbül
- Menekşe

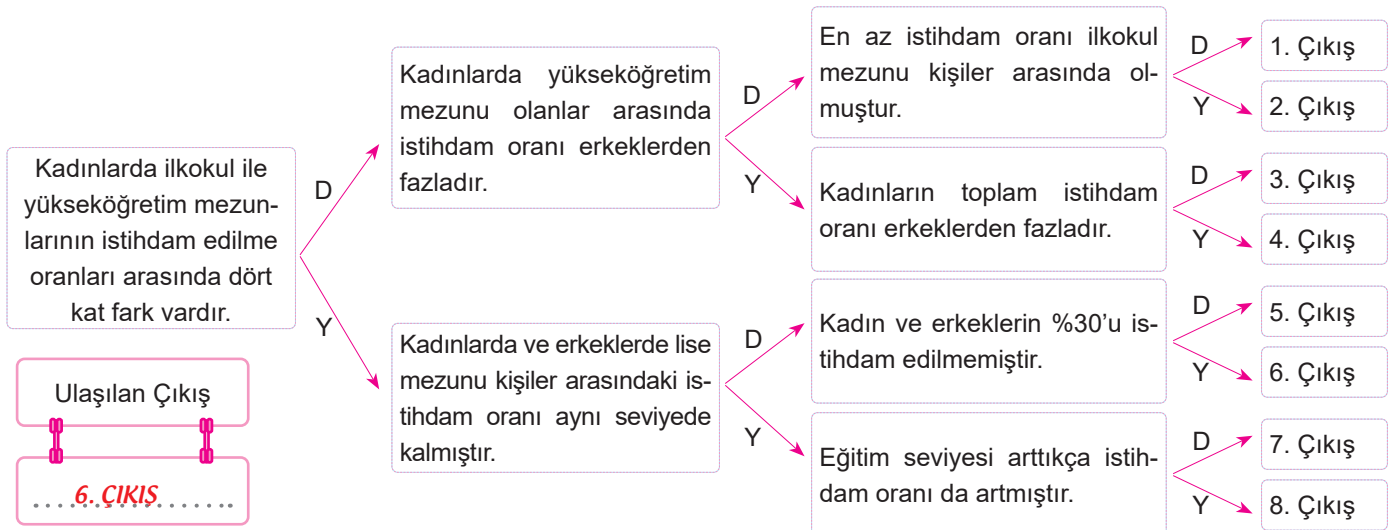
6.

Etkinlik

Görsel Okuma

Aşağıda bir ülkenin eğitim seviyesine göre istihdam oranları verilmiştir. Bu bilgilerden hareketle tanılayıcı dalanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak “ULAŞILAN ÇIKIŞ” bölümünün altına yazınız.

Eğitim Seviyesi	Kadın	Erkek	Toplam
İlkokul	%10	%20	%30
Ortaokul	%15	%25	%40
Lise	%25	%25	%50
Yükseköğretim	%50	%30	%80

7.

Etkinlik

Görsel Okuma

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta doğru bilgilerden yola çıkarak hangi çıkışlara ulaşabileceğimizi bulunuz.

Hayatımızda önemli bir yer teşkil eden cep telefonları kitap okumayı olumsuz etkilemiştir.

1. Çıkış

Müzik dinlemenin insan beynine zarar verdiği mesajı vardır.

2. Çıkış

Kitap yayınlanma oranlarının son yıllarda iyice düştüğü izlenimi verilmiştir.

3. Çıkış

Görselde olumsuz bir durumun varlığı göz önüne serilmiştir.

4. Çıkış

Teknolojik ürünler alışkanlıklarımızda bazı değişimlere neden olmuştur.

5. Çıkış

DOĞRU ÇIKIŞLAR= 1. 4 ve 5. Çıkıştır. ...

8.

Etkinlik

Görsel Okuma

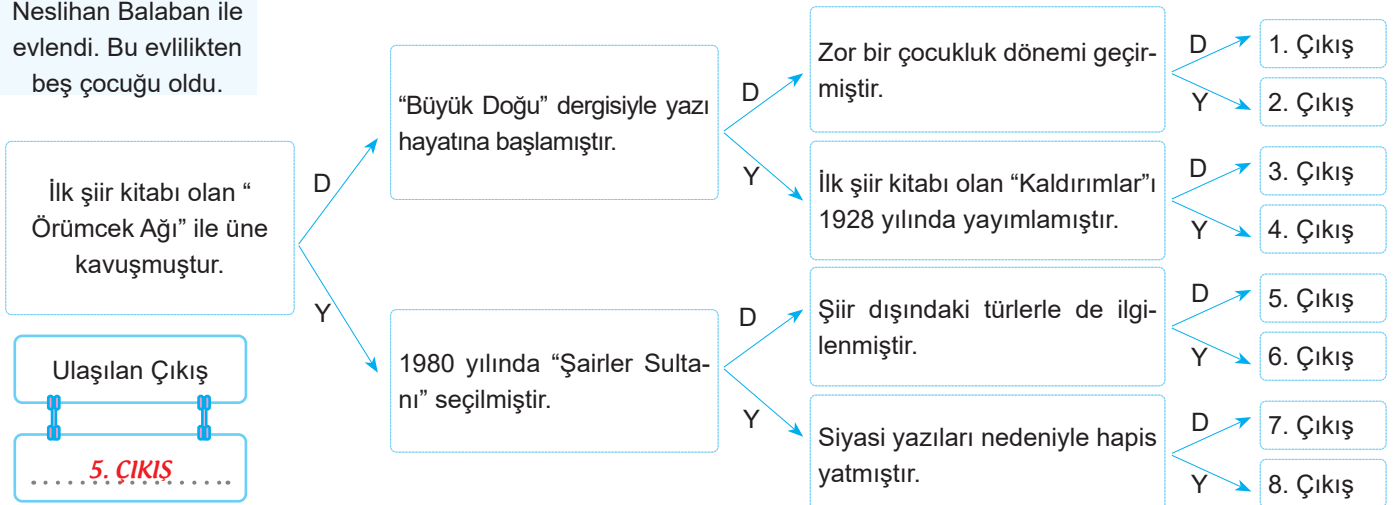
Necip Fazıl Kısakürek'le ilgili verilen bilgilerden hareketle tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılacağını bularak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün altına yazınız.

Necip Fazıl Kısakürek

26 Mayıs 1904'te İstanbul'da doğdu. 1941 yılında Fatma Neslihan Balaban ile evlendi. Bu evlilikten beş çocuğu oldu.

Çocukluk yılları büyükbabasının Çemberlitaş'taki konağında geçti. Zor bir çocukluk dönemi yaşadı. Fazıl, Bahriye Mektebi'ndeki öğrencilik yıllarında şiirle ilgilenmeye başladı. 1921 yılında Darülfünun'un Edebiyat Medresesi Felsefe Şubesi'ne girdi. 1925'te ilk şiir kitabı 'Örümcek Ağı', 1928 yılında ikinci şiir kitabı olan 'Kaldırımlar' yayımlandı. 'Ben ve Ötesi'nin yayınlanmasından sonra üne kavuştu. 1942 kışında askerde iken siyasi bir yazı kaleme alması nedeniyle mahkûm oldu ve ilk kez hapis cezası aldı. 1943 yılından itibaren 'Büyük Doğu' dergisini çıkarmaya başladı. 1949'da Büyük Doğu Cemiyeti'ni kurdu. 26 Mayıs 1980'de Türk Edebiyat Vakfı tarafından 'Şairler Sultanı' ve 1982 yılında yayınlanan 'Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu' isimli eseri münasebetiyle de 'Yılın Fikir ve Sanat Adamı' seçildi.

9.

Etkinlik

Görsel Okuma

Aşağıdaki afiştten çıkarılabilecek sonuçlardan hareketle, tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak “DOĞRU ÇIKIŞ” bölümünün karşısına yazınız.

Seyahatte Genel Sağlık Kuralları

Uluslararası yolculuklarla ilgili riskler yolcunun özelliklerine (yaş, cinsiyet, sağlık durumu vs.) ve yolculuğun özelliğine (güzergah, amaç, süresi vs.) göre değişir.

Uygun koruyucu tedbirler ve özel önlemler, kötü sağlık sonuçlarının risklerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Tıp uzmanları, seyahat sağlığı ve hastalıklardan korunma konularında yolculuk öncesi ve sonrası gerekli bilgiler vermektedir. Ancak bilgi edinmek, ilgili riskleri kavramak ve yolculuk için gerekli önlemleri almak seyahat edecek kişinin kendi sorumluluğundadır.

Yurt dışına çıkmadan önce gidilecek bölgeye özgü koşulları öğrenmenin ve alınması gereken sağlık tedbirleri hakkında bilgilenmenin sağlıklı bir gezi için önem taşıdığını unutmayın.

Kalış süresine göre ilaç reçetesi temin ediniz ve doktorunuzdan uygun bir sağlık çantası oluşturma ile ilgili tavsiyeler alın.

İçmek için güvenli olmayan suları mutlaka kaynatın.

Ellerinizi sık sık ve sabunla yıkayın.

Tazeliğinden ve kaynağından emin olmadığınız gıdaları yemeyin.

Herhangi bir nedenle sağlık kuruluşuna başvurmanız durumunda sizin için kullanılan iğnelerin tek kullanımlık ve aletlerin steril olmasına dikkat edin.

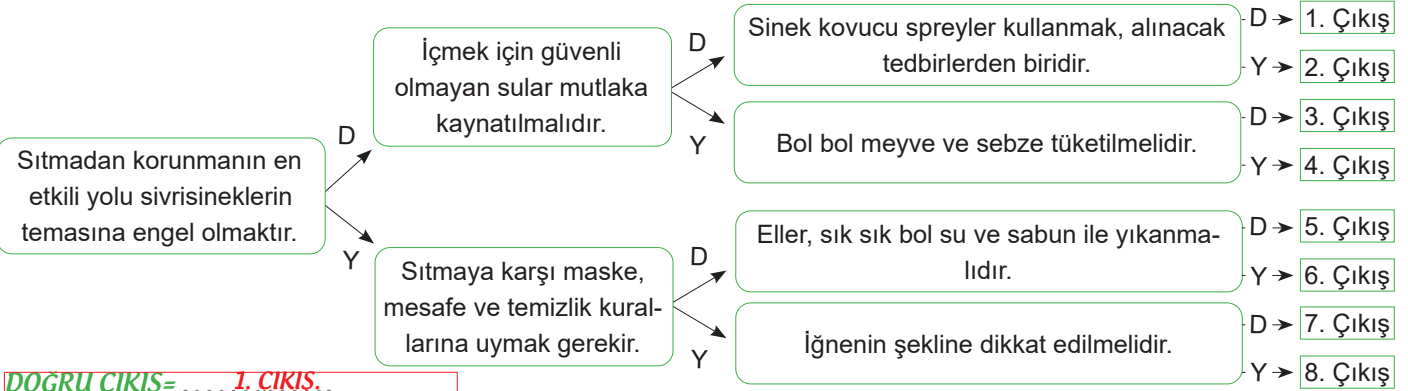
Haşarelere karşı gerekli önlemleri alın. Sinek kovucu spreyler kullanmak, gece yatarken cibinlikle yatmak faydalı olacaktır.

Seyahatlerinizde karşılaşılabileceğiniz sağlık sorunlarını biliyor musunuz

SITMA

“Malaria”

Hastalıktan korunmanın en etkili yolu sivrisineklerin temasına engel olmak ve koruyucu tabletler almaktır.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Beceriler	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirmeli
Metne uygun görsel ve görsele uygun metin seçebilme.				
Görselden çıkarımlarda bulunabilme.				
Tablo ve grafik oluşturabilme ve yorumlayabilme.				

BÖLÜM

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

- Mantık ve Muhakeme Sorularında Kullanılan Bazı Unsurlar
- Mantık ve Muhakeme Sorularında Kullanılan Bazı Temel Kavramlar
- Mantık ve Muhakeme Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler
- Sıralama Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler
- Tablo Oluşturma Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler
- Önermelerden Nasıl Çıkarım Yapabileceğimizi Örneklerle Öğrenelim

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

- ⇒ Mantık, doğru düşünme sanatı olarak tanımlanır. Sınavlarda kullanılan sözel mantık kavramı ise okuduğunu anlama, akıl yürütme, analiz yapabilme ve çıkarımlarda bulunabilmektir.
- ⇒ Bu konuya dair hazırlanan sorular, mantıksal akıl yürütmeye yardımcı olurken zekâyı da geliştirir. Ayrıca problem çözme becerisi kazandırma, olay ve durumlar arasında ilişki kurmayı sağlama, muhakeme yeteneği kazanma ve paragraf sorularını daha hızlı çözmeye gibi katkıları da vardır.

Mantık ve Muhakeme Sorularında Kullanılan Bazı Unsurlar

Kişiler	Yerler	Zaman	Yönler	İlişkiler	Nesneler
⇒ Faruk	⇒ Türkiye	⇒ Yıllar	⇒ Doğu / Batı	⇒ Arkadaşlık	⇒ Kitaplar
⇒ Berna	⇒ İstanbul	⇒ Aylar	⇒ Kuzey / Güney	⇒ Evlilik	⇒ Vitaminler
⇒ Öğretmen	⇒ Okul	⇒ Günler	⇒ Aşağı / Yukarı	⇒ Akrabalık	⇒ Meyveler
⇒ Öğrenci	⇒ Müze	⇒ Saatler	⇒ Sağ / Sol	⇒ Kardeşlik	⇒ Araçlar
⇒ Mühendis ...	⇒ Festivaller ...	⇒ Dakikalar ...	⇒ Ön / Arka ...	⇒ İş ...	⇒ Yakıtlar ...

Mantık ve Muhakeme Sorularında Kullanılan Bazı Temel Kavramlar

Önerme: Doğruluğu ya da yanlışlığı ispatlanabilen bilgileri ifade eden cümle veya cümlelerdir.

Çıkarım: Verilen önermelerin doğru ya da yanlış olma durumlarının değerlendirilerek yeni bilgiler elde etmektir.

Akıl yürütme: Önermelere dikkat ederek verilen bilgileri yorumlamak, çıkarımda bulunmaktır.

Muhakeme: Akıl yürütme yoluyla var olan sorun(lar)a çözüm bulmak için çıkarımlarda bulunmaktır.

Öncül: Sorularda verilen önermelerden her biridir. Sorunun çözümüne dair ipuçlarının yer aldığı kısımdır.

Mantık ve Muhakeme Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler

- ⇒ Sözel mantık soruları kurgusal bilgiler içerir. Sorular çözülürken kurgusal olan bilgiler olabildiğince somut hâle getirilmelidir. Bilgiler zihinde canlandırılmalı ve zihinde canlandırılan bilgiler kâğıda dökülmelidir.
- ⇒ Bilgiler sınıflandırılarak birbiriyle ilişkilendirilmelidir.
- ⇒ Öncüllerdeki kesin bilgiler değerlendirildikten sonra ipuçları içeren öncüller yorumlanarak çıkarımlarda bulunulmalıdır.
- ⇒ Öncüllerde karmaşık bir hâl alan bilgiler bir tablo veya şemayla görselleştirilerek somutlaştırılmalı ve daha kullanışlı hâle getirilmelidir.
- ⇒ Öncüllerde veya soru kısmında yer alan “sadece, yalnızca, aynı zamanda, kesinlikle” gibi ifadeler ve “bağlaçlara, olumsuz soru köklerine” dikkat edilmelidir.
- ⇒ Kurgusal gerçeklikte gereksiz bilgiler var olabileceğinden bu bilgilerin ayıklanarak sadece anahtar ifadelerin dikkate alınması, sorunun çözümünde zaman tasarrufu sağlayacaktır.
- ⇒ Çözüm için oluşturulan şema veya tablodan sonra -bağlantılı sorular varsa- her soru birbirinden bağımsız değerlendirilmeli ve seçenekler elenerek doğru cevaba ulaşılmalıdır.
- ⇒ Soruları çok dikkatli okumalı ve bağlantılı soruları birbirinden bağımsız çözmeliyiz. Ayrıca verilen bilgilerin kesin bilgiler olup olmadıklarına dikkat etmeliyiz.

Sıralama Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler

- ➔ Soru, sıralama sorusuysa sıralanması istenen varlıklar sayılarak not edilmelidir.
- ➔ Varlık sayısına göre numaralar alt alta veya yan yana yazılmalıdır. Ayrıca olasılık durumunda sıralamanın neye göre yapıldığını not almak da sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.
- ➔ Verilen bilgilerden kesin olanlar sıralamadaki yerlerine yazılmalıdır.
- ➔ Sıralama yaparken zaman kaybını azaltmak için verilen nesnelerin veya olayların baş harfleri veya semboller kullanılabilir.
- ➔ Verilen bilgilerden kesin olmayanlar farklı bir şekilde -kendimiz anlayacağımız şekilde- şifrelenmeli ve o şekilde sıralamaya eklenmelidir.
- ➔ "En son, en baş, tek, hiçbiri, tamamı" gibi kesin ifadeler kullanılarak şemalara kodlama yapılmalıdır.
- ➔ Soru kökündeki "kesinlikle, söylenemez, kesinlikle doğrudur" gibi ifadelerle dikkat edilmelidir.
- ➔ Son olarak da oluşturulan şema ve seçenekler karşılaştırılarak doğru cevap bulunmalıdır.

Tablo Oluşturma Soruları Çözülürken Dikkat Edilmesi Gerekenler

- ➔ Tablo sorularında, sorunun tamamı okunarak nasıl bir tablo oluşturulması gerektiğine dair fikir edinilmelidir.
- ➔ Oluşturulan tablonun sonuca götürebilmesi için yönergeler tek tek tabloya yerleştirilmelidir.
- ➔ Tabloya yönergeler yerleştirilirken kesin ve olasılık bildiren ifadelerle dikkat edilmeli, gerekiyorsa tabloda bunlar için farklı şekiller kullanılmalıdır. Öncelikle kesin olan ifadeler, daha sonra da olasılık bildiren ifadeler tablodaki ilgili kısma, en doğru şekilde yerleştirilmelidir.
- ➔ Bazen oluşturulan tablo ilgili tüm sorular için geçerli olabilirken bazen de her soru için farklı tablo oluşturmak gerekir.
- ➔ Her yönerge için ayrı tablo oluşturmak yanlıştır. Sırasıyla okunan yönergeler aynı tablo üzerinde en doğru şekilde yerleştirilmelidir.
- ➔ Ayrıca bazen de sorularda ek bilgiler verilir, bu bilgiler sadece o soru için geçerlidir ve o soru çözülürken tabloya eklenmesi gerekir. Bu bilgi diğer sorularda kesin yargı olarak kullanılmamalıdır. Bu tür durumlar, ihtimalli durumların var olduğu sorularda karşımıza çıkar.

NOT

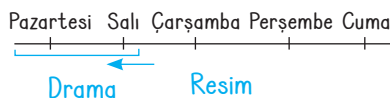
Tablo çizilirken zaman harcadığı düşünülmemelidir. Çünkü tablo, soruların çözümü yapılırken en hızlı şekilde doğru cevaba ulaşılmasını sağlamaktadır. Yönergeleri doğru yerleştirilen bir tablodan sonra soru çözümü bazen her soru için sadece sorunun okunduğu süre kadar zaman almaktadır. Soru okunur okunmaz doğru cevap bulunabilmektedir.

Önermelerden Nasıl Çıkarım Yapabileceğimizi Örneklerle Öğrenelim

» Örnek:

- ◆ Etkinlikler hafta içi günlerde yapılmıştır.
- ◆ Drama etkinliği, resim etkinliğinden önce yapılmıştır.
- ◆ Resim etkinliği, çarşamba günü yapılmıştır.

Bu önermelere göre drama etkinliği, resim etkinliğinden önce yapıldığından pazartesi ya da salı günü yapılmıştır.

» Örnek: A, B ve C kitaplarının üç katlı bir kitaplıktaki yerleri şöyledir:

- ◆ A kitabı en alt katta değildir.
- ◆ B kitabı, A kitabının altındaki raflardan birindedir.
- ◆ C kitabı, A ile B kitaplarının arasındadır.

3. Kat	A Kitabı
2. Kat	C Kitabı
(en alt) 1. Kat	B Kitabı

Raflar

» Örnek: A, B'nin sağında ise C son sıradadır.

Bu önermeden şu sıralama yapılır:

Sol B A Sağ

Sol 1 2 3 Sağ

B A C

Bu şart sağlanırsa C son sırada olur.

1.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıdaki bilgilerden yola çıkarak hangi dersten ödev aldığı kesin olarak bilinen öğrencileri tablodaki ilgili yerlere yazınız.

Türkçe ve Matematik derslerinde Ayşe, Ozan, Mehmet, Kadir ve Nuran'a verilen proje ödeviyle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Bu öğrencilerden üçü Matematik dersinden ikisi ise Türkçe dersinden ödev almıştır.
- Öğrencilerden Ayşe ve Ozan aynı dersten, Mehmet ve Kadir ise farklı dersten ödev almıştır.

Dersler	Öğrenciler
Matematik	Ayşe
	Ozan
Türkçe	Nuran

2.

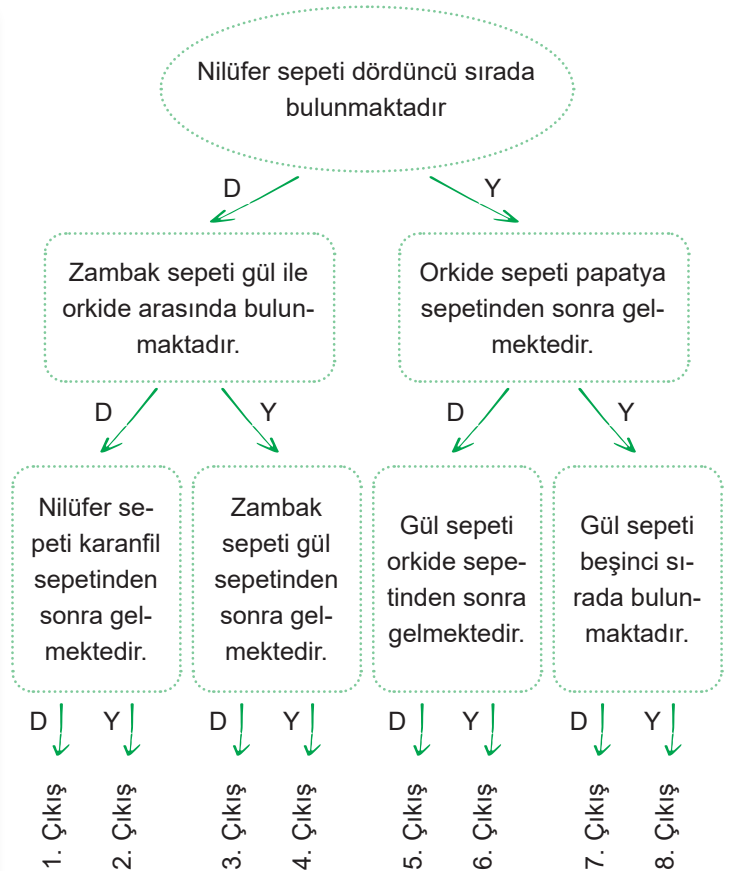
Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıdaki bilgilerden hareketle tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru-yanlış önermeleri doğru takip edildiğinde hangi çıkışa ulaşılabileceğini bularak "ULAŞILAN ÇIKIŞ" bölümünün karşısına yazınız.

Bir çiçekçide karışık demet yapılmak için bekleyen gül, orkide, papatya, karanfil, zambak ve nilüfer çiçekleri bulunmaktadır. Bu çiçeklerin bulunduğu sepetlerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Karanfil sepeti birinci sırada, zambak sepeti ise son sıradadır.
- Nilüfer sepeti ile zambak sepeti arasında en az iki sepet daha vardır.
- Üçüncü sırada papatya sepeti bulunmaktadır.
- Gül sepeti orkide sepetinden sonra gelmektedir.

ULAŞILAN ÇIKIŞ: 5. ÇIKIŞ

3.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıdaki şifreleme örneğine göre tabloda verilen kelimelerin şifrelerini yazınız.

“a, ı, k, l, s, t” harflerinden her birinin bir rakamla simgelendiği şifrelemeyle yazılan bazı sözcükler aşağıdaki gibidir. Bu sözcükler ve bunları simgeleyen rakamlar sırasıyla verilmiştir.

	Sözcükler		Şifresi
1	Asıl	→	1
2	Kıta	→	2
3	Takı	→	3

	Sözcükler		Şifresi
1	atki	→	1
2	kısa	→	2
3	atık	→	3
4	ılık	→	4
5	askı	→	5
6	atıl	→	6

4.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilerden hareketle soruların cevaplarını ayrıç içindeki noktalı yerlere yazınız.

Mustafa, Zeynep, Ahmet ve Fatih bir okulun 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında Türkçe, matematik, İngilizce ve sosyal bilgiler derslerine gireceklerdir. Bu kişilerin dersleri ve derse girecekleri sınıflarıyla ilgili bilinenler şunlardır:

- Herkesin branşı farklıdır ve bunlar farklı sınıflarda derse gireceklerdir.
- 5. sınıflarda derse giren kişi Türkçe branşındandır ve bu, Ahmet değildir.
- Mustafa, matematik öğretmenidir ve 6. sınıflarda derse girmemiştir.
- Zeynep, sosyal bilgiler öğretmeni değildir ve 7. sınıflarda derse girmiştir.

1. Ahmet hangi sınıflarda derse girmiştir? (..... **altıncı**)
2. Zeynep'in branşı nedir? (..... **İngilizce**)
3. Hangi öğretmen Türkçe dersine girmiştir? (..... **Fatih**)
4. Mustafa hangi sınıflarda derse girmiştir? (..... **sekizinci**)
5. Hangi öğretmen İngilizce dersine girmiştir? (..... **Zeynep**)
6. Fatih hangi sınıflarda derse girmiştir? (..... **beşinci**)
7. Mustafa'nın branşı nedir? (..... **matematik**)

5.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilere göre öğrencilerin müzik çalışmasına katılacakları günleri tabloya yazınız.

Ömer, Hakan, Selami, Yunus ve Aliye adlı öğrenciler hafta içi farklı günlerde müzik çalışmasına katılacaktır. Müzik çalışmasıyla ilgili bilinenler şunlardır:

- Selami Hakan'dan sonra Yunus'tan bir gün önce müzik çalışmalarına katılacaktır.
- Aliye perşembe veya cuma günlerinden birinde müzik çalışmasına katılacaktır.
- Ömer pazartesi günü müzik çalışmasına katılacaktır.

	Günler	Müzik Çalışmasına Katılacak Öğrenciler
1	Pazartesi	Ömer
2	Salı	Hakan
3	Çarşamba	Selami
4	Perşembe	Yunus
5	Cuma	Aliye

6.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilere göre boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Fatma, Bekir, Cemil, Davut, Irmak ve Ferdi'den oluşan büyükler, ortancalar ve küçükler kategorisinde satranç müsabakası düzenlenecektir.

Müsabakayla ilgili bilinenler şunlardır:

- Her kategoride ikişer oyuncu vardır.
- Büyükler ortancalarla, ortancalar küçüklerle, küçükler de büyüklerle oynayacaktır.
- Cemil, Irmak ile; Davut, Fatma ile; Bekir de Ferdi ile oynayacaktır.
- Fatma küçükler, Bekir ise büyükler kategorisindedir.
- Davut ile Ferdi aynı kategoridedir.

7.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilerden hareketle soruların cevaplarını ayraç içindeki noktalı yerlere yazınız.

“Ömer, Melih, Esra, Ayşe, Hakan, Fatma ve Kürşat” adlı kişilere 1’den 7’ye kadar sıralanmış sayı kartları verilmiştir. Bu kişilerin hangi sayı kartlarına sahip olduklarıyla ilgili bilinenler şunlardır:

- Melih’in kart numarası Hakan’dan bir sonradır.
- Esra’nın kart numarası 2, Fatma’nın kart numarası ise 7’dir.
- Kürşat’a ait kartlar bir önceki ve bir sonraki numaralar bayanlarda bulunmaktadır.
- Ömer’in kart numarası Hakan’ın kart numarasından iki öndedir.

1. Ömer’in kart numarası kaçtır? (..... *bir*)
2. Kürşat’ın kart numarası kimden sonra gelir? (*Ayşe’den*)
3. Hakan’ın kart numarası kaçtır? (..... *üç*)
4. Yedi numaralı kart kime aittir? (..... *Fatma’ya*)
5. Ayşe’nin kart numarası kaçtır? (..... *beş*)
6. Altı numaralı kart kime aittir? (..... *Kürşat’a*)

Sözel Mantık ve Muhakeme

8.

Etkinlik

Sözcükler kullanılarak bir şifreleme yöntemi geliştirilmiştir. Buna göre şifrelenen sözcüğün her bir harfi kendisinden önceki harfle şifrelenmiştir. Bu sözcüklerin şifrelerini örnekteki gibi bulup yazınız.

	Sözcük	Şifrelenmiş Hâli
1	Türkçe	<i>ŞUPJCD</i>
2	Gemi	<i>FDLI</i>
3	Türkiye	<i>ŞUPJIVD</i>
4	Sekiz	<i>RDJIY</i>
5	Deniz	<i>ÇDMİY</i>

9.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilere göre boş bırakılan yerleri doldurunuz.

“Enes, Ahmet, Yiğit, Ece, Ali ve Beyza gitmiş oldukları kütüphaneden roman, hikâye, şiir ve deneme kitaplarından birini talep etmişlerdir. Bunlarla ilgili bilinenler de şu şekildedir:

- Roman ve şiir kitabını bir, hikâye ve deneme kitaplarını ise iki kişi talep etmiştir.
- Şiir kitabını kızlardan biri talep etmiştir.
- Enes Beyza ile aynı; Yiğit’ten farklı kitap talep etmiştir.
- Ahmet ve Ali aynı kitabı talep etmiştir.

Ece hangi kitap türünü almıştır?

Deneme türünü kimler kesinlikle almamıştır?

1..... *Şiir*

2..... *Yiğit ve Ece*

MANTIK /
MUHAKEME

3..... *Ece*

4..... *Yiğit*

Şiir türündeki bir kitabı kim almıştır?

Roman kitabını kim almıştır?

10.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda verilen bilgilerden hareketle soruların cevaplarını ayraç içindeki noktalı yerlere yazınız.

Bir şiir yarışmasında dereceye giren “Suna, Nail, Nur, Fatih, Öznur ve Özlem” adlı öğrencilere ödül olarak tablet veya bilgisayardan birini tercih etme hakkı olduğu söylenmiştir. Öğrencilerin tercihleri ile ilgili bilinenler şu şekildedir:

- Her öğrenci verilen ödüllerden sadece birini tercih etmiştir.
- Bilgisayarı dört öğrenci tercih etmiştir.
- Suna, Nail ve Fatih aynı tercihte bulunmuştur.
- Öznur ve Özlem farklı tercihlerde bulunmuştur.

1. Suna hangi tercihte bulunmuştur? (..... *bilgisayar*)

2. Kesinlikle tableti tercih eden kimdir? (..... *Nur*)

3. Nur, kimle aynı tercihte bulunmuş olabilir?
(..... *Özlem veya Öznur*)

4. Nail hangi tercihte bulunmuştur? (..... *bilgisayar*)

5. Kimlerin tercihi kesin olarak bilinmiyor?(.....
(..... *Özlem ve Öznur*)

Sözel Mantık ve Muhakeme

11.
Etkinlik

Verilen bilgilerden hareketle aşağıdaki tabloda hangi günlerde hangi antrenörün çalışma yapacağını yazınız.

Bir halı sahada pazartesi gününden cuma gününe kadar antrenörleri oldukları futbol takımlarını çalıştıran "Arda, Sergen, Metin, Fatih ve Semih" adlı kişilerin antrenman günleriyle ilgili bilinenler şu şekildedir:

- ➔ Arda ve Sergen'in antrenmanları arasında iki gün vardır.
- ➔ Metin ile Sergen'in antrenmanları arasında bir gün vardır.
- ➔ Fatih ilk gün takımını çalıştırmamıştır. Sergen ile art arda günlerde çalıştırmıştır.
- ➔ Semih, Metin'in antrenman yaptığı günlerden sonraki bir günde takımını çalıştırmıştır.

	Günler	Çalışacak Kişiler
1	Pazartesi	<i>Sergen</i>
2	Salı	<i>Fatih</i>
3	Çarşamba	<i>Metin</i>
4	Perşembe	<i>Arda</i>
5	Cuma	<i>Semih</i>

Sözel Mantık ve Muhakeme

12.
Etkinlik

Aşağıdaki tabloda sözcüklerin kodları verilmiştir. Bu kodlardan hareketle boş bırakılan yerleri doldurunuz.

	Sözcük	Kod
1	MAYA	<i>2151</i>
2	KASA	<i>6131</i>
3	TASA	<i>4131</i>
4	<i>MASA</i>	<i>2131</i>
5	<i>YASA</i>	<i>5131</i>
6	<i>YAMA</i>	<i>5121</i>

13.
Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Verilen bilgilere göre aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Gamze, Ahsen, Aykut, Tarık, Cihan ve Merve bir alışveriş merkezinden ayakkabı, gömlek, ceket ve çorap almışlar. Bu alışverişle ilgili şunlar da bilinmektedir:

- ➔ Ayakkabı ve gömlekten ikişer adet, ceket ve çoraptan ise birer adet alınmıştır.
- ➔ Herkes birer malzeme almıştır.
- ➔ Kızlardan birisi çorap almıştır.
- ➔ Aykut ve Merve aynı tür malzemeden almıştır.
- ➔ Gamze gömlek almıştır.

1	Aykut	<i>ayakkabı</i>	almıştır.
2	Ahsen	<i>çorap</i>	almıştır.
3	Tarık	<i>ceket</i> veya <i>gömlek</i>	almıştır.
4	Merve	<i>ayakkabı</i>	almıştır.
5	Cihan	<i>ceket</i> veya <i>gömlek</i>	almıştır.

14.
Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Verilen bilgilere göre aşağıdaki tabloda kesin yanlış olan bilgileri işaretleyiniz.

Fen bilgisi öğretmeni; öğrencilerinden böcekler, kuşlar ve kertenkeleler üzerine bir araştırma yapmalarını istemiştir. Öğrencilerin yaptığı araştırmalarla ilgili şunlar bilinmektedir.

- ➔ Her canlı için ikişer adet araştırma hazırlanacaktır.
- ➔ Ali böcekler, Efe kuşlar üzerine araştırma yapacaktır.
- ➔ Ece ve Can aynı canlılar üzerine araştırma yapacaktır.
- ➔ Alp ile Cem farklı canlılar üzerine araştırma yapacaktır.

1	Can, kuşlar üzerine araştırma yapmıştır.	✓
2	Cem, kertenkeleler üzerine araştırma yapmıştır.	✓
3	Alp, böcekler üzerine araştırma yapmıştır.	
4	Ece, böcekler üzerine araştırma yapmıştır.	✓

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

	İyi: ★★★★★	Orta: ★★	Geliştirilebilir: ★
Verilenlerden çıkarımlar yapıp tablo oluşturabildim.			
Elde ettiğim çıkarımlardan sıralama yapabildim.			
İstenilen sonuca ulaşabildim.			
Muhakeme gücümü arttırdım.			

1. Bir bayram sabahı evden aceleyle çıktı. Durağa doğru yürüyordu ki cüzdanını evde unuttuğunu fark etti. Cüzdanı yanında olmadan bir yere gidemezdi. Çünkü kimliği, kredi kartları, paraları, seyahat kartı gibi tüm değerli şeyleri cüzdanının içindeydi. Hemen eve döndü ve evin anahtarını çıkarmak için elini cebine attı. Ancak anahtarı cebinde yoktu. Sinirlenmişti çünkü evde birileri olmadığı için ona kimse kapıyı açamazdı. Yapması gereken şey ya bir çilingir çağırmak ya da üst komşusundan kapıyı açması için yardım istemektir. Kendi kendine “Sabah sabah kimseyi rahatsız etmeye hakkım yok.” diyerek çilingir çağırmaya gitti.

Yukarıdaki metnin hikâye unsurlarını bularak ilgili alanlara yazınız. (6x2=12 puan)

Olay	→	Sözü edilen kişinin cüzdanını evde unutmasıyla birlikte yaşadıkları
Yer (mekân)	→	Sözü edilen kişinin evinin çevresi
Zaman	→	Bir bayram sabahı
Kişiler	→	Olayı yaşayan kişi
Anlatıcı	→	Üçüncü kişili anlatıcı
Anlatım biçimi	→	Öyküleyici anlatım

2. Hayatımın en unutulmaz ve sıkıntılı günlerini yaşadığım hastane günlerimde tanıdım onu.

Bu cümlelerin tür özelliklerini yazınız. (4x2=8 puan)

Yüklem türüne göre “*ful cümlesi*”, yüklem yerine göre “*devrik cümle*”, anlamına göre “*olumlu cümle*” ve yapısına göre “*birleşik (içinde fiilimsi bulunan) cümle*”dir.

3. Aşağıdaki cümlelerde yer alan fiilimsileri ve türlerini karşlarına yazınız. (5x2=10)

- a. Günümüzde bakterileri yok etmek için kimyasal ürünler kullanılıyor. → *yok et-mek → isim-fiil*
- b. Yetiştirdiği buğdaylardan kendisine bir avuç bile ayırmamıştı. → *yetiştir-diği → sıfat-fiil*
- c. Bu yol, önümüzdeki hafta araç geçişlerine kapalı olacak. → *geç-is-lerine → isim-fiil*
- d. Üç gündür uyumadan hastamıza refakat ediyorum. → *uyu-madan → zarf-fiil*
- e. Anne ve babalar elleri öpülesi insanlardır. → *öpül-esi → sıfat-fiil*

4. Yeni () bilmediğim bir çevrede herşeyi sil baştan keşfedecektim () kelimeleri, eşyaları, insanları () İzmir de son bahar bitmek bilmiyor. İnanılmaz ırılıkte bir güneşin Batı'ya devrilirken karabatakların teyellediği körfezi kana boyadığını görüyorum () Yumuşak bir rüzgâr camları okşamakta. Yıldız Yağmurları beni şaşırtıyor. Hele sabaha karşı ayın, bir mavi ve yeşil çılgınlığı ortasında battığını görmek () Ah, ne kadar mutluydum anlatamam ()

Bu parçadaki yazımı yanlış olan sözcükleri bularak aşağıya doğrularını yazınız ve belirtilen boşluklara uygun noktalama işaretlerini koyunuz. (10 puan)

Yazımı yanlış olan sözcüklerin doğru yazımı: her şeyi, İzmir'de, sonbahar, batıya, Yıldız yağmurları

5. Aşağıdaki cümlelerde geçen deyimleri ve anlamlarını altlarındaki boşluklara yazınız. (3x4=12 puan)

a. Kara Nihat, ne dediğini bilmeden abuk subuk konuşmaya devam ediyordu.

Abuk subuk konuşmak: Ne söylediğini bilmeden, düşüncesiz, tutarsız konuşmak.

b. Bir önceki işten kaybettiklerinin acısını çıkarmak için daha dikkatli çalışıyordu.

Acısını çıkarmak: Uğradığı maddi veya manevi zararı karşılayacak bir iş yapmak.

c. Sınavdan tam not aldığını duyunca ağzı kulaklarına varmıştı?

Ağzı kulaklarına varmak: Çok sevinmek.

6. Aşağıdaki cümlelerin belirttiği duyguları karşlarına yazınız. (4x2=8 puan)

a	Son eseri, bazıları için bir yüz karasıyken benim için bir şaheserdi.	<i>Beğenme</i>
b	Ben her zaman senin yanında oldum ama sen beni hep yalnız bıraktın.	<i>Sitem</i>
c	Sözünü dinleyip şemsiyemi yanıma alsaydım ıslanmayacaktım.	<i>Pismanlık</i>
d	Yazık, zavallı kuzucuğun ayağı kırılmış!	<i>Acıma</i>
e	Yaşasın, yarın akşam tiyatroya gidiyoruz!	<i>Sevinç</i>

7. "Padişah, dün gece iki bin kişilik kuşatma ordusunun çadırlarını, kaleye giren yolun sağındaki ağaçların etrafına kurdurmuştu." cümlesinin öğlerini bulunuz. (10 puan)

Padişah, dün gece iki bin kişilik kuşatma ordusunun çadırlarını kaleye giren yolun sağındaki ağaçların etrafına kurdurmuştu
Özne Zarf tamlayıcısı Belirtili nesne Yer tamlayıcısı Yüklem

8.

I. İki elim gitmez oldu yüzümden
Ah ettikçe yer gök inledi

II. Kahramanlık ne yalnız bir yükseliş demektir,
Ne de yıldızlar gibi parlayıp sönmeektir.

Yukarıda verilen numaralandırılmış dizelerdeki söz sanatlarını nedenleriyle birlikte yazınız. (2x5=10 puan)

I. Ah edildiğinde yer ve göğün inlemesi abartma, insana ait bir özellik olan "inlemek" özelliği yer ve göğe verildiğinden kişileştirme, "yer" ve "gök" sözcükleri arasında tezat sanatı vardır.

II. Kahramanlık, yıldızlara benzetildiğinden benzetme; "parlamak" ve "sönmek" sözcükleri arasında tezat sanatı vardır.

9. Aşağıdaki cümlelerin çatı özelliklerini öznesine ve nesnesine göre yazınız. (5x2=10 puan)

I. Annemin sanki şifa niyetine yaptığı bu yemekte nostaljiden öte bir ölümsüz kış duygusu da bulurum.

Etken-geçitli

II. Kompozisyon sınavlarında imla ve noktalama da değerlendirmeye alınacaktır.

Edilgen-geçissiz

III. Babam ve arkadaşları sabahleyin yaylaya çıkmak için anlaştılar.

Etken-geçissiz

IV. Çocuklar denizi görünce yüzmek için heyecanla denize koştular.

Etken-geçissiz

V. Söylediklerinize bakılırsa buraya bir daha gelmeyeceğiniz anlaşılmıştır.

Edilgen-geçissiz

10. Aşağıdaki cümlelerde yapılan anlatım bozukluklarının nedenlerini karşılarına yazınız. (5x2=10 puan)

a	Bizim sınıftaki herkes, öğretmene karşı saygılı olmak adına bir karar almışlardı.	<i>Özne-yüklem uyumsuzluğu</i>
b	Kimse onu davet etmemiş, onu başından savmıştı.	<i>Özne eksikliği</i>
c	Yaşananlardan dolayı üzgün olduğunu, yaramazların cezalandırılmasını istedi.	<i>Yüklem eksikliği</i>
d	Özel ve kamu kuruluşları önümüzdeki hafta açılacak.	<i>Tamlama yanlışları</i>
e	Annemi çok seviyorum fakat onu çok özlüyorum.	<i>Bağlaç yanlışları</i>

1. “Bir taş ile duvar olmaz.” atasözü ile aynı anlama gelen 4 atasözü yazınız. (4x2=8 puan)

- a. *Bir elin nesi var, iki elin sesi var.*
- b. *Birlikten kuvvet doğar.*
- c. *Yalnız tas, duvar olmaz.*
- d. *Baş basa vermeyince tas yerinden kalkmazmış.*

2. Durmadan koşmak, dağları aşmak istediğimi her zaman tekrarlayınca sevincimi gören arkadaşlarım benden daha mutlu oluyordu.

Bu cümledeki fiilimsileri türlerine göre aşağıdaki tabloya yazınız. (3x2=6 puan)

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
<i>koş-mak, aş-mak</i>	<i>iste-diğ-imî, gör-en</i>	<i>Dur-madan, tekrarlay-ınca</i>

3. Aşağıdaki tabloda hakim olan duyguları verilen cümlelerin karşısına yazınız. (5x2=10 puan)

a	Bu küçücük boyunla mı benimle mücadele edeceksin!	<i>Küçümseme</i>
b	Kısa süreliğine de olsa memleketimden ayrılmak beni hep kederlendirir.	<i>Üzüntü</i>
c	Anneme o sözleri söylediğim için kendimi asla affetmeyeceğim.	<i>Pismanlık</i>
d	Daha ilk görüşte onun iyi biri olmadığını anladım.	<i>Ön yargı</i>
e	Beni o kadar merak etmiş olsaydın bir telefon açardın.	<i>Sitem</i>

4.

Kaldırımlar ıstırap çekenlerin annesi
Kaldırımlar içimde yaşamış bir insandır
Kaldırımlar duyurur sükun içinde seni
Kaldırımlar içimde uzayan bir lisandır

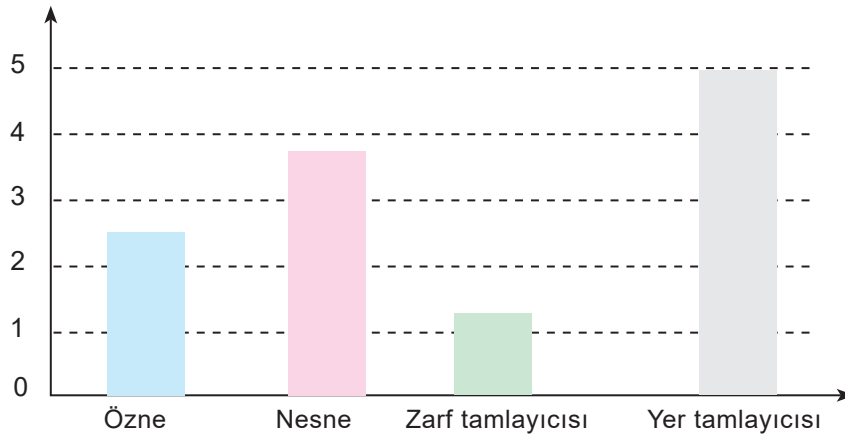
Bu şiirdeki söz sanatlarını sebepleriyle birlikte yazınız. (10 puan)

Verilen şiirde, insana ait özellikler olan “ıstırap çekme, yaşama, duyurma” özellikleri kaldırımlara verilerek kaldırımlar kişileştirildiğinden kişileştirme (teşhis); kaldırımlar, “ıstırap çekenlerin annesine, içinde yaşamış bir insana, içinde uzayan bir lisana” benzetildiğinden benzetme (tesbih) sanatları vardır.

5.

- Kardeşini de yanına alarak hayalindeki şehre göçtü.
- Annesi, kendisinden üç ekmek istedi.
- Onu çağırmadık diye bize küstü.
- Yağmur yağdığı için her yer toprak kokuyordu.
- Babasını gören çocuk, ardına bakmadan koştu.
- Yaz geldiği için karıncalar yuvalarından çıktı.
- Erken uyanmak için saatini kurdu.
- Dişlerim çürümesin diye dişlerimi fırçalıyorum.
- Yarın okulumuza müfettiş gelecek.
- İspanyolcayı öğrenmek için yurt dışına gitti.

Bu cümlelerdeki vurgulu olan öğelerin sayısını aşağıdaki grafikte gösteriniz. (10 puan)

6.

Tüm balıklar, güneşin hararetinden kaçtı ve deniz sularının serinliğine sığındı.

Bu cümlelerin türlerini aşağıda istenenlere göre inceleyerek karşısındaki boşluklara yazınız. (4x4=16 puan)

Yüklemin türüne göre: *Fil Cümlesi*

Yüklemin yerine göre: *Kurallı Cümle*

Anlamına göre: *Olumlu Cümle*

Yapısına göre: *Bağlı (Bağlacı Olan) Cümle*

7. Aşağıdaki tabloda yer alan cümlelerin çatı özelliklerini ilgili yerlere yazınız. (5x2=10 puan)

		Özne-Yüklem İlişkisine Göre	Nesne-Yüklem İlişkisine Göre
a	Sağlam kişilikli insanlar kolay kolay yıkılmazlar.	<i>Etken</i>	<i>Gecissiz</i>
b	Gözü yaşlı kadın, başından geçenleri anlattı.	<i>Etken</i>	<i>Gecisli</i>
c	Bu iş için henüz hazır olmadığınızı düşünüyorlar.	<i>Etken</i>	<i>Gecisli</i>
d	Dükkân, yarım saate kadar kapatılacaktı.	<i>Edilgen</i>	<i>Gecissiz</i>
e	Oyuncu, ceza sahasında yere düşürülmüş.	<i>Edilgen</i>	<i>Gecissiz</i>

8. Aşağıdaki cümlelerde yapılan anlatım bozukluklarının nedenlerini karşılarına yazınız. (5x2=10 puan)

a. Derginin eksikleri belirlenecek ve yeniden yayımlanacak. → *Özne eksikliği*

b. Kapiya çıktıktan sonra annem işe, ben okula gittim. → *Yüklem eksikliği*

c. Ben ve arkadaşım yarından itibaren ders çalışacağım. → *Özne-yüklem uyumsuzluğu*

d. İzlediği filmler ve kitaplar ona çok şey katmış. → *Tamlama yanlışlığı*

e. Okul çıkışında biraz konuşup eve gidildi. → *Çatı uyumsuzluğu*

9.

Adam yaklaşıp kapıyı çaldı (:)

– Lütfen (,) bana yardım edin ()

– Neden (?) Ne olduki (?)

– Günlerdir çocukları mı arıyorum.

Bu parçadaki yazımı yanlış olan sözcükleri bularak aşağıya doğrularını yazınız ve belirtilen boşluklara uygun noktalama işaretlerini koyunuz. (10 puan)

Yazımı yanlış olan sözcüklerin doğru yazımı: Ne oldu ki, çocuklarımı

10.

Geçmiş Olsun İzmir

İzmirli olarak yıl içinde birkaç defa depremi yaşadık ve biz yine her seferinde “İyi oldu, enerji boşaldı.” der hayatımıza devam ederdik.

Cuma günü eve gidiyordum. Bir şey almak için markete girdim; beşik gibi sallanmaya başladık. O 45 saniye, 45 dakika gibi geldi bana. Bu daha öncekilere hiç benzemiyordu.

Gerekli önlemler alınmazsa maddi ve manevi kayıpların çok olacağını acı bir şekilde gösterdi. Geçmişten ders çıkarılması gerektiğini de görmüş olduk.

Bu metin ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız. (5x2=10 puan)

- Metnin türü nedir? → *Fıkra (köşe yazısı)*
- Metnin konusu nedir? → *Deprem*
- Metnin ana fikri nedir? → *Geçmişten ders çıkarmalıyız.*
- Metnin anlatım biçimi nedir? → *Açıklama, öyküleme*
- Metindeki düşüncüyü geliştirme yolu nedir? → *Karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma, benzetme*

www.ortaokuldata.com Dijital Eğitim
Platformunun tanıtım ve kullanım
videoları için karekodu okutunuz.

Dijital Eğitim Platformunda Neler Var?

Bu seti alan öğretmen ve öğrencilerin tamamı Dijital Eğitim Platformuna sınırsız sahip olacaktır. Dijital Eğitim Platformunda

- Deneme sınavları çözme,
- Soru çözme,
- Konu çalışma,
- Yapay zeka destekli istatistiksel raporlar alma,
- Süreç odaklı dijital öğrenci takip sistemi,
- Ders kitabının dijital içerikleri,
- Akıllı tahta uygulamaları

gibi birçok özelliğe sahiptir.

Dijital Eğitim Platformu Nasıl Kullanılır?

- Öğretmenin sisteme üye olması
 1. Öğretmen kendisi ortaokuldata.com'dan üyelik yapabilir.
 2. 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattından yardım alarak üyelik yaptırabilir.
- Öğretmen, öğrenci listesini sisteme girdikten sonra öğrencilerin kullanıcı adı ve şifreleri otomatik oluşturulacak veya öğrenci listesini 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattına göndererek sistem tarafından öğrenci şifreleri oluşturulacaktır.
- Öğrenci, öğretmeninden alacağı şifre ile sisteme giriş yapabilecektir.

* Sınırsız kullanım süresi 1 eğitim-öğretim yılıdır.

5. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

6. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

7. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

8. Sınıf

Soru Bankası, Defterim

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 1518 Sok.
Mat-Sit İş Merkezi No:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81
www.editoriyayinevi.com | bilgi@editoriyayinevi.com

Nasıl Sipariş Edebilirim?

Kitapçınızdan talep edebilir veya 0 505 099 24 84 telefon hattından bilgi alabilirsiniz.

9 786052 806289